Laulu ja mängu leht.
2. ak. 1886. (1. eks.) 96, 96 lk.

Laulu ja mängu leht. Noodi jagu. 96 lk.
Def.: Pd. lk.-ed 73/74.

N 6 kordab N 5 paginatsiooni.
Lk.-ed 51/52 ja 53/54 vahetuses
Noodilisas lk.-ed 29/30 köidetud lk. 58 järele, lk.-ed 79/80
ja 81/82 vahetuses.

1. eks.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Teine aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. K. A. Hermann.

Tartus 1886.

Trükitud K. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Sisekord.

Elulood.

	Nr.	Lhk.
Ludwig van Beethoven (pildiga). . .	1	1
A. Kunileid	1	3
Franz Liszt (pildiga)	2	9
Anton Rubinstein (pildiga)	3	17
Richard Wagner (pildiga)	4	25
Friedrich Schiller (pildiga)	5	26
Adelina Patti (pildiga)	6	41
Charles François Gounod (pildiga) .	8	57
Paulina Lucca (pildiga)	10	73
Johann Strauss (pildiga).	12	88

Jutud.

Wiiulitegija saladus	1—5	4—25
Muusika wõim	1	6
Endla piiga	4	22
Keset ööd	4	21
Neli kunstnikku	6—10	36—74
Cremona wiiul	10—11	75—82
Igawesti	11	84—85
C. M. v. Weberi elust . . .	12	89
Aateline süda	12	90
Näitleja Karadigin.	12	94

Kirjatükid.

Soome rahwapidu 1887	2	12
Meie rahwa laulud	6	35
Soome rahwawiisid	9	71

Õpetlikud tükid.

Lühikene muusika ajalugu nr. 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12

Kuda komponeeritakse? . nr. 2, 3, 6, 8, 11

Mänguriistadest. . . . nr. 5, 7, 8, 10. 11

Kuda peame laulma? . . . . . nr. 7, lk. 41

Näitemängud . . . . nr. 9, lk. 65

Mis tarwis õpetatakse koolilapsi laulma? . . . . nr. 11, lk. 81

Sõnumid omalt ja mujalt maadelt.

Need on nr. 2, 4, 6, 8, 10, 11, 12.

Seda ja teist.

	Nr.	Lhk.
Hiilgawas ümbrikus	6	39
Enne ja nüüd	6	40
Würst Lubomirski	6	40
Harjutus ja õppimine	6	40
Klawerimängija Smetanski	6	40
Weider arwustaja	6	40
Baieri maa laulukogu	6	40
Lauljate ja laulumeistr. palgad , . .	6	40
Meesterahwas sopranilaulja	6	40
Adelina Pattist	9	71
Marcella Sembrich	9	72
Tähtjas klaweri-õpiraamat	9	72
Weider sõnum	9	72
Naesterahwas tenorilaulja	9	72
Julgus	9	72

Tõtt ja nalja.

Beethoven ja tema õmblik	1	7
Harjutuse raamat mängukooridele . .	1	8
Rahwa-hymnus	1	8
Õnnetu armastus	1	8
Teatris. — Ka teatris.	1	8
Rossini elust — 1. April.	2	16
Üks kuulus häälte seadja	3	24

Salmikud.

Ilmarise loor	3	24

Nr. 1. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Ludwig van Beethoven.

Kes jõuab küll helide wõimu kõrgema ilmutaja elu nii lugejate ette kirja panna, nagu seda tõesti tarwis oleks kuju temast waimu silma ette saada? Jah kes jõuab?! Ei see ole kerge asi suure waimu elu ja olu mõne sõna- ja ridaga kirjeldada. Nagu ise enesest langeb meie silm ühe pildi kohta, mis meile tugewat kindlat meest näitab. Meie saame pildist — mis ka siin kõrwal märkame — aru, et see üks kuningas on, kellest kõneleme, kuningas ei mitte kuldkrooniga, waid kuningas iluhelide riigis. Ludwig van Beethoven oli see mees, kes ka seni ajani weel iluhelide sünnitamises mänguriistade tarwis maailmas esimene oli ja on. Waatame järele, kes see jumalik helide sünnitaja waim oli.

Jõulukuu 16. päew aastal 1770 oli see, millal suur waim Bonni linnas ilmale sündis. Juba teisel päewal ristiti ta ja pandi nimi Ludwig. Noorukese wana-isa oli Belgia maalt pärit, nõnda siis oli pärastene kõrgem toonide ilmutaja were poolest Belgia mees, ei mitte Sakslane. Wana-isa ja isa oliwad mõlemad osawad muusikameistrid. Wana-isa oli Bonni ülema piiskopi koja laulu- ja mängujuhataja, ja isa Johann van Beethoven oli ka kõrge koja muusika-tegija ja üleüldse muusiku õpetaja. Tema oli ka oma poja esimene õpetaja. Selle läbi noor Ludwig wana-isa ja isa läbi juba muusikalises ringkonnas oli sirgunud, ei ole siis imeks panna, kui toonide riik ja wõim talle juba kõige õrnemas lapsepõlwes tutwaks sai. Poisike Ludwig käis Wieni „Ladina koolis" enesele tarkust nõudmas. Kui kool oli läbi, siis õpetas teda Pfeifer, aga pärast seda iseäranis tubli komponist Neefe, kes üleüldse noore mehe juhatajaks ja isalikuks sõbraks hakkas ja

Ludwig van Beethoven,
ur maailma-kuulus muusikameister.
Sünd. jõu ukuu 16. p. 1770, surn. paastukuu 26. p. 1827.

teda toonide süguwusesse oskas waadata lasta. Beethoveni pärastestestgi töödest on weel Neefe õpetuse jälgi leida. Neefe oli ka see, kes awalikult ajalehes julges ütelda, et Beethovenil suur tulewik saab olema. Oma isaliku sõbra soowil sai Beethoven teiseks ülemaks kapellmeistriks kuurwürsti kojas. Siin käis ta weel Wienis rohkem õppimas, kus ta keiser Joosepi II. ees mängis ja surematu meistri Mozarti tundma sai. Kui Beethoven Keisri ees mängis, siis hüüdis Mozart: „Pange seda tähele, temast saab kord kõik maailm kõnelema!“

Ema surma pärast (1787) läks Beethoven tagasi Bonni linna, kus ta pärasi weel tükiks ajaks jäi õppima. Muusika-sõber grahw Waldstein wõttis teda lahkesti oma perekonda wastu, kus ta toonitööde loomises palju äratamist sai. Noore preili Leonore v. Breuningiga oli ta wäga sõber ja oli kord koguni arwatud, et ta selle noore neiuga paari heidab. Oma ooperis „Fidelio“ oli ta koguni Leonore mälestuseks ühe sellesama nimelise osa loonud. Klaweri mängimises ei saanud keegi tema wastu, ja kõik tema kuuljad jäiwad wait imeks panema teda kuuldes.

Pärast, aastal 1793, läks Bethoven jälle Wieni Haydni juurde õppima. Aga et Haydn ruttu ära läks Londoni, siis õppis ta Albrechtsbergeri ja Schenki juures edasi. Komponeerimist mõistis ta nüüd wäga selgesti. Kõik wõtsiwad noort meest rõõmuga wastu. Beethoven ei pidanud muusikat mitte meelejahutuse asjaks. Temal oli tõde muusika sees. Muusik pidi inimese seespidise elu kuju olema, ei mitte paljas iluhelide kõlin. Inimese kurwastust ja rõõmu, raskust ja kergust, walu ja lõbu lühedalt terwet hinge-elu pidi muusika mäng awaldama. Wanast endisest wiisist lahkus ta ja pani muusika sisse rääkimata suurt wõimu ja wäge. Wanemad meistrid ei wõinud enam temast arugi saada. Albrechtsbergeri kitsa-piirine muusika õpetus ei olnud enam temale küllalt. Tema waim nõudis wabamat kõrgemat, nagu kotkas üle pilwede lendab.

Ehk küll Beethoveni nimi ühte puhku kuulsamaks läks ja tema muusikameistrite seas esimesesse ritta loeti, ei jätnud ta ialgi õppimist järele ega jäänud laisaks. Ta õppis ning harjutas end ühte puhku. Iseäranis mänguriistade õppimises tegi ta tööd, kuni ta wiimaks neid kõiki mängida oskas. Iseäranis andis Italia muusikameister Salieri temale õpetust mänguriistu helisema seada. Ei kestnud kaua, siis jõudis Beethoveni wägew waim selle isandaks saada, mille ta enesele eesmärgiks oli teinud. Waim wõis nüüd kõrgeid sünnitusi luua, sest selleks oli abinõuusid küllalt.

Nüüd tuliwad ka tema poolest tööd, millest üks ilusam ja wägewam kui teine oli. Neid nimetada wiiks siin pikale. Nad on weel täna päew igas suuremas muusika-kaupluses saada nagu mälestuseks helide isandalt. Nende seas oli palju laulusid ja üks ooper „Fidelio“ aga kõige rohkem heli-töösid mänguriistadele, sest see oli Beethoveni kõige ülem iluhelide wald. Orkestri-mängu tõstis tema nii kõrgele, nagu see waewalt ka pärast on sündinud. Weel praegu on tema toonitööd igas kunstlikumas kontserdis kuulda.

Iseäranis nimetada on on tema töödest üheksa symphoniat (suurt tõsist mängutükki.) Nende juures on lugu tõesti nõnda, et iga pärastene ikka ilusam on kui endine. Wiimased neist symphoniatest sünnitas ta eluotsal, millest pärast räägime.

Üks suur õnn oli Beethovenil see. mis nii wähedel olema juhtub, et nimelt inimesi leiti, kes tema tööst oskasiwad lugu pidada ja neid mõista. Nii hästi ligemaid tutwaid oli temal, kes teda kõrgeks pidasiwad kui ka kaugemalt auustajaid. Wõime koguni tuunistada, et terwe haritud kaasilm teda mõistis ja auustas. See andis temale jõudu ikka ilusamaid ja mõjusamaid iluhelisid luua. Kõige rohkem kaitsis ning armastas teda würst Karl Lichnowski abikaasaga, kes wäga soojad muusikasõbrad ja soowijad oliwad, siis aga weel ka würsti wend Moritz, herra von Swieten ja mitmed teised mõjukad mehed. Ka Austria riigi aujärjepärija Rudolf ja würstid Kinski ja Lobkowitz oliwad Beethoveni sõbrad ja edendajad. Nende läbi sai Beethoven

aastas 4000 kuldnat kindlat sissetulekut, mis aga pärast paraku wähendati. Teda kutsuti Kasselisse, aga ta jäi elu otsani Wieni.

Nende kallimeeleliste inimeste hulgas oli Bethoven just nagu oma kodus. Ei mingisugune pahandus ega halwakspidamine teinud siin elu lõbutuks. Siin õppis Beethoven ka maailma rahwaste suuremate kirjameeste kirjasid tundma, siis ka Bachi, Händeli ja mitme muu muusikameistri toonitöösid. Ka tema enese mängijad oliwad kokku heitnud, ja kui ta midagi uudist loi, siis mängiti see warsti ette. See tegi rõõmu. Ehk küll ta suurte meestega ümberkäis, siisgi oskas tema end nõnda hoida, et teda ikka kõrgeks peeti. — Keha poolest oli Beethoven keskmine mees, aga tugew ja tüwikas, kindel ja sirge, õige käigu ja läbi-tungiwa silmaga. Üleüldse oli tema tegumoes midagi, mis uhkeks kuninglikuks, terweks ja kangeks wõidi nimetada. Tema oli näost nagu mõni jumal näha, nõnda kirjutab üks tema tuttaw.

Oma kõige paremas mehe-eas õppis Beethoven kõrgemat sugu inimeste seas ühe noore preili, grahwi tütre Julia di Guicciardi (ütle: guitschardi) tundma, keda ta kõigest südamest armastama hakkas ja kellega ta wäga oleks soowinud eluajaks ühte heita. Aga seisuse wahed oliwad takistajaks. Nimelt ei soowinud seda noore neiu ema. Beethoven oleks aga neid takistusi jõudnud wõita, aga ta ei tahtnud noort neiud pool wägisi enesele saada. Ta komponeeris tema mälestuseks ja wõitles enesele wõidu armastuse üle. Ta jäi poissmeheks.

Oma wanemas eas juhtus talle suurem õnnetus, mida iluhelide sünnitajale ial wõib sündida: Tema kõrwa-kuulmine hakkas wähenema, kuni ta aega mööda koguni kurdiks läks. Asjata oli kõik sõdimine selle hirmsa õnnetuse wastu. Pärast ei saanud ta enam muidu teiste käest midagi knulda kui üksnes kirja läbi. Südant lõhestaw on see teadmine: Tema, kes kõige ilusamad helid oli sünnitanud, ei kuulnud neid neid ise enam! Aga sellegi pärast loi ta mängutükkisid edasi. Just tema wiimane üheksas symphonia peetakse kõigist muusikatundjadest kõige ilusamaks iluheli-tööks, mis ial maailmas on loodud. Kümnendat symphoniat algades jäi ta haigeks. Ta wõitles ühe nädali aega surmaga. Siis jäi surmale wõit, ja suur meister pani silmad paastukuu 26. päewal 1827 kinni. Umbes 400 suuremat ja wähemat mängutükki on ta järele-jätnud, nende seas 9 symphoniat, 30 sonatit, üks ooper, üks oratorium, palju tantsu- ja muid tükka. — Tema matusest wõtsiwad umbes 20,000 inimest osa.

Tema tööd jääwad muidugi meile ja meie järelsugule igaweseks mälestuseks toonide würsti poolest.

A. Kunileid.

„Sind surmani küll tahan ma kalliks pidada, mu armas Eesti rada, mu ilus isamaa". Nõnda laulab meie kuulus salmijatar Koidula. Salmiku sõnad käiwad meile südamesse, sest luuletus on ise ka südamest wälja tulnud Temal on ka ütlemata ilus wiis juures, mis tuntud Soome rahwawiisi põhjusmõttel on tekkinud. Selle wiisi on A. Kunileid loonud, nagu igal pool ülewal seisab, kus wiis trükitud on. Teda lauldakse alati wäga rõõmsa meelega. Juba selle laulugi pärast on Eestlastel asja Kunileidi tundma saada. Paneme siis mõne sõnaga tema elulugu tähele.

Aleksander Peter Carl Säbelmann on sündinud Audru kihelkonnas Pärnu maakonnas aastal 1845 talwekuu 10. päewal. Tema oli Audru organisti poeg ja sai enese isa käest kõige esimest klaweri mängimise õpetust. Selleks näitas ta juba wäga warases lapsepõlwes kõige suuremat annet ja himu ja jõudis õige suurel sammul edasi. Kui ta oli nooreks meheks saanud ja esimest õpetust maitsnud, siis läks ta Walga linna kihelkonna-kooliõpetajate seminari, mis see kord wäga õitsmas oli: Direktor Zimse tegi selles õpeasutuses õnnistatud tööd Selle käest sai noor Säbelmann muusika-kunstis iseäranis komponeerimises wäga tulusat õpetust.

Ei läinud kauat aega mööda, siis hakkas noor Säbelmann ka ise komponeerima. Esiti püüdis ta Eesti rahwawiisisid mitme helile seada. See läks talle mui-

dugi wäga hästi korda. Seminari tegi ta tublisti läbi. Ta sai pärast ise selle seminari koolmeistriks. Siin 'ep see oligi, kus ta suure hulga laulusid enamasti meeste-koori tarwis loi, Eesti keeli sõnad all. Just nendest on-gi mitmed Eesti rahwa seas tutwaks saanud. Neist luludest ilmusiwad kaks tükki „Juubelipidu laulude" seas aastaks 1869 ja teised C. R. Jakobsoni raamatus „Wanemuise kandle healed" I. ka seksamaks aastaks trükitud. Need laulud oliwad tema esimesed awaldada ja jäiwad ka wiimasteks. Neid awaldades oli Säbelmann enesele luulelise Eesti nime wõtnud ja nimelt Kunileid. Üteldakse, see nimi olla sest wanast-sõnast wõetud: „Otsid, kuni leiad!" — Walgast kutsuti Säbelmann aastal 1869 suwel esimest suurt üleüldist laulupidu juhatama Tartusse. Seda tegi tema siis ka meie kõrge kirjaniku J. W. Jannseniga ühes. Tema'p see siis oligi, kes esimest Eesti priiuse- ja laulu-pidu oskas helisewalt hüüdmas ja laulmises kokku hoida. Unustamata on see aeg. Küll on paljud neist meestest, kes seda pidu nägiwad ja temast osa wõtsiwad, juba mullas hingamas, aga paljud on weel elus ja mälestawad teda rõõmuga.

Mõni aeg pärast seda 1871 jättis Säbelmann Walgas ameti maha ja läks Peterburi, kus ta kooliõpetaja kohta pidas. Peterburis juhtus temale see õnnetus, et suur hulk tema tehtud laulusid ja muid tooni-töid ära kadusiwad. See ei olnud mitte üksnes tema, waid see oli kõige Eesti rahwa kahju, sest selle läbi jäi tema suurem osa laulusid koguni tundmata. Need noodid ei ole paraku täna päewani wälja tulnud. Wist ei ole seda ka tulewikus ialgi loota.

Kahe aasta pärast kutsuti Säbelmann Peterburist ära sügawamale Wene maale Poltawa linna. Siin sai ta kooliõpetajaks ning organistiks. Kaks aastat pidas ta neid mõlemaid ametid. Kauemaks ei olnud see temale määratud, sest siis tuli temale haigus raskesti, mis juba tüki aega temast terwist oli kurnanud. Tüsikuse tõbi pani heinakuu 15. päewal 1875 Eesti helide sünnitaja silmad igaweseks uneks kinni. Tema keha hingab Poltawa kirikuaias, kus teda waewalt küll mõni Eestlane saab üles leidma. Rahu tema põrmule! Rahu Eesti kõrge-andelisele iluhelide loojale!

Kunileidi wähesed laulud, mis temast meile päriba on jäänud, on küll wäärt, et neid rohkem lauldaks kui seda tänini on tehtud. Tuletagu nad meile seda Eesti andelist laulu-loojat meelde, ja olgu need read tema mälestuseks pühendatud. Tema noorem wend F. Säbelmann elab weel praegu meie maal ja on Paistus kooliõpetajaks ja organistiks. Ka tema on mitmed ilusad laulud Eesti keelde loonud.

Wiiuli-tegija saladus.

Jutt kuulsast Stainerist.

See oli õige kena ja lahke majakene, milles wiiuli-tegija Johannes Felger oma tütre Mariega 17. aastasajal elas. Kaks pärna kaswasiwad maja ees, ja elukorter oli puhas ja walge, kui ka lihtlabane. Õues jalutasiwad kanad, pardid ja tuwid. Mõned lendasiwad ka maja taha kaunisse aeda. Iseäranis kanadel oli meele pärast aias nokkida. Aias oliwad mõned õuna- ja kirsi-puud, ja lehtmajas, mis nende ligidal, istus maja-tütar koguni sagedasti ja tegi näputööd.

Marie oli üpris ilus tüdruk. Ta oli 19-aastases õitswas eas. Tema tegumood oli wäike ja eht, tema liikumised elawad ja loomulikud. Tume juuks, tõmmud silmad, mustad kulmud oliwad näole iseäraliseks ehteks.

Wiiuli-meistri töötuba oli taga pool hoowis. See oli hele lahke ruum. Riiulitel oliwad mitmesugused lauad, wärwid, liimipotid, siis oli weel üks treipink ja üks hööwlipink. Kõige imelisem ja tähele-pandawam oli suur hulk wiiulid, mis suuruse ja näo poolest isesugused, muist walmis, muist pooleli. Paljud oliwad ka wiimast silimist ootamas, teised oliwad alles kokku-liimimata. Kastikestes nähti roopisid, nuppusid, kaelasid, helipuid, sõrmlaudu ja muid asju, mis wiiulite walmistamisel waja. Kes töö-tuppa tuli, nägi warsti, et Felger wiiuli-meister oli.

Wiiulite tegemine oli seekord wäga õitsmas. Italia maal tehti wäga ilusaid kõlawaid wiiulid; Italiast tuli ka selle kunsti äratus ja edendus. Italia mees Andreas Amati täitis terwet maailma oma kuulsusega wiiulite tegemises. Seda wiiulite sorti, mis tema tegi, nimetatakse weel praegu „Cremona kool". Tema mõlemad pojad Hieronymus ja Antonius oliwad ka wiiulid teinud, millel ära-rääkimata ilus kõla oli ja mille tüki eest 10,000 taalrit maksti. Üks Hieronymuse poeg nimega Nikolaus oli just sellel ajal kõige kuulsam, ja temast üteldi, et ta weel paremaid wiiulid teeb, kui tema isa ja isa-isa oliwad teinud. Tema töötuba oli juba hulgast ajast saadik kõigile wiiulitegijatele meistritele rändamise eesmärgiks, kes endid omas töös täiendada tahtsiwad. Et Italia meistrite kuulsus Saksa omadele rahu ei andnud ja neid kadeduse pärast magadagi ei lasknud, on muidugi mõista.

Ühel paraja ilmaga lõikusekuu päewal istus meister Felgeri tütar lehtmajas aias midagi tikkides. Lehed lõiwad juba wähekesi kolletama. Kaugelt oli taewa laotuses wihma pilwi näha. Äkisti kahistas midagi läheda lillepõõsa wõsas. Tüdruk ehmatas wähe ja kargas üles. Lehtmaja ees nähti warju, ja natukese aja pärast astus isa Felger majasse. Tema oli umbes nelikümmend aastat wana, wäikse kasuga, sirge kehaga, juuksed wähekesti hallikis minemas, näol sügawad mõtted ja murelik jumi. Silmad tunnistasiwad terawat mõtlemist.

Temal oli kiri käes, ja ta nähti õige rahutu olewat. „Jäta töö wähe seisma, Marie," ütles ta ruttu. „Minul on sinule tähtsat asja teatada."

Noor neiu laskis tikitöö sülle langeda ja waatas küsiwal näol isa otsa. Isa ütles: „Mina olen praegu ametiwenna Jakob Staineri käest kirja saanud, ja tema teatab mulle, et ta tubli teine pool juba kolme kuu eest olla teise ilma läinud ja et ta selle pärast majatalituse poolest üsna suures kimbatuses on. Nagu tead oli tema kadunud abikaas meie poolt inimene. Tema oli tubli majaperenaene, oskas wäga maitswaid söökisid walmistada ja oma mehele, kellel alati palju tegemist, elu lõbusaks teha. Meister Staineril ei ole nüüd palawamat soowi kui et mõni neitsi tema endise abikaasa kodupaigast walmis oleks tema juurde tulema ja tema majatalitust endisel wiisil korras pidama." — Tütar wastas: „Siin on kerge nõuu leida. Ulrike tädi, kes wanal eal weel wõõraste herraste juures peab leiba teenima, wõtaks niisuguse koha suure rõõmuga wastu."

Felger wapustas nägu ja ütles: „Ulrike tädi on küll auus ja kiidu wäärt inimene, aga ei ma usu, et meie teda soowitada wõime. Tema on wana ja ei taha enam end waewata. Wana isand peaks wiimaks teda talitama hakkama. Ei, ei! Minul on muud mõtted. Sina ise pead sinna Insbrucki minema, nii on minu nõuu. Sina pead Staineri majatalituse enese kätte wõtma, ja Ulrike tädi jääb sinu asemel minu juurde." Nõnda ütles Felger ja ootas põnewalt ruttu tütre wastust.

„Isa, see ei wõi sinu tõde olla, mind enese ainust last ära saata? Mind maailma sisse wälja lükata, külma, wõõra, armutu rahwa sekka?" hüüdis tütar. — Isa ei lasknud end sellest eksitada, waid wastas: „Sinul saab meister Staineri juures wäga lõbus elu olema. See maailm ja rahwas, kuhu ja kelle sekka sa lähed, ei ole paha. Tirolilased on lahked ja südamlikud inimesed, ilma kurjuse- ja waltskuseta. Ka pean sulle, Marie, ütlema, et minul iseäraline põhjus on sind meister Staineri juurde saata." — Salalik wiis, kuda isa Felger need wiimsed sõnad ütles, tegi neitsi silmapilguks lahkumise kurwastust unustama ja äritas uudishimu teada saada, mis isal tema kohta mõttes oli. „ a tead, laps," ütles isa, „et Jakob Stainerit praegusel ajal kõige suuremaks wiiuli-tegijaks peetakse. Saksa maal ei saa keegi tema järele ega tema sarnaseks."

„Oh isa!" hüüdis noor neiu, „sina teed ka häid wiiulid, ja need on just Staineri omade moodi." — „See on õige," kostis naeratades Felger, „mis wälise näo poolest nõuda ja kuda wiiuli-pilli kokku panna, seda olen meister Staineri käest

ära püüdnud õppida ja järele teha. Aga see ei ole ülem asi, waid kõla. Mis kauni kõla ja ilusa heli kohta ütelda, siis pean tunnistama, et minu wiiulid Staineri omade kõrwas nagu kasinäumine kellahelina kõrwal kiiksuwad. See tuleb sest, et ma seda wedelikku mitte ei tunne, mille sees wiiulipuud kolm päewa ja kolm ööd peawad ligunema enne, kui nad kokku pandakse. Siis alles tuleb wiiulile ilus heli sisse, mis muusikutundjate südant nii wäga waimustab."

Tütar ütles wahele: „Ja kuda seda wedelikku tehtakse —"

„See oli juba wanast ajast saadik Amati perekonna saladus," täiendas Felger kõnet, ta nägu hiilgas selle juures iseäralikult. „Amatid oliwad kõige suuremad ja osawamad wiiuli-tegijad maailmas. Jakob Stainer on juba nüüd ka selle saladuse kätte saanud, ja temal on korda läinud niisama ilusa kõlaga wiiulid walmistada, mis mõned Amati omadest weel ülegi käiwad. Tead nimelt, et Jakob Stainer oli Nikolaus Amati õpilane. Amati armastas teda ja on enne surma selle salarohu tegemise temale õpetanud. Ilma selle sala-rohuta ei maksa katsumine, õppimine ja usinus mitte midagi." — „Nüüd ma mõistan sind, isa," ütles ilus neitsi. „Sina loodad, et minule korda läheb nii wäga meister Staineri meele pärast olla, et tema minule Amati sala-rohu walmistamise õpetab."

„Nõnda'p see on, oh mu armas tütar!" hüüdis isa. „Oh kui see sulle korda läheks! Meister Stainer ei ole enam noor. Tema ei wõi mitte wäga kaua elada. Mina saaksin tema pärijaks, saaksin suureks kuulsaks meheks, saaksin rikkaks ja wägewaks. Ja sina, Marie, oleksid siis jõuuka kuulsa mehe tütar, auu sees peetud ja ihaldatud kõigist inimestest! Oh kuda kosilased sind siis enestele saada tahaksiwad!"

Noore neitsi silmad hiilgasiwad. Küll oli ta lihtlabane ja kauni südamega tüdruk, aga üks jagu seda sööjat tuld, mis tema isa soonte sees põles, walitses ka tema noort hinge. Oh see oleks ju nii armas rikas ja lugupeetaw olla ja kõrgetest noortest herradest enesele auu pakkuda lasta! — „Sääraseł puhul armas isa, olen walmis meister Staineri teenistusesse minema," ütles ta. Felger oli oma tütre sõnakuulmise üle täis rõõmu ja kirjutas noore ea sõbrale selsamal päewal, et tema tütreke Marie ise enesele auuks arwab ühe nii kuulsa mehe majatalitust juhatada. — Wastus ei jäänud kaua tulemata. Kuulus wiiuli-tegija kirjutas tagasi, et ta Marie neitsi tulemise üle wäga rõõmus on ja waewalt seda päewa jõuab oodata, millal ta enese wana sõbra tütart majas wõib teretada. Marie walmistas kõik ette teekonna tarwis. Kahe päewa pärast oli tema oma pesu- ja riietega walmis. Ulrike tädi tuli oma wenna majasse, ja Marie reisis meister Staineri juurde Absomi külasse Innsbrucki linna ligi, kus kuulus mees elas. See oli selle aja kohta pikk reis.

(Järg tuleb.)

Muusiku wõim.

Laulja Formes'i jutustus.

See oli Londoni linnas. Minewal õhtul laulsin ma „Bertrami" ja nägin parajasti ilusast Hispania maast ja säälistest juhtumistest und, kui ma tundsin, et keegi mind raske käega äratas. Mina ärkasin üles; minu teener Jüri seisis mu ees, kes mulle üle kõige ihu wärisedes teatas, Devonshire hertsog olla praegu tulnud ja soowida minuga hädasti rääkida.

Mina ei olnud millalgi harjunud koormawaid wööraid wastu wõtma, selle pärast olin ma teenrile kindla käsu andnud, et ma enne kella ühte kedagi wöörast wastu ei wõta; selle pärast ei olnud mu pahandus mitte wähem kui mu imestelemine.

Ma pöörasin ennast woodis teisele küljele ja ütlesin: „Teata hertsogile, et minuga nüüd wõimata on rääkida, ta wõib pärast tulla."

Jüri aga wastas: „Seda ütlesin ma juba hertsogile, et meile keelatud on kedagi enne lõunat sisse lasta; aga ta ei jätnud enese soowi mitte järele ja lisas juurde, et ta ühe inimese elu pärast tulla."

„Ühe inimese elu pärast! Lambapää, mikspärast ei ütelnud sa seda kohe?" hüüdsin ma nüüd ja kargasin teisel silmapilgul patjadest wälja öökuuesse. „Hertsog wõib tulla."

Mõne sekundi pärast tuli hertsog; ta nägu oli wäga kurw. Pärast lühikese wastastikuse teretamise ütles ta: „Isand Formes, andke andeks, et ma Teid harjumatal tunnil ekslitan; aga mu abikaas on juba mitu nädalit raske haige ja suures hädas; ta arst seletas mulle, et aga üks abi ta päästmiseks olla, ja nimelt, kui Teie, kelle heli ja laulu ta üle kõige armastab, waewaks wõtaksite talle midagi ette laulda. See mõju, mis selle läbi siis ta närwidesse sünniks, arwab arst, wõib ta haigust parandada."

Et ma nüüd enam wastu ei pannud, on iseenesest mõista; mina lubasin hertsogile, nõnda pea kui end riidesse olen pannud, kohe ühes minna.

Asi ei olnud aga mitte nõnda kerge, kui ma hakatuses mõtlesin: hertsoginna ei olnud mitte Londonis, waid ühes hertsogi mõisas kakskümmend penikoormat kaugel, ja ma pidin enne keskööd, kudas lubanud olin, linnas tagasi olema. Hobused jooksiwad tuule-rutuga, meie istusime sõna lausumata wankris, hertsog oli keeletu waluga, mina laulu walimisega, mis ma laulma pidin, mõtetes. Kui me keerdteed mööda mõisa jõudsime, olin ma walimisega walmis. Schuberti laul „Rändaja" (Der Wanderer) pidi abirohuks olema.

Mõne minuti pärast, kui me mitmed tubade read läbi läinud olime, saime ühte saali, kus, et aknad kõwasti kinni kaetud oliwad, tasane pool-pimedus walitses. Hertsog wõttis mu käest kinni ja juhtis mind tasa ühe eesriide taha, mida ta ettewaatlikult eest ära lükkas, ja ma nägin mõne sammu eemal kahwatanud hertsoginna tõbewoodis mu ees. Mu süda hakkas hirmu tundma; sääl ei wõinud enam üksgi päästmine wõimalik olla, waid kõik näis kadunud olewat, kui mitte imetegu ei sündinud. Otsa eest ja paledelt oli wärw kadunud, silmad oliwad tumedad sügawalt koobastesse wajunud, huuled hallid, käed, mis kramplikult tekist kinni hoidsiwad, oliwad kollakad walged.

Ma tõstsin ilmtahtmata õlasid. Hertsog laskis eesriide maha ja näitas mulle ühte toredat, keskl saali seiswat klawerit, midas alles nüüd nägin. Ma sain sest märgist aru ja astusin tundmusega — mida esimest korda tundsin — kartes ta ette. Et toibuksin, mängisin ma esiti seda ja teist nõndasamuti; hertsog jäi hertsoginna uksele, eesriide taha seisma. Nüüd hakkasin laulma. — Teie teate ju, kudas ma „Rändajat" laulan — ja ei waadanud enne üles, kui wiimane sõna lauldud oli. Kui nüüd enese silmad hertsogi pääle wiskasin, waatasin ma imesteledes ta näo muutmise üle: sest ta oli peaaegu rõõmus; aga parem tuli weel. Hertsog näitas mulle käega, ma läksin tasa ta juurde, ta lükkas eesriide kõrwale, ja ma ei tahtnud enese silmi uskuda: üle hertsoginna otsaesise ja palede oli ennast õrn puna laotanud, ja ta silmadest tuliwad pehmed pilgud meile wastu.

„Ah!" hüüdsin ma peaaegu waljusti rõõmu pärast, „nüüd tahan weel teha, mis wõin," ruttasin klaweri juurde jälle laulma laulu: „Jahedas põhjas" (Im kühlen Grunde). Teie teate ju, kuda ma seda laulan! Mis pean ma weel rohkem ütlema? Neliteistkümmend päewa pärast seda oli Devonshire hertsogi juures pidu, ja mina algasin — hertsoginnaga seda tantsides pääle! Ta oli terwe nagu kala wees. See on muusiku wõim!

Tõtt ja nalja.

Beethoven ja tema õmblik. Ludwig van Beethoven luuletas juba poisina klaweri pääl, aga weel armsam mänguriist näis temale wiiul olewat. Seda mängis tema siis oma üksikus kambris sagedasti nii suure waimustusega, et ta kõik muud elutingimised ja tarwitused ära unustas, nõnda et tema ema teda siis tõrele-

des lõuna- ehk õhtusöögile pidi kutsuma. — Ükskord nägi ühel sarnasel juhtumisel tema ema, kudas poeg keset tuba seistes oma wiiulit suges ja pani ehmatusega ühtlasi tähele, et üks inetu õmblik just tema wiiuli kohal toa laest maha rippus. Jäleduse ja meelepaha pärast wiskas ta õmbliku põrandale ja tallas jalaga surnuks. Beethoven, kes loomu poolest äkilise werega oli, wiskas tulise wiha tujus wiiuli ema jalgade ette, tallas tema puruks ja ei ole sestsaadik ilmasgi enam seda mänguriista tarwitanud. See õmblik oli tema ükfikus olekus ta ainus päältkuulaja olnud, ta oli teda oma iluhäältega, nagu muiste Wanemuine, oma juurde maha meelitanud — ja nüüd oli loom nii koleda surma saanud! — Imelik! Niisama-sugust juttu räägitakse ka kuulsast Paganinist, kes aga pärast nagu ennegi wiiulimängijaks jäi. —d—

Harjutuse raamat mängukooridele. Meil on juba õige rohkesti mängukoorisid ja neid sigineb ühte lugu juurde. Suurte takistustega on aga kõigil uutel kooridel wõidelda: Eesti keeles ei oli tänini mingisugust raamatut, mis mängukooridele õpetust ja juhatust annaks. Koorid peawad katsuma, kudas läbi saawad, ilma õpetuseta, ilma harjutuste raamatuteta. Niisugusel korral pole ime, kui meie koorid nii hästi, ei mängi kui wõiksiwad mängida. Praegugi ei ole seda rõõmusõnumit kuulutada, et mängukooridel Eesti keeles harjutuseraamat oleks ilmunud, küll aga, et Soome Rahwawalgustusse selts Soome keeles mängukooridele niisuguse õpetuseraamatu wälja annud: „Torwisoitannon oppikirja." Raamat on Soome ja Rootsi keeles korraga ilmunud. Wäga kahju, et teda ka Eesti keeli seletustega ei ole wätja antud. Kes aga hoolsasti uurib, wõib Soome keeligi seletustest arusaada ja nii wõime siis seda raamatut Eesti uutele, asutatawatele kooridelegi õpetuse raamatuks soowitada. Raamat algab noodikriipsude ja nootide pikkuse ja nimede tundma õpetamisega, awaldab siis üksikute mänguriistade harjutusi ja lõpetab wiimaks mängutükkidega terwe koori jooks. Raamatu hind on 4 marka (umbes 1 rbl. 60. kop.)

Rahwahymnus. Hiljuti küsis minult kirjalikult keegi Mitte-Eestlane: Kas on Eestlastel oma rahwahymnus ja missugune see on? Teadu pärast pidin ma wastama, et Eestlastel seniajani mingisugust rahwahymnust ehk rahwalaulu üleüldiseks ei ole. Aga seega ei olnud asi otsas. Mõtlema pani mind see küsimine. Igal rahwal on oma rahwalaul ja Eestlastel üksi mitte. Wenelaste rahwalaul on Jumal, keisrit kaitse sa (Боже Царя храни), Soomlastel Mu isamaa mu õnn ja rõõm (Oi maamme, maamme), Sakslastel Waht Reini jõel j. n. e. Kas ei wõik meie Eestlased enestele ka üht üleüldist rahwalaulu wõtta ja missugune oleks see? Kõlbab keegi olewatest lauludest seks wõi peab uus rahwalaul alles loodama? Teadu pärast jääks keisrilaul „Jumal Keisrit kaitse sa" edespidigi oma auu sisse ja saaks ikka sääl lauldud, kus Riigi-isad meeldetuletatakse, aga muudel kordadel peaks rahwalaul päewakorral olema. Wäga tululik oleks, kui selle küsimuse kohta mõtteid awaldatakse, kas nimelt rahwalaulu soowitakse, ja kui soowitakse, missugune isamaaline laul see siis oleks. Olema ja määratama peaks meil aga rahwahymnus wististi ja õige pea!

—ise—.

Õnnetu armastus. Üks tuttaw Parisi laulja kaebas järgmisel wiisil: „Ma olen ikka armastuses õnnetu olnud; minu esimene armukene läks kloostri, teine suri, ja kolmas — on nüüd mu naene!"

Teatris. Enne mängu hakkamist teewad inimesed galeriil müra. Siis tõuseb all üks isand püsti ja hüüab ülesse: „Härjad, ärge mürage!" — Keegi aga wastab ülewalt: „Andke andeks, mu herra, ülewal on heina-lakk, all on laut!"

Ka teatris. Isa pojale, kes ennast galerii üle kumardab: „Poiss, ära kuku maha, all maksab wiis kord nõnda palju!"

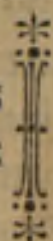
Nr. 2. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muuſika edendamiſeks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kätteſaatmiſega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Iſe ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

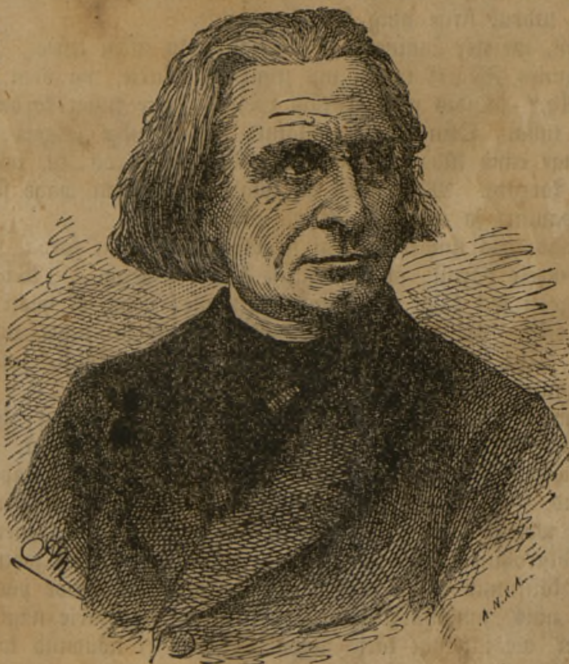

Tellimiſi wõtab iga raamatukauplus ja muuſikaedendaja wastu.
Toimetuſe adreſs tellimiſe-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Franz Liſzt.

See on nimi, mis weel praegu ühte puhku läbi maailma kõlab. Imelik wõim! Juba ammugi on Franz Liſzt oma klawerimängimiſt awalikult lõpetanud: Ta on wana mees ja ei taha enam end rahututel kontſertidel ja pidudel kuulda lasta, ſeſt ta armastab rahu, nagu iga teine wana inimene, aga ometi on kõige maailma ajalehtedes lugeda, kui ſee ſuur klawerimeister üheſt linnaſt juba teiſegi läheb.

Küll ei ole meil õnne olnud Franz Liſzti klawerimängu kuulda, ſeſt et, nagu üteldud, teda enam awalikult kuulda ei ole. Aga kõik need, kes teda on kuulnud, ütlewad, et Liſzti mäng ära arwamata ilus, wägew, ſüdant liigutaw on. Mis raske wõi kerge tükk on, ſelleſt ei tea Liſzt ühtigi enam, ſee on, raskuſi Liſztil mängides ei ole. Kõige peenemad peenſuſed ja wägewamad helid kõlawad klaweril tema ſõrmede alt wälja, kord armſad, iluſad, kenad, kaunid, kord haledad, kurwad, pikaliſed, leinaliſed. Liſzti mäng on toonide wõimſalt woolaw jõgi, mis ſüdant waimustab, et ſee ilutſema läheb. Nagu wälgud lipſatawad tema ſõrmed ühelt helilt rääkimata kiiruſega teiſele. Ükski heli ei juhtu wõõriti, waid iga heli tuleb täies ilus kuuldawale. Kord kõlab mäng taſa ning armſalt, nagu paradiſi kõrgustelt, kord nii waljult ja müriſtades, nagu wiimſe päewa paſun.

Franz Liſzt,
maailmakuulus klawerimängija, ſünd. wiinakuu 22. p. 1811.

Kui ſuur meister kuſagile läheb, olgu ſee kus tahte maailmas, ſiis wõetakſe teda nagu mõnda keiſert wõi kuningat wastu. Igal kohal ja linnal on auu ja rõõm, kuſt Liſzt läbi läheb wõi kuhu ta ſeiſatama jääb. Auupärjad, ſaadikud, pidud, auukõned on päewakorral, kus tema

ilmub. Kõik seda on Liszt oma ära rääkimata ilusa mängu läbi enesele teenida jõudnud. Tema on igal pool nagu kodus, olgu Budapestis, Wienis, Peterburis, Berlinis, Weimaris, Leipzigis, Roomas, Neapelis, Parisis, Londonis wõi mujal, lühedalt: Liszti kodupaik on terwe maailm. Igal pool on rõõm, kui ta tuleb. Loota on, et kuulus meister weel kaua ja wagaselt oma eluõhtut maitseb.

(Tema elulugu on meie lehe minewas aastakäigus nr. 10 ülewal.)

Wiiuli-tegija saladus.

Jutt kuulsast Stainerist.

(Järg.)

Jakob Stainer oli tugew laia-õlaline mees, wiis kümmend kaheksa aastat wana. Kõrge paljas ots tunnistas sügawat mõtlemist. Tema tõelised woldid näos tõstsiwad tema auulist olekut. — Meister oli praegu õhtule jäänud. Ta istus leentoolis ja waatas aknast wälja. Tuba oli tore. Aga korraspidaw naesterahwa käsi puudus: Majariistadelt oli tolmu kiht pühkimata. Siin oli seda ja teises kohas teist, mis korras ei olnud. Kuulus meister nägi ja mõistis seda, aga just kurw ei olnud ta selle üle mitte. Uued mõtted ja plaanid liikusiwad tema meeles. Ta oli wiimasel ajal palju tellimisi saanud. Iga muusika-meister, kes wähegi nimeline oli, soowis tema tehtud wiiulit saada. Ilma wiiulita, millel nimi „Jakob Stainer" küljes, ei tahtnud keegi olla ega saanud edasigi. Kõige kõrgemad inimesed soowisiwad wiiulit tema käest ja maksiwad suurt hinda. Ega see siis imeks olnud panna, kui Staineri näost rindlus ja uhkus näha oli.

Korraga segas wankri wõrin tema mõtteid. „Ehk tuleb mõni suurt sugu mees minu töötuba waatama," mõtles ta, kui uksele koputati. Ruttu hüüdis wiiuli-meister „sisse!" Nagu inglike ilmus ilus noor tüdruk läwel reisi-riided seljas. Tahtmata kargas meister üles. Ära rääkimata ilu ning armsus neitsi näol mõjus wõimsalt mehesse. Ka oli tüdruk sirge ning kõrgekombeline.

„Tere õhtust, meister Stainer," algas noor neiu niksu tehes. „Mina olen Teie wana sõbra Johannes Felgeri tütar, mu nimi on Marie, ma olen tulnud Teie maja talitama." — „Ah," hüüdis meister täis rõõmu, „tere tuhat korda tulemast. Tõsi, just täna tahtsite tulla. Olin selle unustanud. Noh kuda Felgeri käsi käib? Aga wõtke istet. Pange enne kübar ja mantel maha. Siin on ka natuke söögipoolist. Aga kõik on siin korratu. Mõni kord on naabri-naene siin wähe seadnud, aga temal enesel on majapidamine ja neli last, ei ole aega."

Marie waatas toas ümber ja tegi silmapilk nii palju korda, mis waja. See oli wana isanda meele järast, ja ta nikutas kiites otsaesist. „Waadake" ütles ta, „kuda see nii kergesti teil käib. See meeldib mulle; usun, et hästi läbi saame. Aga täna jätke töö seisma. Nüüd olete teekonnast wäsinud ja peate puhkama. Homme wõite algada." — Ehk küll Marie ütles: „Ma ei ole wäsinud," ei jätnud meister Stain r järele rahule manitsemast.

Teisel hommikul tuli Marie, kenas puhtas riides, pruukost käes, meistri töötuppa, kus see juba tunni aega tööd tegi. Neitsi waatas ümber ja pani hoolega tähele, mis siin näha. Ei see olnud ka ime, oli ju wiiulitegija laps ja selle ameti ligi üles kaswanud. — Meister hakkas temaga juttu ajama; ta rõõmustas, et Marie tema kunstist osa wõttis. Noor neitsi küsis seda ja teist ja Stainer wastas. Aga kui neitsi sellest salarohust püüdis kõneleda, mille ta eesmärgiks wõtnud, jäi Stainer äkisti wait ja ei lausunud enam musta ega walget. Ka terwe päew oli ta tusane ja tasane. Ta näis umbusaldikuks läinud olewat. Marie nägi selgesti, et see sugugi hõlbus ei ole saladust kätte saada. Aga ta ei nõudnud ka edasi enam seda saladust. Ta püüdis kuulsa meistri meelt iga pidi lahutada. Ka kõige parem perenaene 'poleks paremini jõudnud maja eest muretseda, kui Marie seda tegi. Meistri

paha tuju kadus. Kortsud kulmul kadusiwad ka, ja tema silm pilgutas lahkemalt ja selgemalt. Noore lõbumeelelise neiu mõju tegi wanadlase meistri meele rõõmsaks, ja ta läks nagu palju aastaid nooremaks. Kui tüdruk aias maja kõrwal talitas, siis waatas meister mõnigi kord aknast wälja töö juurest ära. Lõune-söök wältas tihti kauemini kui enne, sest noor ilus tüdruk oma lapselikku jutu- ja olekuga tegi talle laual palju meelejahutust. Õhtu lõpetas meister sagedasti waremasti töö ära, et ilusa lapsega maja ees pingil puu all mõnda lahket sõna kõneleda. Ta oli õnnelik nagu paradisis, et Marie temale igal kohal, kus ial wõimalik lõbu püüdis luua. Paremini kui iganes enne läks ta töö. Ilusa tüdruku tulemisega oli nagu õnne täht majasse särama saanud. See andis rõõmu ja jõudu, lootust ja lahkust.

Ühel hommikul, kui meister parajasti oli tööle hakanud, koputati uksele. Üks mees, must kuub seljas, ilma habemeta ja lühikese juuksega astus uksest sisse, wiiulipõhjasid ja puid kandes, wagasti teretades.

„Armas wend, ma toon sulle oma töö uuemat wilja," ütles ta pakki pingile pannes. „Oleksin juba ennemaltgi tulnud, aga kloostri-teenistus ei andnud mahti. Tead ju, et meie kõrge prior (esimees) mitte ei salli, kui ma wiiuli-tegemisega aega wiidan. Wiiul on tema meelest ilmalik pill. Ta kardab, et minu meel ka ilmalikuks läheb ja Jumalast wõõrdub."

„Minulgi on see mõte, Andreas," wastas meister Stainer naeratades wennale, „ja, nagu tead, ei ole ma seda sulle salanud. Aga sina ilutsed selle „püha kunsti" üle, nagu seda nimetad, ja see oleks sinu surm, kui sina enam ei wõiks wiiulid teha."

„See on tõsi, Jakob," wastas wend, „mina jään sellele kunstile truuks wiimse hingetõmbeni. Meie kõrge auu wäärt prior saab seda ka ära nägema. Tema on kohtlase südame- ja inimliku meelega. Nüüd waata järele, kas kõik hästi on tehtud, ja siis pane mulle uut materjali walmis."

Selsamal silmapilgul awati uks, ja Marie astus tuppa pruukosti tooma — piima wõid, saia ja mune. Ta teretas wäga nägusalt ja punastas, kui meister Stainer lahkesti naeratades tema otsa waatas ja kui munk nii läbi-tungiwalt silmad ta poole lõi. Waimulik mees waljude silmadega, mis teda uurisiwad, oli temale hirmu teinud. Rutemalt kui muidu pani tüdruk pruukosti lauale ja läks ära.

„Kes see tüdruk on?" küsis Andreas, kui Jakob rahulisti edasi tööd tegi, „ja mis ta sinu majas teeb?"

„See tüdruk on minu wana sõbra ja kunsti-seltsilase Felgeri tütar, ja nagu näed on ta minu majatalituse juhtijaks. Ei saanud enam sugugi muidu läbi," lisas Jakob Stainer nagu wabandades juurde, kui kloostriwend pääd wapustas. „Ei mul olnud enam lahkust ega korda, waid kõik sattus sassi. Söök ei maitsnud, ja kodu oli mulle wastu meelt. Sa wõid uskuda, et see tütarlaps minu maja ingliks on saanud."

„Seda ma usun," wastas Andreas wähe litsutud häälega terawasti wenna otsa waadates: „Sinu nägu on kaunis. Wõiks uskuda, et sa kümme aastat nooremaks oled läinud."

„No waata," kostis meister rõõmust hiilgawal silmal. „Ka sina leiad, et ma wiimasel ajal keha poolest olen kenamaks läinud. Nõnda on see siis tõsi."

„Anna mulle puud, Jakob. Mina lähen ära," ütles wend teist juttu tehes. Stainer näitas sõrmega puulauakesi, mis õhukesteks oliwad lõigatud. Andreas tõstis need maast üles ja hakkas toast wälja minema. Uksel pööras ta weel korra ümber ja ütles: „Kas tead ka, Jakob, et sinu wend see on, kellele sa Amati saladust enne surma lubad ilmutada?"

„Kuda sa just nüüd sellest hakkad rääkima, Andreas?" küsis meister imeks pannes.

„Noh, ma tahtsin sulle seda meelde tuletada, Jakob. Kuda ma just nüüd sellest hakkan rääkima, seda ma ei tea isegi. Aga sina oled seda pühal kohal lubanud, siis kui mina preestriks heitsin, et meie esiwanemate süüd lepitada. Mina tean, et sa

usuasjades küllalt palaw ei ole ega hästi kinni ei pea!" — Wiimaste sõnade juures oli munga heli kalgiks ja waljuks läinud, nagu tahaks ta wennale midagi süüd anda. Meister wapustas pahaselt pääd ja ütles: „Mis mina pühal kohal olen tõotanud, seda saan pidama. Ei ole sugugi tarwis, et sa täna seda mulle meelde tuletad."

Munk läks uksest wälja. Jakob Stainer jäi mõttesse. Waewalt wõttis ta pruukosti, wapustas mõni kord wagusasti pääd ja sosistas iseenesele t „Tema mõtleb kaugemale. Ta arwab, ma wõiksin weel naese wõtta, wiimaks koguni Marie. Aga ei, ei mitte, see on wõimata."

Ikka enam ja enam leidis Marie armu wananewa meistri silma ees. Teda nähti üksnes Staineri järast elawat ja iga soowi meistri silmast ära nägewat. Ta mässis wana meistri südame nii magusatesse tundmustesse kinni, et kõwa tahtmisega mees asjata enese wasta püüdis wõidelda. Tihti ehmatas meister, kui korraga töö juures märkas, et Marie kõiki tema mõtteid täitis. Ta silm käis noore neiu järel, kui see õues käis kanu ja tedresid söötmas wõi mune otsimas. Ta kuulas ilusa tütarlapse armast häält, kui see ühte laulu laulis ja arwas, et keegi ei kuule. Tütarlaps püüdis ka selle maakoha keelemurret kõnelema harjutada, mis kena ja naljakas kuulda oli. Stainer oli ära rääkimata õnnelik, kui töö järele leentooli istus ja Marie temale unimütsi päha, padja selja taha, toidu ette pani ja ise selle juures nii magusai juttu westis, et wana herra silmad rõõmust särasiwad. Mõni kord arwas ta, et ehk noor neiu wõiks teda armastada, ja ta püüdis õrnalt seda mõne sõnaga järele uurida. Aga kui ta oma nägu peeglis waatas, kortsusid palel ja otsal märkas, halliks läinud habet ja juukseid nägi, siis wäristas ta kurwalt otsaesist ja rõõmu tundmus närtsis rinnas. „Ei mina kõlba enam noorele. Olen wana!"

Küll ütles ta ise enesele, et ta weel wana rauk ei ole, ehk küll pool sada aastat juba tükk aega oliwad elus mööda läinud, kui ta end ka wanaks meheks pidi pidama. Ta oli ju weel raps, priske ja kärmas, nagu waewalt keegi teine mees elu kõige kaunimas wanaduses. Tema kukal ei olnud painutatud, tema tegumood oli sirge ja püsti, nagu pool, tema liikumised kerged ja nooruslised. Aga seda tõeasja, et ta wana mees oli, ei suutnud ta salata, ja wahe 59 ja 19 aasta wahel oli muidugi natuke liig suur. Peagi pidi ta Marie mõtet selle punkti üle kuulda saama.

Ühes naabrikülas oli see koguni weider lugu juhtunud, et üks 74-aastane leskmaene oma 24-aastasele sulasele oli mehele läinud ja nõnda pulmawoodit surmawoodist paremaks arwanud. Kõik inimesed kõnelesiwad sellest, liiatigi, kui räägiti, et abielu tõesti armastusest olla olnud.

„Mis Teie sest narrist naesest arwate?" küsis meister Stainer, kui ta õhtul Mariega maja ees puu all pingil juttu ajas.

„Mina ei leiagi, et ta nii narr on, meistri isand," kostis ilus tüdruk üsna lapselikul meelel. „Olen kuulnud, et noor mees oma perenaist tõesti olla armastanud. Perenaene olla ka ise alles üsna raps naesterahwas, ja mehest üteldakse, et ta just kõwa ega tugew ei olla. Küll ep nad kokku sünniwad."

„Teisipidi oleks juba parem olnud," ütles Stainer. „Sulane 74 ja lesk perenaene 24 aastat wana, see oleks palju sündsam. Eks nii?" Meister naeratas.

„Noh, teisipidi oleks ju see asi täiesti õige olnud," ütles neiu.

„Kas nii? Täiesti õige?" küsis meister ja waatas alt kulmu neiu otsa. „Kas Teie ka mehele wõiksite minna, kes palju wanem oleks kui Te ise?" (Järg jääb tulema.)

Soome laulupidu 1887.

Meie naabrid Soomlased walmistawad praegu agarasti teise üleüldise Soome laulupidu wasta, mida Juuni kuus 1887 ära tahetakse pidada. Pole neil Soomes laulupidude pidamine enam tundmata asi; juba kaks korda enne on nad näidanud, kudas nende laul ja mäng kõlab. Esimest korda sündis see 1881, millal Jywäs-

kyläs 6. Juunil ettewalmistamise ja proowilaulupidu ära peeti. Et see wäga hästi korda läks, wõeti nõuuks kolm aastat hiljemini esimest üleüldist Soome laulupidu ära pidada. Nüüd tuli aga küsimine, kus pidu ära pidada, kas Soome esimeses linnas Helsingis wõi mujal. Helsingi oleks muidu küll laulupidu pidamiseks wäga sündlik olnud, sest Helsingi on Soome tarkuse linn, nagu Eestlastel Tartu, aga Helsingis asub palju rohkem Rootslasi kui Soomlasi, ja ta on koguni kaugel teises maa ääres, kuhu põhja-poolsel rahwal õieti pikk tee on. Nende ja muude põhjuste pärast ei arwatud kasulikuks Soome laulupidusid Helsingis ära pidada, waid Soome maa südames Jyväskyläs, mis esmalt päris Soome linn ja kus teiseks ümberkaudu ka ainult Soomlased asuwad. Jyväskylä määrati seega esimese ja järgmiste Soome laulupidude pidamise kohaks, ja selles linnas peeti siis ka esimene üleüldine Soome laulupidu 28—30. Maini 1884 ära. Sest pidust wõtsiwad ka mitmed Eestlased osa, nagu DDr. J. Hurt, K. A. Hermann, H. Rosenthal, ajalehe toimetaja A. Grenzstein, koolidirektor H. Treffner ja weel mitmed muud, ühte kokku 12. hinge. Laulupidul lauldi Soome keeli laulude seas ka Eesti keeli laulusid, nagu „Süda tuksub tuks, tuks, tuks" ja „Eestlane olen ja Eestlaseks jäen" ja waliti Dr. K. A. Hermann auuhinna mõistjate toimekonna hulka. Selle esimese laulupidu ajal tehti otsuseks kolme aasta pärast, s. o. Juuni kuus 1887 Jyväskylas teist üleüldist Soome laulupidu ära pidada, ja selle nõuu kordasaatmiseks tehtakse nüüd kõwasti tööd. Juba minewal aastal ilmusiwad laulupidu noodiraamatud, mis warsti laulukooridele kätte saadeti, et igamees aegsasti ja hoolsasti ennast pidu wasta wõiks walmistada. Üks noodiraamat lasti segakoori, teine meestekoori lauljate jaoks trükkida, sest Soomlased ei laula oma laulupidudel mitte üksi meestekooris, waid niisama ka segakooris. Esimese noodiraamatu nimi on „Sekaäänisia Lauluja", toinen wihko (Segahääliseid laulusid teine wihk) ja teise „Miesäänisia Lauluja", toinen wihko (Meestehääliseid laulusid teine wihk). Et Eesti lauljad teaksiwad, missugused laulud nende sees seisawad, olgu laulude nimed siin tähendatud. Segakoori laulusid on 12, nimelt järgmised: 1) Meil tuleb abi Jumalast. 2) J. Haydni: Issand, sinu on wõimus ja wägi. 3) C. Kreutzeri Õhtu kellad 4) Faltini: Soome rahwalaul Hommiku wara kui päikene tõusis. 5) Ungari hymnus Issand kõigewägewam. 6) Hagforsi Kewade polka 7) Faltini Soome rahwalaul Woi, woi, woi, kui kuldsele on nii pikk tee minna 8) Faltini Soome rahwalaul Kulla sain. 9) B. Scholzi Oh kannel muisteaegune, 10) Schuberti Nüüd rahu teiega. 11) Crügeri Oh wõtkem Jumalat ja 12) Mendelsohn-Bartholdy Oh hellad tuulekesed. Wiimane laul on wõidulaulmiseks määratud. „Miesäänisia Lauluja" awaldab 10 järgmist laulu: 1) Paciuse Kuule, kudas hääli helab 2) Lindbladi Tali on ju lõpnud rõhumasta 3) Faltini Soome rahwalaul Siin päewad kärmest' weerewad 4) 9. Reichhardti Kus on mu kallis isamaa? 5) Mendelsohn-Bartholdy Kes on sind sa ilus mets, 6) Eesti rahwawiis Miks sa nutad lillekene (Soome keelde ümber pandud) 7) Faltini Soome rahwalaul Ei wõi sind unustada ära 8) Reissigeri Meri on kaunis. 9) J. Dürrneri Ju kewade õitsemas ja 10) H. Kjerulfi Waikne on nüüd õhtu. Mõlemad wiimased on wõidulaulmiseks määratud. — Nagu näha, on mitmed laulud ennegi Eesti rahwal juba tuttawad, suurem jagu ometi mitte. Lootuse järele ilmuwad tundmata laulud edespidi „Laulu ja mängu lehes," et siis pidule-minejad neid säält kätte wõiwad õppida. Raamatute odawuse pärast wõiks neid iga laulja isegi enesele tellida; tükk ei maksa rohkem kui 10 kop. Ei peaks meie raamatukauplused neid mitte muretsema, siis tellitagu neid otse teel Soomest Rahwawalgustuse seltsi käest, kes üleüldse laulupidu toime-panija on. Adress oleks järgmine: „Въ Финляндію. Helsinki. Herra tohtori A. A. Granfelt."

Soome teisest üleüldisest laulupidust kõneledes peame ka Eesti neljandat laulupidu mõtlema. Wiimasest pidust on juba kuus aastat mööda läinud, aga tänini ei ole must laulupidust weel sõnagi lausutud. Kui mitte enne, siis peaks 1889, mil

Eesti rahwa priius Liiwi maal 70 aastat wanaks saab, neljas üleüldine Eesti laulupidu wististi ära peetama. Kolme-aastane ettewalmistus ei oleks aga sugugi palju, kui tahetakse, et pidu hästi korda läheb. Määratagu esmalt ära, kas pidu Tartus wõi Tallinnas ära peetakse ja walitagu siis toimekond, kes asjatalituse ja ettewalmistuse oma kätte wõtab. Iseäranis oleks soowida, et pidu noodiraamatud õige pea ilmuksiwad, misläbi lauljatel wõimalik oleks laulud tublisti kätte õppida ja nii näidata, kui palju laulmine wiimase kümne wõi üheksa aasta sees edenenud. Olgu need read meeldetuletuseks ja ajalehtedele läbirääkimiste äratuseks. M. J. E.

Lühikene muusika ajalugu.

I. Wanad rahwad.

Ilus armas muusika-kunst on alati, nii kaua kui inimesesugu elab, oma helidega inimest rõõmustanud ja trööstinud. Millal oli tema hakatus? Eks siis, kui inimene esimest korda püüdis oma tundmusi kas teadwal wõi teadmata kombel helide läbi awaldada. Keegi ei wõi seda kuu ja päewa järele teada anda, millal see oli, aga see on teada, et ta wäga wara oli, millal inimesesugu alles nii ütelda lapsepõlwes wiibis. Esimese lauluga, mis inimene laulis, üks kõik, kas ta lühike wõi pikk oli, algas muusika ajalugu. Aga kirjasid meil selle üle muidugi ei ole.

Aega mööda sigis rahwaid, kes muusikast esimesi teatusi püüdsiwad üles kirjutada. Ei ole imeks panna, kui need sõnumid muinasjutu sarnased on. Nõnda loeme wanade Greeklaste raamatutest, et Greeklaste laulujumal Orpheus oma lyra-mänguriistaga nii ilusasti mänginud, et elajad hakanud kargama ja kiwid elama. See sõnum ei ole muidugi muud kui inimese südame igatsus wõimsaid iluhelisid kuulda, ja et ta seda igapäewases elus ei kuulnud, siis pidi üks jumal seda teha wõima.

Weel enam tuntud on pühast kirjast see koht, mis Mosese esimeses raamatus 4. päätükk 21. salmis teatab, et Jubal kõigi kandlelööjate ja pillipuhujate isa olnud. Tema oskas siis juba keeltega ja puhkumisega mänguriistu teha. Küll siis ka juba sellel ajal mäng ja laul inimeste südameid rõõmustas, nagu ta maailma otsani rõõmustama jääb. Aga missugused oliwad Jubali mänguriistad? Kas tal oli ka juba seadust ja korda toonides? Neile küsimustele ei ole mingit wastust. Ei teata ka üksgi kiri, kas Aadama laste seas juba komponistisid oli.

Hoopis kindlamaid sõnumid saame wana-aegsest helikunstist Egiptuse kirjadest, mis ehituste ja papyrusrullide küljes on, iseäranis Beni-Hassani kirjadest ja piltidest, kui loeme, et Egiptuses igal awalikul juhtumisel ja sündusel muusika-mäng helises, loeme, et koguni kõrges auus olewaid muusika-meistrid Egiptuses oli ja et Egiptlastel toonirebel oli, millel kaks kord 4 tooni sees. Missugused toonid, seda ei tea.

Kõige rohkem kandsiwad Egiptuse waimulikkude laulude eest hoolt Ham (Cham) ja selle poeg Mitsraim, kes mõlemad wäga auustatud helimeistrid oliwad. Koguni ühte laulu tuntakse; see on Maneros-laul, mis ühe Egiptuse kuninga poja surma leinab. Ka on teada, et Egiptuse rahwas wilet, lyrad, kannelt ja näppwiiulid mängisiwad. Kõige rohkem pruugitaw oli üks pill, mida sistrum hüüti, metallist tehtud ja rõngad küljes.

Umbes niisama nagu Egiptuses oli ka wanade Assyrlaste muusikaga lugu. Nende juures oliwad mitmet moodi tehtud kandled pruugis. Ka tunti Assyria maal kahesugust helirebelit (toon'citeri), üks wiie ja teine seitsme heliga. Ka siin oliwad helimeistrid suures auus, aga nende nimesid ei tunta.

Babyloni rahwa pillidest jutustab meile püha kiri. Pillide seas oli kõige rohkem tutwad „sambuk", wist üks keeltega mänguriist, ja torupilli moodi „symphon'i" pill. Kuda nende pillide seadlus oli, ei ole teada.

Hebrea ehk Israeli rahwas oli wist Egiptuse rahwa käest muusikakunsti õppinud. Et wana ning auu wäärt Israeli rahwas nii hästi rõõmsal kui kurwal ajal

muusikat haris ja kuulis, loeme juba piiblist wäga tihti. Just selle kunsti harimise hoolekandmine oli Leewitite käes; nemad oliwad pühalikkudel ja pidulikkudel puhkudel käe pärast. Kuningas Tawet ise oli suur muusikatundja ning armastaja; ta õpetas Leewi lapsi laulma ja mängima. Tema all juhatas Leewi laste ülem Kenanja (Chenanja), kes suur laulumeister oli, täitsa 288 laulukoori, kellel umbes 4000 lauljat liikmeks oliwad. Laulukooriga ühes mängisiwad preestrid mänguriistadega. Templi-laul, mille algus Sauli ajal oli, tõusis kuninga Salomoni ajal kõige ilusamini helisema. Siis aga jäi ta äkisti soiku ja hooletusesse. — Tants oli Hebrea rahwal, enamasti naeste ja tüdrukute seas, nii hästi ilmaliku kui ka waimuliku rõõmu märk. Tühi jutt on, kui tahetakse ütelda, et see tants hoopis teine oli kui nüüdne. Tants oli seesama asi, mis ta meie ajal on, ja kui kuningas Tawet seadusekaeka ees hüppas, oli see täiesti tants, nagu iga teine tantsgi. Hebrea rahwal oli ka hulk pillisid, mille seas iseäranis nimetada oinasarw (schofar), trumpet (chasosra), wile (chalil ehk mahelath), mitmet seltsi kannel (kinor) ja kiidupill (nebel, Greeka keeli psalterion).

(Järg jääb tulema.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Kui see, kes komponeerimist õpib, hästi hoolega on tähele pannud, kuda tooniwahed (intervallid) c-duris on, siis peab ta seda ka teistes toonisugudes tegema. Küll on tooniwahede õpetus kerge kätte saada, aga kes teda ei taha õppida, see jätku komponeerimist katsegi tegemata. Et meie siin pikalt ei taha kõneleda, siis paneme lühedalt helireadelid kõigis toonisugudes siia üles:

Tooniwahed:	1	1	½	1	1	1	½
c-dur:	c	d	e	f	g	a	h	c
g-dur:	g	a	h	c	d	e	fis	g
d-dur:	d	e	fis	g	a	h	cis	d
a-dur:	a	h	cis	d	e	fis	gis	a
e-dur:	e	fis	gis	a	h	cis	dis	e
h-dur:	h	cis	dis	e	fis	gis	ais	h
fis-dur:	fis	gis	ais	h	cis	dis	eis	fis

Tooniwahed:	1	1	½	1	1	1	½
c-dur:	c	d	e	f	g	a	h	c
f-dur:	f	g	a	b	c	d	e	f
b-dur:	b	c	d	es	f	g	a	b
es-dur:	es	f	g	as	b	c	d	es
as-dur:	as	b	c	des	es	f	g	as
des-dur:	des	es	f	ges	as	b	c	des
ges-dur:	ges	as	b	ces	des	es	f	ges

Need durid on hoolega läbi mängida ja tähele panna, et igas ühes üks ja seesama wahe on. Kui see selge on, siis on jällegi hoolega kolmkõlad kõige oma ümberpööretega igas duris üles otsida:

	c-dur:	g-dur:	d-dur:	a-dur:	e-dur:	h-dur:	fis-dur:	I-dur:	b-dur:	ces-dur:	as-dur:	des-dur:	ges-dur:
Kolmkõla	g	d	a	e	h	fis	cis	c	f	b	es	as	des
	e	h	fis	cis	gis	dis	ais	a	d	g	c	f	b
	c	g	d	a	e	h	fis	f	b	es	as	des	ges

Kõik need on klaweri ehk oreli klahwidel hoolega läbi mängida ja igaühest ikka esimene ja teine ümberpööre seda wiisi leida, et mängides alumine .toon oktav ülemale pandakse.

(Järg tuleb.)

Sõnumid mujalt maadelt.

Dr. Franz Liszt oli Roomast Budapesti ja siit waheajal Wieni ja Lüttichi kaudu Parisi läinud. Pea läks ta ka Londoni minna, kus teda ütlemata suure auuga juba on wasta wõetud. Kas ta pärast Peterburisse tuleb, kus teda ka oodatakse ja ning talle suure auu wastuwõtmist nõuu on teha, wõi Weimarisse jääb, on teadmata.

Anton Rubinstein on nüüd suuremates linnades kontsertisid andmas, igas linnas mängib ta 7 korda. See maailmakuulus klawerimängija saab nii palju auu ja raha, et see ära rääkimata on. Tema kontserdireis algas Peterburis ja Moskwas ja läks edasi Warssawis, Berlinis, Leipzigis, ja edespidi tahta ta Wienis, Parisis, Londonis, Roomas ja teistes linnades mängida. Rubinsteini sissetulek neist kontsertidest arwatakse umbes poole millioni kõrguseks.

Dr. Hans von Bülow, kolmas maailmakuulus klawerimängija on praegu Peterburis, kus ta ise mängib ja Wene muusika seltsi mängukoori kontsertidel juhatab. Bülow on Saksa keisri kojamängija ja on pea niisama kõrgesti auustatud kui Lißt ja Rubinstein. Peterburisse jääb ta mõneks ajaks ja siis läheb jälle Saksa maale tagasi.

Sofie Menter on ülemal nimetatud kolme klawerimängija mehe kõrwal kõige kuulsam naesterahwaste seast klawerimängimises. Tema on Peterburis konserwatoriumis klawerimängu-professoriks. Ka nüüd mängib ta Peterburis tihti kontsertides ette ja on alles hiljuti rääkimata waimustust äratanud.

Wiiulimängija „fee" (ingli sarnane waim) preili Teresina Tua on kõrwalise saanud, üks teine ilus neiu Arma Senkrah Saksa maalt pidada niisama ilusti mängima ja on juba paljudes kontsertides kõrget kiitust saanud.

Saksa maalt loeme lehtedest, et muusikaline elu üpris ärgas on. Igas linnas antakse hulga kaupa kontsertisid, ja kõik leiawad kuuljaid.

Teatused ja sõnumid.

(Paastukuust 1886)

Tartus „Wanemuise" seltsis oli paastukuu 26. päewa mälestuseks, millal Eesti rahwas aastal 1819 wabaks lasti, õige ilus ja lõbus pidu kõnede- ja laulubega. Ka üks wäike näitemäng etendati.

Eesti Üliõpilaste seltsi kassa kasuks on lehekuu 11. päewal näitemüük. Õige ilusaid asju on kingitud, ja loota on, et osawõtmist rohkesti saab olema.

Narwas „Ilmarine" seltsis oli paastukuu 30. p. näitemäng. Mängiti kaks wäikest tükki, millest üks nimega „Kohtu pitsari all." Teine oli Wene keeli. — Enne, paastukuu 16. p., andsiwad Türsawa lauljad esiti waimuliku kontserdi Aleksandrikirikus ja siis ilmaliku „Ilmarine" seltsis. Kuuljaid olnud wähe.

Tõtt ja nalja.

Rossini elust. Õhtul enne seda, kui Meyerbeeri ooperit „Hugenottid" esimest korda Parisi linnas etendati tegi keegi ühe pidulikku pruukosti! komponisti auuks: ka Rossini oli kutsewõõraste hulgas; ta istus lauas, aga ei pistnud palukestgi suhu. Maja proua palumise ja pakkumise pääle ütles tema: „Mina ei söö ial pruukosti, aga kui asi homme mitte hästi korda ei lähe, siis wõiks ehk Meyerbeer arwata, et mina oma tõrkumise läbi temale õnnetust olen toonud. Aga nagu ma nüüd praegu teie lauas istun, tuleb mulle üks kentsakas lugu meelde, mis mulle kord ühes waikses Italia linnas juhtus, kus minu auuks „Habemeajajat" etendati. Sääl nägin mina orkestris ühte meest suurt pasunat puhuwat, aga ma ei kuulnud ühtegi häält. Wahe-ajal läksin mina kapellmeistri juurde, ja see wastas punastades minu küsimise pääle: „Meil ei ole siin linnas ühtegi, kes pasunat puhuda oskaks, ja selle pärast palkasin mina kedagi, kes üksnes suu pasuna külge paneb, ilma et sisse puhuks. Orkestris on see ikka wiisakam näha." Mina olen nüüd just niisamane kui see pasunamees, kui ma ka mitte teie lauas istudes ei söö, siis on ometi meie seltskond ikka wiisakam naha."

1. April nimetatakse walede päewaks, sest et sel päewal pruugiks on kõik sugu wale nalja teha. Wene ajaleht „Nowosti" teatab, et aastal 1700 Moskwasse tuliwad Saksa komediandid, kus nad teatrit mängisiwad. Kuulutuste läbi andsiwad nad rahwale teada, et 1. Aprillil näidatud saab, kuda üks Sakslane pudelisse ronib. Rahwast tuli hulk kokku, ja ka keiser Peeter I. sõitis teatrisse seda imet waatama. Kui nüüd eesriie üles läks, oli lõigest üks pudel näha, mille pääle suurte tähtedega kirjutatud oli: „1. April". Keiser Peter I. ei olnud küll niisuguse naljaga rahul, aga ütles ainult, et see juba liiaks läinud. Omalt poolt lisab ajaleht juurde, et meie ajal Sakslasele niisugust nalja wistist nii kergesti ei kingitaks olgu ka, et seda 1. Aprillil tehtaks.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 12. Апрѣля 1886 г. Trükitud W. Just'i juures Tartus.

Nr. 3. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Anton Rubinstein.

Klawerimängijatest, kes praegusel ajal oma nime kuulsusega maailma täidawad, on Anton Rubinstein Liszti kõrwal, kes nagu teada enam ei mängi, kõige esimene. Tema seisab alles täies mehe-eas ja käib tihti suuremates linnades klawerikontsertisid andmas. Nüüdsel ajal enam imet ei ole. Aga oma osawuse ja kunsti läbi panewad mõned inimesed, kellele loodus kallid andeid jaganud, maailma imestusesse. Niisuguste hiilgawate imede seas on ka Anton Rubinstein.

Aastal 1839 oli Berlinis ühes peenes perekonnas kojakontsert. Üks imelaps, alles 9-aastane, pani oma wägewa ja ilusa klawerimänguga kõik waimustusesse. Franz Liszt oli juba see kord esimeste mängijate meistrite seas kõige esimene ja täis mees. Ka tema oli sinna kutsutud. Kui ta poisikese ilusat mängu kuulis, wõttis ta poisikese täis waimustust kaenlasse ja hüüdis: „See poisike saab minu mängu pärijaks."

Sellel hüüdmisel oli Anton Rubinstein — sest tema'p see poisike oligi — kuulsama muusikameistri sõna läbi nõnda ütelda muusikakunstile pühitsetud ja on see kuulutus tänini tõeks läinud. Ka Wene maa on Anton Rubinsteini üle uhke, sest tema ei ole mitte wõõral maal sündinud, waid on süda-Wene maa laps. Ta on sündinud talwekuu 30. p. 1830 Besarabia kubermangus Jassy linna ligidal Wechwotõinetzi külas. Tema wanemad, Juudi sugu inimesed, oliwad enne rikkad, aga oliwad õnnetuste läbi waranduse kaotanud. Tubli ema, ise suur klawerimängija ja kõrgesti haritud, oli oma poegade ainus kaswataja. Pärast sai ema

Anton Rubinstein,
maailmakuulus klawerimängija, sünd. talwekuu 30. p. 1830.

Moskwas kooliproua koha ja jõudis sel wiisil waewaga oma poegi kaswatada, sest Antonil oli weel teine wend Nikolai, kes pea niisama kuulsaks muusikameistriks sai, aga nüüd juba surnud on. Villoing õpetas pärast mõlemaid wende ja oli wäga rõõmus nende üle, sest mõlemad astusiwad suurte sammudega edasi.

Kui mõlemad kaks aastat oliwad õppinud, siis ütles Villoing, et wäike 8-aastane Anton juba küllalt awalikult wõib näidata, mis ta õppinud. See sündis. Kuuljate seas oli ka suurwürstinna Helena Pawlowna, nii mitmegi noore kunstijüngri helde awitaw ingel. Äraräägimata rõõmuõiskamine täitis seekord kontserdi-saali, ja ema süda oli täis õnne poja pärast. Aga sellest ei olnud küllalt. Üks ainuke oli, keda ema kuulda tahtis, kas pojast meister saab, see oli Franz Liszt. Ema saatis tuhande õnnesoowiga poja Villoingi seltsis Berlini, kus siis ülemal nimetatud lugu juhtus. Noorem wend Nikolai jäi weel Moskwasse, kus teda tagasi tulnud Villoing edasi õpetas. Pärast läks Anton Parisi, kus teda Franz Liszt ise õpetas ja juhatas ja wiimaks Londoni, kus noor Anton Mendelssohn-Bartholdy ja Moscheles'i tundma sai. Waheajal oli ka Rubinsteini isa oma luba andnud, et pojad muusikandiks hakkawad. Enne oli ta ühte puhku selle wastu olnud, sest et ta sest midagi ei lootnud. Londonisse tuli ka ema ja wend wiimaks järele. Siin on noorele Antonile nii palju lahkust ja auu osaks saanud, et ta siia kauemaks jäi. Üks kontsert oli siin teise järele, kus Mendelssohn oma armsa ja Rubinstein oma wägewa mänguga külme Inglasi waimustatud lõunalaste sarnaseks tegiwad ja nende südameid soojendasiwad. Ümberkäimine kõrgesti haritud inimestega tegi Rubinsteini ka waimu poolest küpsemaks. Nimelt oli nägus näitleja neiu Fanny Kembel, kelle juures õhtuti koos käidi ja kasulisi raamatuid loeti, kus Anton palju õppis, mis eluks waja.

Aga isa ei soowinud mitte, et Anton üksi klawerimängu õpiks, waid soowis, et ta ka teisi mänguriistu tunneks. Kontsertisid andes reisis Anton aastal 1842 Rootsi, Hollandi ja Saksa maa kaudu koju Moskwasse tagasi.

Kahe aasta pärast leiame Antoni jälle Berlinis, kuhu ka tema ema ja wend oliwad ligi tulnud. Siin elas noor muusikajünger jälle täiesti kunstile. Ka Mendelssohn, kes see kord Leipzigis elas, oli sagedasti kuude kaupa Berlinis ja Anton tihti tema seltsis. Kõige rohkem juhatas teda õpetatud muusika-professor Dehn. Tulise loomuga Rubinstein sai mõlemate käest kaunist juhatust. Siin laskis ka Rootsi laululind Jenny Lind oma südant-sulatawaid lauluhelisid noore Antoni kõrwu kõlada. Õppides ja mängides läks Antoni aeg siin lõbusasti mööda.

Äkisti pööras Rubinsteini perekonna elu: Isa surm kutsus ema ja pojad Berlinist Wene maale tagasi. Nüüd tuli raske elu: Toitjat enam ei olnud. Ema hakkas jälle koolitundisid andma, wend klaweritundisid. Anton ei arwanud Moskwas nii palju teenistust leida, et läbi saab. Ta reisis päratusse suurde Wieni linna, kus Mendelssohn'i ja Dehn'i soowikirjade läbi muusikatundisid leidis ja nõnda enesele napil ja waewalisel wiisil elu ülespidamist orjas. Pool perult tormas noor mees mööda suure linna uulitsaid, kus teda keegi ei tundnud, ühe õpilase juurest teise juurde ja püüdis wisapäädele iluhelide õppust sisse walada. „Sa pead tööd tegema, muidu nälgid!“ oli tema raudne käsk, mis ta ise enesele andis. Haledad oliwad kirjad, mis seekord ema ja poja wahel Moskwast ja Wienist saadeti. Raske oli elu. Üks ainuke kord oli wähe kergust ja toetust, ja see oli Preßburgis, kus noor mees kontserti andmas käis ja kus teda suure auustusega wastu wõeti. See oli nagu walguse pilk raskes elus. Armsas perekonnas komponeeris ta siin esimesed toonitükid, sest enne oli ta küll komponeerimise õppust saanud, aga trüki tarwis ei midagi teinud.

Rahutul aastal 1848 puhus aegade tuul ka noore kunstniku Rubinsteini Wienist ära, ta läks Berlini kaudu Peterburisse. Berlinis tuli temale talwekuu 8. päewal waikne surmarong wastu: tema isalikku sõpra Mendelssohn'i kanti hauda. „Nad

hingwad rahus" lauldi haual. See oli kurw märk rändajale. Wagaselt ja ärda südamega pisar silmas läks Rubinstein hauale.

Kurw oli Anton Rubinsteini tulek Wene maale. Piiril kardeti, et ta mõni wõõra maa mässaja oli, ja peeti tema paberid kinni. Imestades waadati tihti täis kirjutatud noodilehti, milles mõnda salakirja taheti aimata. Wahi all jõudis Rubinstein Peterburi, kus alles suurwürstinna Helena sõna noore mehe täiesti kõigest pahast aimamisest puhastas. Suurwürstinna oli waheajal Rubinsteini silmast kaotanud, aga nüüd jäi noor mees ikka tema lähedale. Pärast, kui see suure waimuga proua suri, sai ka muusika-kunst palju kahju ja kaotas kaitsja.

Peterburis hakkas Rubinsteinile parem elu. Suurwürstinna koda oli temale lahti. Suur muusika-armastaja grahw Wielhorsky oli tema sõbraks löönud. Kõrgemad perekonnad ja keiserliku koja liikmed kutsusiwad noort kunstnikku eneste juurde. Wiimaks ei jäänud ka keiserlikud saalid Rubinsteini eest enam kinni. Suurwürstinna Helena soowil kutsuti teda ka wiimaks Keisri proua hiilgawatesse tubadesse mängima. Rubinsteini elusse paistis päikese armas paiste. Temale sai jõudu ja raha, et uuesti wõis suurele teekonnale Saksa, Prantsuse ja Inglise maale minna, ja see teekond tegi tema nime ära rääkimata kuulsaks.

Ära ütlemata oli see waimustus, mis noor kunstnik igal pool äratas. Liszt'i pärandaja oli tõesti tõusnud. Nagu maru müraga käisiwad tema osawad sõrmed üle klahwide ja tegiwad imet iluhelides. Ei tema mäng ole aga paljas iluhelide kõlin, waid ta on tundmuste, waewa ja rõõmu, kurbtuse ja kauniduse kuju toonides. Rubinsteini märk on see, et ta kõiki teisi meistrid oma wiisi järele mängib.

Kunsti-teekonnal, mis Rubinstein oma kaitsja soowil ette wõttis, juhatas ta Leipzigis mängukoori, kes tema esimese suure helitöö „Ocean" mängis. Komponeerimisel on Rubinsteinil wäga palju ilusaid ja uusi mõtteid, ja need ei saa ialgi otsa. Tema sünnitamise wõim on nagu woolaw hallikas, millest iluhelide laened wälja keewad.

Suure rõõmuga waatas tema keiserlik ja emalik häätegija, kuda Rubinstein ikka kõrgemale tõusis. Teekonnalt jälle Peterburi tagasi jõudnud Rubinsteini ootas uus auukoht. Keisri proua wõttis teda enese ettemängijaks, ja pea sai ta keiserliku koja muusika kapellmeistriks. Sesse ametisse jäi Rubinstein rohkem kui kümneks aastaks ja tõstis Wene muusika olud kõrgele järjele. Keiserlik ooper tõusis tema juhatusel kõige paremaks. Iseäralise mälestuse on enesele Rubinstein Peterburi kahe suure asutuse läbi teinud, need on: 1) Keiserlik Wene muusikaselts ja 2) Peterburi konserwatorium. Mõlemad on tema läbi asutatud ja on weel praegu kõige õitswamal järjel. Kõige tähtsamad ja ilusamad, raskemad ja kunstlikumad helitööd on alati Keiserlikus Wene muusika-seltsis Peterburis kuulda, sest sellest seltsist wõtawad kõige osawamad muusikutundjad osa. Et aga uusi muusikawõimusid juurde tuleks, selle eest kannab muusika ülikool ehk konserwatorium hoolt. Ka mõni Eestlanegi on juba selles koolis õppinud ja weel õppimas. Konserwatoriumi esimeseks direktoriks sai Anton Rubinstein ja kooli professoriks wend Nikolai.

Alles aastal 1869 wõttis Anton Rubinstein jälle muusikalise kontserdi-teekonna ette ja nagu tuuletiiwal lendas ta kõik haritud maad läbi. See kord oli ka temal abikaas, kes ühes oli. Abikaasa nimi on Wjera sündimise nimega Tschikonow. Seda rikkust ja auu, mis nüüd, Rubinsteinile sellel teekonnal wastu toodi, ei ole wõimalik üles kirjutada. Alati oliwad ja on täna päewani tema kontserdid puupüsti imestawaid kuuljaid täis. Et see aga ka oma jagu raske on ühest kohast teise minna ja kontsertisid anda ning sadade ja tuhandete inimestega läbi käia, on ka tõsi. Sagedasti walwab abikaas murega selle üle, et suure meistri terwis mitte kahju ei saaks.

Nõnda on Rubinstein ikka terwet maailma imestama pannud, aga tema igapäewane kodu on Peterburi linn. Suwel elab tema Keisri Majesteedi ligidal Peterhofis, kus tal ilus suwekorter on.

Selle (1886.) aasta algul hakkas Rubinstein jälle uut suurt muusikareisi, mis weel praegu, mil neid sõnu kirjutame, edasi kestab. Igas Europa suuremas linnas tahab muusikameister 7 kontserti anda, ja on-gi juba andnud. Ta algas Peterburis ja Moskwas. Kui palju Rubinsteinil raha sisse tuleb, näitawad need kontserdid, sest Peterburis ja Moskwas tuli 14 kontserdi eest 85,000 (ütle kahekſakümmendwiis tuhat) rubla puhast kasu sisse; üle selle oli weel kuludeks 14,000 ära läinud. Kui suure muusikumeistri teekond wäljamaal, kus ta praegu kontsertisid annab, mööda on, siis tuleb ta jälle Peterburi tagasi.

Wiiulitegija saladus.

Jutt kuulsast Staineris.

(Järg.)

„Miks mitte, meister Stainer?" ütles noor neiu kelmlikselt naeratades, „kui aga teda wõin armastada."

„Kui ta teda wõiks armastada, see'p see on," sosistas meister Stainer nagu iseenesele ja jäi õige sügawasse mõttesse.

„Ehk ka kui tema mind armastab", lisas neiu mõne silmapilgu pärast juurde, „sest siis arwan, et ma teda tagasi wõin armastada."

Wana herra nägu lõi särama. Ta wiskas pää üles, nagu tahaks kõneleda, mõtles siis jälle ja jäi wait seisma.

„„Waadake," ütles Marie kergelt punastades edasi kõneledes, „nõnda näitusels niisugune mees, nagu Teie, meister Stainer, lugu peetud, auustatud ja kuulus! See oleks ju rumalus, kui Te seda ei mõtleks, et Teie ühte naist wõiksite õnnelikuks teha."

„Seda ei wõi ma mõtelda", wastas meister Stainer tasa.

„Aga mina mõtlen seda küll," ütles neiu, „ning arwan, et see küllalt —"

„See'p see on, mis ma soowin," ütles meister Stainer raskesti hingates, „noh siis, neiu Marie, et Teil nii tulus mõte minu üle on . . . . kuda see oleks, kui mina ütleksin, et ma Teid kõigest südamest armastan?"

„Selle kohta wõiksin kosta, et see mind wäga õnnelikuks teeb."

„Ja Teie wõiksite minu naeseks saada?" küsis Stainer pool õiskades.

„Jah," wastas Marie armsalt punastades, „tuhande rõõmuga. Üksnes ühe tingimise tahaksin Teile ette panna, mis täita oleks."

„Mis tingimine see on?" küsis Stainer äkisti, „nimetage teda mulle."

„Et Teie minule Amati saladuse ütlete," kostis Marie rahulikselt.

Meister ehmatas, nagu oleks teda madu hammustanud. „Ahah", hüüdis ta perus wihas, „wõi see'p see oli? . . . . Amati saladus? — . . wõi selle pärast!"

Marie jäi rahulikseks. „Kuulge mind, meister Stainer," kõneles ta edasi. „Kui Teie mitte see tubli ja kuulus mees ei oleks, kes Te tõesti olete, ja kui minu süda Teid mitte ei ihaldaks, sada tündert kulda ja kõige maailma saladused ei ajaks mind Teie abikaasaks heitma. Teie warandus ja nimi ei meelita mind, ja enese pärast ei pea ma ka Amati saladusest midagi lugu. Aga kui ma kord Teie naene olen, siis on mul õigus teda teada saada, sest mees ja naene on üks liha. Et mina sellega ei wõi rahul olla, kui see saladus Teiega hauda läheb wõi mõne wõõra kätte saab, saate aru. Ja kui meie abielu ilma lasteta jääb," lisas noor neitsi punastades ja kokutades maha waadates juurde, „siis on minu armas isa olemas, tubli wiiulitegija nagu Teie, ka weel Teie sõber ning auustaja. Miña ei tunne kedagi teist maailmas, kes rohkem wäärt oleks Teie saladust kuulda saada. Nüüd teate, kuda minu mõte on, meister Stainer. Teie wõite teha, mis arwate. Mõtelge järele ning andke mõne päewa pärast oma otsus minule teada. Ei ole ju palju, mis Teie siin kaotate. Teie saate tubli truu naese, rikkumata südame."

Meister andis wist neiule mõttes õigust. Neitsi otsekohene ja kõwameeleline olek oli ta meele järast ja mõjus tema südamesse, mis alati kõigele ilule ja suurusele lahti oli. Sellegi pärast oli talle nagu wähe wõõras, et Marie, tasane ja lihtlabane loomuse laps, nii kõwasti ja kindlasti seda imelikku saladust uuris, et see ka igale mehele oleks auuks olnud. Stainer ütles lühedalt: „Noh, olgu, ma mõtlen järele," siis läks ta toast wälja, aju täis mõtteid. Ta läks lausa taewa alla, uitis sääl mägede wahel mitu tundi ümber ja tuli alles hilja ööl koju tagasi.

Tema oli tõotanud seda saladust kord üksnes oma wennale mungale pärida jätta. Nüüd tundis ta, kui ette-waatmata ja liig ruttu ta oli teinud. Tema pidi nüüd kas oma tõotuse murdma wõi armastuse õnnest ilma jääma. Wiimane näis temale wõimata olewat. Himu armsat ilusat neitsit enesele saada oli nii suur, et ta selle wastu asjata wõitles. See himu wõitis. Mis sest wiga, kui see saladus kahe teada jäi? Et see temaga ühes oleks hauda läinud, seda ei soowinud meister ju ise ka mitte. Oli ehk weel parem nõnda. Ka tema wend wõis ju surra, ja siis oleks maailm ilma Amati wiiuliteta jäänud. Kunstil oleks suur kahju olnud. Ei, ei, Marie pidi saladuse teada saama.

„Mina olen walmis seda tingimist wastu wõtma," ütles ta teisel päewal noorele neiule. „Sa pead teada saama, kuda ja mis rohuga wiiuli puid tuleb walmistada just nõnda nagu Nikolo Amati minule ise selle saladuse usaldas; aga selle saladuse tahan sulle alles päewal pärast laulatust awaldada."

„Sellega olen wäga rahul," ütles Marie. Weel selsamal päewal kirjutas ta koju isale, kes warsti tunnistused laulatuse tarwis saatis ja tuhande rõõmuga oma õnnistuse andis. Pulmad pidiwad kolme kuu pärast olema. Seni tahtis meister weel hulga tellitud wiiulid walmis teha. Siis tahtis ta tööst wähe puhata ja üksnes armastusele elada.

Kihlatus, mis pea oli, tegi külas palju imeks-panemist, kui üteldi, Jakob Stainer ei tahta enam lesk olla, waid weel wanal eal kosida. Aga seda soowiti temale hästi, ja tema õnnest oli kõikidel rõõm, sest Jakob Stainer oli kallimeeleline mees, ja kõik tema naabrid armastasiwad teda; niisama oli ka ilus Marie küla rahwa meelest armsaks läinud.

Üks ainuke oli, kes Staineri otsusega mitte sugugi rahul ei olnud ja kihlatud paari õnne kadeda wõi koguni paha silmaga waatas, see oli Andreas Stainer, ligida kloostri munk, meistri wend. Tema oli wenda terawasti tähele pannud. Kõige õrnemast lapsepõlwest saadik tundis ta teda nagu iseennast, ja üksgi südame wolt ei olnud tema eest warjul. Juba oma wenna iseäralisest näost ja weidrast olekust sai ta aru, et wenna pruut Amati saladuse kaastahtja oli. Alati oli see tema õnnelisem unenägu olnud, et „wennad Stainerid" kord Amati nime kõrwal nimetataks. See hiilgaw lootus pidi kaduma, kui saladus mõne wõõra kätte sai. Ei see olnud siis ka ime, kui munk just mitte kõige paremate silmadega wõõra neiu otsa ei waadanud. Ta nägi ju, et neiu oli tulnud Stainerite koja saladust rööwima. Ta wõttis nõuuks seda paha ära keelata. Marie ei pidanud mitte tema wenna naeseks saama. Ehk oli ka wend kord weel tänulik tema wastu, kui ta teda takistas kahjulist kosja ette wõtta, mis ju muidugi õnnelik ei wõinud olla. Kolm päewa mõtles ta plaani ja — leidis. Oma kongi wagususes kirjutas ta pika kirja ja saatis selle mängu-riistade tegijale Egidius Klotz'ile Mittelwaldis. Läbemata ootas ta wastust, mis ühe nädali pärast ka tõesti tuli ja wist meele pärast oli, sest munga nägu läks rõõmsaks, kui ta ruttu kirja läbi luges. Kiri käes läks ta wenna juurde.

„Tähtjas uudise asi, wend," algas ta pärast teretust. „Sinu endine õpilane Egidius Klotz kirjutab mulle praegu, et ta oma poja Matteri wäga soowiks mõneks ajaks sinu juurde saata, et noor mees, kellel iseäraline anne wiiulitegemiseks on, selles kunstis täieneks. Mis arwad sest?"

„Miks Egidius Klotz mitte otsekohe mulle enesele ei kirjuta?“ küsis Jakob Stainer wähe umbusaldliselt wenna otsa waadates.

„Loe kirja. Tema ei oleks mitte julgenud, sest et sa wäga kuulsaks meheks oled saanud. Sina ei oleks niisuguse waese käsitöölise kirja wastanudgi. Selle pärast kirjutas ta minule, et mina tema eest seisaksin, arwan, et ta sellega üsna õigesti tegi.“

„Kui wana on see noor mees?“ küsis wiiulimeister.

„Kaks kümmend aastat. Mina arwan, wend, et sa meister Klotzi palwet mitte tagasi ei peaks lükkama. Sa tead, et tema see oli, kes sulle jõudu andis, et ise wõisid töötuba asutada. Ilma temata ei oleks sa nii kaugel, kui sa nüüd oled. Ka on sulle tööjõuu abi waja, sest su tellimised lähewad rohkemaks. Minu abist ei ole enam küll, ehk ma küll usin olen. Mõtle järele, wend!“

„Olgu minu pärast,“ ütles meister Stainer lühikese järelemõtlemise pärast wastuseks. „Kirjuta Egidiusele, et ma tema poja enese juurde wastu wõtan ja õpetada luban.“ — Munga näost käis rahul olew naeratus üle. Waewalt jõudis ta oma rõõmu selle üle waigistada, et asi nii hõlpsasti läinud.

„See peab olema,“ sosistas ta oma enese ette. „Ma tean küll, et ma õigesti ei tee, aga teisiti olla ei wõi see. Mina ei tunne paremat rohtu minu waese wenna südame arstimiseks. Jah, kui ma wõiksin täiesti uskuda, et Marie Felger teda tõesti ja südamest armastab, siis ehk oleks mul weel kahju tema õnne ära rikkuda, mis tema eluõhtut wõib ilustada. Aga nagu asjast aru saan, ei wõi tüdruk muud olla kui salalik inimene, kes oma perekonda minu wenna kulul tahab kuulsaks ja rikkaks teha! Ei, ei! Seda ei tohi sündida. Jumal annab mulle andeks, et ma tema kawalust enese kawalusega tühjaks teen.“

Kahe nädali pärast jõudis üks noor mees teeriides, paun seljas, Jakob Staineri majasse. Ta oli sirge kaswuga, selle juures saleda keha- ja tubli jõuuga. Otsekohene ärk nägu oli wähe päewatanud. Tema nägu oli mehine ja kaunis, tema tegumood kerge ja kena, ja tema targast ja tulisest silmast paistis eseenese tundmus. Õhuke habe ehtis ülemist huulet. Nõnda oli siis tulija tõesti õige ilus mees.

Ka Marie wist leidis seda. Kui ta wõõrast oli teretanud ja tema nime kuulnud, laskis ta kauemini oma silmawaadet noore mehe üle käia, kui teretamiseks tarwis oli. — Weel elawam oli see mõju, mis noor mees Mariest enneses tundis. Tema silmad särasiwad ja tahtsiwad nägusa neitsi armsa ilu enese sisse imeda. Kui ta pärast laual istus, siis läksiwad ta silmad ikka ja ühte puhku ilusa tütarlapse poolde. Igal ajal püüdis ta neitsile sõna ütelda ja unustas teda nähes ka söögi ja joogi.

(Järg tuleb.)

Endla piiga.

Kaunis kewade oli kätte jõudnud. Inimesed ka loomad tundsiwad rõõmu elust, ja kõik kiitsiwad igaüks omas keeles ja omal wiisil taewataadi tarkust.

Siis tuli kingu kaldal ja nurme nõlwal nägus noor mees nähtawale. Ta läks priskel palgel ja sirgel sammul üle aurawa aasa ja läbi mühawa metsa. Siidi lint oli oli tal kübaral ja paju-pill peos. Endel oli ta nimi.

Kes on Endel? — Endel, Ilmarise poeg, on elu ja ilu loodusес, midas muinasjutt inimese näol kuulja waimu-silma ette seab.

Endla kannul käis ime-ilus neid, kullast kangast kududes. See oli Endla piiga, Eesti luule ja laulu wõim, meie tuttaw Juta, keda Wanemuine kaugel rändajate teest metsa kaisust ja järwe kaldalt leidis ning oma käe kõrwal suureks kaswatas. Juta kullane kangas on meie kallim kandle-lugu.

Piiga armastas Endlat.

Endel õitsis õrnasti ja närtsis siis all-maa ilma aasadele ehk Maanala majadesse, Endla-järwe esitsesse.

Neid istus nüüd järwe kaldal, kurtis ja nuttis oma noore põlwe ilu ja õnne taga, kuni ka tema järwe laenetesse langes ja unustuse urkasse uinus.

Talw laotas oma walge waiba üle wee ja maa, ja kõik jäi waguseks.

Ilmarine tõi aga oma armsamale piigakesele imeliku liniku, ja kui udu wõrk ehk loor uue kewade koidikul üle heinamaa heljus, siis ärkas neid raskest unenäost üles. Ja ennäe imet! — Kõik õitses ja õhkas jälle wanas ilus, kui esimese õnne aja ja armsama auu-päewa hommikul. Juta elas liniku warjus Endla kõrwal oma noore põlwe õnne uuesti. Seda teeb ta nüüd igal kewadel koidu tulles ja õhtu ehal.

Tuleb talw oma walge waibaga, siis kaob ka linik luhalt. Tuule tiiwad wiiwad teda kõrgesse walguse wärawatele, Wanaisa talu tänawasse, kus ta pimedal öö ajal walge wööna wilgub ja laululindudele teed põhjamaa tumeda taewa alt lõunemaa punase päikese poole juhatab.

Pööri-päewa ümber, armsamal õitsmise ajal, kui wanaaegsed warjud öö wilus jälle elusse ärkawad, pääseb ka piiga järwe laenetest lahti ja poeb wee pinnale, kus surelik silmgi seda jumalikku neidu ja temaga ühes iide oja ilu ja auu näha wõib.

Juta loorist ehk linikust räägib ka laul wiimasel leheküljel.

Lühikene muusika ajalugu.

(Järg.)

Küll oliwad wanad Greeklased wäga imeks pandud rahwas ja on seda weel tänapäewani. Nende tarkust õpib noor sugu weel meie ajal kõigis kõrgemates koolides. Kõigis kunstides on nad kõige ilusamaid töösid järele jätnud, nii hästi luuletuse- kui ka ehituse- ja maalimise-kunstis, üksi heli-kunstis otsime asjata ühte põhjusseadust, mille järele iluhelid üles kirjutati ja kokku seati. Meie ei leia midagi. Sellest näeme siis, et Greeklastel iluheli-kunsti õieti ei olnudgi. Nemad ei osanud iluhelisid nõnda kirja panna, nagu meie seda oskame. See, mis nendest järele on jäänud, ei tunnista muud kui kõige esimest algamist heliwõimus. Nende laul ei olnud mitte täieline wiis, waid enam kõne-leelutus, umbes seda wiisi, nagu meil kiriku-palwelaulud ehk -wastulaulud. Nende toonide õpetuses oli kõigest enne 4, pärast 7 heli, nõnda puudusiwad neil siis pooled helid. Ka mõne Greeka helimeistri nimi on teada, nagu: Nikomachus, Terpander, Timotheus, Pythagoras, Lichaon ja muud. Need oliwad aga enam niisugused mehed, kes helide loomu üle järele mõtlesiwad ja kirjutasiwad, aga ise mitte laulu ega mängu ei loonud. — Terpander tegi 7-toonilise rea. Pärast pani Lichaon weel ühe tooni juurde, siis oli neid juba kaheksa. Siis tuliwad weel Theophrastos, Histianos ja Timotheos ja lisasiwad uusi helisid juurde, nõnda oli siis wiimaks Greeklaste tooniwald kõigest 16 tooni suur ja ulatas meie suurest A-st kuni ühekriipsulise a-ni. See jäi siis ka kõige mängu- ja laulu-tükkide põhjuseks. Mängu ja laulu korraks ehk systemiks oliwad mitmesugused helide järjed, mida nad nimetasiwad. Nõnda oliwad nendel wäiksemad ja suuremad, kokku-kõlawad ja lahti-kõlawad, kokku-pandud ja lihtlabased, läbiheliliseb (diatoonilised), kõigihelilised (chromatilised) ja kokkukõlalised (enharmonilised), korrapäralised ja korrawastalised heliwahed. Helitõugusid oli Greeklastel esiti kolm: Dori, Phrygi ja Lydi helitõug; pärast tuliwad weel Mixolydi, Äoli ja Joni helitõug; juurde. Hiljemini tuli neid weel juurde, nii et näituseks helimeister Aristonexos neid juba 13 ja Aristides Quintilianus koguni 15 tükki tundis ja nimetas. Sellest heliwarast sünnitasiwad Greeklased eneste kõne-melodilised laulud ja mängud ilma suurema kokkukõlata. Nad nimetasiwad helide ülesminekut Greeka keeli anaploke ja allaminekut kataploke ja pidasiwad wiimast ilusamaks ja kaunimaks. Teistsuguseks komponeerimise kombeteks arwati 1) kõnelauluLine kombe, mille meistrid Dionysos ja Mesomedes oliwad, ja 2) wiisilauluLine kombe, millest Pindari ode-laulud märku annawad.

(Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Just niisama, nagu kolmkōladega, on ka nelikōladega teha. Ka need on igas duris üles otsida ja ōige hästi kätte ōppida. Meie paneme alamal tabelis neli-kōla dominant-akkordi kōigis durides üles ja ōppija peab nad klaweril wōi orelil ise hoolega üle katsuma:

	c-dur	g-dur	d-dur	a-dur	e-dur	h-dur	f-dur	b-dur	es-dur	as-dur	des-dur
Nelikōla	f	c	g	d	a	e	b	es	as	des	ges
	d	a	e	h	fis	cis	g	c	f	b	es
	h	fis	cis	gis	dis	ais	e	a	d	g	c
	g	d	a	e	h	fis	c	f	b	es	as

Nagu teada on dominantakkordidel, nagu igal teisel nelikōlal, kolm ümberpöö ret. Eesseiswa tabeli järele on need wäga hōlpsad leida tuntud wiisil selle läbi, e alumine toon ikka oktaw ülemale pandakse. Seda wiisi saab ōppija praegu antud ta beli järele weel kolm korda nii palju kokkuhelisid juurde kui siin ülewal seisawad. — Just nagu näidatud kolmkōlaga esimesel toonirebeli astmel ja dominantakkordiga wiien dal toonirebeli astmel, niisamati on ka lugu kōigi teiste kolm- ja nelikōladega igal tei sel astmel. Kōik need tulewad c-duri eeskujul ka teistes durides üles otsida ja neis ümberpöördeb sünnitada. Nōnda wōib ōppija juba lugemata hulga kokkuhelisid eh akkordisid luua, millest edespidi antawate pōhjusōpetuste järele laulud ja mängud kokk pandakse.

(Järg jääb tulema.)

Ilmarise loor.

Nüüd Endla piiga noorena
Läind ōue ōisi luulema;
Tall' Ilmarine ōisi lōi,
Mis iide aja ilmsiks tōi.
Loor heljub nagu helme woog
Ja Endla rinnal pilliroog,
Sest lōhnab laanes lillepuu,
Sest kōlab künnilinnu suu.

Loor heljub üle Endla wee
Ja ulatab kord taewasse,
Kus wilgub ta kui walge wöö,
Wiib laululinnud läbi öö.
Waat, ōhus ōhkab koidu rind!
Ja „öö-pikk!" hüüab künnilind,
Sest Endla piiga looriga
Läind ōue ōisi luulema.

Mangu Sild.

Tōtt ja nalja.

Üks kuulus häältesead ja tuli ühe würstinna juurde, kes praegu omal kalli klaweri oli ostnud. „Katsuge ometi", ütles würstinna, „kas mänguriist ka m dagi kōlbab." — Muusikameister istus järi pääle ja mängis klawerit, mis temal meele pärast näis olema. Äkitselt tōusis tema aga ülesse ja jooksis teise tupp Würstinna, kes mitte ei teadnud, mis ta tahtis teha, läks, kui kunstnik mōne aj pärast weel mitte tagasi ei tulnud, ka tema järele. Siin leidis ta otsitawa, k nagu hoolega kuulas. Mis Teie siin teete?" küsis würstinna. — „Mina tahts üksnes kuulda", wastas kunstnik, „kudas ka selle klaweri heli kaugelt kōlab!"

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 20. Мая 1886 г. Trükitud J. Malock'i juures Tart

Nr. 4. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Richard Wagner.

Kes wähegi muusikat armastab ja temast wahest osa wõtab, sellele ei ole nimi Richard Wagner mitte tundmata. Richard Wagner on Sakslaste uue aja muusika uendaja, suur ilmutaja waim ja wägimees muusika põllul, iseäranis komponeerimises. Tema on maailmas kõige suuremate meistrite sekka lugeda. Tema töö on maailmakuulus. Tema ooperid wõiwad ja suudawad üksnes kõige täielisemad näitemajad ette uua. Tema on Saksa maa muusika otse ümber loonud. Tema elu üle on wäga alju kirjutatud. Meie tahame aga siin lühedalt sõnumid anda.

Wilhelm Richard Wagner on sündinud Leipzigis lehekuu 22. päewal 1813. Tema isa oli politsei kirjutaja, aga suri warsti pääle Richardi sündimist. Pärast eitis ema, ehk üll tal mitu last li, uuesti abilusse Ludwig eyer'iga, kes ga ka mõne aja äraft Dresdeis suri, kus ta uninglik näitlea oli. Dresdeis käis Richard Wagner nii hüüud Ristikoolis. Siin ei olnud uurest iluhelide ünnitajast weel märkigi. Suure waewaga jõudis a õppimises edai, ja talle läks mneks Leipzigi ülikooli õpilaeks heita. Alles siin hakas tema sisemine sund iluhelide loomist igatsema, ja Wagner wõttis muude õppimiste kõrwal õige suure hoolega iseäranis komponeerimises õpetust Weinlig'i juhatusel ja mitme muu meistri käest. Siin jõudsiwad ka tema esimesed helisünnitused kuuljate kõrwa kõlada ja ilmus neid mõni ka trükis. Suurt tähelepanemist eiäratanud tema tükid mitte, kui neid ka hääl meelel kuuljate poolest wastu wõeti.

Richard Wagner.
Suur Saksa komponist, sd. lehek. 22. 1813, sr. küünlak. 3. 1838.

Wagner oli 20 aastat wana, kui ta studeerimise maha jättis ja talle korda läks Würzburgis teatri koori juhatajaks ametisse saada. Siin kirjutas ta mõndagi, nii ka ühe ooperi, aga seda ei mängitud rohkem kui üks ainus kord. Pärast sai Wagner Magdeburgi linnas laulujuhataja koha, kust ta mõne aja pärast Königsbergi kutsuti.

Wagneri tööd ja tema juhatus oliwad waheajal õige kuulsaks läinud. See asi tegi, et ka üks meie Balti maa teater tema pääle mõtles, ja see oli nimelt Riia linna näitemaja. (Wagner oli 1836. aastal ka abielusse heitnud, aga laskis end 1861. aastal jälle lahutada.) Riiga kutsuti Wagner aastal 1837, ja ta sai siin teatri kapellmeistriks. Kõrwal oli tal ka kontsertisid anda ja juhatada. Riias hakkas Richard Wagner muude seas oma esimest kuulsamat ooperit „Cola Rienzi" tegema.

Suur lootus oli Wagneril, et tema sünnitatud armas laps tema uus ooper saab ehk Parisis mängitama. Ta jättis selle pärast Riia koha maha ja reisis Parisi. Aga tema lootus läks nurja. Temale tuli suures Parisi linnas kõige kibedam põli. Ta pidi ajalehtedele kirjutama ja muud kõrwalist ametit otsima, et elusse jäämiseks wõiks leiba teenida. Siin tegi ta ka „Cola Rienzi" walmis ja hakkas ühte uut ooperit sünnitama, ja see on nimelt „Fliegender Holländer" (Lendaw Hollandlane). Mõtet selleks ooperiks oli ta merereisil saanud, kui ta Riiast Londoni kaudu Parisi reisis. Mõlemaid ooperid mängiti suure kiitusega Saksa maal, kus nimelt Meyerbeer tema sõbraks oli saanud. See tegi, et Wagner Parisist jälle Saksa maale läks. Dresdenis sai ta wiimaks õige ilusa ja hää koha teatri kapellmeistriks. Siin peeti Wagnerist palju lugu, ja tema ooper mängiti suure kiitusega tema enese juhatusel ette. Tükk leidis ära rääkimata suurt kiitust. Nüüd oli ka Wagneril õnn käes, ja ilma mureta ja puuduseta wõis ta elada. Kõik austasiwad teda.

Pärast mõnda wäiksemat tööd loi ta oma teise suure ooperi nimega „Tannhäuser". Ka see ooper wõeti wäga suure waimustusega wastu, kui ta ette kanti. Wagneri õnne üle oli paljudel kade meel, ja teda hakkas üks jagu taga kiusama. Sest ei waadanud Wagner esiti midagi. Aga pärast läks see talle liiaks. Kui ka mitmeid ooperid ja tükka, mis tema oli teinud, mitte wastu ei wõetud, sai ta meel ikka enam pahaks. Rahutu politikaline aasta 1848 tuli kätte. Wagner segas end ka politika ja päälegi mässamise hulka. Selle läbi kaotas ta oma koha ja, kui teda kauaks wangi taheti panna, põgenes ta 1849. aastal ära. Tagaajajate eest leidis ta esiti Weimaris Franz Liszti juures, pärast Parisis ja wiimaks Schweizi maal Zürichis warjupaika, kus ta muidugi teada tähtsaid tükka komponeeris.

Juba Dresdenis oli Wagner oma kolmanda suure ooperi „Lohengrin" lõpetanud. See on üks tema ilusamatest, mida ka nüüd weel ühte puhku mängitakse. Liszt oli see mees, kes iseäranis sellest ooperist osa wõttis ja teda 1850. aastal Weimaris mängida laskis. Ooper leidis suurt kiitust. Parisis aga wilistati tema ooper „Tannhäuser" wälja. Londonis ja Brüsselis leidis Wagner tööd.

Alles aastal 1860 tohtis Wagner riigi walitsuse loaga jälle Saksa maale tagasi tulla. Siin käis ta nüüd mitmed linnad läbi. Ka Wienis, Moskwas ja Peterburis juhatas ta kontsertisid. Kõige tähtsam aeg oli aga weel ees.

Aastal 1864 kutsus noor Baieri kuningas Ludwig II. Richard Wagneri Münchenisse. Nüüd algas alles Wagneri õnn ja au. Kuninglikus armus olles oli tema elu mureta. Et aga tal palju waenlasi sai, siis elas ta waheajal mõne aasta jälle Schweizis. Tema kõige suurem iluhelide töö „Nibelungide sõrmus" oli juba enne walmis saanud. See on päratu pikk, ja teda tuleb neli õhtut järgi mööda mängida. Iga õhtu jaoks on tükil ise-ülekiri: 1) Rheingold, 2) Walküre, 3) Siegfried ja 4) Götterdämmerung. See on helide lugu, milles Saksa rahwa ennemuistne jutt Nibelungid on wabal wiisil ära lauldud. Üksnes kõige suuremad näitemajad jõuawad seda ette wõtta, sest et sääl palju näiteseinu waja. Kord näeb kuulja taewast, kord maad, kord mere põhja, kord põrgut.

Wagner heitis 1869 teist korda Bülowi, suure klawerimängija, lahutatud naesega abielusse.

Ta tegi weel mitmed suured tööd, millest üksnes „Tristan ja Isolde" nimetame. Ta ehitas Bayreuti linnas, Baieri maal, kus ta wiimati elas, ise-teatri oma plaani järele. Kuningas Ludwig andis raha. Tema nelja-õhtuline tükk äratas igal pool imekspanemist ja waimustust. Teda peeti kõrgeks nagu poolt jumalat. Tema teatrit imestati nagu asja teisest maailmast. Kõige paremaid lauljaid maailmas oli sääl kuulda.

Aasta 1883. algul läks Wagner Italiasse terwist parandama, aga suri sinna Venedigusse küünlakuu 3. päewal ära. Nüüd on ka tema sõber ja kaitsja Ludwig II. surnud. Nõnda on lühedalt suure Saksa meistri elulugu.

Wiiulitegija saladus.

(Järg.)

Meister Stainer nagu ei näinud seda, ja kui ta ka nägi, ei pannud tähele. Tema küsis oma õpilase majaoleku järele ja päris, kui suur Egidius Klotz'i asjandus on. Matter kõneles osawasti ja sorawalt. Ta oskas ilusasti kõneleda, ja tal oli armas heli. Meister kuulas teda hääl meelel. Ka tööle oli noor mees osaw ja tubli, et meister temaga rahul oli ja enesele õnne soowis, nii tubli abi saanud olewat. Ta ei aimanud, mis kelmustükki armastuse-jumal tema selja taga mängis. Tema uskus kindlasti oma pruudi truudust. Oli ju wõimatu, et Marie mõnda teist wõis meheks wõtta, kui teda Stainerit, Amati saladuse omanikku. Liig suur ja kallis oli ju see hind, mida ta oli lubanud.

Waheajal katsus Matter ühte puhku ühte parajat silmapilku leida, et Mariega üksi kõneleda. Marie oli ka noore mehe põlewaid pilkusid, salajaid igatsusi ja taga selja ohkamisi küllalt märganud. Naesterahwa terawal tundmisel sai ta küll aru, et Matter teda armastas, ja see armastus oli nii palaw, nii kuum, et ta kõik enese eest maha kiskuda ähwardas. Ta kartis, et see tulepurtskaw mägi kord lahti plahwataks, ja ometi ei jõudnud ta end ilusa noore mehe joowastawast nõidusest lahti teha, oli ju armas mõte, et niisugune tulise werega noor hing tema järele igatses. Ta hoidis end tema eest eemale, ja ometi tundis ta kanget igatsust noore mehega koos olla. Punetawal palgel tunnistas ta enesele tihti, et ta teise mehe pruudina liig palju Matteri pääle mõtleb. Aga iga katse sest mõttest pääseda, wiis teda ikka sügawamale sesse segadusesse, kust pääsmist sugugi ei olnud.

Ühel õhtul istus ta jälle õmmeldes oma toas, mis elutoa kõrwal oli ja mis meistri töötoast pool pimeda ruumi läbi lahutatud oli. Esimest korda oma siinolemisest saadik tundis ta, et ta oma isale ära rääkimata suure ohwri oli wiinud, kui end Jakob Staineriga kihlas. See oli kole ja hirmus eksitus, et ta arwas truud armastust lubada mehele, kes küll weel täies jõuus aga ometi liig palju wanem oli kui tema. Nüüd alles tundis ta, mis armastus õieti oli. Ehmatus ehmatuse järele käis temast läbi, kui ta seda mõtles, et pulmapäew ikka ligemale jõudis. Ta ei jõudnud oma pisaraid pidada, wiskas töö käest ja tahtis oma walu üle pisaraid walada, kui korraga uks lahti läks ja Matter sisse astus.

„Jumala pärast, Matter, kuda Teie siia tulete, mis see tähendab?" küsis ta ehmatades ja tema ell keha wärises.

„See tähendab, et mina ei wõi mitte enam kannatada põlewas piinas ümber siin jooksta, ilma et ütlen, mida ma kannatan", wastas noor mees tumedasti parema käega rindu lüües. „Lühedalt, neitsi Felger! Teie teate, kuda minuga lugu on. Miks pean weel sõnu tegema, kus Teie paremini mõistate kui mina? Teie olete wäga hästi näinud, kuda mina lehwi, mis Teie rinnalt maha kukkus, üles tõstsin ja temale südamest suud andsin, nõnda siis —"

„Matter! . . . Ma palun Teid kõigest südamest . . . aga kui nüüd meister Stainer meid kuuleks!“ hädaldas neitsi ehmatanud.

„Stainer ei ole kodus. Tema läks kloostrisse waatama, kui kaugel munk oma wussi-tööga on. Ja kui ta kodus oleks, ei räägiks ma mitte karwa wäärtgi teisiti.“

„Pidage kinni, Matter! Mitte sõna enam, kui minu rahu Teile armas on. Mõtelge, mina olen Staineri kihlatud pruut!“

„Teie olete wana Staineri pruut?“ naeris noor mees pilgates, „hahaha, mina kuulsin, et nii lorati, aga pergel mind wõtku, kui ma seda usun. Teie, priske õitsew tüdruk selle nuriseja ümisewa kortsulise närtsinud wana rauga kõrwas? See on wõimata! koguni wõimata, ütlen mina.“

„Mina olen end temaga kihlanud ja pean oma sõna pidama, Matter. Mihkli päewal saan tema naeseks. Minge minust ära, Matter! Teil ei ole midagi loota.“

„Ei midagi loota? No noh, küll ep näeme. Weel täna räägin meistriga, jah, weel täna, kui ta koju tuleb. Ma küsin temalt, kas ta tõesti nii halastamata on, et ta õitswa taime oma tegumoe külge seob, mis ju hauda ruttab.“

„Ärge seda tehke, Matter! Ma palun Teid südamest, ärge tehke. Mina olen priitahtlikult end lugu peetawa mehega kihlatud. Mina tegin seda oma isa pärast, kes üksnes seda salarohtu teada tahab, millega wiiulipuud enne ära leotatakse, kui nad kokku pandakse. Nagu teate tunneb Stainer, kes Amati õpipoiss oli, Amati saladust, ja ta ütleb teda mulle, nii pea kui laulatamine preestri läbi mööda on.“

Matter hakkas perult ja lõikawalt naerma. „Wõi nõnda on lugu?“ hüüdis ta rääkimata wihkawal näol. „Amati saladus, see on siis see kokku kihlutaja? Kena, wäga kena! Ja selle pärast peawad kaks põlewat ja üksteisele tuksuwat südant õnnetuks saama? Oh, woi, woi! Määrane häbistaw alandaw kaup! Kas oli tõesti wõimalik, et Teie end selle hinna eest — —“

„Jääge wait, Matter! Jätke järele, kui mind tõesti armastate,“ hüüdis Marie, kelle põlew puna palgel näitas, et temal midagi oodata, mis hirmus, mis kole. „Mitte sõna enam. Teie surmate mind! Oh, mis ma olen teinud? Minu Jumal, mis ma olen teinud!“

„Amati saladus! Just nagu oleks see midagi, mille eest inimene oma südame annab! Kas ei saa igaüks ise usinuse ja järelemõtlemise läbi selle saladuse isandaks! Hahaha! Mis pääle weame kihla, neitsi Marie? Mina püüan seda saladust kõigest wäest kätte saada, ja enne kui pool aastat möödas, on ta mu käes.“

Noor neitsi raputas pääd. „Jätke see mõte maha, Matter! Teie teda kätte ei saa. Rohu walmistamine on wäga kunstlik. Rohu pääjagu, see imeline mahl, mis puu kõige peenemate pindude wahele tungib ja seda nõnda ütelda metalli sarnaseks teeb, ei ole Teie wõimus kätte saada.“

„Noh, küll ep näeme. Ühte ma pean aga teadma, neiu Marie, enne kui waewalise töö kallale lähen, seda nimelt, kas Teie mind armastate ja minu tahate olla, kui see mulle korda läheb seda rohtu leida?“

Marie laskis punastades pää langeda ja ei wastanud mitte.

„Kõnelege, Marie!“ hüüdis noor mees tungiwamalt edasi tormilisesti neitsi käest kinni wõttes. „Ütelge üks ainus trööstiw sõna!“

„Noh, olgu siis . . . jah . . . mina armastan Teid, aga ma ei wõi oma sõna mitte tagasi wõtta, mis ma meistrile olen andnud,“ ütles neiu.

Sellel silmapilgul oli, nagu käiks töötoa uks. Marie ehmatas rängasti ja kuulatas. Aga kõik jäi täiesti wagusaks.“

„Teie armastate mind, Marie,“ õiskas noor mees. „Sest on esitiks küllalt. Küll on raugal Teie sõna ja Teie ei wõi seda esitiks murda. Aga mis siis, kui minul korda läheks seda saladust kätte saada, mida Te saada tahate, ja pääleg weel enne Teie pulmapäewa?“

„See oleks muidugi koguni teine asi, Matter. Aga," lõpetas neitsi ohkades, „mina seda ei usu ega looda ialgi!"

„Noh, küll näeme. Mina lähen kohe tööle. Kui olen leidnud, siis teete Teie meistri silmad lahti, ütlete talle suu sisse, et Teie olete teisiti mõtlema hakanud ja seda sõna mitte ei wõi ütelda, mis Teid igawesti köidab. Stainer on mõistlik mees, astub tagasi, kui näeb, et Teie teda ei armasta."

„Mina teen kõik, mida soowite, Matter. Oh ma armastan Teid ju enam kui Te mõtlete," ütles nüüd neiu.

Matter waotas tüdruku tormiliselt kaenlasse. Ta julges temale armu tujus suud katsuda anda, aga tal ei läinud see korda. Marie hoidis end tagasi ja palus teda südamest ära minna. Meister wõis tulla wõi juba tulnud olla.

Matter tormas toast wälja. Ta süda oli täis tundmust, et lõhki ähwardas minna. Ta püüdis tuule käes jälle ise enda isandaks saada. Salarohu saamise plaani tal küll weel ei olnud. Aga selle sega-rohu mõned osad oliwad temale tuntud. Muidu püüdis ta tähele panna wõi asja kogemata kätte saada. Peagi oli tal küla selja taga, ja ta seisis keset tumedas männa-metsas. Õhtu oli käes. Tähed hiilgasiwad. Öötuul puhus salalikult. Mets sosistas imejuttusid. Küla sepa tagumine kuuldi weel ikka kaugelt kõrwa ühe rinnaku kaldalt.

Üks imeline mõte käis tema pääst läbi, kui ta tagumist kuulis. Meister Peeter, sepp, oli temale tuntud. Jalutuse käikudel oli ta siin ja sääl mõne sõna sepaga kõnelenud. Oli wäike härjapõlwelase sarnane meheke, aga jõud näis tal tugew olewat. Oma pistwate silmadega, kähera juuksega ja punaka habemega ei olnud sepal just meelepäralist nägu. Sellegi pärast käisiwad küla mehed tema juures, sest ta oskas hästi tööd teha ja ka elajaid arstida ja oli mõne inimesegi terweks teinud. Ka oli ta külale apteekriks. Tal oli kuurja all hulk rohtusid üles riputatud, niisama wedelikkusid ja muid arsti-rohtusid. Ka oli tal rohtude walmistamise tuba koguni sügawas metsa kaljude sees koopas, kus õlilambist waewalist walgust paistis. Meistri ema, koguni nõia sarnane naene, kogus rohtusid. Muidugi peeti neid kangeks awitajaks üleloomuliku wõimuga. Ehk küll küla rahwas ilma sepata ja tema emata elada ei jõudnud, ei läinud nad ometi hää meelega üksiku maja ligi, mis nagu wähe kole oli, ja üksnes häda puhul paluti meistrit appi. — Siia juhtis Matter oma sammusid.

Ei olnud mitte üksnes see soow seda tutwat ja ometi tundmata sepikoda uurida, waid ta lootis wähe ka, et sääl oma otstarbele ligemale saab ja oma seespidist maru waigistab. Teadis ta ju, et Stainer seda salarohtu siin tegemas käis, mille läbi tema wiiulid weel täna päewani kuulsaks on saanud. Kui siis keegi teine maailmas, pidi ometi sepp seda segu-saladust teadma. Mida enam noor mees sepipaja ligemale sai, seda rohkemaks läks lootus, et ta saladuse teada saab. Ta tahtis raha maksta. Temale kui käsitöölisele oli palju rohkem wõimalik seda teada saada.

(Järg tuleb.)

Keset ööd.

M. Rnéli järele.

Kas ma olin maganud?

Kui palju ma selle üle ka järele mõtlen, aga seda ma enam ei mäleta, nii palju on mul üknes weel selgesti teadu pärast, et mina äkitselt woodis istukil olin ja ütlemata argliku tundmusega oma tasku-uuri tiksumist kuulasin. Uur oli woodi kõrwal laua pääl. Minu silmad oliwad kinni. Ma tean seda selgesti, üks iseäraline kartus, mis minu rinda rõhus, keelas mind neid lahti tegemast; kartus, et ma midagi wäga koledat näha saan, nimetu õnnetust, mis äkitselt ja ootamata kaela langeb . . .

Siis ei kuulnud ma ka enam uuri rahutumat tikktakku, üksnes oma enese südame waljut rutulist — peaaegu tahaksin ma ütelda — äkilist tuksumist . . .

Mis see ometi oli, mis mind nõnda liigutas?

Tõsi küll, ma olin õhtul enne seda oma hinge koledal kombel äritanud ja piinanud. Ma olin, sulg sõrmede wahel, oma waimu närinud ja pääd murdnud, kudas ma küll oma suures kurblikus näitemängus ühte südamesse lõikawat etendust peaksin kujutama — aga minu waimustaw ingel oli minust kaugel, ja kõik waew, kõik piin oli siit saadik ilmaaegu olnud. Ma olin niisuguses õnnetumas tujus, milles mõni meelt heites arwab, et temal kõrgemaid waimuandeid olemasgi ei ole, tulises aga jõuetus wihas käed rusikasse pigistab ja kibedaid, wihaseid pisaraid walab, nagu pahur laps, kes oma tahtmist ei saa.

Ja sel lool ei olnud minu kohta mitte wähe tähtsust . . . nurja läinud inimene, raisku läinud elu . . . sest kõik sillad, mille üle ma weel mõne kodanliku ameti pääle oleksin tagasi pääseda wõinud, olin ma rõõmsal tuhinal enese taga ära lõhkunud, kui ükskord suure waimustuse tunnil imelik tundmus minu luust ja lihast läbi käis: Sina oled kunstnik, oled luuletaja . . .

Ja nüüd — oh, ma ei suuda neid mõtteid, mis siis minu kallale tormasiwad, weel teist korda mõelda!

Kui kaua minu unistamine kestis, mis mind nõnda oli wangistanud, ei wõi ma mitte kohtu eesgi öelda; minu arust oli see aeg nii otsatu pikk, et mina weel hirmu ja kartuse wahel kaaludes wiimse tahtmise jõuu kokku wõtsin ja äkitselt peaaegu wägisi silmad lahti ajasin.

O, kui rumal, kui naeru wäärt on see kõik! mõtlesin ma iseenesest.

Minu wäikese toa aken oli pärani lahti. Lahke tuuleõhk, keda kuuldagi ei olnud, liigutas tasakesti akna katteid, mille õhukesest, peenikesest lõimest sinikal walgusel, mis täiskuu suure ruumika õue pääle walas, sisse kootud tihedamad lillekirjad mulle selgesti silma paistsiwad.

Öö oli imeilus. Pääle selle maja juurest mööda jookswa jõe ei kuulnud minu kõrw kohku ega kahku; kõik oli waikne, nii wagane, kui mõnes linnas, mis ennemuistsete juttude järele mere põhja on wajunud.

Ja nõnda istusin siis üksinda põksuwa südamega ja wahtisin peaaegu ilma ühegi mõtteta aknast wälja.

Keset ööd!

Aga pea — aken, mis üle õue otse minu wasta on — kas need ei olnud ühe lambi walguse kiired, mis mulle säält wasta kumas? Tõesti säál oli keegi weel ülewal! Kõik wiha tuli mu südamesse jälle tagasi, kui ma selle pääle mõtlesin, et säál ehk üks inimene wõiks olla, kes praegu hääst waimust walgustatud, hiilgawate silmadega oma töölauas istub. Mikspärast peaksin mina seda salgama? Tulise wihkamise ja lõkendawa kadeduse tundmus wõttis minus wõimust, kui ma selle rahulise tulepaiste pääle waatasin. See mõte, et tema ehk õnnelikule inimesele walgust andis, kippus mind hulluks tegema. Oleks wõimus minu käes olnud, ma oleks selle tal ära kustutanud . . . Et seda aga ei olnud, siis wahtisin ma üksnes kindla silmaga tema pääle, just nagu werewaenlase silma waadatakse.

Mitu minutit läks mööda. Siis nägin ma, kudas üks sihwaka kaswuga mees akna juurde astus ja ühte poolt ettewaatlikult lahti tegema hakkas. Roostetanud hinged kriuksusiwad kuuldawalt. Meesterahwa kogu pistis nii kaugele kui ulatas pää aknast wälja. Mina wõisin tema õrna, wähe kahwatanud jumega nägu, ilusat selget otsaesist ja pikka, korratult õlade pääle rippuwat juukst selgesti ära tunda; ma wõisin näha, kudas ta ühte ümmargust asja nööri otsa köitis ja teda siis pikkamisi alla laskis.

„Kõll, kõll — lõi see asi tasakesti alumise korra akna külge.

Natukese aja pärast kuuldi alt wastuseks trummeldamise sarnast koputamist akna ruudu pääl. Walge aknakate lükati ruttu kõrwale, ja warsti selle pääle ilmus üks õrn naesterahwa kogu nähtawale, kes niisama suure ettewaatamisega, nagu enne meesterahwas, oma akna lahti tegi.

„Kas sina oled, Prits?"

Hääl kõlas nii selgesti kui hõbedane kellukene.

„Jah, Marie, mina'p see olen", oli ülewalt iseäralikult wärisewa häälega wastust kuulda. „Aga ma palun sind, anna andeks, et ma sinu magust rahu rikun — mul oli waja sinuga rääkida."

„Nagu iga öösi!"

Selles hääles aga oli otsatu lahkus ja meelehää kuulda, millega naesterahwas seda ütles:

„Nagu iga öösi seitsmest kuust saadik."

„See on andeks andmata süü, kas pole tõsi? Terwe päew otsa waewad sina ennast klaweritundide andmisega, ja öösi ei lase ma sind magadagi! Waata, Marie sellele peame nüüd otsa pääle tegema! Tead isegi, kui wäga ma kardan, et sinu auus nimi minu süü läbi ehk wõiks rikutud saada . . ."

„Armas Prits," ka seda jutustad sa minule iga kord. Kas niisugusel lool parem ei oleks, et sa üleüldse oma öösiseid läbirääkimisi lõpetad?"

„Aga Marie!" — oli nagu tagasi hoitud karjatamist kuulda. Meesterahwas ülewal kõngutas pääd.

„See ei wõi sinu tõsine soow olla, Marie! Ei, nii kalk ja kare sa ei ole, ei wõigi olla, kui sa mind wähegi weel armastad!"

Neiu naeris.

„Muidugi olen ma üksnes nalja teinud, Prits. Et sina aga ka kõik nii kurbliluks tõeks pead, sina suur, suur laps! Kas meie siis päewa mahti saame teine teisega sõnakest rääkida? Minul on omad talituseb, ja sina teed oma suure ooperi kallal tööd. . . ."

„Meie tulewiku kallal!" ütles meesterahwas südamelikult.

„Ja mis peaksin mina tegema, kui mul sind sääl ülewal ei oleks? Kui sagedasti kuulen ma weel hilisel ööl sinu sammumist ja püüan sellest mõista, missugused mõtted, missugused lootused sind liigutawad. Wahest astud sa nii raske sammuga, et lagi minu pää kohal põrub, ma tean siis, et sina oma lootuse oled kaotanud ja tüdimusega töölt oled üles tõusnud — töö ei tahtnud edeneda — kas pole tõsi?"

„Kallis Marie!"

„Kas pole tõsi? Ja sina ei teagi, Prits, kui wäga see minu südant sööb, kui sa oma julgust kaotad ja arwad, et kõik waew ometi tühine on!?

Nad oliwad natuke aega wait.

„Marie, kas sa weel mäletad? Kolme aasta eest, kui sa äkitselt minu kaela ümbert kinni hakkasid ja mina sind musutasin? Tead sa, sest saadik ei ole ma enam oma suud sinu suu pääle surunud."

„Mis sa sest räägid, seda ei tohtinud ju ollagi," wastas Mari lihtsalt.

„Ja mis weel kentsakam on," kõneles Prits edasi, meie elame juba kaunis kaua ühe katuse all, ja mina ei ole weel jalaga sinu toakesesse saanud; üks pühalik kartus on mind sellest tagasi hoidnud."

Marie nikutas tõsiselt pääd.

„Sa armastad mind," ütles neiu siis wähe tasamalt.

„Ma tahaksin sinule weel midagi ütelda. Marie, ma tunnen täna ennast nii õnnelikku olewat. . . ."

„Sinu töö? Kas on tublisti edenenud?"

„Jah, tema on kui mõnda wäikest asja maha arwame, walmis. Praegu olen ma tema lõpetanud. . . ."

Mina lõin silmad üles poole. Sihwaka kaswuga mees, kes sääl seisis, wärises kangesti.

„Prits," oli alt rõõmust õiskamisi kuulda, „Prits, ma pean sinu nägu nägema!"

Marie ajas ennast rinnust saadik aknast wälja ja pööras oma pääd, nõnda et

ta pikad, kullakarwa särawad juukſed tema ilusa, waga näo ümber woolasiwad. Mina wõisin teda selgesti näha, sest kuu paistis iseäralise selgusega selle seinatriibu pääle, kus Marie aken oli. Neiu nägu näitas iga pidi, et loodus teda suurema iluga oli ehtinud, temast lausa wälja paistew agarus oli lahkusega ühendatud, ja sel silmapilgul oli ta üleüldse nagu ära seletatud, nagu südame puhtuse ja helduse peegel.

„Marie!"

Neiu ei liigutanud ennast.

„Kui ilus sina oled!"

Kaunis rohkesti aega läks mööda.

„Kas pole tõsi, Prits, ma olen õige inetuks läinud selle kolme pika aasta jooksul ja wanaks ka, liig wanaks sinu jaoks . . ."

„Jah, sa wõiksid küll juba minu ema olla, sina armas, kallis," wastas mees pool naljatades. „Ja kas sa siis minu ema ei ole olnud kõigel sel kurblikul ajal? Kas sina ei ole minu waimu, kas sina ei ole minu lootust äratanud, kui mõlemad tahtsiwad suikuma jääda; kas sina ei ole seda tuld, mis minu hinges õõgas, uuesti lõkendama pannud; kas sa ise, Mari, see hää ingel ei ole olnud, kes mind selle tööle on waimustanud, mis nüüd nii kenasti korda on läinud? Kas sina ei ole siis tema tõsine ema, minu ja sinu enese õnne ema?"

Nüüd nuuksus wahwas tüdruk tõesti suure häälega.

„Marie, Marie, kas ma ei tohi sinult nüüd wiimaks küsida, kas sa mulle kaasaks tahad tulla?"

„Jah, seda sa tohid, Prits, mina olen sinu oma!"

Nemad oliwad päris walju häälega rääkinud, nõnda et ma juba kartsin, et mõni majarahwast wõiks üles ärgata. Nüüd aga westsiwad nemad oma juttu pooltasasel häälel edasi, mis mulle nagu sosin üle õue kõrwu puutus.

„Ja siis tahan ma sulle ka musu anda, Marie . . ."

„Homme, homme!"

„Homme," wastas Prits, „on see kuldne õnn. Sooh — nüüd pead sa ka minu uinumise laulu kuulma, mis ma sinu jaoks kirjutanud olen, ja siis maga ja näe magusat und — mul ei saa see wõimalik olema."

Ta läks akna juurest ära ja peagi kuulsin mina ühe pianino ime puhtaid ja ime tasaseid hääli. Marie seisis nagu palwetades risti pandud kätega ja kuulas peaaegu pühaliku waimustusega.

Kui kell kolm lõi, oli õues jälle kõik waikne. Aknad oliwad kinni ja üksnes jõe kohin kuuldi minu tuppa.

Kosutaw rahu asus ka minu südamesse, kõik wiha ja waen oli temast kadunud ja mina pomisesin iseenesest: „Homme, homme on see kuldne õnn!"

Ehk koidab ükskord ka mulle — see kuldne „homme". M. P.

Mujalt muusika-elust.

Alma Fohström, Soome ööpik, on Amerika maalt hiljuti tagasi tulnud. Sääl Ühendatud riikides on ta 18 suures linnas kontsertisid andnud ning ärarääkimata palju auu teeninud, aga sest — wäga wähe enesele saanud: See kontsertide asutaja, kes tema raha asja juhtinud, wõtnud kõik raha enesele ja ei ole laululinnule rohkem andnud, kui neljanda osa sest, mis ta lubanud. Alma Fohström on Inglise maale tulnud, kust ta wist aega mööda jälle oma sündimise maa ligidale jõuab.

— Hans von Bülow oli waheajal Peterburis ja juhatas kontsertisid. Nüüd on ta Saksa maale tagasi läinud.

— Franz Liszt on jaanikuu algusel Weimaris, kuhu ta waheajal tulnud, raskesti haigeks jäänud.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 19. Іюня 1886 г. Trükitud J. Malock'i juures Tartus.

Nr. 5. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Friedrich Schiller.

Iga Sakslane tunneb Goethe ja Schilleri nime, ta nimetab neid luuletajate würstideks. Ja tõesti on nad luuletajate würstid. Üksnes nende kahe mehe läbi on Saksa kirjandus maailmas esimese numbri alla tõusnud. Küll oli Goethe suur ja wiljakas kirjamees; ka oliwad temal suured loomuse anded, aga siisgi käis Schiller annete poolest üle. Ei keegi ole pärast enam suutnud niisuguseid salmikuid sünnitada kui Schiller; see wõim ja jõud, mis tema sõnades seisab, on ära rääkimata. Igaüks, kes tema kirjasid loeb, see märkab seda wõimu ja jõudu. Nii hästi jutukirjanduses ja luuletuses kui ka ajaloos ja näitemängudes on Schiller kõige paremaid kirjasid järele jätnud. Iseäranis wägewad on tema jutulanlud.

Johann Christoph Friedrich von Schiller sündis talwekuu 10. päewal 1759 Marbachi linnakeses Neckari jõe ääres. Tema isa oli welsker ja talu-inimeste laps, ema ühe puukaupleja kõrtsimehe tütar. Isa pidas ka habeme-ajaja ametit ja arstis haawu, aga sai weel pärast soldatiks, kellena ta 17-aastases sõjasgi oli. Soldati-põlwes sündisgi talle kuulus kirjamees.

Friedrich Schiller.
Suur Saksa kirjanik, sd. talwek. 10. 1759, sr. lehek. 9. 1805.

Lapsepõlwes oli Schiller põdur. Aga tema ema oskas poja meelt kõigele lahti teha, mis armas õige ja ilus on. Pärast leidis ta kirikuõpetaja Moseri majas hääd õpetust. Siis astus ta nõnda hüütud „Karl'i kooli" kus aga liig soldatlik elu tema meele pärast ei olnud. Siit läks ta ära ja otsis enesele meelepärasemat seltskonda. Ka luuletas ta nüüd oma esimese näitemängu „Röömlid." See oli täis nooruse waimustust ja näitas juba suurt annet. Näitemängu majas wõeti suure kiitusega wasta. Ta kargas wiimaks salaja oma ametist ära, sest et herzog Karl tema tükki liig palju kritiseeris ja teda nagu wangistas. Edespidi oli nüüd Schiller ühte puhku tööl Saksa näitemängu tõsta ja uusi kaunid tükka luua.

Meil ei ole siin mitte nõuu Schilleri elu pikemalt kõneleda. Nimetame üksnes, et Schiller wäga liikuwat elu elas, kord professor, kord ajalehe toimetaja, kord muu ametnik oli. Aastal 1790 heitis ta abielusse ja elas nii õnnelikult, kui seda waewalt mõnest teisest teada on. Tema abikaas mõistis ja toetas teda igas asjas.

Goethega ei olnud ta esiti sugugi sõber. Mõlemad mehed kartsiwad, et ehk teine tema kirjamehe-auu ära wõtab. Aga seda suurem oli sõprus pärast, nii suur, et Goethe ja Schilleri nimesid alati üks teisega nimetatakse. Läbikäimine mõlemate wahel oli wäga südamlik.

Wiimaks sai ühel reisil Schiller raamatukaupleja Cottaga tuttwaks. Selle kuluga andis Schiller ajalehte wälja ja tõi ühe suure kirjatöö teise järele elawaks. Kõige paremas mehe-eas tuli surm ja pani suure luuletaja silmad kinni. Ta oli end külmetanud, sai tiisikuse ja suri Weimaris lehekuu 9. päewal 1805. aastal.

Praegu peab Saksa rahwas teda nagu mõnda jumalat kõrgeks. Tema kirjasid trükitakse ühte puhku uuesti, ja seda haritud Saksa keele mõistjat ei olegi, kellel tema kirjasid ei oleks. Tema salmikud kõlawad ka mitmed sündsa wiisiga Saksa rahwa suus ja jääwad küll alatise waraks.

Wiiulitegija saladus.

Jutt kuulsast Staineris.

(Järg ja ots.)

Sepikoja tuli paistis läbi pimeduse kaugele. Meister tegi alasi juures tööd. Ta tagus kuuma rauda. Sädemed kargasiwad ümber. Oma usinuses oli tööline nagu mõni waim näha, kes inimeste õnnetuseks töötab, keda ta sallida ei wõi.

Matter seisis sepikoja ees. Uks oli lahti. Töötegija ei märganudgi teda. „Tere õhtust, meister!“ hüüdis Matter uksest sisse.

„Tere õhtust!“ ütles sepp wasta, ilma et töölt ära waatas.

„Teie olete hilja weel nii usin?“ küsis Matter sisse astudes.

„Seda pean olema“, wastas meister, „muidu ei ole elust rõõmu.“

„Kas elu siis nii wäga sant on?“ küsis Matter edasi.

„Ei ole wiga, wõiks aga paremini minna. „Kas tahate mõnda tööd siin tellida?“ Sepp waatas nii küsides läbitungiwalt Matteri otsa, kelle meelest oli, nagu tahaks ta tema hinge sisse kõik ära näha.

„Ei meister“, kostis Matter wähe weidralt naeratades, „nagu teate, teen mina puutööd, milleks rauda tarwis ei ole.“

Peeter astus lõõtsa juurde ja tõmbas, et leek nagu tuline sammas kõrgesse korstnasse käis. Ta tegi, nagu ei oleks ta wiimast sõna kuulnudgi.

„Ei saa temast midagi wälja“, mõtles noor mees iseeneses. „Sitke nagu raud. On wist parem, kui asja otse ära ütlen.“ — „Meister Peeter“, ütles ta nüüd waljusti, „olen kuulnud, et teie tubli taimede tundja olete.“

„Wõib küll olla. Kas tahate mõnda rohtu saada?“ küsis sepp.

„Küll, aga tahaksin ennemalt ise teha, kui mind awitate.“

„Seda tahan küll. Mis teile waja on?“ küsis meister edasi.

„Raudkatla, mis täis wett, peaksite mulle andma. Sinna sisse panen tammekoore pulbrit, chinini ja salpetert. Seda kõik teil ju ikka on?“

„Seda mul on“, kostis sepp ja tõmbas näo selle juures nagu wana sarwik hirwitama. „Seda mul kõike on.“

„Rõõmustab mind kuulda, meister Peeter“, ütles Matter. „Wist mõistate ka, mis tarwis mulle segurohtu waja on.“

„Tean küll,“ hirwitas Peeter oma kollaseid hambaid mokkade wahelt näidates. „Wiiuli-puud püüate walmistada.“

„Waadake, meister! See on õige. Ütlete ju isegi, et oma ametit mõistate. Jah ma tahan puud walmistada."

„Aga selles ei ole õnne. Kõige parem asi puudub", ütles sepp.

„Seda ma tean, meister Peeter, selle juures puudub midagi; just selles otsin Teie käest abi ja loodan —"

„Hihi!" hirwitas sepp, „minu käest loodate abi? Minu käest? Seda ma kohe arwasin, et lugu nõnda wälja tuleb." Sepa naermine kõlas läbi sepikoja, ja ta ise lõi liias lustis korra kukerpalli, mis weider oli näha.

Aga Matter jäi tõsiseks. „Ärge tempu tehke, Peeter," ütles ta. „Mina tean, et teie segurohtu tunnete, mis segule enesele tõsist wäärtust annab. Andke mulle teada, mis teie teate, ja ma annan teile raha, palju raha, et linnas enesele wõite selle eest maja ehitada. . ."

Nüüd läks sepp tõsiseks. Ta ei karanud enam ümber nagu sõge, waid ütles Matteri ette astudes: „Isand, mis te küll arwate! Kui mina teaksin, mis meister Stainer juurde paneb, kui ta minu töötoas enesele segu keedab, ma wiskaksin löötsa kus seda teist ja elaksin nagu grahw rõõmus ja lustis. Ma ehitaksin enesele palasti ja läheksin 6 musta täkuga töllas jalutama sõidule. Oh Jeesus! kui ma teaksin, mis meister Stainer katlasse wiskab."

Waew oli asjata olnud. Peeter ei teadnud midagi. Seda nägi nüüd Matter ja läks, lootus wähene, sepikojast wälja. — — —

Laulatuseks määratud päew tuli ligemale. Matter jooksis meelt heites mööda sügisest kõrrewälja. Mitte midagi ta ei olnud wälja saanud. Marie läks ikka wagasemaks ja ilmus tihti nutuse näoga. Aga ka majaisand oli muutunud. Tema nägu oli kahwa ja tõsine. Huulte ümber oli kibe joon. Ei tööl ega laual olnud kõnet kuulda. Tema endine rõõmsus ja kõne oli ära. — Marie teadis wäga hästi, et tema olek meistri kurwastuse algus oli, aga ta oleks end wägisi sundima pidanud, kui ta õrn armastaw pruut oleks tahtnud olla, ja seks oli ta liig õiglase loomuga. Iseäralik piinaw tundmus tõusis temas, kui Stainer ligi oli, ja ta püüdis siis iga kord ära minna. Lugu läks ära kandmatuks. Marie laskis juba liig selgesti tunda, et ta oma tulewat meest ei armasta. Stainer wõttis nõuuks asjale lõpetuse teha.

Nädal enne Mihkli päewa oli meister kord iseäranis tusane ja rahutu. Ta läks tuppa, kus Marie kraamis. Majaisanda tulemine nii ootamata tunnil ehmatas neitsit. Aga ta toibus, kui Stainer kareda häälega ütles: „Wisake nuustik nurka, neitsi, mul on teiega sõna rääkida. Istuge tooli pääle!"

Ilma tahtmata kuulis noor neitsi sõna. Süda läks tal aga kergemaks. Aeg, mis asja pidi seletama, oli käes. Ta wõttis kõik oma julguse kokku ja ütles: „Teie olete pahane, meister Stainer, ja õigusega. Mina ei ole nii, kui kihlatud pruudi kohus. Aga andke andeks, meister. See peab wälja üteldud olema, mis mu südant purustada tahab. Ma olen liig üle kaela teinud, kui teie naeseks tõotasin saada. Arwasin, et Teid armastan, aga see oli eksitus. Ja kui Teie mind ka surnuks piinaksite, teie naeseks ei wõi ma ometi saada, ei wõi, sest et ma Matterit armastan, kes teie juures tööl on."

Stainer oli wäga kahwaks löönud. Wereta mokad pigistasiwad end üks teise wastu. Silmad põlesiwad nagu kaks tulist sütt. Ta nikutas paari korda pääd, nagu oleks ta seda juba enne ammugi teadnud. Siis ütles ta: „Noh, olgu see nii, Marie. Jätame asja katki. Jääge rahule! Hää on, et ometi enne aegsasti olete ära ütelnud ja selle läbi õnnetust mitte suuremaks minna ei lasknud. Aga nüüd ütelge mulle: Kuda tahate oma isa ette astuda, kes üksnes sellest lootusest elab, et Amati saladus kord tema omaks läheb?"

„Jumal seda teab," ütles Marie tumedalt, „küll ta mind kirub, ära lükkab,

wannub — oh mu Jumal! See mõte on hirmus, jäle, aga maa pean seda kandma, teisiti ma ei wõi!"

„Et Matterile naeseks lähete, seda ei luba ta ialgi," lisas Stainer juurde.

„Seda ma küll arwan. Aga meie oleme nooreb, wõime oodata. Mina wõin ometi Matteri pääle mõteldagi, tohin teda südames kanda. Mulle jääb ikka see lootus, et teda kord omaks nimetada wõin, ja see on õnn selle wastu, et —"

„Et ühe wana rauga kõrwal rõõmuta ja lootuseta elu elate," wõttis Stainer sõnast kinni, kui neiu kogelema jäi, kibedalt. „Noh, olgu siis nii. Marie, ma tahan teile tõendada, et ma teid õiglaseesti ja tõesti armastan. Teie peate Matterit omaks nimetama ja ka — Amati saladuse!"

Marie julges waewalt oma kõrwu usaldada. Pärani silmadega wahtis ta meistri otsa. „Kas see on wõimalik, Stainer?" kogeldas ta „Teie tahaksite —"

„Jah ma tahan" ütles Stainer, „teile Amati saladuse awaldada, pange aga tähele, üksi teile, mitte teistele."

„Oh Stainer!" õiskas neiu ära rääkimata õnnetundmuses end meistri rinnale wisates, „oh kui kalli südamega ja helde meelega mees Teie olete! Stainer! Teie pole mitte üksnes kuulus kunstnik, waid ka hää inimene!"

Külm wõõras joon oli meistri näol näha. Ta pööras näo ära. „Pange tähele, mis ma ütlen," kõneles ta kalgilt edasi, „mina usaldan oma saladuse üksnes teile, ja teie peate wanduma, et teda üksnes enese teada hoiate ja ühelegi teisele ei awalda."

„Kas ei ka minu isale?" küsis neiu kurwaks saanud näol.

„Ei ka isale," ütles Stainer. „Sest on teile küll, kui teie ise selle wedeliku walmistate ja teda sugulastele annate. Enam ei wõi nad nõuda." — Meister astus kirjutlaua ette, wõttis kokku keeratud paberi wälja ning andis tüdruku kätte. „Siin on osa saladust sees," ütles ta. „Rohud, mida waja, on selgesti nimetatud. Üksnes päärohi puudub. Ka selle annan teile." Ta tegi ühe salasuhwlaeka lahti ja wõttis säält pitsariga paki wälja. Pakk oli pehme katsuda, nagu oleks peenike pulber sees. Inimese luuwõre oli pääl pildis näha, ja all oliwad Italia keeli sõnad lugeda. — Küsides waatas Marie meistri otsa, kelle näol saladust lugeda oli.

„Jah", ütles meister, „see on see rohi, mida tarwis on. Laske külasepp Peeter walmistab Teile selle rohu. Tema on sellega harjunud, ja pange siis seda pulbrit wedelikusse, mis tema on teinud. Ilma solkimata saate seda rohtu Antonio Levati käest, kes Neapelis elab ja kelle nime pakil näete. Soo! Nüüd teate kõik. Rohkem ei ole mul teile ütelda."

Marie olels weel hääl meelel seda ja teist küsinud, aga meistri tagasihoidlik ja külm olek ütles temale, et jutt otsas on. Ta ruttas tasa oma tuppa, kus parajal silmapilgul selle kirja tuuma tahtis wälja saada, mis pakil oli. Surnukuju all seisiwad sõnad paksu trükiga „Sine nomine." Wist oliwad need rohu nimi, mille all teda wabrikust saada oli. Ka nimi „Antonio Levati, Napoli" leidis ta. Kõik muu jäi temale saladuseks, nagu raamat seitsme pitsariga. Läbemata ootas ta õhtut, mil ta armukesega wõis päewa tähtsat sündmust läbi kõneleda. Küll ei tohtinud ta temale rohu walmistamise kirja ega pakikest näidata, aga ta wõis talle rõõmsasti teatada, et nüüd mõlemate õnnel midagi enam takistust ees ei ole.

Õhtu tuli. Waewalt oli Marie meistrile söögi walmis pannud, kui ta juba peigmehele märgu andis enesega wälja tulla. Õhtu oli armas, ja sügisene ilm oli wäga pehme ja selge. Käies andis neiu sõnumit sellest, mis tal meistriga oli olnud. Matter kuulas päält, aga wapustas tihti wagusasti pääd. „See on wõimata, et Stainer sulle tõesti Amati saladuse andis," ütles ta wiimaks.

„Meie wõime ju katsuda, Matter!" wastas tüdruk. „Lähme homme sepa juurde. Ma lasen teda walmistada, panen pulbri, mis Stainer andis, juurde, ja siis katsume segu, kui puid sisse paneme ja mõne päewa liguneda laseme."

Matter oli sellega ühel nõuul. Armastajad ajasiwad weel kaunis kaua üks teisega magusat juttu, andsiwad suud ja nägiwad und oma tulewast õnnest. Juba oli kesk-öö möödas, kui nad lahkusiwad.

Selsamal ajal tuli ka meister Stainer mööda teed, mis sepikojast kodu poole wiis. Temal oli Peetriga pikk jutt olnud. Tema nägu oli hirmus kahwatanud, ja ta silm waatas luurates ja piiludes. Nagu oleks tal midagi paha südames, wahtis ta majasse astudes ettewaatlikult ümber, kas kedagi ligi ei ole, ja siis läks tasasel salasammul magatuppa, kus ta uinule heitis.

Teise päewa õhtul, kui juba pimedik üle oru oli, läksiwad Marie ja Matter sepikotta. Meister Peeter näis täna waremalt kui muidu õhtule läinud olewat. Äisi-tuli oli kustunud. Üksi elutoas oli tuld. Siin istus meister ja laskis õhtust leiba luusse ühes emaga. Matter koputas, uks tehti lahti, ja Peeter käskis mõlemad istuda.

„Mina tulen weel korra tuntud asjas nõuu küsima, meister," ütles Matter. „See kord on lugu teine. Meie teame asja. Nüüd olge nii hää ja tehke tuli oma töökotta, pange katel weega üles ja rohud sisse, mis netsi Felger teile annab. Aga enne sööge kõht täis. Ega nii suurt ruttu taga ei ole."

Härjapõlwelase sarnase mehe inetu suu tõmbus laiale hirwitusele. Ta käänas päratu suure tüki leiba suhu ja waatas wana noori otsa, kes söönud oli ja warsti wälja läks.

Marie hoidis end argselt peigmehe ligi. Talle tuli hirm pääle wana inetu rauga seltsis olles, kes rahulisti edasi mäletses ja aeg ajalt wälgu sarnast pilku paari otsa wiskas. Pilgust oli nagu pilkamist ja kahjurõõmu näha. Mõne minuti pärast tuli wana moor tagasi. „Tuli põleb katla all," ütles ta kähisewa häälega.

„Tulge" kutsus Peeter noort paari, tõusis üles, läks ise ees sepikoja poole sammudes. „Sääl sees on palju heledam." — Tõesti oli äisi ees tuli uuesti üles tehtud. Paistus punendas tahmaseid sepikoja seinu ja näitas ka ühte osa töötuba, mille uks lahti seisis ja millesse meister Peeter praegu tahtis minna.

„Siin on esimese rohu tegemise õpetus," ütles Marie sepale paberit andes. „Meister Stainer ütles, et teie sellega küll oskate ümber käia."

Peeter nikutas pääd natuke paberi pääle waadates. Ta näitas pinki, et peawad istuma ja läks siis töötuppa, mille ukse hoolega enese taga kinni pani.

„Mina ei tea, kust see tuleb, Matter," sosistas neitsi mustas ruumis ümber waadates, mis täis wana raudkraami ja krimpsukrampsu oli. „Mul on aru saamata hirm. Minu meelest on, just kui peaks täna midagi koledat sündima."

„Tühi kõik," wastas noor mees isegi wähe hirmus aga naeratades. „Mis koledat peaks siin juhtuma? See kole wingune koobas on üksnes, mis wähe hirmu teeb. Mis peaks meil siin õieti karta olema?"

Sel silmapilgul tuli sepp töötoast wälja tagasi sepikotta.

„Wesi on keemas," ütles ta. „Kõik on walmis, nagu waja. Nüüd wõite oma rohu sisse wisata. Mina ei taha seda näha, sest et see saladus on. Ei ma ole ka waadanud, kui meister Stainer ise sisse wiskas."

„Noh, oodake siis siin!" ütles neiu kindlalt. „Ma tulen pea jälle tagasi." — Ta astus töötuppa, ja sepp pani ukse tema taga kinni, „sest olla ju saladus." Küll mõtles noor mees ühel silmapilgul armukese järele minna, jäi aga siis jälle seisma kartes, et ehk teda uudisahneks wõiks pidada, kus üksnes armastus teda ajas. Umbes 3 minutit läks mööda. Peeter kraamis rauda, aga mõni kord oli märgata, et ta ukse poole wahtis. Matter istus nagu tulistel sütel. Miks jäi Marie nii kauaks? Ega tal tarwis olnud ümber liigutada? Wõi pidi ta ootama, kuni wedelik juba jahtunud oli?

Pool lämmastanud karjahtus käis äkisti töötoas läbi waguse. Kohe selle

pääle oli tumedat kukkumist kuulda. Kahwatanud nagu lubi kargas nüüd Matter üles ja jooksis ukse poole, mille taga tasast oigamist kõrwu käis.

„Pea kinni!" hüüdis sepp tema teele ette astudes. „Mitte sammu edasi, kui teil elu armas on. Õnnetu tüdruk ei ole aurusintauku kinni pannud, kui ta kihwti sisse riputas, ja nüüd on ta —"

„Sina põrguline! Sina oled ta surmanud!" karjus Matter südant lõhestawa häälega, wõttis kummardawa sepa õlast kinni ja wirutas ta kõrwale, et ta komistas ja pää tal mööda alasit lõi. Siis wõttis noor mees raudkangi ja põrutas sellega kõigest jõuust wasta ust. Uks läks hingedest lahti ja kukkus raksudes maha. Hirmus kihwtine aur lõi uksest Matterile wasta. Lämmastaw udu tegi ta silmapilk nimaseks. Pool uimane püüdis ta end püsti hoida. Juba tuikus. Ta katsus kätega enese ümber tuge otsides. Asjata. Iga hingetõmbamine oli kuum surm. Tumeda karjahtusega langes ka tema maha.

Sepp oli üles karanud ja ruttu sepikojast wälja joosnud.

Pimeda öötaewa poole tõusis tulesammas üles. Küla elanikud jooksiwad kokku ja karjusiwad: „Tuli, tuli!" Kiriku kell lõi tormi ja kõigelt poolt kanti wirtsasid ja weetõrssi ligi Staineri maja juurde, sest see maja oli põlema läinud.

„Päästke meister ja tema omased!" hüüdis käskiw hääl. „Inimesed on roodis ja ei tea wälja tulla." See oli küla wanem, kes neid sõnu ütles. Nad ei mõjunud. Leekiwad palgid langesiwad raksudes kokku. Tuul käis tulemerde ja puhkus põlewad sildid lennates läbi õhu. Katsuti naabrimajasid hoida.

Kas oli meister Stainer leekides surma saanud? Wõi oli see korda läinud end päästa? Aga kus ta oli? Keegi ei teadnud neid küsimusi wastata.

Öö jäledused lõpsiwad alles teisel hommikul, kui tühjaks jäetud sepikojas Marie ja Matteri eluta kehad leiti. Suure waewaga ja katsetega jõuti noor mees elusse tagasi kutsuda. Aga Marie oli ja jäi surnuks. Noore mehe walu oli otsata. Ta Ta kaebas sepa Peetri, Staineri ja enese üle, et kõige õitswam ilusam lill oli surma saanud. Ta jutustas lugu, nagu see oli sündinud wiimase kui wäikese mälestuse ära, aga küla elanikud ei uskunud. Nende lihtmõistusele oliwad nii jäledad hirmsad asjad aru saamata. Ka ei leitud surnukeha juurest rohuwalmistamise sedelit ega kihwtise pulbri paki lesta. Kas mõlemad segaduses kaduma läinud wõi oli sepp saladuse oma kasu nõudes ligi wõtnud, seda ei teadnud keegi seletada.

Edespidi ei oluud meister Peetrist ega tema emast iganes midagi enam kuulda. Pärast leiti ka selgesti, et Jakob Stainer mitte oma põlewasse majasse ei olnud jäänud. Aga järelkuulamised jäiwad esiti asjata, ei teatud, kus ta on, kuni ta korraga selles kloostris, milles ta wend Andreas elas, jälle nähtawaks tuli. Palju katsutud mees oli ka ilma ja rõõmu Jumalaga jätnud ja end jumalateenistusele pühitsenud. Aga ta tegi nii hästi pärast, nagu enne, ikka weel wiiulid, mis terwes maailmas kuulsaks jäiwad. Ta wend Andreas aitas muidugi ühes. — Küll küsiti ka Stainerilt seletust õnnetu neiu Felgeri salalise surma üle, aga tema ütles, et ta täitsa ilma süüta selle juures olla. Rohuwalmistamise sedelil olla täieline õpetus olnud ja ka hoiatus, et kihwtise auru wingu keelata ja tema eest hoida. Et tema enese maja just selsamal ajal põlema oli läinud, seda lükkas ta hooletuse süüks. — Weel küsiti talt, miks ta põgenenud. Selle pääle kostis ta, et tema süda ei olla kannatanud seda päält waadata, kuda tema warandus tuhaks põleb. Tema kahju oma õnne ja noore armsa tüdruku järele olla niisama suur kui Matteril. Selle pärast läinud ta, et kõike unustada, natuke reisima. Aga ka see wahetus, uued kohad ja inimesed, ei olla talle ometigi südamest kadunud rahu jälle tagasi anda jõudnud. Wiimaks olla talle nagu Jumalast ilmutatud, et ta pidada kloostrisse minema ja selles pühas kohas elu otsani elama. Seda olla ta teinud ja elada nüüd oma sündimise koha ligi.

Matter Klotz läks isa juurde tagasi ja oli temale truuks abiks, jäi ka pärast isa surma selle asemele. Terwel elu ajal oli ta kurwameeleline. Elu oli tema kohta oma ilu ja rõõmu kaotanud. Tema ei jõudnud seda mõtet enesest eemale tõrjuda, et meister Stainer ise selle põrgu-plaani oli wälja mõtelnud ja sepaga kokku rääkinud, mille läbi tema ilus armas pruut koleda surma sai ja et Stainer õnnetule tüdrukule õiget walmistamise sedelit ega muud materiali ei andnud, aga wist küll ühte neist kangetest surmarohtudest andis, millest Italia lahutuseteadus tol ajal nii rikas oli. Et ennast süüst wabaks teha, oli Stainer wist ise oma maja põlema pannud ja siis ära põgenenud. Kas need rasked mõtted õiged oliwad, selleks ei ole tänini kindlat tõendust. Jakob Stainer oli edespidi alati waikne ja iseneses. Truusti täitis ta kõik oma kohused, mis usuelu talt nõudis, ja midagi tema näol ei näidanud, et tal ehk seespool südames lõhki oli, mis ju enamasti alati kurja südametunnistuse märk on.

Andreas Stainer, munk, ei saanud ka selle saladuse pärijaks, mida nii palju himustati, sest ta suri enne oma wenda. Meister Stainer ise jäi weel mõned aastad elusse. Siis suri ta ja wõttis oma saladuse hauda kaasa. Küll tehtakse ka uuemal ajal Saksa maal mõnigi wäga ilusa heliga wiiul, aga weel täna päew on need wanad wiiulid, mis omal ajal Amati ja Stainer tegiwad, kõige ülemad. Kõige kuulsamad praeguse aja wiiulimängijad ostawad neid mitme kümne tuhande rubla eest tükk ja mängiwad kontsertidel nende pääl. Saladus ootab lahtitegemist, aga kas keegi teda kord leiab, on muidugi täiesti teadmata.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg).

Greeklastel oli tõesti laul, aga ei mitte üksnes laulu häälega kõne. Neil oliwad oma wiisid, millest aga pea ei midagi ei ole järele jäänud. Wiisi loomises oli neil ka oma jagu põhjusseadusi. Ka aeg ehk takt oli neile tuntud, niisama ka mõõt. Helide üleskirjutamiseks ei olnud neil aga weel mitte noodid, sest neid ei tuntud weel, waid tähed, mis kas pikali wõi püsti seisiwad. Helide wältus oli iseäraliste märkide läbi tähendatud, mis üle tähtede tehti. See sündis kõige rohkem pillimängu tarwis.

Mänguriistadeks oliwad Greeklastel kõige rohkem lyra ja kythara. Lyral oli 18 keelt, mida iseäralise nõuuga tõmmati, et nad hüüdsiwad. Lyra oli püstkerilaua moodi mänguriist, all wäike kõlawast puust pikergune ümmargune kastike; mille üle kaks wäikest nikerdatud sammast seisiwad, ja nende wahel oliwad keeled kastikese pääl püsti. Kythara oli praeguse aja zitheri nägu riist ja nõnda ütelda selle isa, 15 keelt pääl. Weel oli Greeklastel ühe toruga wile ja seitsme toruga karjase-wile, syrinx; siis weel salpinx ehk trompet ja keros ehk sarw. Neil oliwad koguni oma wiisi mängukoorid, ja näitemängudel ei puudunud need ialgi; enamasti oli nende mäng wastastikku. — Tantsudest on nimetada „hormos“ ja „geranos,“ ilu- ja kõigu-tants, siis weel „sõjatants“ (pyrrhichia) ja talutants „kordax.“ — Ka keeletu näitemäng (pantomim) hariti Greeklaste seas kõrgeks, nõnda nimelt oliwad kirjanikud Aischilos ja Thespis, Phrynichos, Pratinos, Arion ja Tyrtaios on nii hästi tantsu kui ka pantomimi edendajad olnud.

Roomalised, wana muistse aja suur toimetaja rahwas, ei ole ka muusika-kunstis midagi edendanud. Kõik, mis nad selles tundsiwad, saiwad nad Greeklaste käest. Nõnda ei ole siis neist iseäralist asja jutustada. Roscius oli nende kõige kuulsam ja suurem pantomimlane. Kõige rohkem oleks küll wõinud keiser Julian Roomaliste näitemängu edendada ja uuendada, aga surm tuli ja pani liig wara tema silmad kinni.

Wana aja teiste rahwaste üle, nagu Indlased, Hiinlased ja Jaapanlased, ei ole õieti midagi ütelda. Nad ei ole muusika-kunstis kuigi kaugele jõudnud. Nende mänguriistad on nii wiletsad ja inetu heliga, et meie haritud mängule harjunud

kõrw seda waewalt kannatada wõib. Lähme selle pärast edasi ja waatame, kuda muusika-kunst Europas edenes. (Järg tuleb).

Mänguriistadest.

I.

Mänguriist ehk ühe sõnaga Eesti keeles pill, Ladina keeli instrument, on see nõuu, mille abil meie ilu-helisid sünnitame see on muusikat kõrwale kuuldawaks teeme. Meie arwame wäga kasulikuks, kui neist pillidest, mis kõige rohkem tarwitatawad on, lühedalt seletust teeme.

Pillid on wäga mitmesugused. Neid wõib aga järgmistesse pääosatesse jagada, need on: Keel-, puhk-, löök-, õer- ja klahw-pillid. Need nimed on selle järele pandud, missugusel kombel pillides heli sünnib.

Keelpillid on niisugused, millel kas soolikatest, jõhwidest wõi niidist keeled pääl on. Neid keeli tõmmatakse ühe poognaga, mis keeled wärisema paneb ja nõnda heli sünnitab. Siis on aga ka keelpillisid, mille keeli ka kas sõrmedega wõi muu iseäralise nõuuga tõmmatakse ja seda wiisi heli tehtakse. Poognaga mänguriistu wõiksime lühedalt poogna-pillideks ja näpuga ehk nõuuga tõmmatud mänguriistu tõmbepillideks nimetada. Selle järele on siis keelpillidest 1) poognapillid: wiiul, bratsche, cello ja kontrabass, ja 2) tõmbepillid: kannel, pedalkannel, gitarr ja zither.

Puhkpillid on niisugused, mis torudega on; toru otsast august sissepuhumise ja mokkade seadmise läbi tekkib heli. Neid on ka kahte moodi: 1) puu-puhkpillid ja 2) kardpuhkpillid. — Puu-puhkpillidel on toru puust tehtud, ja nendeks tulewad arwata: wile (flöte), hoboe, Inglise sarw, klarinett, fagott, bassisarw, czakan ja bassetsarw. Kardpuhkpillidel on toru karrast (plekist), nad on: sarw (metsasarw), ventilsarw, altsarw, tenorisarw, signalisarw, klappsarw, baryton, tenoribass, euphonium, trompet, ventiltrompet, alttrompet, kornet, piston, pikolo, pasun, bassipasun, tenoripasun, altopasun, tuuba, bombardon, ophikleid, altophikleid, saxsarw, okarina. Ka torupill on siia sekka lugeda.

Löökpillid on niisugused mänguriistad, mida selle tarwis tehtud nuiadega ehk sarnaste nõuudega löödakse ja selle läbi hüüdma ehk palju enam põrisema pandakse. Neist on siin nimetada: paugid, trummid, triangel, pannpügal, liud, poolkuud, tamburin. Siia oleks aga ka arwata: löökzither, löökwiiul, löökraudpill löökpuupill ning wiimaks õlepill.

Õerpillid on niisugused, mille heli õerumisel sõrmedega ehk muu nõuuga sünnib. Enamasti on säärased pillid klaasist tehtud, mille ääri õerutakse.

Klahwpillid on niisugused, mida klahwide abil helisema pandakse, mis mänguriista sees olewate keelte- wõi wiledega ühes on. Neid on kolm seltsi: 1) klahwpillid traatkeeltega, nimelt neljanurgaline klawer, tiiwklawer ja pianino, 2) kardkeeltega, mis õhu puhkumise läbi helisewad: harmonium, akkordium ja lõõtsapill, ja 3) puuwiledega, mis ka õhu läbi hüüdma pandakse; siia on arwata kõigi pillide kuningas: orel, ja mõni muu alamat seltsi mänguriist, mis oreli moodi on.

Siin oleme siis lühedalt kõik mänguriistad nimetanud, mida praegusel ajal kõige rohkem tarwitatakse. Pääle nende on weel mõnigi mänguriist olemas, aga pruugitakse nii harwa, et ei maksa kõneleda.

Kõigist neist, mis ülemal oleme nimetanud, saame üksikult lühedalt kõnelema ja nende pruukimiseks mõne sõna õpetust andma.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 6. Августа 1886 г. Trükitud J. Malock'i juures Tartus.

Nr. 6. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Adelina Patti.

Oh missuguseid ära rääkimata tundmusi äratab nimi Patti nende inimeste südames, kes ilusat laulu ja muusikat armastawad! Nendele tuleb laulmise kõige kõrgem ja mõjusam wõim täies tähenduses meelde. Nendele tuleb meelde hääl, mis nõnda ilus ja kõlaw on, kui weel iganes inimese hääl olla wõib ja mida kuuldes ilu-tundmuse wärinad üle ihu käiwad. Nendele tuleb meelde kuuljate hulk, kes waimustuse ja rõõmu harjale on jõudnud. Kuule siis, armas lugeja, mõni sõna selle ilu-heli ja näo-jumeduse kuninganna elust.

Adelina Patti on sündinud küünlakuu 10. päewal 1843 Madridi linnas Hispanias. Aga tema wanemad ei olnud mitte Hispanlased waid täis werd Italilased. Isa Salvatore Patti oli nimelt Sidsilia saarelt Cataniast pärit ja oli suur tenorilaulja, tema abikaas, Adelina ema, kes sündimise nimega Caterina Chiesa, oli juba ka õige suur ja osaw sopranilaulja. Isal oli see õnnetus, et ta ühel teatri-ettewõtmisel kõik oma waranduse kaotas ja wiimaks ühes naese- ja lastega üle Atlandi mere Amerika maale New-Yorki linna põgenes.

Amerikas sai wäike ärgas-elaw Adelina õpetust oma wanema õe Carlotta ja poole wenna Barilli, siis ka oma õemehe Strakoschi käest. Nõnda oli siis Adelina Patti juba läbi ja läbi muusikalisest perekonnast wälja tulnud. Alles kuus aastat wana mõistis ja juba kõik ooperilaulud pääst laulda, nagu ta neid ema suust näitelawalt kuulis. Täis imekspanemist kuulas ja waatas ema kord ukse taga, kuda tütreke saalis end riidesse pani, peegli ette läks ja sääl täies tõsiduses „Norma" ooperist esimese aaria ära laulis, siis iseenesele käsa laksutas ja kuldkrooni, mis emale kord

Adelina Patti,
maailma-kuulus lauljanna, sündinud küünlak. 10. p. 1843.

auumärgiks oli kingitud, päha pani. See oli nagu eestähenduseks, et lauluwõimu kuldkroon kord kõiges maailmas tema pääd ehib. Et wäike Adelina wanematelt alati õiget ja ilusat kõlawat laulu kuulis ja ise järele laulda püüdis, siis sai ta kunstlaulu nõnda ütelda ilma waewata ja iseenesest kätte. Ta laulis juba selles õrnas lapsepõlwes kõige keerulisemad ja kenamad ooperilaulud ilusasti ära.

Tema laulu mõju sai peagi juba ilmsiks. Wanemad oliwad New-Yorki näitemaja juhataja pankrotiks-jäämise läbi leiwata ja kohata jäänud. Kontserdid pidiwad aitama. Ühel kontserdil astus ka wäike 7-aastane Adelina ette ja laulis oma kõlawa heliga laulu. Et ta wäike oli, siis laulis ta laua päält. Mõju oli ära rääkimata. Täis waimustuse joowastust kuulati wäikest ime-last. Kontserdi saal oli alati rahwast puupüsti täis, kes lapse ilusat laulu imestasiwad. Raha ning auu tuli nüüd küllalt. Adelina käis wanematega kõik Ühendatud riikide, Mehhiko ja Antilli saarte suuremat linnad läbi. Ta laulis kahel aastal 300 korda kontsertides, ilma et ta õrn hääl kahju sai. Igal pool tungis kuuljate hulk ligi, et wäikest ime-last kuulda. Wanemad oliwad rikkaks saanud tema läbi.

New-Yorki tagasi jõudnud jäiwad wanemad mõneks aastaks rahu pidama ja hakkasiwad oma lapse häält weel rohkem harima. Strakosch, Adelina kõige wanema õe Amalia mees, koolitas noort nadu ja laskis teda pärast New-Yorki ooperimajas ette astuda, mis tema juhatuse all oli. Esimesest õhtust 1859 talwekuu 24. saadik oli Adelina Patti nagu pooljumalat, keda kõikidest kätel kanti. Aastal 1861 lehekuu 14. sai ta esimest korda Europasse end kuulda laskma. Londonis pani ta külmawerelised Inglased oma laulu mõnul nii kuumama, et terwe linn täis ilu-waimustust kajas ja kerkis. Kõik tunnistasiwad, et sääraft laulu waewalt iganes muidu kuulda on.

Mis peame weel Adelina Patti elust jutustama?! Tema edespidine elu ei ole kuni seni ajani muud olnud kui alatine wõidukäik. Näitemajade ja kontsertide juhajad on üks teisest ette püüda jõudnud temale määramata raha summasid pakkuda, kui ta nende juurde tuleb. Parisis, Berlinis, Brüsselis, Madridis, Roomas, Neapelis, Florenzis, Bolognas, Mailandis, Wienis, Moskwas, Peterburis, lühedalt terwe haritud maailma suurematès linnades, kus ta laulis, on teda kõrgeks peetud, nagu mõnda ilmutust paradisist wõi teisest ilmast. Igal pool langesiwad ja langewad weel praegugi temale tuhanded ja miljonid raha rüppe, igal pool tahetakse teda auupärgade ja lillekimpude alla ära lämmatada. Wienis tahtis waimustatud kuuljate hulk kord teda waimustuses surnuks pigistada. Enamasti igas linnas on noored mehed, kes teda tahtsiwad auustada, hobused ära eest wõtnud, endid wankri ette rakendanud ja teda nõnda kontsertidest wõi ooperist kodu sõidatanud. Missuguseid kingitusi Patti saab, seda olen mina ise aastal 1872 näinud, mil ta Peterburis laulis, kus ka mina sellel korral elasin: Temale wisati hulga teiste lillekimpude seas näitelawale üks lillekimp, mille sisse ja külge 42,000 rubla eest kallid kiwa oli pandud. Kui palju raha Patti kontsertidel sisse wõtab, seda tunnistab üks kontserdi-õhtu Leipzigis, kus ka mina kuulmas olin. Sellel õhtul wõttis ta umbes 30,000 rubla sisse. Aga on õhtuid olnud, millal Patti 40,000 ja 50,000 rubla sisse wõttis.

Aastal 1868 heinakuu 29. p. laulatati Adelina Patti Londonis markii de Caux'iga paari. Mis teda sundis selle mehega paari heitma, kas mehe kõrge seisus wõi muu põhjus, seda praegu ei tea. Õnnelik ei olnud see abielu mitte. Rossini kes sellel ajal weel elas, oli ütelnud: „Minu tütar! Sina teed rumalat tegu. Laululind nagu sina ei wõi muule mehele minna, kui kas kuningale wõi lauljale." Patti ei kuulnud nõuu. Aga juba pea lahkus ta mehest, ja 9 aasta pärast lahutati see abielu ka seaduslikult, kuna päris lahutus alles 1885 täiesti makswaks sai. Jaanikuul 1886 astus Patti uuesti abielusse ja nimelt tenori - laulja Nikolini'ga. Alles hiljuti on siis Rossini soow täide läinud.

Kui Patti reisidel ei käi kontsertisid andmas ehk ooperites kaasa laulmas, siis

on ta Inglise maal Wales'i maakonnas ära rääkimata ilusas lossis elamas. Ümberkaudne talurahwas armastab teda, sest Patti ei ole paha inimene ning aitab hää meelega. Patti auustamisi kõiki üksikult nimetada oleks paks raamat kirjutada. Tema on praeguse aja kõige suurem laulja naesterahwas. Hääle ja kõrge hariduse poolest ei saa keegi tema wastu. Ära rääkimata kindlus ja nooditundmine teeb temale kõige keerulisema laulu kergeks nagu mängu. Hääl on kõlaw nagu kõige puhtamast hõbedast. Ka näo ja jume ning tegumoe poolest on Patti üks kõige ilusamatest naesterahwastest maailmas, nagu seda ka meie tänane pilt selgesti küll tunnistab. Tema seisab praegu, mil seda kirjutame, ilu auu ja kõrguse ladwal, ja kus ta ilmub, sääl lähewad kümned tuhanded teda kuulma.

Meie rahwalaulud.

Kuda sünniwad rahwalaulud?

Esiti on keegi oma tundmusi laulus awaldada püüdnud ja seega ühe oma tundmustest tekkinud laulu loonud. Ta laulis oma wiisi ka teistele ette, kes peagi seda järele laulsiwad. Nõnda kõlas üks laul, kui ta ilus juhtus olema — ilus oli see, mis niipaljudele, seega ka rahwale meeldis — nõnda kõlas ta kõrwast kõrwa, külast külasse ja wallast walda; ka siis weel, kui laulu looja ja tema esimesed lauljad ammugi hauas oliwad. Nõnda oliwad siis nii mitmed ja mitmed seda laulu laulnud, aga igaüks oma tahtmise oma tundmuse järele, sest käskiwat nooti ei olnud. Muidugi mõista pidi sedamööda niisugune laul juba ka palju muudetud, rahwast enesest ja seega ka rahwa waimus muudetud olema. Nõnda on rahwas ise niisuguse laulu looja ja tema laulja. Sellest wõib näha, kui tähtjas rahwalaul on: Ta on rahwa iseloomu puhas peegel; tal on wõimu meid isemoodi tundmusele äratada, tundmusele, millele wõõras laul meid äratada ei suuda; meie waimus ja mõttes on teda lauldes ehk kuuldes meie kallis kodu. Rahwast waimustab tema oma laul ikka isewiisi: Kõigeparem mõistab ta seda kurbtust ehk rõõmu, mis ta omast laulust kuuleb, kõige ennem tõuseb just oma laulu kuuldes ehk lauldes rahwa waimustus. Ajalugu annab sellest ju palju näitusi. — Nii tähtjas, wägew ja kallis asi on rahwalaul. Rahwas, kes oma laulu auustab ja armastab, hoiab omale seega ühte wäga kallist waranduſt, mida keegi talt wõtta ei wõi, ka mitte kõige raskemad wiletsused, mis ühe rahwa pääle ialdes tulla wõiwad, sest laul on waba.

Aga kui rahwalaulust nõnda palju lugu ei peeta, kui ta wäärt on, siis tehtakse iseenesele ülekohut. Ka mitmed laulukoorid arwawad, et rahwalaulusid laulda ei maksa, sest nad olla liiga lihtlabased ja igapäised, waid laulawad ennem wõõraid laulusid ja nende hulgas mõnda puudulikus ümberpanekus. Nõnda elawad mitmed koorid mõnda aastat, ilma et nad ühtegi Eesti rahwa laulu laulnud oleks. Muidugi mõista, ka kontserdid, mis niisugused koorid annawad, on ilma rahwalauludeta. Meil on aga mitmed wäga ilusad Eesti rahwalaulud, mis wististi õppimise ja laulmise wäärt on; ka on mitmed meie muusiku-meestest wäga ilusaid laulusid meie rahwalaulu iseloomu järele teinud. Kõige ees selles asjas seisawad meie rahwalaulikud A. Kunileid ja A. Thomson. Kas ei ele meil siis ilusaid laulusid, mis laulda sünnib! Ilmakuulus lauljanna Alma Fohström ja üle Europa kuulus Slawjanskij laulukoor on Eesti rahwalaule laulnud ja suurt waimustust äratanud. Peame oma rahwalaulu ja tema iseloomus tehtud laulusid auu sees! Laulukoorid aitawad neid lauldes oma rahwalaulu iseloomu ülewel pidada, ja on siis alles, kui nad oma rahwalaulu auustawad, täitsa Eesti koorid. Seda aga ei wõiks keegi soowida, et meie koorid ainult oma rahwa ja oma meistrite tehtud laulusid laulaksiwad, waid: esitiks olgu oma rahwa ja oma meistrite, siis wõõrad, aga ka kõige paremad wõõrad wiisid.

Palju ilusaid laulusid on Eesti rahwa suus kõlamas, kust neid keegi weel üles

kirjutanud ei ole: Kirjutatagu neid ülesse ja saadetagu need meie muusiku-meeste kätte, kes neid mitme häälele seakſiwad ja kus wõimalik, ilmutama saawad. — Austatagu oma rahwalaulu enam kui wõõrast, sest ta on seda wäärt. -m.

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud J. Liewoh.

Viktoria oli maalijanna, tema wend Viktor oli muusikus. Nemad elasiwad ühes majas kolmes wäikeses pööningu-kambris ühes koos. Üht lihtsamat, aga ühtlasi lõbusat kodu ei wõi naljalt mõteldagi. Kõik andis puhtusest ja kasinusest tunnistust. Meie kaks kangelast soetasiwad kunsti ja kandsiwad ühtlasi oma maja eest hoolt. Kui ma ütlesin, meie kaks kangelast, tegin ma Victoriale natuke ülekohut, sest Victori aeg kulus enamasti wäilse töö tarwis ära, kuna tema õde elumaja eest hoolt kandis. Selle wasta oli Viktor wäga töökas. Päewadel käis tema läbi Parisi linna ja andis wiiuli ja wile mängimises tundisid, õhtutel mängis tema wiiulit orkestris Italia ooperis, mis mööda minnes üteldud, enam raskust kui kasu tooja talitus oli. Aga kui inimene nii tähtsuseta on kui Victor oli, ei peeta tema teenistusest alati nii palju lugu, kui ta wäärt on. Ja tema ei kaebanud ka ialgi selle üle, waid otsis enesele uusi abihallikaid. Mitu ööd kulutas ta ära ühe sandisti maksetud oratoriumi (muusikaga waimuliku näitemängu) pääle ehk komponeeris lõbusat romansi, mida mõni märatsew armastaja tahtis oma armukesele saata. Aga kõik, mis ta selle eest sai, andis ta puutumata, ilma et ta ühte kopikatgi oleks mõne kasuta asja tarwis ära raisanud, oma õe kätte, kes seda nende ühiseks ülespidamiseks tarwitas.

„Ennäe, armas õde," ütles ta rõõmsalt, „natuke sellest kollasest metallist, ilma milleta selles ilmas ei wõida elada."

„Mina olen juba sulle ütelnud, wend," wastas tema õrnalt noomides, „et meie korjandused küllalt suured on, et sina ennast sel wiisil ilmaaegu waewad ja wäsitad. Sa wõid haigeks jääda ja surra. . ."

„Mina haigeks! Oh ei! Mina olen tugew kui Herkules. Inimesed minu keha-ehitusega elawad nii wanaks kui Metusala, ilma et kordagi haigeks jääksiwad."

Victor oli ka, 22 aasta wanaduses, kindla ja täie kaswuga ja täis kuus jalga pikk. Küljest waadata oli tema nägu kaunis ja silmad pruunid ja hiilgawad. Tema näojooned oliwad waljud ja tõsised, aga saiwad sagedasti ühest naeratusest, täis häädust ja armsust, elustatud. Tema õde, kes wäga tema sarnane oli, oli kaks aastat noorem. Päält näha õrn ja häbelik, näis tema kui hääduse ja ilma süütause kuju olewat; tema jooned oliwad peened ja korralikud ja ihu karw kui roosist ja lillest, ning ta oli sihwaka ja täie kaswuga. Igapäew istus tema, pärast kui ta majalised talitused lõpetanud, oma wärwi-laua- ja pintslitega oma staffli (alus, mille pääl pilt seisab, kui teda maalitakse) juures. Selle kahekordse talituse sees oli midagi ehtsat ja liigutawat, üks materialine ja üks aateline.

Ehk küll Victorial suured waimuanded oliwad, ei suurendanud need siisgi mitte tema rahalikku sissetulekut. Sest ei ole weel küll, kui sa siin maailmas osaw oled! Saatus peab ka sinu osawuse pruukimist õnnistama. — Newton ei oleks ialgi nii kuulsaks saanud, kui mitte üks kord üks maha langew õun, mis temale nina pääle kukkus, ei oleks temale raskuse seadusi ilmutanud. — Ja selle asja poolest ei olnud saatus ialgi Victoria sõber olnud. Siiamaani oli aga mõni ainus soowinud ennast temast maalida lasta. Temal oli ainult kaks õpilast, ja neile andis tema peaaegu muidu tundisid. See rõhus wäga tema meelt. Tema õhkas sagedasti selle üle, et ta mitte paremini ei wõinud oma wenda aidata ülespidamise tarwituste eest muret kanda. Kui Victor tema laialisi mõtteid märkas, arwas ta kergesti nende põhjust ja ütles wõetud äkilusega:

„Minu auu juures ütlen sulle, õekene, mina olen õnnelik, et mul sind on. Kas ei jääks ma ilma sinuta waeseks üksiklaseks? Hooletumalt ja mureta oleksin mina korratus olekus elanud, mis tõesti mitte mujal mõnus ja meelepäraline ei ole, kui van Ostades'e ja Gerhart Dou'e*) maalide pääl. Sina oled minu hää ingel ja oled minule enam wäärt kui hulk warandust.“

Nende sõnade juures, mis täiesti tema wenna hääd südant näitasiwad, naeratas Victoria raske meelega. Tema oma kasu-püüdlik tegewus läks talle südamesse; aga temal (Victorial) ei puudunud mitte seda wähem jõudu oma waimu-andeid ja hääd tahtmist pruukida.

Nõnda läks mitu aastat mööda. Pikal ajal saiwad tema soowid wiimaks täidetud; ühel päewal sai tema naabruses ühes pensionis (kaswatuskohas lastele) joonistusõpetajanna teenistust. Pärast sai tema nõnda wähe haawalt ikka rohkem õpilasi, ja wiimaks pidi ta ühte jõukast ja arwurikast perekonda üles maalima. Nüüd pidas tema ennast miljonäriks ehk kõigewähemalt pisut sinna poole. Ometi ei tahtnud Victoria, ehk tema käsi küll hästi käis, hoolekandmist oma majapidamise üle ühe teise kätte anda; tema sai üksnes weel töökamaks. Hommiku kell seitse oli kõik puhastatud ja korras kodu, olgu suwi ehk talwe, ja nüüd oli kord Victori käes ütelda, et tema ennast üle liiga waewata, et tema pidi selwiisil haigeks jääma.

„Mina haigeks!“ wastas tema siis, kuna ta oma wenna häält ja wiisi osaldas. „Oh ei! Mina olen tugew kui Diana. Naesed minu kehaehitusega elawad wanaks kui Hagar, ilma et kordagi haigeks jääksiwad.“

Victor leidis nüüd, et ta ise oma sõnadega löödud oli, ja Victoria tegi muutmata oma tööd edasi. Õnn, see õnn, mis inimene tunneb, kui ta teab oma kohuseid täitnud olewat ja iseenesega rahul on, oli oma wärskemate wärwidega ja lõbusama lõhnaga mõlema õe ja wenna kehwa aga armsa kodu üle wälja laotatud, kui üks õnnetu juhtumine seda kesk õitsmist närtsima pani.

Ühel päewal, kui Victoria oli pensionist tagasi tulnud, kus ta teenistuses oli, oli tema oma staffeli juurde istunud, et üht pilti walmis teha, mis järgmisel päewal pidi walmis olema. Victor oli ära. Warsti kuulis tema trepi pääl kolinat. Esiti ei pannud tema seda suuremat tähelegi, aga warsti sai ta aru, et tema ukse ette seisma jäädi, ja mitu häält ütlesiwad: „Siin see on, helista!“ Siis tõusis tema ruttu üles, wastuseismata rahutusest sunnitud, ja warsti laskis kella kõlin ennast kuulda. Victorial käis külma-wärin üle ihu, tema läks lahti tegema ja nägi, kuda mitu meest ühte kinni kaetud raami kandsiwad.

„Kas see on minu wend?“ küsis tema wärisedes.

„Victoria“, ümises üks kaebaw hääl raami seestpoolt. „Minu pahem käsi on purustatud. Oh! mu waene õde, wõib olla, et ma ei wõigi enam tööd teha.“

Victoria tegi hädakisa; tema tormas raami juurde, kiskus katte eest ara ja nägi sääl oma wenna, kahwatand ja werise. Tema tahtis üles tõusta, aga langes jälle tagasi ja karjus walu pärast.

„Minu Jumal, minu Jnmal, kudas tema kannatab!“ hüüdis tema ahastades.

„Wõib olla, et ma ei wõigi enam tööd teha“, kordas Victor weel üks kord nuutsudes.

Victor oli ühest neljajookswast hobusest ümber tõugatud, ja tema käsi oli sääl juures nii kurjasti tallamist saanud, et see koguni purustatud oli. Waene kunstnik sai oma ruumi kantud ja woodisse pandud. Üks kutsutud arst jõudis ka sinna. Tema katsus teda läbi ja sidus sideme ümber, aga seletas, et Victor oma pahemat kätt mitte enam nii kergesti pruukida ei wõida kui enne. See seletus oli raske löök meie waesele sõbrale.

*) Kaks kuulsat Niederlandi maalijat.

„Kudas, herra doktor, mina ei peaks enam wõima wiiulit mängida!“ ütles ta kurwa häälega. „Mis pean ma siis tegema? Teie ei tea siis mitte, mis minu wiiul mulle on, see on minu elu, sellest eemale jääda oleks niisama kui surra. Teie petate ennast, nii õnnetu ei wõi see mitte olla. Mõtelge ometi! Mina saaksin oma koha ooperis, kõik oma kaswandikud, see on kõik oma sissetuleku hallikad ära kaotama. Herra, kandke hoolt minu käe eest, kudas teie meele pärast on, mina kannatan kõige kangemat walu, kui teie aga mind täiesti terweks teete.

Tema oli wäga äritatud, kuna ta rääkis. Arst andis tema waigistamiseks ühe sädeme terweksjaamise lootust ja käskis temale rahu ja hingamist anda. Noor kunstnik seisis wakka. Nagu uppuja õlekõrre otsast — hakkas tema sellest lootusest kinni, mis siisgi warsti teda pidi petma. Victoria istus tema woodi juurde ja laskis oma pisarad waikselt woolata; tema mõistis wäga hästi, et arsti wiimsed sõnad üksnes tema wenna walu waigistamiseks öeldud oliwad. Waesed noored inimesed, nii tugewad ja töökad ja päälegi nii rahul, ja nüüd oli õnnetus nii ettewalmistamata nende enne nii waiksesse majasse astunud. (Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Seni ajani oleme hulga kokkuhelisid läbi wõtnud. Kes neist kokkuhelidest on aru saanud, see on suure hulga materjali enesele kogunud, millest laulusid ja mängusid wõimalik sünnitada. Kes neist kokkuhelidest mitte aru ei ole saanud, see ei wõi ka komponeerimisest üleüldse aru saada. Meie laseme meelega komponeerimise õpetust harwa enese lehes ilmuda. Sest iga õpetus ja iga kokkuheli peab küll kümme ja sadagi korda katsutud olema, et ta ise ja ta nimi õppijale päha jääb. On kõik kokkuhelid pääs, siis wõtku õppija üks laul, üks kõik missugune, ette ja püüdku iga kokkuheli laulus ära tunda ja neile nime anda. Meie saame seda weel sügawamalt näitama. Enne paneme ühte wahet tähele, mis iga üks peab tundma.

Iga üks, kes komponeerib, peab nimelt teadma, mis wahe on segakoori ja meestekoori, laste, naeste ja meeste häälte, siis aga ülküldse laulu ja mängu nootide wahel.

Segakoor on nimelt see, kelles naesed, lapsed ja mehed ühes koos laulawad. Naeste ja laste hääled on oma heli poolest ühed ja ühekõrgused ja on alati meeste häältest ühe oktawi kõrgemad. Inimese hääl ulatab enamasti läbi kahe oktawi, mõnel ainsal inimesel üks wõi kaks wäga harwa kolm tooni üle selle. Lugu on nüüd nii, et naeste ja laste hääled ühe oktawi wõrt kõrgemale ulatawad kui meeste hääled, aga meeste hääled ulatawad oktawi wõrt madalamale kui laste ja naeste hääled, kuna üks oktaw kõigil ühe kõrgune on, ja see on nimelt meesterahwa kõrgem oktaw, mis just naeste ja laste madalama oktawiga ühel kõrgusel kõlab. Nootides näha on inimese häälel järgmine ulatus:

Et nüüd kõigest inimlikust häälest üks oktaw nii hästi naeste ja laste ka meeste päralt ühes koos on, siis on loomulik, et segakoor peab ja wõib kolme oktawi ulatuse toonides olla. Aga meestekoor ei wõi rohkem kui kahest oktawist läbi ulatada. Nüüd on lugu nõnda, et segakoori sopran ja alt ning meestekoori esimene ja teine tenor wiiuli- ehk soprani-wõtmesse, aga segakoori tenor ja bass ning meestekoori esimene ja teine bass bassi-wõtmesse kirjutatakse. Segakooris on see täitsa õige, sest nõnda wiisi just lauldakse. Aga meestekooris on nüüdse kirjutuse wiisi järel esimene ja teine tenor alati oktaw kõrgemale kirjutatud kui teda lauldakse. Õiguse järast peaks meestekooris kõik neli häält bassi-wõtmesse kirjutatama. Üksnes selle pärast, et bassi-wõtmes wäga palju abiliinisid waja oleks I. ja II. tenorit kirjutada, on mõlemad oktaw kõrgemasse soprani-wõtmesse kirjutatud. Komponeerija peab aga meestekoori laulu alati nõnda looma, et see ka üksnes bassi-wõtmesse sünnib. Et meestekoori laul kahe oktawi laiusele kõigest ulatab, siis wõiwad teda ka neli naist wõi last laulda, mis tihti sünnib. (Järg tuleb.)

Sõnumid mujalt maade muusika elust.

Franz Liszt, kõige klawerimängijate kuningas ja ülem, on waheajal oma silmad igaweseks uneks kinni pannud. Baireuth'i linnas uinus tema heinakuu 19. (31.) päewal 1886 wagaselt ja rahulisti magama. Tema surma kaebawad kõik muusikasõbrad, sest suur ja kõrge waim ning esimene muusikameister on maailmast lahkunud. See on nagu kogemata juhtunud, et ta just selles linnas suri, kus tema kuulus ja suur sõber Richard Wagner oli elanud, muusikat edendanud ja pärast ka maha maetud. Liszt on Wagneri kõrwa hauda pandud. Aga Ungarlased nõuawad, et tema keha Uugari maale Raiding'isse maha maetaks, kus Liszt wiinakuu 10. (22.) 1811 sündis. See soow on ka selle pärast, et Lißti Ungarlaseks peetakse ning selle pärast soowitakse, et ta isamaal hingaks.

Alma Fohström, Soome rahwa kuulsam tütar ja ilmakuulus laululind, oli waheajal Schweizi kaudu, kus ta õde lauljaks õpib, Soome maale kodupaika jõudnud. Siin Helsingis andis ta kontsertisid, ja teda wõeti auuga wastu. Nüüd on ta Iiri maale Dublini linna teatri laulma kutsutud kuueks kuuks, ja ta on ka juba rutulisel teekonnal Dublini jõudnud, kus teda suure waimustusega on wastu wõetud ja kuulatakse.

Strassburgi linna meeste laulu selts annab ühe laulude kogu wälja, mis 20 marka (10 rubla) tükk maksab. Selle raamatu abil loodab selts nii palju raha saada, et ta enesele uue suure kirikusarnase saali kontsertideks ehitada wõib.

Anton Rubinstein, Wene maa ja nüüd Lißti surma järel üleüldse maailma kõige kuulsam komponist ja klawerimängija, on Prantsuse maa Auulegioni liikmeks tõstetud. Niisugune auu saab üksnes nendele osaks, kes mingis teaduses wõi kunstis kõige ülemate sekka jõuab saada.

Ungari Mustlased on pea kõiges maailmas oma mängu poolest kuulsad. Nendel on wiiuli-koorisid, mis kümmekonnad mehi suured on. Nende mäng on wäga iseäralik. Pea iga tükk algab kurwade helidega, läheb siis ikka rutemaks, kuni ta ära rääkimata waimustusega lõpeb. Franz Lißt on Mustlaste muusika üle ühe raamatu kirjutanud. Üks suur Ungari Mustlaste mängukoor waimustab nüüd Ameerika maal kuuljaid.

Seda ja teist.

Hiilgawas ümbrikus. Hiljuti mängiti Parisi suures „Opéra" majas ooperit „Juuda neiu." Esimeses järgus tuleb see ette, et keiser Sigismund kõige oma hiilgawate kaaslastega näidatud on ja oma kuldriietes auujärjele astub kuldkroon, sä-

rawate kalliskiwidega ehitud pääs. Nii pea kui keiser kõiges oma toreduses oli aujärje astmed üles astunud, langes ta äkisti jälle mööda astmeid alla ja minestas ära. Ruttu kutsutud arst ütles, et temal — nälg olla. Suure keisri osa näitleja (chorist) oli nii waene, et tal raha ei olnud suutäit leiba osta ja oli ligi kaks päewa ilma söömata olnud. Ruttu panid näitlejad raha kokku, et waene mees süüa saaks.

Enne ja nüüd. Mõnigi kord juhtub, et mõni, kes enne hiilgawas korras elab, wiimati ühte ametisse ja olekusse sattub, mis tema seisusega sugugi ühte ei sünni. Nõnda sündis alles selle 1886 aasta lõikusekuul, et üks kuulsa Wene würstisugu Obolenskij nime kandja ja liige Moskwas ühes alatus trallitrahteris (café-chantant'is) nii roppe ja roojaseid laulusid ette laulis, et kohus teda laskis kinni wõtta ja teda neljaks kuuks wangi mõistis. — Üks Italia kuulsa würstisugu Pignatelli wõsa, neiu Pignatelli, würstinna, on Wienis ühes trahteris talitaja tüdruk, kes joojatele wiina ette kannab. — Hiljuti heitis Nizzas üks trahteri-talitaja, kellner, ühe sellesama trahteri köögitüdrukuga paari. Sellesama kellneri wana-isa oli Armenia kuningas olnud, kelle riigi Wene maa enese alla wõitis. Tema isa oli Madridis uhkesti ja nagu auujärjepärija elanud, sest et Wene riigi kassast neile rohke armuleiwa-raha maksteti. Nüüdne Keiser Aleksander III. ei anna enam luba seda raha maksta, selle pärast on Armenia auujärjepärija trahteri teenriks heitnud, sest muud sissetulekut ei ole.

Würst Lubomirski Wene maalt on ooperisid hakanud komponeerima. Tema on miljonär ja üks kõige rikkamatest Wene maal. Tema ooper „Romilly" pidada Wieni Karlteatris pea ettemängimisele tulema.

Harjutus ja õppimine. On keegi kõrgesse jõudnud, siis ei ole sest weel küllalt, waid ta peab end ka kõrges hoida mõistma, muidu langeb ta jälle tagasi. On keegi suur muusika-mängija ja ei harjuta ega õpi enam, waid arwab küllalt olewat, siis unustab ta pea mängu ära. Nõnda ütles praeguse aja kõige suurem klawerimängija Rubinstein alles hiljuti: „Kui ma ühel päewal end ei harjuta, siis märkan seda ise, kui ma kaks päewa end ei ole harjutanud, siis märkawad seda mu ametiwennad, kui ma kolm päewa end ei ole harjutanud, märkawad seda juba kõik minu päältkuulajad."

Klawerimängija Smietanski, sündimise poolest Poolakas, sai heinakuul raudtee õnnetuses Möblingi juures surma. Tema waene mees oli maailma esimeste klawerimängijate sekka oma õppimise poolest jõudnud, aga iganes ei olnud tal õnne oma osawust parajal kohal näidata; nüüd on raudtee õnnetus ta noorele elule otsa teinud.

Weider arwustaja. Kuulus Italia komponist Cimarosa, kui ta mõne uue tüki oli komponeerinud, kutsus iga kord oma teenri ja mängis talle tüki ette, aga järgmisel wiisil. Kui teener just kõige paremas unes öösel magas, siis äratas Cimarosa teda üles. Muidugi oleks teener ennemalt magusasti magannd, oli unine ning jäi toolil istudes tukkuma. Kui nüüd teener mängimisest üles ärkas, aega mööda silmad lahti tegi ja kuulama jäi, siis arwas mängumeister tüki hääks, aga kui teener edasi tukkus, siis tegi ta tüki uuesti ümber, kuni tükk mõjus.

Baieri maa lauljate kogu on lõikusekuu esimestel päewadel oma 25-aastast jubileumit Koburgi linnas pühitsenud. Selleks piduks oli täitsa 2600 lauljat (100 laulukoori) kokku tulnud. Nii suurt lauljate hulka on harwa kuulda.

Lauljate ja laulumeistrite palgad. Mozart ja tema aegsed meistrid saiwad ühe suure ooperi eest umbes 300 rubla ja sõnade eest 150. Mendelssohn sai aastas 600 rubla palka kapellmeistri ametis Düsseldorfis. Nüüd saab Saksa ja Prantsuse maal tenori-laulja, kes kuulus ja kellel ilus hääl on, aastas umbes 40,000 rubla, Amerika maal mõni kord ühes kuus 15,000 rubla. Kuis ajad muutuwad!

Üks meesterahwas soprani-laulja pidada pea Berlinis laulma. Kas see mees, nagu piibel ütleb, kohitsetud mees on wõi ei, seda ei tea, aga tal on nõuu naesterahwa laululindudega wõidu lõõritada.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 1. Октября 1886 г. — Trükitud K. A. Hermanni juures Tartus.

Nr. 7. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adressi tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Kuda peame laulma?

Et inimene wõi laulukoor laulab, see on ilus märk. Kui inimene laulab, siis on sellest näha, et tema mitte hukka läinud ei ole. Kellel himu laulda, see on alati hää inimene, sest „kurjad inimesed laulda ei taha", ütleb wana sõna. Weel parem ning armsam tunnistus on ühe rahwa poolest, kui sääl terwe laulukoor oma häält kõlada laseb. See on tõendus, et häid inimesi maailmas leida on. Kui ka keegi ise laulda ei wõi, siis on ka laulu kuulamine kaunis märk, sest see annab lauluarmastusest märku.

See on kõik wäga lõbus ja kaunis, aga sellega ei ole asi weel täiesti korras. Nüüd tuleb küsimine: Kuda laulab see wõi teine laulukoor? See on otse küsimine laulu puhtuse järele. Ja see on wäga õige küsimine, sest alles puhas ja ilusa kõlaga laul rõõmustab ja tõstab täiesti südant, ülendab hinge, mõnustab meelt. Seda on enam tähele panna kui keegi mõtleb. Kui laul täiesti wigadeta ja puhtasti kõlab, siis on tema ilusam kui üksgi pill ehk mänguriist. Küll on ilus puhast armast mängu kuulata; ta mõjub ära rääkimata mõnul ja kaunistusel inimese kõrwadesse ja südamesse. Aga mis on see ilusa laulu wasta? Ei midagi! Jumal, inimeste kõige wägewam ja targem juhataja ja looja, on kõige ilusama mänguriista inimeste kõrisse pannud! Eks see ole suurem kui ime! Aga neid inimesi, kes sellest aru saawad, on wäga wähe, ja neid, kes oma laulu-häält ja laulutundmist kõrgemale ja täielisemale järjele hariwad ja harjutawad, on weel wähem. Ja ometi ei ole see asi sugugi raske. Ta on tihti kergem kui arwatakse. Muidugi teada ei tule ilma waewata ja õppimiseta midagi. Seda lauluõpetajat ei ole ka, kes nagu kapaga noodi- ja laulu-tundmise pää isse walab. Ei! Siin on lugu teine. Siin müristab meile nagu pikse hääl wasta: Õpi, õpi, õpi! Kui õpid, küll siis tuleb. Ei kestagi asi mõni kord nii kaua kui kardad. Läheb tihti üsna ruttu, kui sulle on loomu poolest laulu andeid antud.

Kunstnikuks ei wõi küll keegi oma õppimise läbi saada, waid selle tar-

wis on kõrgemat õpetust waja. Aga tublik̃s lauljaks, kui häält on, wõib igaüks hoolsa tähelepanemise ja wähema õppimise najal tõusta.

Muidugi teada ilma noodi-tundmiseta on peaaegu wõimata laulja olla. Nootisid õppida olgu siis laulja esimene mure. Küll ta näeb peagi, et wäga wõimalik on laulutundjaks saada, kui tahab.

On nooditundmine juba wähegi täieline, siis on laulmise juures wäga puhtust püüda. Mis on aga laulu puhtus? Mis muud kui selge ja ilus kokkukõla ja südant liigutaw tundmus laulmise juures! Alles siis mõistab ja wõib üks laulukoor puhtamalt laulda, kui iga laulja oma häält täiesti ja ilma wigata oskab laulda. Laulmise juures on tal suure wäsimata hoolega tähele panna, kas üks noot täis-, pool-, weerand-, kaheksandik-, kuueteistkümnendik- wõi kolmekümnekahendik-noot on. Aga sellest ei ole weel küll! Laulu puhtus nõuab järele andmata, et lauljad kõige suurema tähelepanemisega waatawad ja silmas hoiawad, millal tasa wõi waljult, paisudes wõi kahanedes, waimustatud wõi õrnalt, pikkamisi wõi ruttu, wiiwitades wõi tõtates tuleb laulda. Laulja peab oma laulu sisse tundmust, südant liigutawat mõnu ja mõju oskama panna. Kui keegi paljalt wiisi surnul, inisejal, elutul kombel ära hulub wõi jorutab, siis ei ole ta weel kellegi laulja. Üksnes see laulmine, mis südamest kõlab, sünnitab kuuljate südames waimustust ja elu, sest see, mis südamest tuleb, see läheb ka jälle südamesse. Üksluine häälitsemine ja sõnade keelitsemine ei mõju kuuljatesse, waid on igaw. Südant soendab üksnes see hääl, mis ise soojast südamest on wälja tulnud.

Siis on ka lauldawa wiisi loomu mõista. Kui surmalaulu rutulises marsi wõi tantsi-laulu taktis, wõi lustilaulu kiriku-wiisi moodi pikalt lauldakse, siis on laulu mõju kadunud, ja ta ei kõlba kuhugi. Niisama on lugu paha ja laul mõjuta ning mõnuta, kui ta eest kuni taha otsa ühte moodi walju häälega läbi lauldakse ja sääl, kus sõnade põhjusmõte õrnust, pehmust ja tasadust nõuab, täie kõriga edasi töinatakse, ja kus tõesti waja waljemalt laulda, siis hääl enam ei anna paisuda. Siin oleks palju rääkida olema, aga olgu sest. Kes mõistja ja mõtleja on, küll see aru saab, mis tarwis. Siin on aga meil sõnakest weel südame pääl.

Suure rõõmuga peame tunnistama, et meie rahwas laulmises tublisti on edenenud. Laulukoorisid on Eestlaste maal õige rohkesti. Mitmedgi laulawad juba õige ilusasti, et lust kuulda. Sellegi pärast ei wõi meie tunnistamata jätta, et puhtuse poolest palju weel üle jääb soowida. Üsna täitsa puhtasti ja ilusasti ei laula meil weel õieti üksgi laulukoor. Kust me seda teame? küsib ehk mõni. Noh sellest, et Eesti laulukoorid weel mitte suures laias maailmas kuulsad ei ole.

Meie loeme ajalehtedest imekspanemisega, kuda Soome maal laul on edenenud. Keisri Herra ja Proua on 1885. ja 1886. aasta suwe jooksul Soome maal olnud. Sääl on Nad enestele Soome üliõpilaste koori ette

„Iga üks oma korra järele," ütles Victoria, kuna ta ikka äkilisemaks läks, „ära siis mind seega waewa, et mina liig palju töötada, waid jäta jampsimine järele, sest seega ei wõida sina midagi, ja muretse enesele kasulik tegewus. Sinu annetega saad sa enesele kergesti üht uut teed leidma. Kui sa enam ei wõi suurte komponistide töösid ette mängida, siis saa ise komponistiks!"

„Mina!"

„Jah, miks mitte? Eks sa ole komponeerimises tundisid wõtnud? Eks sa ole priitundidel juba õige ilusaid tükka kirjutanud? Sinu wiimane oratorium on üheft asjatundjast wäga hääks arwatud, ja sinu romansisid lauldakse palju Parisi peenemates salongides. Hää küll, mis sinule siiamaani eraasi, üksi ajawiide priitundidel on olnud, jäägu tulewikus sinu päriseks tegewuseks. Kes teab, wõib olla, et see, mis sa oma õnnetuseks pead, saab sulle õnneks olema, ja sina saad ühel päewal ühe Mozart'i, ühe Haydn'i kuulsust saama. Pea seda sündmust kui üheks ettewaatuse (Jumala) sõrmenäituseks, kes seega sinu seatud kohta kätte juhatab."

See kõne mõjus. Mida kauem Viktoria kõneles, seda sügawamasse mõttesse jäi Victor. See tume meelekurbtus, mis tema näol hingas, oli ennast murdmata tahtmise jõuuks muutnud, see näitas, kui oleks tema kindlat otsust wõtnud. Tema õe mõte oli tema enese rinnas wastukõla leidnud. — Aga warsti hakkas tema jälle kahtlema; kas tema olla selle kõrge ja ülendawa kutse tarwis kaswanud? Kas mõni kirjanik peaks tahtma oma laulumängu sõnu (libretto) tema kätte uskuda? Kas tema helikunstist peaks lugu peetama? O, siis, siis saaks tema süda rõõmu pärast tuksuma. Neid oma mõtteid awaldas ta Victoriale. Ja tema, kellel oma wennast wäga kõrged mõtted oliwad, rõõmustas ja toetas teda kõigel wiisil.

Pärast seda näitas rahu ja rõõmus lootus tulewiku pääle Victori juures jälle aset leidnud olewat. Tema hakkas kohe agarusega wanade meistrite töösid uurima. Ja warsti oli tema ennast täiesti nende sisse andnud. Esiti komponeeris ta wäikesi romansisid ja lühemaid wiisisid wiiulile, nii hästi nelja häälega, kui orkestrile. Tema romansid leidsiwad sugu wastuwõtmist, aga et keegi laulik neid ei laulnud, nagu moodis oli, oli nende pruukimine keskmine. Tema kontserdi tükid jäiwad jälle koguni tähelepanemata, sellest hoolimata, et nad küll algupäralised ja mitme põhjusmõttega oliwad, täis iludust ja tundmust. Oh, temal ep olnud kedagi, kes teda edasi aitas, tema oli üksnes tundmata talent. Aga kui lugu sagedasti nii on, et talent iseenesele teed murrab ja ennast tähelepandawaks teeb, siis juhtub see niisama sagedasti, et ta pimedas seisma jääb. See on peaaegu iga kunstniku elulugu, üks elulugu täis waewa ja ärasalgamist, kahtlust ja ebatroosti. Jumal hoidku kunsti ülikena, aga ometi liig sageda häda rikka tee eest.

Sellel wiisil jõudsiwad kaks aastat mööda, ilma et Victor oleks jõudnud enesele suuremat kuulsust luua. Temal oli siisgi korda läinud, kõiki oma korjandusi kulutades, ühte symfonia-kontserti linna hotellis ära pidada. Selle pääle oli tema kõik oma lootuse pannud. Tema ise pidas seda oma töödest kõige paremaks, ja need, kelle käest ta oli nõuu küsinud, kiitsiwad selle mahedust ja armsust. — Aga see leidis ainult keskmist wastuwõtmist. Inimesed, kes uuema aja muusika uimastawa müringaga oliwad harjunud, leidsiwad seda liig pehme, õrna ja külma olewat. Victor oli sügawasti rõhutud. Õnnetu arwas ennast hoopis ilma muusika andeta olewat, mis kunstniku kõige walusam mõte on.

Victoria hoolekandmine oli raisatud. Tema näitas kõige südalikumat osawõtmist tema wasta; tema kiitis waimustusega tema helikunsti; tema tuletas nii mitme komponisti lugu temale meelde, kes kaua oliwad tähele panemata olnud, aga pärast kõige kõrgema auu ja kuulsuse astmele jõudnud.

„Sinul on andeid, armas Victor", ütles tema sagedasti pisarsilmil, „sinul on osawust ja waimugi. Sina pead kuulsaks saama, ole aga julge, ära lase oma meelt

kurwaks jääda, ole tugew ja wapper, tee tööd ja kannata oma ettewõttes. Mis teeb üks aasta wähem ehk enam, kui sa suurt nime pead muretsema. Sina oled noor, sina oled õpetatud, sina oled waimustatud. Ühel päewal peab see helikunst, mida nüüd ei mõisteta, inimestest wastukõla leidma. Õnn on nüüd sinu eest läila, aga kaalu tema kindluseta olekut, see on üks rohi, mis ta ise sulle pakub."

Sel wiisil läks Victorial korda waese komponisti kurwa meelt nende olewuse eest agaralt tegew oli.

Victor pööras ühel pärast-lõunel oma sammud kodu poole. Tema käis pikkamisi ja norus pääga, silmad oliwad pisaraid täis. Tema oli Oopera-Comique direktori ning mitme muu nimega kirjaniku käest üht ooperi libretto (laulumängu sõnu) muusika seadmiseks nõudnud, aga temale sai wäga lahkelt wastatud, et tema mitte küllalt tuntud ei olla.

„Aga kuda tahate siis teie, et ma pean ennast tutwaks tegema, wastas tema kibedalt, „kui teie mulle kõik abinõuud keelate."

Teda sai pilgates ja naerdes ära saadetud. Tema süda hakkas waljusti tuksuma, ja tumedad mõtted hakkasiwad tema waimu sees üles tõusma, kui ta bulwari ja linna Poissoniere nurga juures kedagi oma nime kuulis nimetawat. Tema tõstis oma pää ülesse ja tundis üht wana mängu-sõpra ära, keda ta mitmel aastal polnud näinud. See oli üks noor mees, mõned aastad pääle kahekümne wana, ilusate ja elawate näo joontega.

„Victor!" hüüdis sõber ootamata teda jälle nähes.

„Lambert!" wastas Victor teretajat imestelebes.

Nemad hakkasiwad südamelikult üks teise kaela ümbert kinni.

„See oli lõbus sinuga kokku saada," hüüdis Lambert rõõmsalt, mis sa nüüdsel ajal teed?"

Victor näitas temale oma kanget ja lahjat kätt.

„Mina mängisin wiiulit", wastas tema õhkades, „aga minu käsi sai purustatud, ja praegu ei tee mina peaaegu mitte midagi."

„Sina elad siis oma intressist!?" Missugune õnn sulle, sest waesel rahwal on wäga raske oma elu ülespidamist teenida."

„Oma intressist", ümises Victor oma õlasid kergitades, „kust ma seda pidin saama!"

„Millest sa siis elad?"

„Mul on üks õde, kes mulle kui hoolitseja waim on," wastas Victor liigutatult.

„Preili Victoria! see laps kellega mina muiste mängisin?"

„Just tema; aga see laps on nüüd täiskaswand naesterahwas, ja päälegi weel suurte annetega maalijanna."

„Tuhat, ma usun, kõik inimesed on kunstnikuks saanud", wõttis Lambert naljatades tagasi; mina olen üksnes kirjanik."

„Kirjanik?" küsis Victor imestades.

„Jah. Kas minu kuulsus ei ole sinu kõrwa ulatanud wõi kudas. Sest on juba üks aasta, kui ma Brestist lahkusin, kus ma üht ajalehte toimetasin. Mina olen Parisi tulnud kahe näitemängu tüki- ja kahe romaniga. Kaheteistkümne kuu waewa-nägemise järel olen ma wiimaks ühest romanist lahti saanud ja üks kurbmäng on Odeon-teatris wasta wõetud. Mina uskusin üks wahe, et see ialgi ei pidanud nii hästi minema, aga Jumal tänatud, minu roman on nüüd trükis ja minu mängutükk on ette kantud. Ainult üks asi on mul weel järel, mul on ühe naljaka laulumängu sõnad, mida ei taheta wasta wõtta, aga mina trööstin ennast seega, et nemad ei ole waewaks wõtnud seda läbi lugeda."

Nende sõnade juures jäi Victor sügawasse mõttesse.

„Sinul pidiwad ühe laulumängu sõnad oma kirjataskus olema?" hüüdis tema.

„Ei mitte minu kirjataskus, waid minu taskus."

laulma tellinud. See oli wäga suur auu, mis Soome lauljatele osaks sai, muidugi teada üksi selle pärast, et nad ära rääkimata ilusasti laulawad. Ja ometi ei ole Soome lauljad muud midagi kui seesama, mis meie Eesti lauljad on, see on, nad tulewad lusti pärast kokku, harjutawad, proowiwad, ihuwad, tasuwad, poleeriwad nii kaua häält ja laulu, kuni see hästi kõlab. Eesti laulukooridest ei ole weel ühtegi kõrgemasse kohta laulma tellitud, nõnda ei ole siis ka keegi koor weel nii kaugele jõudnud, et ta kõigist laulukooridest maailmas ette käib oma laulu ilu ja puhtuse poolest. Kui keegi koor oleks nii kaugele jõudnud, küll siis ka ta nime kuulsus oleks mujale maailma kuuldunud ja ka ülemate ja wägewate kõrwa puutunud. Meie kindel teadmine on, et meie lauljad nii kaugele saada jõuawad, kui neil tõsine tahtmine ja usinus on. Neil on hoolega tähele panna, mis ülemal oleme ütelnud. Siis on aga ühel mooril, kes nii kaugele jõuda tahab, tublisti kokku hoida. Kui igal aastal uued lauljad koori tulewad, siis ei ole neid wõimalik nii kaugele wiia, et nad puhta laulu nõudmised ära täidawad. Siis on ka ütelda, et ühte laulu mitte mõne ainsa korra läbilaulmisega puhtaks ei saa. Tihti tuleb kümnete ja sadadegi kordade kaupa ühte laulu läbi laulda, woolida ja poleerida, kuni ta wiimaks, nagu ühest tükist walatud, lauljate suust wälja heliseb. Igal korral, mil laulu jälle uuesti läbi lauldakse, peab laulu juhataja uuesti ning suure hoolega kord koori juhatades kord ligemalt wõi kaugemalt kuulama, kas seda wõi teist kohta ei saa weel paremini teha ja kas kõik puhtasti kõlab. Üks ainuke piuks walekohal, üks ainuke walesti lauldud kaheksandik wõi kuueteistkümnendik, üks ainuke ka kõige lühem heli karwakese madalamalt wõi kõrgemalt kui õigus lauldud, rikub laulu ära.

Siis kardetakse ka meie rahwa lauljate seas kangesti kriitikat. Tuleb mõnes ajalehes wähe waljem kriitika wälja, mis mitte üksi ei kiida, waid ka laidab ja puudusi nimetab, siis wihastab end koor nii, et mõni kord üsna ühest ära lahkub. Seda wiisi ei saa iganes edasi. Asi peaks hoopis teisiti olema. Just laitust peaks üks edasi püüdja koor tähele panema ja sellest oma puudusi tundma õppima. Kes oma puudusi ei tunne, see neid ka ei paranda. Ajalehtedel on praegu niisugune häda, et kui nendes wähegi mõni sõna ilmub, mis mitte üksi kiitust ei ütle, siis on pahandus suur, ajalehelt nõutakse, et ta peab küünra pikkused wastused ja omakiituse kirjad wasta wõtma. Ei wõta leht seda wastu, siis on jälle pahandus, wõtab ta wastu, noh siis arwab koor end täieliseks, aga paremust ei ole kumbalgi korral. Et koor ajalehe laituse järel tõesti oma puudusi otsib ja parandab, seda sünnib harwa. Aga see peab sündima. Kui meie koorid asjatundjate poolest kriitikat kas ajalehes wõi suusõnal tähele panewad, küll siis Eesti laul edeneb.

Wiimaks on siin meelde tuletada seda, mis juba tihti üteldud, et nimelt Eesti koorid Eesti oma laulusid rohkem laulaksiwad. Keiserlikud Ma=

jesteedid soowisiwad Soome üliõpilastest Soome laulusid kuulda. Kui siis Eestlased teiste rahwaste juures tahawad kuulsamaks tõusta, siis peawad nad ka oma laulusid laulma.

Laulawad Eesti koorid muudele rahwastele üksi wõõraid wiisisid, mis muidugi juba terwes maailmas tuntud on, siis ei panda neid mitte nii tähele, nagu siis, kui Eesti laulusid seas on.

Loodame, et Eesti koorid neid asjalikult räägitud sõnu oma jagu tähele panewad. Kasuta ei ole see iganesgi. Kui sellest hoolitakse, küll siis Eesti laul tõuseb ja peagi maailmas kuulsaks saab. Eesti lauljaid, kes peaksiwad mujal kontsertisid andma, saab suure waimustusega kuuldama. Selle pärast: Laulgem puhtasti!

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud J. Liewoh.

(Järg.)

Kaks nädalit aega oli Victor woodi külge köidetud ja kannatas niisama palju murest tulewiku ette kui haigusest käe sees, sest tema nägi warsti, et kõik lootus asjata oli ning et tema pidi oma wiiulit igawesti jumalaga jätma, mis temale nii kasulik ja armas olnud; sest pärast, kui haaw oli terweks saanud, jäi sõrmede sisse üks kangus, mis wäga suurt walu tegi, kui käsi järsku liigutatud sai.

Et kellegi kurwastus pole ialgi walusam olnud kui Victori. Ilma asjata püüdis tema õde, kes kõik tunnid tema juures oli, kui ta maalimas ega maja talitamas ei olnud, teda trööstida. Raha pärast ei pruukida tema mitte muretseda, arwas Victoria, sest temale tulla iga päew õppijaid juurde, ja tema käest tellitawat enam pilta kui ta jõuda walmistada, nii et majapidamiseks ei saada midagi puuduma. Victor hakkas nüüd julgust wõtma, aga täitsa trööstitud ei saanud tema mitte.

„Miks su süda siis nii rõhutud on, armas wend?“ ütles Victoria ühel päewal temale, kui ta õhates teda tähele pani, kui ta maalis, kuna tema silmad pisaraid täis langesiwad. „Sinu pisarad ei saa mitte sulle tagasi andma, mis sa kaotanud oled. Sa teed seega üksnes iseenesele haiget. Ole kui mees, kui mitte iseenese pärast, siis ometi oma õe pärast, kellele sinu ebatroost walu teeb.“

Victor wõitles waljusti oma walu wasta ja näitas oma õele rõõmsat ja mureta nägu.

„Oh! anna andeks, Viktoria, minu isedust,“ ütles tema, „sul on juba küll muret ja kurwastust, ilma et ma pruugiksin seda oma ebajulgusega suurendada. Aga ole rahul, mu armas, õde, edespidi tahan ma oma pisaraid sinu eest warjata.“

„Oma pisaraid minu eest warjata,“ wõttis Victoria waluga tagasi, „mispärast warjata? Usud sina, et mina sinu tehtud rõõmuga rahule jääksin, siis saan ma nii sama rahuta olema, kui ma nüüd kurw olen. Mis ma sinu käest nõuan, on, et sa kui mees selle wasta seisad, mis nüüd kord inimese jõud ei jaksa ümber muuta. Sinu käsi on nüüd nii palju parem, et, kui sa küll ei wõi wiiulit mängida, sa ometi wõid midagi teha.“

„Jah, sul on õigus,“ wastas Victor, „sinu pääl üksi seisab nii hästi sinu kui minu ülespidamise mure.“

„Ma ei üle mitte selle pärast seda, waid et sul midagi tegemist oleks oma kurwe mõtteid lahutada. Ja pääle selle olid sina üksi see, kes meile leiba teenis, kui mina weel tundmata olin.“

Victor ei mõinud mitte naeru pidada, kui ta õde nii äkiliseks jäi, tema, kes muidu alati nii helde ja häbelik oli olnud.

Seega wõttis Lambert ühe paberi-rulli oma taskust wälja ja ütles naeratades: „Mina kannan alati seda tundmata meistritööd enesega — üsna lapsikus lootuses, et juhtumine seda mõne komponisti kätte saab juhatama, kellel hää tahtmine on.“

Victor hakkas kramplikult paberist kinni. Ta keerutas seda kärmesti lahti. Lambert pani kohkudes teda tähele.

„Mis sull wiga on?“ küsis tema; „sina oled ju koguni ärritatud.“

„Oh, mu armas sõber!“ wastas Victor, kelle silmad pisaraid täis langesiwad, „sina ei tea mitte . . . sina ei tea mitte. . .“

„Aga mis on siis sündinud, minu armas Victor?“

„Noh hää küll, mina olen komponist, aga keegi ei tahtnud mulle tööd anda, ei keegi. Ja siisgi,“ lisas tema juurde, kätt otsa ette tõstes, „wõiks mina nagu Chénier ütelda: Siin on midagi!“

Selle pääle jutustas Victor Lambertile oma uurimistest, oma töödest, oma õnnetustest. Ta ütles temale, et tema auu-ahnus oli toonisseadja nime saada, et see päew pidi üheks õnnelikuks päewaks jääma, kui tema ühe mängu-tüki muusika seadmiseks sai.

Lambert raputas südamelikult tema kätt.

„Tahad sa minu tööga katset teha,“ ütles tema. „Kui tükk sinu meele pärast on, siis on sul luba seda pruukida.“

„Mis! Kas tahad seda minu kätte usaldada?“

„Jah mina ei kaota ju sellega suuremat ühtigi. Wõib olla, et see ei oleks ialgi saanud wasta wõetud.“

„Ole terwe, Lambert, sina annad mulle julguse tagasi.“

Need kaks sõpra pidiwad just ühest lahkuma, kui Victor Lamberti palus enesega kaasa tulla, siis pidi ta teda oma õele esitama. Lambert oli sellega ühes nõuus, ja käsi käes läksiwad mõlemad sõbrad mööda uulitsat Victori elumaja poole. Kui nad ukse juurde oliwad tulnud, kuulsiwad nemad muusika häält, mis noore komponisti elumajast tuli. Victor seisatas ja kuulatas. See hääl, mida ta ei tundnud, tõi imeilusalt ja täieliku puhtusega ühe tema kõige parematest romansidest ette. Victor tundis ennast täitsa liigutatud; tema helistas tema õde tuli lahti tegema.

Uksest sisse astudes heitis tema kohe pilkusid piano pääle, mille ees üks noor tüdruk istus. Tema oli üsna noor, priske ja lahke näoga. Tume mälestus ütles Victorile, et ta teda tundis, ta teretas seepärast ning esitas Lamberti oma õele.

„Minu wana sõber Lambert,“ ütles tema, „kellega sina oled muiste mängusõber olnud. Tema on nüüd kirjanik,“ rääkis ta edasi paari rulli pääle näidates, mida ta käes pidas. „Tema andis natukese aja eest ühe naljaka laulumängu sõnad mulle, millele mina pean muusikat seadma.“

„Ilus kingitus,“ tähendas Lambert naeratades, kui ta Victoriat teretas; „tükk, mida keegi ei tahtnud wasta wõtta!“

„Sest pole lugu,“ salwas Victor wahele; „missugune õnnelik juhtumine!“

Victoria ja Lambert tundsiwad teine teist ära, ehk küll kümme aastat oli neid mõlemaid palju muutnud. Tõtt ütelda, näitas see nende mõlema kasuks sündinud olewat.

„No, täna on õieti üks kokkusaamise päew,“ ütles Victoria, „sest siin saan ma preili Louise Hermanni sulle esitada, üks kooliõde, kellega sina enne piano ja wiiuli pääl mitu kontserti oled andnud.“

„Ah nüüd tuleb mulle see täiesti meelde,“ ütles Victor ja tõstis oma pää ülesse; „aga nüüd ei wõi see enam sündida,“ lisas tema õhates juurde.

„See oli ainult juhtumine,“ ruttas Victoria ütlema, et ma teda tabasin. Louise on kolme kuu eest Brüsselist lahkunud ja oma isaga Parisi tulnud. Tema on weerand aastat alumisel korral meie all elanud, ja mina juhtusin teda pensionis,

kus mina joonistuse õpetaja olen ning kus tema juba ühe nädali on laulu ja muusikat õpetanud."

„Missugune õnnelik kokkusaamine," ütles Louise ja wiskas sõbraliku pilgu Victoria pääle.

(Järg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Järg).

I. Keelpillid.

1. Wiiul. — Kõige ilusama ja kaunima kõlaga keelpillide ja wist ka kõigi teiste mänguriistade seas on wiiul. Küll armsad ja koledad, lõbusad ja rasked, wägewad ja wagusad südame tundmised kõlawad kõige selgemini ja täiemini wiiulist wälja. Wiiuli heli käib ära rääkimata wõimul üdist ja luust läbi. Oskaw käsi aga peab see olema, mis kõiki neid ilu-helisid selle armsa mänguriista seest wälja meelitab. Palju, wäga palju õppimist ning harjutamist on waja, kui tõesti puhtasti ja kõlawasti tahetakse wiiulit mängida. Ka ei wõi see inimene, kellel terawat muusikalist kuulmist ei ole, iganes wiiuli-mängijaks saada, sest wiiuli pääl on üksnes terawa kuulmise läbi wõimalik puhtaid helisid sünnitada. Kellel siis mitte terawat kuulmist ei ole looduse poolest antud, see ärgu wiiulit sugugi mängida katsugu, sest inetumasti kõlawat pilli ei ole olemasgi kui wiiul walesti mängitud. Klawerist ja orelist, kui õige klahw maha waotatakse, tuleb ikka õige toon wälja. Mitte nõnda wiiulist, waid siin on sõrm just sinna kohta keele pääle panna, kust puhas heli tuleb, mis mängija soowib sünnitada. Ühe ainsa karwa wäärt sõrm keelel ülemale wõi alamale waotatud, kui soowitud heli nõuab, annab hirmus waletooni, mis hüüdes muusika tundjale nagu soolane kõrwalops helíseb.

Wiiulil, mida praegusel ajal pruugitakse, on 4 keelt, mis mängimisel poognaga õerudes üle käies helisema pandakse. Kõige jämedama tooniga keel on bassi-keel ehk g; see keel, mis bassi kõrwal, on d; selle järele tuleb kolmas keel, see on a; ja wiimaks on kõige peenem ja kõrgema heliga keel e wõi kuda teda Eestlased nimetawad: „wint." Need neli keelt märgitakse alati noodis nõnda:

g d a e

Need praegu tähendatud neli tooni tulewad siis wälja, kui poognaga üle tühjade keelte tõmmatakse. Aga kui ka teisi helisid wiiulist on kuulda saada, siis ei wõi seda muidu kui tarwis neid sõrmede asemel sünnitada selle läbi, et sõrmed keelte pääle kaela pool otsas waotatakse. Kui üks sõrm bassi- ehk g-keele pääle pandakse, siis tuleb a-toon wälja, pandakse kaks sõrme, siis tuleb h, ja kui kolm sõrme pandakse, siis tuleb c wälja. Kui d-keele pääle üks sõrm pandakse, siis tuleb e-toon wälja; kui kaks sõrme, siis f; kui kolm sõrme, siis g-toon. Kui a-keele pääle üks ainuke sõrm pandakse, siis tuleb h, kaks sõrme siis c, ja wiimaks kolm sõrme, siis d. Kui e-keele pääle üks ainuke sõrm on pandud, siis tuleb f; kui kaks sõrme, siis g; kui kolm, siis a jne. Paremaks arusaamiseks paneme siia tabeli üles: aga järgmisi märkisid on tarwis tähele panna: o tähendab tühja keelt; 1 on üks sõrm keelel, 2 on kaks sõrme keelel ja 3 on kolm sõrme keelel:

0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 4

(Järg tuleb.)

Дозволено цензурою. Дерптъ, 10. Ноября 1886 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

g ä h z ... f g h z ... f g a h

Nr. 8. **II. aastakäik.**

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. **K. A. Hermann.**

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Charles François Gounod.

Olgu mees kes tahte ja üks kõik missuguse rahwa seast, on tema waimupõllul midagi wälja külwanud, mis kaugele mõjub, siis ei ole ta enam üksnes oma rahwa päralt, waid ta on maailma rahwaste oma. Nõnda on ka iga mehega lugu, kes tähtsaid sünnitusi jumalikus muusika-kunstis on ilmale loonud. Juba ammugi on seda üteldud, et iluhelide kunst on terwe maailma keel. Igal pool maailmas mõistetakse teda. Ta kõlab ühe iluga nii Europa walge mehe kui Afrika musta neegri kõrwa ja rõõmustab nende südant. Just selle pärast on ka muusika kunst iseäranis laialine, ja need mehed, kellel selles kunstis korda läks tähtsaid töid teha, on just kõige kuulsamad ja lugu peetud maailmas.

Üks neist meestest, kellel on korda läinud üle maailma tähtsaid sünnitusi muusika wäljal soetada, on Charles François Gounod. (Et Prantsuse keeles, mis selle mehe emakeel on, sõnad palju teisiti wälja üteldakse, kui nad kirjutatud on, siis tuleb tema nimi nõnda ütelda: scharl frangssoa gunoo.) Oma tööde läbi iluhelide wõimus on tema maailmas kõige esimeste meistrite seas. Paneme lühedalt ka tema elulugu tähele.

Gounod sündis jaanikuu 17. päewal 1818 otse Prantsuse maa päälinnas Parisis. Et, nagu see suurte annetega meeste juures tähele panna, tema muusikaline sisemine sund iseäranis wägewalt end awaldas, siis ei ole ka imeks panna, kui Gounod wiimaks säälsesse muusika ülikooli ehk konserwatoriumi hääl meelel wasta wõeti, kui ta oma algusõppused ära oli õppinud.

Raugemata wäsimata jõuul tegi Gounod siin tööd, et end muusika kunstis täielisemaks

Charles François Gounod,
maailmakuulus komponist, sündinud jaanikuu 17. päewal 1818 Parisis.

tõsta. Kuulis ta ühest mehest, et see muusikat hästi mõistis, siis ei jätnud ta järele temast õppimast. Ta püüdis paremate ja kõrgemate waimudega kokku saada, et nendest armsas muusika-kunstis midagi õppida saaks. Igaüks, kes Gounod enesele koolilisekš sai, hakkas teda tema usinuse ja wirkuse pärast armastama. Ta oli wäga õnnelik, et ta Lesueuri, Halevy, Reicha ja Zimmermanni käest juhatust sai, sest et need see kord muusika õpetamises kõige kõrgemas lugupidamises seisiwad. Aga ka wana kuulus Italia komponist Paer oli selle üle wäga rahul, et ta teda õpetada wõis. Paer oli aga see kord kõige parem ja kuulsam muusika õpetaja maailmas. Nõnda wähemalt üteldi, ja tema õpilased kiitsiwad teda.

Et Gounod tublisti tööd tegi, see ei jäänud ilma wiljata. Peagi oli ta konserwatoriumis esimeste seas. Tema õpetajad oliwad tema üle kiitust täis. Aastal 1839 sai Gounod oma wirkuse läbi selle õnne osalisekš, et talle konserwatoriumi poolest suur kuld-auuhind anti. Selle auuhinnaga ühes oli ka see suur abiraha, mis riigi kassa poolest anti wõõrale maale minna kunsti täiendama. Selle üle oli Gounod wäga rõõmus ja läks Italia maale oma tarkust muusika tundmises suurendama. Sellel reisil õppis ta ühte puhku hoolega. Iseäranis oliwad tema meele pärast kiriku-laulud, ja ta komponeeris ise ka hulga suuremaid ja wähemaid laulusid kirikus laulda. Tema teekond wiis teda Florenzi ja Rooma kaudu Venedigusse ja säält Wieni linna, kust siis jälle teekond Parisi tagasi wiis.

Parisis sai ta ühe kiriku pääle kapellmeistri ja orelimängija koha. Siin oli tal aega hästi muusikat edendada. Kuulsa ooperilauljanna Pauline Viardot-Garcia läbi sai ta siin ka teatriga tutwaks. Temal tuli ka himu ooperid komponeerida. Aastal 1851 mängiti Prantsuse suures teatris tema esimene ooper „Sappho". Aga paraku ei olnud sellel õnne, ja see toonitöö wõeti külmalt wastu. Gounod oli täis kurwastust ja ehmatust. Ta katsus weel kord ühe teise ooperiga õnne, aga ka sellel ja paaril teisel ei olnud paremat palka. Gounod tahtis meele ära heita, ja ei olnud tal lusti enam midagi teatri tarwis kirjutada. Wiimast korda katsus ta weel õnne. Ta komponeeris ooperi „Faust". See suur laulumäng tuli aastal 1859 suures teatris etendusele. Tema täitis kuuljaid nagu elektri wäega ja waimustas neid suurel wõimul. Ooperi kuulsus tõusis, ja teda mängiti igas Europa suuremas linnas, Roomas, Neapelis, Venedigus, Wienis, Berlinis, Peterburis, Moskwas, New-Yorkis ja mujal. Gounod oli korraga üle ilma suurekš meistriks saanud. „Faust" on weel praegugi ühte puhku suuremate linnade teatrites lauldawal.

Nüüd komponeeris Gounod weel mitmed ooperid, millel aga mitte nii suur wõim ja mõju ei olnud kui Faustil. Ükšnes aastal 1867 sündis tema sulest jälle üks ooper „Romeo ja Juliette", mis ka suure waimustusega wastu wõeti.

Gounod sai nüüd auu ja raha küllalt. Kõige paremad kohad oliwad temale lahti. Ta ise wõttis Orpheoni lõbukoja laulu- ja mängu-juhataja koha wastu. Pärast elas ta hulga aega Londonis. Praegu, mil seda kirjutame, on ta Parisis ja elab wahest ka Londonis. Igal pool wõetakse teda suure auuga wastu ja peetakse teda Prantsuse rahwa praeguse aja kõige tähtsamaks ja suuremaks iluhelide loojaks.

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud J. Liewoh.

(Järg.)

„Jah, ja nüüd loodan mina, et meie natuke sagedamini kokku saame," ütles Victoria sõbralikult.

„Ja mina loodan," ütles Victor wahele, „et teie oma osawust minu nõrgale muusikale laenate?"

„Minu osawus!" puhkes Louise imestades wälja, „aga . . ."

„Oh, mina kuulatasin praegu ukse taga, enne kui ma sisse astusin, ja panin wäga imeks, et minu romans nii hästi sai ette kantud.“

Kord oli nüüd Louise käes, ja tema ütles õrna ja häbeliku tooniga:

„Mida teie minu osawuseks nimetate, seisab teie woli all, mu herra.“

„Mina pean teid teie sõnadest, minu preili,“ wastas Victor naeratades, „ja palun teid seda romansi laulda, mis meie tuleku läbi praegu pooleli jäi.“

„Mina olin praegu seda lõpetanud ja ei teagi, kas ma julgen . . .“

„Tee seda“, ütles Victoria temale, „sa laulad kui ingel.“

„Meelitaja“, ümises Louise, ilma et ta ennast enam oleks paluda lasknud.

Tema kolm päältkuulajat wõtsiwad wäikese puhta, aga natuke kulunud, kollase puhkesohwa pääl aset, mille pääl enamasti need istusiwad, kes Victoria juurde tuliwad endid maalida laskma.

Sel silmapilgul walgustasiwad alla weerewa päikese wiimsed kiired seda wäikest töötuba, mida need kaks kunstnikkn atelieriks (loe: ateljeeks) hüüdsiwad. Selles walguses paistsiwad Victoria maalid, mis seina pääle oliwad üles riputatud, wäga ilusad, ja Lambert, kes ennast pisut asjatundjaks kiitis, ei wõinud mitte järele jätta neid imetlemast, kui Louise hääl ka tema tähelepanemist tegewusesse wõttis.

Seda ei wõi just mitte ütelda, et Louisel nõnda nimetatud ilus hääl oli, aga see oli imestamise wäärt puhas, ja tema laulis niisuguse tundmusega, et see igaühele südamesse läks. Victor oli, nagu kirjanikud, kui nad näewad oma mõtted ja tundmused õieti ära mõistetud olewat, otsegu nõiutud ja seletas, et kõige ülem ooperilauljanna ei oleks seda paremini teinud. Louise naeratas selle ülearu auupakkumise üle ja tõendas üsna häbelikult, et kiitus saagu komponistile. Pärast istusiwad meie neli kunstnikku weel ühe tunni ja kõnelesiwad muusikast, kirjandusest ja ilukunstist ning lahkusiwad siis selle tõotusega, et warsti jälle üks teist näha.

„Mis sa arwad Louisest?“ küsis Victoria oma wenna käest, kui nad üksi oliwad.

„Tõesti wäga minu meele järele ja armas,“ wastas Victor sügawas mõttes. „Iseäranis on tema hääl minu meele pärast.“

„Ja sina,“ päris Victor, „mis sa Lambertist arwad?“

„Mina usun, et ta wäga tubli noor mees on,“ wastas Victoria naeratades.

Victor ruttas Lamberti librettot lugema. Tema leidis seda kõigiti hää olewat, täis tunderikkaid kohte. Oma rõõmus istus tema kohe maha ja hakkas komponeerima. Nõnda tegi tema kaks kuud aega ööd ja päewad tööd. Kui ta töö oli walmis saanud, kogus ta oma endised seltsimehed enese juurde ja laskis oma operetti (wähem laulumäng) kuue hääle pääl wälja laulda. Louise laulis mõned salmikud ja coupletid. Kõik läks üliwäga hästi. Põhjusmõtted leiti täis tundmust, ilu ja elawust olewat. Kõik kiitsiwad seda wäga, Victoria oli rõõmu pärast otsegu enesest ära, ja Louise soowis komponistile õnne, Lambert pigistas tema kätt ja ütles:

„Bravo, mu armas sõber. Homme läheme seltsis Oopera-Comique direktori juurde. Minul on üks soowituskiri ühest tema sõpradest. Meie tahame oma tükki temale pakkuda, ja tema peab seda wasta wõtma ehk põhjust ütlema, mispärast ta ei wõta.“

Mõlemad sõbrad pigistasiwad üks teise käsi.

Järgmisel päewal läksiwad nemad nimetatud asja pärast näitemajasse. Direktor wõttis neid lahkesti wasta, wõttis käsikirja ja lubas kindlat wastust anda. Neljateistkümne päewa pärast kirjutas direktor neile kirja, mille sees ta oma õiglast kurwastust awaldas, et ta nende tükki mitte ei wõida wastu wõtta, mille sees, ütles tema, küll mõnda mõnusat ja algupäralist tükikest olla, aga kokkusead awaldada wäga suurt harjumise puudust.

See kiri oli Lambertile adresseeritud, kes kohe Victori juurde ruttas, et seda oma sõbrale teada anda, aga ei leidnud teda mitte kodus. Tema oli oma õega alla

Louise ja tema isa juurde läinud, kuhu nad sagedasti õhtutel kokku tuliwad malet mängima. Lambert oli selle wäikese seltskonna wälja walitud liige, selle pärast läks tema sinna. Meie mängijad istusiwad laua ümber maled käes, kui Lambert sisse astus. Kui mäng oli lõppenud, andis Lambert kirja Victori kätte. Mina ei taha mitte seda ehmatust kirjeldada, mis see kiri sünnitas. Ehmatus oli selle pärast seda suurem, et kõik oliwad kahe sõbra operetti pääle kõige suuremad lootused pannud. Kõikide silma tuliwad pisarad. Üksnes Lambert ei kaotanud julgust.

„Trööst siis ennast," ütles tema ja hakkas Victori kätest kinni; „ole tugew, näita ennast kui mees. Meie oleme oma ootuses ja lootuses petetud saanud; hää küll, wõtkem julgust ja hakakem uuesti pääle. Üks rüütel ei pea mitte ühe haawa ja üks kunstnik ühe nurja läinud lootuse pärast meelt ära heitma."

Victor wastas, et tema weel mitte meelt ära ei heida, aga toon, millega ta seda ütles, näitas selgesti, et ta oma wiimast unenägu nägi langewat. Siia maani oli tema ilma peatamata töötanud, rahul olles ehk mitte, aga nüüd näis kõik jõud temast hoopis tükis ära lahkuwat. Victoria äratas teda sagedasti, kui ta norus pää ja niiskete silmadega istus ja ükfisilmi waatas.

„Mis asja pääle sina siis mõtled?" ütles tema ühel õhtul, kui ta akna juures istus ja kahwatanult ning uimaselt pilwes taewast tähele pani.

„Mina mõtlen selle pääle," wastas tema ühe tunni waitolemise järele nuutsuwa häälega, „mina mõtlen selle pääle, et mina üks kõlwatu olen, kes ei oska midagi tööd teha, ja et mina sulle koormaks olen, mu õde."

Victoria waatas noomiwa pilguga tema pääle.

„Kui mina oma eluajal raskemat koormat ei saaks, saaksin mina ennast wäga õnnelikuks pidama. Aga sina tead küll, et sa minu meelt kurwaks teed, kui sa sellel wiisil räägid. Kas sinu kurwastuse sees ei ole sugugi ühtust? . . . Ja, Victor, sina tunned ennast wist alandatud olewat, et sinu õde . . ."

„Oh, ära usu seda," wastas Victor elawalt.

„See on sinu mehelik edewus, et sa näed mind seda kohta wõtnud olewat, mis mehed enamasti nagu perekonna loomulised toed wõtawad. Ütle mulle," ütles tema paluwalt, „ütle mulle, et sa seda kohta mitte ei taha minu käest ära rööwida, mida saatus mulle on andnud. Üks kord tuleb ka sinu kord, ja mina olen selle pääle julge, et sa ei mõtle ennast selle eest ära hoida."

„Ja mina mõtlen nüüd oma ametit wahetada."

„Mis, oma ametit wahetada?" hüüdis Victoria imestades.

„Jah," rääkis Victor suurema agarusega edasi, „mina olen sellest kasuta elust ära tüdinud, mis ma kaks aastat olen elanud. Kuhu see wilets muusik kõlbab, mis mina olen komponeerinud ja kirikutes ning kontsertides laulda lasknud? Ei kuhugi! See on üks narrimäng, ja mina ei taha sellega enam mitte tegemist teha. Ei, mina tahan seltsielus enesele ühe seisukoha luua, mis ühe auusa mehe wääriline on, ja ei mitte kauem oma õele koormaks olla. Ära eksita mind mitte, Victoria! Kas sa usud, et mina wõin õnnelik olla, kui ma sind näen sellel kombel minu eest töötama? Ja päälegi on see kindel, et sa alati nii palju tööd peaksid saama? Pension, kus sina õpetust annad, wõib ära lõppeda. Sinu eraõpilased wõiwad homme päew oma oma õppimist seisma jätta, ja mis peab meist siis saama? Mis peame meie siis tegema, ehk õigemini ütelda, mis pean mina siis sinu eest tegema? Lase mind nüüd seepärast warsti kui meest tööle hakata. Kunstnik olla on küll hää, kui su käsi hästi käib, ehk kui sa ühes jõukas perekonnas elad nagu Louise, ehk üksinda ja ilma muude muredeta nagu Lambert. Ja, Lambert, wõib olla, et tema rõõmsa ja muredeta näo all suured kannatused ja mured warjab. Minu auus noor sõber! Temal on siisgi hää julgus ja tugew tahtmine, ja on tõsine kunstnik. Tema saab küll läbi ajama;

aga mina, mina teen õigemini, et ma kunstniku-ameti maha jätan ja midagi ette wõtan, milleks ma kõlban, näituseks kaupluse raamatu-pidajaks . . ."

„Mis sa räägid, Victor? . . ."

„Jah, mu õde, ma saan kõik sulle jutustama. — Kaks inimest, kes minu hüüdmistest ja püüdmistest osa wõtawad, on lubanud mulle koha muretseda ühes kinnituse-seltsis, kus neil päiwil koht on tühjaks jäänud, 1200 frangsi kindla palgaga, ehk ka ühes suuremas kaupluses, kus mina pidin kassa-hoidjaks saama. Mina ei oleks seda enne sinule jutustada tahtnud kui sel silmapilgul, kui ma pidin kohtade pääle minema, aga mina ei wõinud mitte kauem seda saladust hoida."

„Sel wiisil saad sina kaupmeheks jääma?" ütles õde umbusaldawa naeratusega.

„Jah, mikspärast mitte, see on lugupeetaw amet, ja kõiki, kes hää tahtmisega tööd teewad, peab auu sees peetama."

„See on siis sinu kindel otsus?"

„Jah, minu tagasi saamata otsus. Mina ootan aga üksnes rahuloldawat wastust."

Sel silmapilgul helistati. Kirjakandja tuli kahe kirjaga Victori juurde. Ta tegi neid lahti ja luges. Esimene andis teada, et koht kinnitamise seltsis hiljuti oli ära wõetud. Victoria wõis naljalt oma rõõmu warjata.

Victor tegi kahtlaselt teise kirja lahti, aga seda lugedes läks tema nägu rõõmsamaks, ja ta hüüdis:

„Mina olen koha saanud!"

Victoria kahwatas ja sai kurwaks.

„Mis," hakkas tema pääle, „sina ei wõta minu rõõmust osa, kui minu tulewik on kinnitatud, ei küll mitte hiilgaw aga kindel. Tule, mu armas õde, hakka minu kaela ümbert kinni ja ole minuga rõõmus!"

Victoria nuttis.

„Mis! Sina nutad!" ütles Victor oma tahtmise wasta kurwalt õe silmas pisaraid nähes. „Olen ma sind kurwastanud? Anna andeks, anna andeks!"

„Sina tahad siis, et meie peame lahkuma?"

„Lahkuma! Kes sellest on rääkinud; mikspärast peame lahkuma? Ei ialgi, ei ialgi!"

„Jah, aga sinu aeg saab kõik sinu uue tegewuse pääle ära kuluma?"

„Wist mitte; pärast kella 5 p. l. olen ma lahti, mina olen seda järele kuulanud. Meie saame oma lõuna-tundi muutma, ja siis saab kõik wana wagase wiisi pääle jääma."

Kui Victor seda sai ütelnud, tundis tema ära rääkimata pigistust oma tahtmise wasta enese pääle tulewat, raskust, mis selle pääle tuleb, kes oma kaua mõttes kantud plaanisid peab maha jätma. — Tema otsus pani teda õhkama, aga tema mõistus sai südame üle wõimust. Ilma aegu püüdis Victoria teda meelitada, asjata tõi tema kõige mõjusamad põhjused ette, ilma asjata katsus ta tema muusikalist tundmust äratada, aga Victoria ei lasknud mttte ennast pöörata. Warsti selle pääle läks tema oma uue peremehe juurde. Kui tema paari tunni pärast tagasi tuli, leidis tema oma sõpra Lamberti treppi pääl, paberi-rull käes.

„Ah, sina siin! Mina tulen just ühe uue librettoga sinu juurde, minu armas sõber, tükk ühes järgus . . ."

Nende sõnade juures näitas Victor nagu elektri löögist tabatud olewat. Tema sirutas elawalt käe wälja ja tahtis käsikirja wasta wõtta, aga äkisti ennast tagasi hoides wastas tema kurwal toonil:

„Minu sõber, mina ei ole mitte enam komponist."

„Mis sa siis oled?" küsis Lambert imestades.

„Mina olen kontorist."

Oma sõbra otsust teada saades ei olnud Lamberti imestus mitte nii suur kui

Louise ehmatus, kui Victor temale teada andis, et tema alla kaupluse tee pääle astunud. Victor oli Victoria ja Lambertiga kindlal toonil kõnelenud, aga Louise ees tundis tema selle kindluse enesest lahkuwat, ja see oli suure kahtlusega, mis ka ta oma uuest seisusest temale teada andis. Victor armastas nimelt Louiset selle armsa ja waikse armastusega, mis ainult üht takistust tarwitas, et ta himu tõbesse ei sattunud. Oma tahtmise wasta kartis tema, et ta Louise silmas pidi seda mõlgendlikku sära ära kaotama, mis teda siiamaani oli ümber piiranud.

See uudis tegi Louise kurwaks. Aga tema kurwastuse põhjus ei olnud mitte see, mis Victor arwas. Tema nägi õiglase waluga, et üks muusika annetega noor mees pidi seda pühitsetud teed maha jätma, mis üks kord, olgu warem ehk hiljem, teda pidi hukka minemata auu juurde wiima. Aga ühtlasi ei wõinud tema noore kunstniku kindlat ärasalgamist imeks panemata jätta, et tema kindla sissetuleku wasta hiilgawat tulewikku ära wahetas. Tema auustus noore mehe wasta kaswas, aga selsamal mõõdul kahanes see ihaldus, mis ta oma südames tema wasta oli tundnud. Victor märkas seda pea. See nähtus tegi temale sügawat walu, ilma et see siisgi oleks wõinud tema otsust ümber muuta.

Kui ta oma koha pääle oli astunud, täitis tema kõik, mis tal teha oli, karwa päält ära. Ühest sõbrast oma peremehele soowitatud, sai ta warsti temale paremaks käeks. Mida enam ta asjandust tundma õppis, see on asjade wäärtust ja hinda, seda enam tõusis ta peremehe lugupidamises. Üleüldsi ei ole suuri waimuandeid waja, et sa üheks hääks kauplejaks saaksid, ja kui sul üks niisugune mõistus on kui Victoril, teed sa warsti need kraadid läbi. Ka ei saadud warsti ilma Victorita kauba juures läbi.

Aga kauplus on neile meestele tõesti üks tõukamise kiwi, kes kunsti jaoks on loodud. See, kellel ainult keskmised waimu-anded on, unustab warsti oma esimest ametit ära. Aga üks tõsine kunstnik tunneb jälle kõige rutulisemate tööde juures üht tühjust ja puudust, mis wasta panemata teda tema õige tööpõllu juurde ajab. — Niisugune oli Victor. Tema tundis, et ta iga päew ikka õnnetumaks jäi, talle näitas kui rõhuks üks wälja kannatamata koorm tema hinge. Aga tema ei awaldanud seda ei oma õele ega Louisele ega Lambertile. Kui jutt mõni kord ilukunstide pääle langes, rääkis tema neist kõige suurema rahuga kui ühest asjast, mis tema eest üks kõik oli, kui ühest ammu kaotatud sõbrast. Aga siisgi oleks tähelepanelik waatleja näinud, et kerge wäristus tema kahwatanud näo üle käis, nagu ühel, kes waewaga omd pisaraid tagasi hoiab. (Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

On sega- ja meestekoori wahe käes, siis on õppijal wõimalik laulude loomise juurde minna. Ta mõtelgu üks wiis mõne laulu sõnade kohta wälja ja katsugu siis teisi hääli juurde panna. Aga see teiste häälte juurdepanemine peab täitsa nende kokkuhelide (see on akkordide) abil toimetatama, mis meie juba oleme tundma õppinud. Iga tooni juures on see kokkuheli wõtta, mis selle tooniga kõige paremini kokku sünnib. Kui näituseks keegi c-duris ühe laulu komponeerib ja pääle hakkab c-ga, see on esimese astme tooniga, siis peab ta muidugi teada kolmkõla esimesel astmel wõtma (see on: c-e-g), sest teised täheb ei sünni hästi laulu loomuga ühte. Kui nelja häälega laulu komponeeritakse, siis on kolmkõla liig wähe, sest et tema sees üksnes kolm tooni on, aga nelja on tarwis, selle pärast wõetakse neist kolmest helist üks kahekordselt. Nelikõla juures ei ole seda tihti waja, sest nelikõlal on isegi neli tooni, nii et igasse häälde üks tuleb.

Häälte juurdepanemisel tuleb kangesti wigade eest hoida. Aga mis on wead? Seda seletame lühedalt ära.

Kahte sugu wigasid on olemas, mille kätte algaja tihti armuta langeb, need

on 1) oktavide parallelid ja 2) quintide parallelid. — Oktavide parallel on siis olemas, kui keegi hääl teisega kaks ehk enam nooti järgi mööda üks ja seesama toon oktav alamal ehk ülemal on, ja quintide parallel on siis olemas, kui kaks häält ühes laulus kaks ehk enam nooti järgi mööda teine teisest 5 tooni kaugel on. Näituseks olgu:

Siin on esimese koha × × juures oktavide parallelid, sest sopranis ja kõige alumises hääles on e ja d järgi mööda; teise koha + + juures on quintide parallelid, sest a ja h sopranis ning d ja e alumises hääles on üks teisest kumbgi just wiis tooni kaugel; kolmanda koha ≡ ≡ juures on nii hästi oktavide kui quintide parallelid. Kõik kolm näitust näitawad hirmsaid wigasid, mis üksgi komponeerija ei pea ega tohi teha.

(Järg tuleb).

Muusika ajaloost.

(Järg).

II. Kesk-aeg.

Wanast ajast, nagu nägime, ei olnud ühte ainustgi lauluwiiside ega mängutükkide tegija tööd meile teada saanud. Paremini on selle poolest kesk-aeg. Siin astuwad meile iseäranis kaks meest wastu, need on Mailandi piiskopp Ambrosius ja paawst Gregor Suur. Neil oli ka hulk järeletegijaid.

Ambrosius, kes aastal 333 pärast Kristust sündinud ja a. 374 Mailandi piiskopiks sai, oli agar laulumees. Tema pani 4 tooniastet heliredelile juurde ja sünnitas nende najal 4 oktavi, mis autent-oktawiks nimetati. Tema oli lauluwiiside waimustatud korjaja ristikoguduse seas ja pani need wiisid ka kirja. Kõik oliwad täis waimustust, et toonisid wõidi ka kirja panna. Tema kiitusẹlaul on alles praegu igast waimulikkude wiiside raamatust leida. Augustin kuulutas täis rõõmu Ambrosiuse kiitust. Ambrosius suri aastal 397.

Gregor Suur, aastatel 591 kuni 604 p. K. paawsti ametis olles, tegi Ambrosiuse tööd ilusasti edasi. Tema kogus ja parandas leitud wiisisid; tema laskis ühe lauluwiiside raamatu Peetri kirikus pruukimise tarwis ahelatega kinni köita. Seda oli selle pärast waja, et raamat muidu oleks kaoksi läinud. Tema pani Ambrosiuse toonidele 4 heli sügawamalt 4 heli juurde a, h, c, d. Tema oskas helisid oktavide järele jaotada ja pani helidele Ladina keeli nimed. Küll ei saanud ta sellega weel pärastesele täiusele ja selgusele nagu nüüd, aga puhastatud oliwad wiisid wäga palju. Pärast teda tuliwad pahad ja segased ajad, ja laulud unustati ära, kuni keiser Karl I. Suur wõttis laulu eest hoolt kanda ja hoidis teda elus.

(Järg tuleb).

Sõnumid mujalt maade muusika elust.

Hector Berlioz on üks kõige kuulsamatest Prantsuse maa iluhelide loojatest. Tema sündis jõulukuu 11. p. 1803 ja suri paastukuu 9. p. 1860 Parisis. Nüüd wiinakuu 5. p. 1886 tehti tema auuks mälestusekuju Parisi linnas lahti. Prantsuse muusikus Reyer kõneles sellel puhul sest, et Prantsuse maa nüüd alles oma kõrgele pojale seda wõlga wähe tasub, mis Berlioz eluajal mitte näha ei saanud. Prantslased ei pidanud Berlioz'st tema eluajal midagi lugu, ja tema laulusid ja mängusid lauldi wähe wõi ei sugugi, ja nad kukkusiwad kontsertidel nagu ta ooperidgi tihti läbi. Berlioz suri murtud südamega. Alles pärast surma on tema tööde suurt

wäärtust ära tuntud. Harwa oli teda Prantsuse maal kiidetud, aga Saksa, Ungari ja Wene maal oli ta palju auu saanud. „Prohwet ei ole armas isamaal."

Waidlus selle üle, kas Franz Liszt Ungarlane (see on Magyar) wõi Sakslane oli, on praegu Ungari ja Saksa maa lehtedes tõusnud. Ungari ja suur hulk Saksa lehti tunnistawad, et Liszt Magyarlane olnud, aga üks osa Saksa lehti ütleb teda Sakslaseks. Et ta Magyari keelt wäga wähe mõistis ja enamasti Saksa keelt kõneles, see näib tõsi olewat, ja see asi on ka wist teinud, et mõnelt poolt hakati teda Sakslaseks pidama. Terwe maailm on teda Magyarlaseks pidanud ja Ungarlased tema suguraḩwas niisamati. Seda ta ka oli. Et ta Ungari keelt hästi ei mõistnud, see ei tähenda midagi, sest igal rahwal on neid inimesi, kes oma esiwanemate keelt hästi ei oska.

Friedrich Suur ehk kuda teda rahwa suu nimetab „wana Prits," oli oma kuninga-ameti kõrwas ka õige tähtjas muusika looja. Ta olla hulga laulu- ja mängutükka komponeerinud, mis kõik seni ajani, enam kui sada aastat, seisnud ning alles nüüd esimest korda trüki antakse.

Riedel'i selts Leipzigis on üks kõige tähtsam laulu-selts terwel Saksa maal. Kõige raskemad ja suuremad muusikameistrite laulud õpitakse selles seltsis ära ja lauldakse imeilusal wiisil ette. See selts algas koguni wäiksel Riedeli juhatusel pääle, aga kaswas ikka suuremaks, kuni ta nüüd umbes paar sada liiget suur on.

Victor Neßler, kuulus Saksa laulude ja ooperite looja, on aasta kolme eest ühe ooperi komponeerinud, mille sõnad Bunge on luuletanud. See toonitöö, mille nimi „Der Trompeter von Säckingen," leidis igal pool Saksa maal ja mujal, kus Sakslastel näitemajasid on, waimustatud wastuwõtmist ja on teda igal pool mängitud. Nagu see iga etenduse juures seaduseks, maksetakse ooperi loojale protsentisid. Need protsendid on Neßlerile ja Bungele selle lühikese aja sees rohkem kui 300,000 marka (üle 150,000 rubla) sisse toonud, millest ²/₃ komponistile ja ¹/₃ sõnade luuletajale saab. Sääl maksab ometi midagi luua, kus üks ainuke toonitükk mehe rikkaks teeb!

Lauluseltsisid on Saksa maal ütlemata palju. Üksgi linn ei ole neist ilma. Mõnes linnas olla neid koguni liig palju, nii et näituseks 30,000 inimesega linnas 25 lauluseltsi olla. See on liig! Aga niisama tõsi on, et lauluseltside seas ka wäga palju neid, kes ütlemata ilusasti laulawad. Suur osa seltsisid peab enesele laulujuhataja ja maksab sellele mitu sada ja tuhatgi marka aastas palka. Seda wiisi teewad nad wõimalikuks, et hääd laulu kuulda on, sest selle läbi, et laulujuhataja oma töö eest ka waewapalka saab, kannab ta hoolt, et laul edeneks ja kontserdid midagi sisse tooks. Uuemal ajal aga kaebatakse Saksa maal selle üle, et küllalt enam tublisid juhatajaid saada ei ole. Kõige rohkem on selle üle kaebtust kuulda, et seltsid enam hulgakesi kokku ei hoia. Selle läbi ei olla wõimalik enam Saksa maal mitme saja lauljaga koorisid kuulda, tuhandest ei ole juttugi. Kõige wiimasel Rheini laulu-ühenduse laulupidul ei ole rohkem lauljaid olnud kui 400. Ajalehed kaebawad, et kui Saksa seltsid edespidi enam paremini kokku ei tule ega suures kooris ei laula, siis ei olla enam Saksa laulu wägewust ega mõju tunda. See olla suure rahwa kohta häbiks. Ajalehed püüawad osawõtmist suurtest kooridest äratada. Siin juures laidawad nad wõidulaulmise koguni ära. Nad ütlewad, et üksikud koorid wõidulaulusid õppides aja ära wiidawad, ja neid laulusid, mis suur koor ühes koos laulab, ei õpita küllalt puhtaks, ja nad ei lähe hästi. Aga ometi olla waja, et inimesed ka suurt mitme tuhande osawõtjaga koorilaulu mõni kord kuulda saaksiwad, sest üksi niisugune suure hulga suust helisew laul kõlab täiesti ja käib südamest läbi täit laulu wõimu awaldades.

Дозволено цензурою. Дерптъ, 18. Ноября 1886 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 9. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Näitemäng.

Uuemal ajal on Eesti rahwas palju hakanud näitemängu etendama ja edendama. Tihti on kas Aleksandri-kooli wõi mõne muu kasulise asja hääks näitemängu tehtud. Iseäranis on weel mängitud mängukooride, waeste ja koolide kasuks. See on armas asi, sest näitemäng on iga pidi wäga kasulik asi. Räägime sellest, mis näitemäng on ja mis kasu temast õieti tuleb.

Näitemäng ei ole muud midagi kui otse igapäewase elu luuleline kuju. Mida loomulikumad ja elujärelisemad siis tema sees ette astujad mängijad on, seda ilusam ja kõlbulisem on tema sisu. Muidugi mõista on, et igapäewases elus mitte just see, mis näitemängus ruttu ja ühel ainsal õhtul ette toodakse, nii ruttu ei sünni, waid nõuab ikka pikemat aega ja on igapäewaste wäikeste talituste- ja mustaga segatud, mis näitemängus ette ei tule. Näitemängus on üks mõte täiesti täidetud ja teoks tehtud. Enamasti on see paari-minemine, sest et see ju kõige tähtsam lugu inimese elus on. Looja ei ole rohkemat sugu inimesi maailma loonud kui üksnes kahte, ja need on: mehe ja naese sugu. See wahe, mis nende kahe wahel, peab siis ka kõige tähtsam olema. Pääle mehe ja naese sugu ei ole muud maailmas elulisi olemas kui elajad; aga wahe inimese ja elaja wahel ei kõlba näitemängusse. Haripäewased asjaõiendamised ja kauplemised ei sünni ka õieti näitemängu sisse.

Siin oleks ka koht näitemängu nimest kõneleda. Nimi „näitemäng" mis temale on Eesti keeles antud, ei ole küllalt asjakohane, sest paljas mäng, mis näidatakse, ei ole ta õieti mitte. Üksnes igapäewane mäng ega nali ei ole ta ka mitte. Juba seegi, et ülemalt poolt iseäranis hoolega tema pääle waadatakse, näitab, et ta seda ei ole. Kui näitemängu tehtakse, siis on selleks ülemalt poolt luba tarwis. Kui ülem walitsus teda paljaks mänguks ja naljaks peaks, ei walwaks ta mitte selle üle. Aga ülem walitsus teab, et näitemängul rahwa elus üli suur mõju on. Nõnda kuda ilusad ja hääd näitemängud kaunist eesmärki wõiwad anda, nõndasamati wõiwad sandid ja ropud näitemängud puhtaid elukombeid rohkesti rikkuda ja roojastada. Selle pärast siis walwab riigi walitsus selle üle, et kõlbulisi näitemängusid etendataks. Selle suure tähtsuse pärast ei ole nimi „näitemäng" just mitte kõigiti sünnis. Hoopis parem oleks, kui teda „näitlus" nimetaksime, kui ka seegi ehk weel küllalt seda ei ütle, mis näitemäng tähendab. Kui meie siis edespidi sõna „näitlus" tarwitame, siis tähendab see alati nii palju kui „näitemäng."

Näitlused langewad mitmesse osasse. Nõnda on niisugune näitlus, mis rõõmsasti lõpeb, seni ajani „lustmänguks," ja mis kurwalt lõpeb „kurbmänguks," ja mis naljas, „naljamänguks" ehk „naljaks" hüütud, kuna tõsise tuumaga näitlust „waatemän-

guks" nimetati. Kas need nimed just kõige sündsamad on, seda saab aeg näitama. Edespidi saame neist weel kõnelema.

Üks jagu näitemängust wõi ka temaga ligidalt sugulane on „ooper" ehk nagu teda Eesti keeles on hakatud nimetama „laulumäng." Ooper ei ole muud kui lauldaw näitlus. Näitemängus kõneldakse, aga ooperis lauldakse kõik ära, mis ette kanda on. Aga ka sõna „laulumäng" ei ole just sünnis asja kohta, waid palju sündsam oleks Eesti keeles ooperit „laulelduseks" nimetada. See tabaks asja tähendust ilusamini ja ligemini. Lauleldus on üks neist inimese waimu sünnitustest, mis kõige kaunimate ja hiilgawamate näitamiste sekka tulewad arwata. Siin on lauldud sõna kõigisuguse wälise ehtega nii kaunisti ja kõlawasti ühendatud, et nii hästi kõrwal, kui ka silmal armas kuulda ja näha ja südames kõige kenam tundmine tõuseb.

Waatame nüüd weel mõne sõnaga seda, mis kasu näitlusest üleüldse tuleb. Näitlus on õpetlik; see on tema annab õpetust. Enamasti alati on näitluse kirjutaja põhjusmõte olnud selles wõi teises asjas õpetust anda ja näidata, mis sellest kasu, kui inimene hääd teeb, ja mis kahju sellest on, kui ta end kurja kätte üle annab.

Aga meie ei taha siin just näitluse kombelisest kasust kõneleda, waid iseäranis sest, mis inimese tundmisele tuleb. Päältkuulajad õpiwad aru saama, kas inimene hästi ja õigesti kõneleb ja mis õieti kaunis ja inetu kõne on. Kaasamängijad õpiwad inimeste ette astuma ja kõnesid pidama. Elukombed lähewad selle läbi peenemaks, sest inimene püüab teiste ees ilusamalt ja wiisakamalt olla, ja kui mõni näitleja hästi ette ei astu, waid jäme ja harimata on, siis näeb seda päältkuuluja warsti ära. Mida inimene igapäewases elus küllalt ei märka, seda märkab ta näitluses seda paremini.

Meie wõiksime näitluse kasust wäga palju kirjutada, aga olgu sellest. Mitte kogemata ei olnud see, et wanas Rooma linnas rahwas kord keisrilt nälja ajal palus: „Anna meile leiba ja näitlusi!" Leiwast üksi ei olnud küllalt, sest see täitis kõigest kõhtu, aga waim jäi tühjaks. Waim nõudis ka oma õigust ja tahtis mõnu saada, nagu ihu leiwast mõnu saab.

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud J. Liewoh.

(Järg.)

Nendel wäikestel, usaldawatel ringõhtudel istus Louise sagedasti piano juurde. Tema oli esiti tahtnud Victori muusikat mängida, aga tema oli siis teda palunud seda järele jätta, sest et tema ei wõida keskmist olekut oma töö sees sallida, aga õiguse poolest oli see selle pärast, et tema ei oleks mitte wõinud oma pisaraid tagasi hoida ja et muusika oleks wäga tugewasti teda kiusanud oma uusi kohuseid hooletuse sisse jätma.

Louise tegi tema soowimise järele, ja aeg ajalt sai tema muusika, tema waimuanded ja hiilgawad lootused kõik ära unustatud. Lambert ja Louise harjusiwad wiimaks teda üheks igapäewaseks inimeseks, üheks auuwäärt kauplejaks pidama. Aga oma kitsa silmaringiga ei mõistnud nemad mitte, kui palju tema nendest ülem oli.

Kuud läksiwad mööda, üks aasta oli otsa lõpnud, ilma et ta oleks meie kauplus-raamatupidaja salajale walule kergitust toonud. Aga kui palju tema seda ka warjata püüdis, ei wõinud tema kurwastus ometi mitte tema õe terawa silmale nä[...]gemataks jääda. Victoria, sellesama loomuga kui tema wend, oli nõnda ütelda tema tundmuste wastukõla. See hää tüdruk oli umbes arwanud, mis sügawas tem[...] hinges sündis, ja tema nägi selgesti, et tema wälimine rahu üks walewari oli nin[...]

et tema waim kahekordse koorma all alalisest kurwastusest ja petetud ootusest ja lootusest nõrkes. Ta pani seda sagedasti tema ette, aga wend wastas naeratades:

„Mina olen wäga õnnelik, mu armas õde, minul on kindel sissetulek, ilma et ma ennast üleaaru waewaksin, minul on hääd sõbrad ja kõige parem õde maailmas, ja mis peaksin ma weel tahtma?"

Victor ütles seda niisuguse kindlusega, et Victoria ei julgenud midagi selle wasta ütelda. Siisgi ei olnud tema mitte rahul.

Louise ja Lambert, kes Victori waimu ei jaksanud läbi waadata, uskusiwad, et ta tõtt rääkis, kui ta ütles, et ta täiesti rahul olla. Nemad arwasiwad, et ilmutamise püha säde olla tema juures kustunud. Ja Louise, kes üks wahe meie noore komponisti hüüdmistest ja püüdmistest elawalt osa wõtnud, pidas teda keskmiseks. Pääle selle ei armastanud tema teda ka mitte enam. Lambert tegi enesele nagu kaitsja näo Victori wasta, mida see pea märkas. Tema ei teinud ometi sellest midagi wälja, waid kannatas waikseisti.

Neis järgedes tuli üks sündmus ette, mis meie waese kangelase mõõdule kuhja pääle pani. Nagu meie juba oleme tähendanud, sai tema Louiset esimest korda nähes noore tüdruku armsusest, peenest kombest ja iseäranis tema muusikalistest annetest otsegu nõiatud. Tema imestas teda kui ilusat lauluwiisi, ja tema armsamad unenäod näitasiwad talle, et ühendus nende wahel pidi wõimalik olema. Kakskümmend korda oli temal nõuu olnud seda isand Hermannile teada anda, aga kakskümmend korda oli tagasilükkamise kartus teda tagasi hoidnud. Wiimaks läks ta ühel pühapäewa pärast lõunsel, kui Victoria ja Louise oliwad jalutama läinud, alla isand Hermanni juurde. Tema oli tasane, külma werega inimene ja jaotas oma armastust oma tütre ja oma piibu wahel, keda ta ühte wiisi jumalaks austas, muidu ei olnud ta mitte sant mees. — Victor pani oma asja üsna lühedalt ette.

„Isand Hermann," ütles tema, „mina armastan teie tütart ja tahaksin teda enesele naeseks wõtta. Kas teie tahate tema kätt mulle anda?"

Isand Hermann istus ja suitsetas piipu. Ta puhus paksud suitsu-pilwed ülesse, waatles wait olles Victorit natuke aega ja wastas siis pääd üles tõstes:

„Liig hilja, mu armas sõber, liig hilja! Minu tütar sai juba eila lubatud."

„Kuidas! on Louise . . .?" hüüdis Victor ruttu.

„Saab wististi selle kuu sees kihlatud."

Üks pisar paistis Victori palgel.

„Oh kahju," ütles isand Hermann, „mina oleksin teid hää meelega wäimeheks tahtnud, aga mina olen oma sõna andnud. Pääle selle arwan mina, et tema on hästi ja oma tahtmise järele walinud, sest mina ei sega ennast mitte tema südame asjade sekka. Tema ise ütles, et tema loota oma tulewase mehega õnnelikuks saada, ja õiguse poolest on tema tubli mees."

Iga sõna käis kui odapiste Victori südamest läbi.

„Kas ma wõiksin teada saada, kes teie wäimees saab olema?" küsis tema kurwalt.

„Ah jah, mina unustasin seda teile ütlemata, see on teie sõber Lambert."

„Lambert!"

„Just tema. Temal oli nõuu õhtu seda teile teada anda, aga mina olen tema ette jõudnud. Kas teie olete nüüd rahul, Victor?"

„Jah, wäga rahul," wastas Victor mõruda tooniga.

Selle pääle hakkas isand Hermann täitsa külma-wereliselt Louise ja Lamberti pulma-pidamisest Victorile seletama. Nemad tahta, et see pidada koguni waikselt sündima, aga tema pidada sellest wanast häästwiisist lugu, et siis tantsitakse ja rõõmus oldakse. Wiimaks küsis tema, kas tema ei tahaks mitte pulma talitajaks hakata, nemad olla tema pääle arwanud.

Victor jäi sügawasse mõttesse seisma.

„Kas teie ei taha?“ küsis isand Herrmann ja pigistas südamelikult tema kätt.

„Mina! Mikspärast mitte!“ ruttas Victor walusa tooniga wastama.

„Hää küll, ärge siis nii kurw olge. Teie saate kergesti naese leidma, kes teile minu Louiset ära tasub.“

Victor wõitles kangesti oma walu wasta, et ta pisarad mitte nähtawale ei tuleks.

Mõned minutid pärast seda lahkus tema isand Hermannist ja läks kodu. Sääl heitis ta puhke-sohwa pääle ja laskis oma pisarad wabalt woolata. Oma tulewast õnne lootust oli tema kõik Louise pääle pannud, aga nüüd oli ta sunnitud temast niisama eemale jääma, nagu ta oma kunstist oli eemale jäänud. See kahekordne kurwastus oli temale liig ränk, tema õnnetuse mõõdul oli kuhi pääl. Victoril ei olnud mitte küllalt jõudu seda kanda. Koguni rõhutud oli tema oma silmanäo sohwa pääle patjade sisse ära peitnud ja ümises nuutsuwa häälega:

„Mina õnnetu, mina õnnetu, kõik on mind maha jätnud, kunst, kuulsus, Louise, õnn, kõik!“

„Kõik pääle sinu õe,“ wastas üks kurw, aga õrn ja helde hääl tema kõrwas.

Victor tõstis imestades oma pää ülesse ja nägi oma õe, kes kahwatanult aga waikselt teda waatles. Tema oli hiljuti sisse tulnud, ilma et ta seda oleks kuulnud, ja tema sügawa kurwastuse tunnistajaks saanud.

„Anna mulle andeks, anna mulle andeks, Victoria!“ hüüdis tema, „ma unustasin sind. Ma olen jõle olnud! — Ei, ei mina ei ole õnnetu. Kui kellelgi maa pääl nii hell ja hää õde on kui minul, wõib ta julgesti kõik elu raskused ja walud wasta wõtta. Waata, mu õde, mina ei nuta mitte enam, ma naeratan.

„Jumalaga, Louise, jumalaga, mu kunst, keda ma nii wäga olen armastanud, ja mis mulle nii palju walu on maksnud. Teie pärast olen ma oma armastatud Victoriat unustanud, minu süda peab nüüd hoopis tema päralt olema.“

„Ole terwe, mu wend, ole terwe, sina pead oma õe alati walmis leidma sind trööstima.“

Tema jõudis waewalt seda ütelda, enne kui kõlistati. Isand Hermann, Louise ja Lambert astusiwad sisse, nemad märkasiwad kõik kolmekesi, et Victor ja tema õde oliwad nutnud. Kurwastuse wari hingas ilusa pianisti (klaweri-mängija) silmnäo pääl.

„Üks hää uudis!“ hüüdis Lambert, kui ta Victoria käest kinni hakkas.

„Mina tean juba seda,“ wastas Victor ja katsus naeratada, „sina saad preili Louise enesele naeseks wõtma. Isand Hermann on seda juba mulle ütelnud; mina soowin teile mõlematele õnne.“

Tema hääl wärises pisut, kui ta neid sõnu ütles.

„Oh! see ei käi mitte selle asja kohta,“ tähendas Louise. „See on üks asi, mis palju enam teie meele pärast on.“

„Mis siis?“ küsis Victor.

„Hää küll, Opera-Comique on direktori wahetanud. Uus director on minu üks sõber, mina andsin meie mängutüki tema kätte, ilma et ma sulle sellest oleksin midagi ütelnud, ja . . .“

„Kas see sai wastu wõetud?“ hüüdis Victor äkisti.

„Näe siin, loe ise,“ wastas Lambert ja andis ühe paberi Victori kätte. Sääl sees lubati ühe aasta jooksul tükk ette kanda. Victor wõis waewalt oma liigutust warjuta, niisama ka Victoria. Üksnes Louise nähti keск üleüldist rõõmu uimane ja mõttest ära olewat.“

„Noh!“ ütles isand Hermann külmawerelisel, „kas teie mõtlete weel kaupluseraamatuhoidjaks jääda?“

„Jah, isand Hermann, kõige wähemalt seniks, kui ma parem julgen oma õnne pääle loota. Teie tunnete wana sõna: Parem pool muna kui tühi koor.“

„Wäga mõnus, wäga mõnus, noor mees, mina austan teid üle wäga. Kui Lambert ei oleks minu wäimeheks saanud, ei oleks mina kedagi muud tahtnud kui teid, seda ütlesin mina just hiljuti, kui ma teie nõudmist Louisele teada andsin.“

Nende sõnade järel tõusis mõne silmapilklik waitolek. Siis pani Lambert ette, et nemad pidada ühes koos maal lõunat sööma ja seda päewa lõbusal wiisil lõpetama. See nõu wõeti ühel häälel wasta.

Järgmisel hommikul, kui isand Hermann ja tema tütar ühes koos pruukosti wõtsiwad, algas järgmine kõnelus:

„See waene Victor,“ ütles isand Hermann, „tema ei näidanud eila mitte wäga rõõmus wälja. Sinu kihlus Lambertiga tegi tema meele wäga raskeks.“

Louise seisis natuke aega wait. Tema mõtted nähti laial olewat. Kerge pilw hingas tema ilusate, siniste silmade üle.

„Aga mulle näitab,“ ütles ta pikkamisi ja järele mõteldes, „kui laseks kõik see asi ennast kõikide rahul-olemiseks korraldada.“

„Mis sa mõtled, mu tüdruk?“ küsis isand Hermann imestades.

„Mina mõtlen, mu armas papa,“ wastas Louise, „et meie wõiksime ühte abinõuu leida, mis, nagu ühe naljamängu lahenduses, kõiki wõiks õnnelikuks teha.“

„Mina ei arwa seda mitte wõimalikuks, mu tüdruk“, wastas isand Hermann.

„See on siisgi üsna lihtlabane, muud ei ole waja, kui pisut järeleandmist Victoria ja Lamberti poolt.“

„Mina ei mõista sind mitte, seleta seda asja ligemalt.“

„Mina saan seda seletama: Victoria on ilus, suurte waimu-annetega ja tuhande hää omadusega, mis minul puuduwad. Kui herra Lambert sellega ühes nõuus oleks ja minu käe nõudmist järele jätaks, kui tema tahaks Victoria naeseks wõtta, kui Victoria . . .“

„Ah, kui, kui, ja . . .“

„On see siis wõimatu?“

„Puh! Kui Jakob tahtis Raelit naeseks wõtta, siis ei olnud mitte põhjust arwata, et tema tahtis Lead saada.“

„See ei puudu mitte siia,“ wastas Louise natuke kärsitult. „Pääle selle arwan mina näinud olewat, ja niisugustes asjades eksin mina harwasti, et Lambert on enne silmad Victoria pääle heitnud, aga pärast, ma ei tea mitte, mis asja pärast, ennast muutnud. Siisgi tuleb mulle meelde, et Victoria on mitu korda ütelnud, et tema (Lambert) omas ülespidamises Victoria wasta on tagasihoidlikumaks ja külmemaks jäänud. Waata sääl, mis ma tean.“

„Ehk õigem, mis sa arwad ennast teadwat.“

„Hää küll, nende põhjuste järele ei saa see mitte raske olema, ei Lamberti Victoriaga ja Victorit minuga kihlata.“

„Ah, oli see sinna, kuhu sa tahtsid tulla?“

„Ja kõik neli saaksime meie kui üks perekond olema, kelle armastatud aga piinatud äiapapa sina saad olema.“

Isand Hermann naeratas, Louise, tema wäike kodu-tirann, nagu ta teda nimetas, üksnes tema wõis waikse Flamländluse juures seda rõõmutuju äratada.

„Mina aun pääle, sul on õigus“, ütles tema, „see asi laseb ennast küll korraldada. Kui ma Lambertiga kokku saan, tohan ma temaga sellest rääkida.“

„See saaks wäga ilus olema,“ ütles Louise rõõmsalt, „meie saaksime kõik wiiekesti ühes majas elama. Meil oleks, nõnda ütelda, üks ühine kassa, nii et kui ühel tööd puudub ehk kui tema haigeks jääb, saaks teine teda nii kaua aitama, kui tema abi ulatab.“

Isand Hermann pani imestades oma tütart tähele.

„Hää, wäga hää,“ ütles tema, „seda wõib nimetada wastastikuseks kinnitamiseks waesuse wasta.“

„Ja sina saad selle walitsejaks jääma,“ rääkis Louise naljaka tõsidusega edasi... „Juba täna peame oma esimest üleüldist koosolekut ära pidama, ja siis peame põhjuskapitali korjama.“

„See nõuu on wastu wõetud,“ wastas isand Hermann.

„Nende sõnade juures tõusis Louise üles, hakkas lauda-koristama, ning wõttis, kui see tehtud oli, oma kübara ja kuue, et ta pidi wälja minema tundisid andma.

„Nõnda siis annate herra Lambertile meie nõuu teada.“

„Lambert tuleb lõuneks siia, meie pidime ju notariuse juurde minema. Mina saan temaga sellest rääkima.“

„Mina loodan, et teie seda tegemata ei jäta.“

Tema hakkas oma isa kaela ümber kinni ja läks rõõmsa ja õnneliku näoga wälja ja oli rahul, et ta oli üht häätegu wõinud korda saata.

Kell oli weel kaksteistkümmend löömata, kui Lambert isand Hermanni juurde sisse astus. See ei pruukinud ialgi, kui tal midagi ütelda oli, pikki sissejuhatuse kõnesid, waid läks alati otsekohe asja pääle. See pärast nõutas tema Lamberti kohe oma nõudmist Louise käe pärast järele jätta ja Victoriat naeseks wõtta. Tema jäi kõikide wastarääkimiste wasta kurdiks ning rääkis järele andmata edasi:

„Teie teete seega wiis inimest õnnelikuks, esiti Victori, kes wäga minu tütart armastab, siis Louise, kes temast niisamati lugu peab kui teiest, siis teid ennast, kes, wõib olla, ilma teie teadmata, Victoriat ihaldate, siis Victoriat, kes teid auustab, nagu teie ära teeninud olete, ja wiimaks mind, kes saab wäga rõõmus olema, kui ta teid kõiki õnnelikud näeb. See nõu on wasta wõetud, et meie peame kõik kui ühes perekonnas elama. Nüüd on aga üksnes waja, et teie ka sellega ühes nõuus olete.“

Isand Hermann, kes muidu nii wähe rääkis, sai oma agaruses üsna sõnakaks kõnemeheks, tema lõpetas hinge pidades ja ootas Lamberti wastust. Kui see omast imestusest toibunud oli, wastas tema;

„Mina saan õiglane olema kui teiegi, isand Hermann. Mina tunnistan, et ka minagi ükskord selle kahekordse kihluse pääle olen mõtelnud. Mina rääkisin ka ühe aasta eest sellest oma sõbra Victoriga, aga tema wastas siis mulle, et tema seisukord wäga kõikuw olla, seepärast ei wõida tema mitte naesewõtmise pääle mõtelda. Minul oli siisgi nõuu ennast Victoriaga ühendada, kui tema mulle mõista andis, et tema olla nõuuks wõtnud ei ialgi abielusse heita. Mina mõtlesin, et tema tahta kõike oma hoolekandmist oma õnnetumale wennale pühendada. Pärast seda seletust ei mõtelnud mina enam tema pääle.“

„Ja siis hakkasite minu tütre pääle mõtlema“, ütles isand Hermann natuke puudutud wahele.

„Isand Hermann . . . . .“

„Ja, ja, see on hää, nagu ta nüüd on,“ wastas isand Hermann oma hääd tuju tagasi saades, nõnda wõtate teie siis meie ettepaneku wasta?“

„On teil siis otse tõsi taga?“

„Jah, mispärast teie siis seda nii imeks panete?“

„Seepärast et mina ei wõinud kaugeltgi niisugust asjade korraldamist aimata.“

„Mina pean oma sõna, ja Louise on teie, kui teie nii tahate, aga kas teil on südant oma sõpra õnnetuks teha?“

„Hää küll“, ütles Lambert otsustades, „mina annan teile teie tõotuse tagasi ja olen seega ühes nõuus, et Victor teie tütre kaasaks wõtab.“ (Ots tuleb).

Soome rahwawiisid.

Soome Kirjanduse selts on wiimasel ajal iseäranis suure hoolega Soome rahwawiisisid katsunud koguda. Minewal suwel läkitas selts mitmed noored mehed siia ja sinna wiisidele weel lisa muretsema ja palus ajalehtede läbi igaühte, kel wõimalik, omalt poolt seltsile rahwawiisisid saata. Selle palwe pääle tuli 22 hingelt rahwalaulusid. Juba ennegi oliwad seltsil mitmed kogud. Et sel wiisil õige rohkesti rahwawiisisid koos, wõttis selts nõuuks neid wälja anda. Pääle selle on weel muudel seltskondadel ja üksikutel inimestel rahwawiisisid tallel. Kõik needgi on lubanud oma kogutud wiisid seltsi tarwitawaks anda. Nii on näituseks mag. A. A. Borenius aja jooksul umbes 550 rahwawiisi kogunud ja oma kogumise teel korra ka Eesti maale ulatanud. Savo-Karjalaste üliõpilaskonnal on umbes 400 rahwawiisi tagawaraks. Ülepää on siis rahwawiisisid umbes 1800 tükki kogutud. Kui enne trükitud rahwalaulud siia juurde loetakse — wiimane, J. Krohni wälja antud rahwalaulude kogu ilmus tänawu jõuluks — siis tõuseb rahwawiiside lugumäär umbes kahetuhande pääle.

Sest arwust arwab Soome Kirjanduse seltsi rahwalaulude läbikatsumiseks asutatud toimekond umbes 1400 seda laadi olewat, et neid wõib wälja anda. Need tahetakse kolmes osas awaldada: 1) runo-wiisid, 2) päris rahwalaulude wiisid ja 3) rahwa tantsu-tükid. Esimesi tuleb umbes 500, teisi 600 ja wiimaseid 300.

Wälja andes pandakse kõige päält tähele; missugused wiisid Soome rahwa omad ja missugused wiisid muude rahwaste käest laenatud. Samati waadatakse selle pääle, et need tõesti nii ilmuwad, nagu rahwas neid laulab ja et wäljaandjad omalt poolt neid kaunistama ei hakka.

Rahwawiiside wäljaandmine jäeti mitme mehe hooleks. Kapellmeister R. Kajanus toimetab rahwawiiside ja tantsude, mag. A. A. Borenius runowiiside wäljaandmise. Rahwalaulude järjestamine nootide tarwis anti mag. P. J. Hannikaise toimetada. Tulewal aastal wõetakse trükkimine käsile, ja tulewal aastal peab ka ots juba ilmuma.

Need rahwawiisid annawad siis maailmale selget tunnistust, kui rikas laulu-wara Soome rahwal ja teewad tühjaks need tunnistused, nagu ei oleks Soome ega Eesti rahwal ühtegi rahwawiisi. Seda on alles hiljuti üks Tartu professor tunnistanud. Soomlaste hoolas rahwawiiside kogumine ja wäljaandmine kihutab Eestlasi aga sellesamale tööle. Rahwawiisid on Eestlased siia maale alles koguni wähe kogunud. Muidu mõni rahwawiis on tänini üles kirjutatud ja trükitud. Selle pärast käed tööle, noored mehed! Näidakem maailmale, et meiegi esiisad on laulda osanud ja et meie wanemad neid wiisisid on alal hoidnud. Kogutagu pea nii palju ... ka wõib anda!

M. J. E.

...a-kirja ilmutanud, mis

kaja seltskond. Tema reisikulud saawad aga ka mõne hää dollari wälja tegema, sest ta saab wäga paljudes Amerika linnades laulma, nõnda nimelt Washingtonis, New-Yorkis, Bostonis, Montrealis, Klewelandis, San-Franziskos, Mehhikos, Cincinatis ja weel mujal. Kõiki neid linnasid läbi käies tuleb päratu pikk teekond teha, ja kui üks Adelina Patti selle teekonna tegija on, siis peab reisikulude kandjal muidugi tubli kullaauk olema. Juba ongi Patti palkaja seltskond lauliku reisimise tarwis iseäralise raudtee-rongi teha lasknud. Rong ei ole küll mitte palju wagonid pikk, sest Patti kaaskond ei ole wäga suur, aga seda toredamasti on kõik ehitud. Patti enese jaoks ehitatud wagon on nagu kõige toredam maja, ja selles on — üks muusikatuba, söögituba, pesemisetuba, magamisetuba, köök ja kaks teenrite tuba. Need ruumid on kõik ühes suures wagonis. Patti kaaslaste jaoks on teised wagonid. Tema kaaslased on kuulsad laulikud ja näitemängijad hr Nikolini, neitsid Skalchi, Navara ja Arditi, hrd. Novara ja Guillè ning muusikakoor, mis 15 kunstnikku suur. Iga kontsert, mis Patti oma teekonnal annab, on kahe-jaoline. Esimene jagu on ilma Pattita; teine on mõni järg ühest ehk teisest kuulsamast ooperist, milles Patti ise pääkunstnik on. Igas nädalis antakse aga kaks kontserti, see on siis 52 kontserti pääle 300,000 rubla eest. Teenrid wiib Patti Europast enesele kaasa, ainult kaks kokku wõtab ta New-Yorkist neile weel juurde. Lugeja, mis sa arwad, kas maksab niisuguste tingimiste all häält uude ilma tegema minna?

Marcella Sembrich, sündimise poolest Poola naesterahwas, käib nüüd ühest linnast teise ja paneb oma rääkimata ilusa kõlawa lauluga kõik kuuljad imestama ja ilusema. Teda peetakse täiesti ja koguni mõneks ilma-imeks, sest temal olla seda rohkesti, mis ühelgi muul kunstnikul seni ajani wähe wõi ei sugugi ei ole olnud: See Poola naesterahwas mõistab nimelt nii hästi laulda kui ka klawerit ja wiiulit mängida nii täielisel wiisil, et ta kõigis neis kolmes kunsti osas kõige ilusamad kontserdid wõib anda. Muidu on ikka teised ühes ainsamas osas meistrid, kas laulus wõi wiiuli-mängus, klaweri-mängus jne. Hiljuti on Marcella Sembrich Berlinis suurt waimustust sünnitanud.

Tähtjas klaweri-õpiraamat. Franz Liszt on tähtsa raamatu millest klaweri-mängu kõige täiemini wõib õppida, järele jätnud. Liszt on seda raamatut ise salaja hoidnud. Kas teda ka trükki antakse, ei ole teada.

Weider sõnum. Rooma paawst ei olla lubanud Liszti hauale muud midagi panna kui wärwimata puuristi, Liszti nimi pääl, ja nime all sõnad: orate pro me (tehke palwet mu eest). Kas see tõsi on, ei tea. On ta tõsi, siis peab wist püha isa suurt mängijat suureks patuseks, ehk ta küll pool preester oli, sest Liszt oli sisse

Victor tundis oma südame waljusti pekswat.

„See ei keela mitte minu tütart mehele minemast. Arwake kellele?"

Victor tundis, et tema juuksteni punastas.

„Mina ei wõi seda mitte arwata," ütles Victoria uuriwa tooniga,

„Noh, hää küll, see on Victor, kes preili Louise naeseks wõtab," ütles Lambert.

„Mina!"

„Mu armas sõber!"

„Jah, nõnda see tõesti ongi, nagu Lambert ütles."

„Kust see on tulnud?" küsis Victor, kes weel ei wõinud oma rõõmu usaldada.

„Meie soowist teid kõiki õnnelikud näha. Et ma seda soowi wõiksin teoks ja tõeks teha, on Lambert mulle selle tõotuse tagasi andnud, mis ma temale andsin. Meil on weel üks soow olnud, nimelt et meie peame ühes koos ühes perekonnas elama, ja et seda tõeks teha, on weel üks asi järel."

„Missugune?" küsis Victoria naeratades.

Lambert waatles teda tundlise pilguga.

„Teie käsi Lambertile," ütles isand Hermann lühedalt.

„Hää meelega," wastas tema, kuna ta häbeliku mahedusega oma käe noorele mehele sirutas. „Mina olin üks kord," rääkis ta edasi, „seda otsust wõtnud ei ialgi mehele minna, nii kaua kui minu wennal minu abi waja oli. Aga nüüd olen ma prii ja lähen tänuliku südamega Lamberti naeseks."

„Noh, petsin ma ennast, kui ma kolmest pühast rääkisin," ütles isand Hermann.

„Kahte pulma usun ma wististi nüüd," ütles Victor rõõmsalt, „aga kolmanda rõõmustawa sündmuse juures kahklen mina weel wäga palju."

„Sina mõtled wile wingutamise pääle," naljatas Lambert, „aga meie peame selle üle endid trööstima kui tublid mehed."

Ühe kuu pärast sai Lamberti ja Victori tükk wäga hästi mängitud.

Mõned päewad edasi tehti meie nelja kunstniku kahekordsed pulmad. Pärast seda elasiwad nad ühes koos isand Hermanniga ühes wäikeses ilusas majas, mis kahe rohtaia wahel seisis ja mida kõrged haawad ja remmelgad warjasiwad.

Victor on kauplemise ameti maha jätnud ja on üheks wäga otsitud komponistiks saanud. Tema teeb peaaegu alati Lambertiga ühes tööd, kes nüüd wäga osaw kirjanik on. Töö ja hää käekäik on igapäewased wõõrad meie kahe kunstniku perekonna juures, kes kõige truuma sõprusega ühendatud on.

Isand Hermann on kõige õnnelikum inimene maa pääl ja teeb oma lastelastega kõige lõbusamat nalja. — Ja nüüd on meie neljal kunstnikul auu sõbralikku lugejat jumalaga jätta.

Cremona wiiul.

Ühe wana muusikumehe jutustamist mööda Hermann Mülleri järele.

Oli wäga ilus lõikusekuu õhtu — kui ma ei eksi, aastal 1843 — kui mina, ühelt Taunuse mägestiku käigult tagasi tulles, Homburi lossimäe ääres olin. Päike hakkas „wana kuninga" eesmägede taha ära kaduma, ja mina käänasin parajalt omad wäsinud silmad ilusa Wetterau ja Mainioru poolt ära, kui hõbeheledad hääled minu kõrwu kostsiwad.

Mina külitasin ülewal mäe weerul ühe õitsnud jasmini põõsa taga rohu sees; selle pärast arwasiwad praegu lossist tulewad kaks ilusat noort, umbes nelja- ja üheteistkümne aastast ilusas riietes tütarlast ennast üksi olewat ja lasksiwad mind järgmist kõnet päält kuulata.

„Kas ei ole ime-ilus, Maria?" ütles wanem neist, sihwakas, mustasilmaline iludus, oma noorema õe, õrna kahwatanud lapse wastu, kelle nägu mulle Murillo

inglipääkesi meelde tuletas. „Oh, kui hää meelega jääksin ma siia Homburisse! Nii ilus ei olnud küll Inglise maal, Prantsuse maal ega Hispanias.

„Sinul on küll õigus, Teresa," ütles wäike inglipääkene. „Siin on wäga ilus, ja wiimsest kahekssast päewast saadik tunnen ma ennast ka palju parema olewat. Hää Rheini õhk ja herrandlik maakoht on minusse hästi mõjunud; aga mina igatsen ometi koju, oma armsasse Savigliano'sse tagasi."

Pisarate jõgi woolas nende wiimaste, walusas liigutuses nutuselt räägitud sõnade pääle tema silmist.

„Näe nüüd, sa nutad jälle, Marietta!" hüüdis wanem õde pool kohkunult, pool noomides, nutjat enda külge wajutades. „Kuue wõi kahekssa nädali pärast oled sa ju kodu. Kaks pikka aastat oleme ära kannatanud, oleme kodu järele igatsenud, ega 'pole ialgi uskunud, et meie seda igawest aega üle elaksime, ja nüüd peaaegu ärareisimise wiimasel silmapilgul sa weel nutad?"

„Ma kardan wäga, Teresa," nuutsus wäikene, „ma arwan, kodu-igatsus lõpetab mind ära."

„Sina oled hää laps, Marietta!" waigistas suurem õde; armastuse pärast minu wastu saad sa oma walu ära wõitma! Waata, kas see ei kurwastaks mind sügawalt, kui kuulajate hulk —"

„Ole wait, Jumala pärast, Teresa," hüüdis wäikene järsku ehmatades, kuna pisarad äkitselt ära kuiwasiwad. „Ei, mina tahan ennast ju hoida. Kuuljate hulk ei pea ialgi minust midagi paha mõima ütelda."

Natuke aega oliwad õed wait. Päike oli nüüd „wana kuninga" taha ära kadunud, ja maakoha tagapoolt külg läks udu karwa pimedaks.

„Tule, Marietta!" ütles wanem, „õhtune õhk teeb sulle kahju."

Wait olles läksiwad nad käsi kães lossimäest alla ega aimanud, et keegi nende järel käis, kes nende kõnet kuulnud oli, ja, südamest sügawalt liigutatud, teada tahtis saada, mis neil kahel selle hirmutondi „kuuljate hulgaga" tegemist pidi olema. —

Peagi jõudsime linna uulitsatele. Esimesed arwamised, et need kaks tütarlast wahest parajalt Frankfurtis olewa kunstratsanikkude seltskonna wõi ehk Wiesbadeni ooperi-tantsijate seast wõiksiwad olla, näitasiwad mulle peagi kahtlased. Juba nende ilusad peenikesed riided tunnistasiwad selle wastu. Ennemini näisiwad nad mulle ühe rikka rändaja perekonna lapsed olewat. Poleks wäikene mitte Saviglianot, waid wahest Birminghami wõi Boubaix'i koduks nimetanud, ega poleks see hirmutaw sõna „kuuljate hulk" nende kõnes nii tähtsalt ette tulnud, siis ei oleks ma nende juures midagi iseäralist leidnud. Aga — kõrgemat sugu Itallased on Rheini ääres haruldased!

See oli minule mõistatus.

„Waata, Teresa," ütles inglipääkene, „siin waate-akna pääl ripub üks kannel."

Mina olin õdedele, nii pea kui meie linna olime jõudnud, nii palju liginenud, et mul üksgi sõna, mis nad rääkisiwad, kuulmata ei jäänud.

„Tõe poolest, Maria!" wastas wanem, „ka wiiulisid on sääl kõrwal. Eks astume ligemale!"

See oli üks wäike pood, mis minule üsna tuttaw oli ja mille kahe wäikese waate-akna pääl puuwill, kirjutuse materjalid, pudukaup ja muusikariistad maalimise wääriliselt segamini seisiwad. „Ephraim ja Isidor Hirsch" oli selle kaupluse nimi. Ephraim, wanem wend, oli oma sisse sündinud kaupmehe-andi ameti tarwituse järele edasi harinud; Isidor selle wasta oli kunsti-jüngriks heitnud ja oli aastate jooksul Frankfurti teatrimuusika seltsi liikmeks saanud. Tema oli teine wiiulimängija olnud selles lootuses, et esimeseks saada. Et aga tema waimuandi ära ei tuntud, lõppis wiimaks ühel päewal tema kannatus otsa; teisel hommikul jättis ta kapellmeistri ja kunstniku ameti korraga jumalaga.

„Miks pean ma ennast laskma waewata?" ütles Isidor Hirsch kindla rahuga

oma senisete ametiwendade wastu, „mina wõin ju kergemini ja paremini läbi saada." Ja niisama kindlalt, nagu Verrina lõpeks hüüdis: „Mina lähen Andrease juurde!" ütles Isidor: „Mina lähen Ephraimi juurde!" Ja ta läks.

Lahtiste kätega wõttis wend teda wasta ja andis kohe sisemise asjatoimetuse, „raamatu", tema kätte, kuna ta ise sest saadik üksnes wälise asja, „äri", eest muret kandis.

„Ephraim, seda ütlen ma sulle," rääkis Isidor oma talitusesse-astumise päewal. „kunstile ma ei wõi mitte üsna truutumaks jääda. Tänasest päewast saadik peab kaupluses ka muusikariistu müüa olema."

„Mis ma pean selle kohta ütlema?" oli Ephraim esimesel wennaliku tundmuse õhinal, kui ka õlasid kehitades, wastanud. „Ma wõin seda asja sisse seadida sinu pärast, aga mina ei tee sellega midagi tegemist. Minul ei ole selle kauba kohta mingit tundmust." — — — — —

Kui mina õdedest mööda läksin, ütles noorem üsna waimustusega:

„See on tõesti üks Cremonlane, Teresa. Waata üksnes tema kõrget kaant! Eks astume sisse!"

See oli ka tõesti üks Guarneri-wiiul, mida Isidor mõne aja eest kui iluasja ühe tähtsama koha pääle waate-aknasse oli wälja riputanud.

Mina pugesin poodi, pilgutasin talituslikult juurde ruttawale Ephraimile arusaadawalt wastu ja seadsin ennast kõrwale, et sisse astuwatele õdedele ruumi anda.

„Mis on soowitaw?" küsis Ephraim talituslise mõnuga ning wõttis nööpide ja nööpnõelte kasti wälja. Reisijad tarwitawad ikka nööpnõelu ja nööpa.

„Meie tahame seda wiiulit kord waadata, mis sääl waate-aknal ripub," wastas wanem õde, „ja teda ka ehk osta."

„Teil on wist wäikene wennakene, kes peab õppima wiiuli pääl mängima," ütles Ephraim Hirsch nööbikasti jälle ära pannes. „Siis wõite saada üsna odawaid seltsisid. Oberländrid, wiis taalrit tükk!"

„Ei, ei," ütles Marietta õhinal, „otse s e d a tahame meie näha — mis sääl urgas ripub."

„See saab Teile olema liig kallis, wäikene neitsi!" wastas Ephraim isalikult ära kaitstes. „Kas teie teate ka, et see on üks waranduse? Mis ma ütlen, warandus? Kuritegu on see Isodorist — Ephraim nimetas oma wenda alati Isodoriks — „et tema on maksnud nii palju ühe wana wiiuli eest sisseostmise juures. Oberländrid on palju paremad. Kas soowite neid näha? Wiis taalrit tükk, üsna uued ja ilusti punaseks wärwitud! Koguni tore!"

„Tule, Marietta!" ütles Teresa kannatamatalt, „lähme ära."

„Kallis Jumal, jääge, jääge!" hüüdis Ephraim kohkunult. „Miks Teie tahate minna?" Mina näitan teda Teile! Ei, mina ei näita teda Teile mitte. Isodor peab teda Teile näitama!"

„Isodor!" hüüdis ta läbi tagumise ukse sees olewa aknakese, „Isodor, Cremonlane!" ja ennast meie poole pöörates ütles ta pool pahaselt pool rõõmsalt ning õdesid ikka weel kartliku imestusega waadates: „Poleks ma ometi mitte uskunud, et Isodor wõidab! Kui ta teda tõi ja minule ütles: „Ephraim, mina olen teda ostnud, ja mees tuleb sinu käest raha saama täna pärast lõunat — ta maksab 150 taalrit! Ei, pidage, ma eksin, tema maksis 250 taaldrit — mis ma ütlen? Ma arwan, 350 taalrit on ta maksnud!" parandas ta ruttu — „sääl ütlesin mina: „Isodor, missugune rumal sa oled! Kes peaks teda ostma! Kus kohal on tal see wäärtus? Sina oled kaubatalituse jaoks kõlbmata. Sina oled ennast sellest petta lasknud!" Sääl tõendas ta ihust ja hingest, üksnes kunstnik nagu tema, wõida selle üle otsust anda. Ja kui ma weel kord ütlesin: „Selle järele ei küsi keegi. Kes peaks teda ostma!" siis wedas ta minuga kihla wiie taalri pääle, et ta teda ära

müüb lühikese aja sees. Kui Teie teda ostate, siis on Isodor wõitnud. Kas ma ei peaks Teile kord näitama Oberländrid?"

Selle wahe sees sisse astunud Isidor oli asjaloost silmapilk aru saanud; ta lükkas oma lobisewa wenna kõrwale, nikutas pääga mööda minnes minu poole ning kummardas uhkelt ja üksluiselt õdede ees. Tema silmapilk oli tulnud.

„Teie tahate seda haruldast, kallist riista näha?" küsis ta, „ja ilma wastust ootamata, pööris ta ennast nähtawa elawusega waate-akna poole.

„Tema on kallis, wäga kallis, aga kuulge kord tema häält!" ütles ta, wiiulit häälde seadides, ja hakkas poognaga pikalt üksikutel keeltel tõmbama. „Kas ta ei kõla nagu orel?"

Isidor oli nüüd täiesti kunstnik. Waikistel silmapilkudel oli see küll alati tema südamele waewa teinud, et ta kunstile selga oli pööranud, ja kui ta ka wahete wahel wiiulit mängis, ja mõnikord koguni tundide kaupa — mis sai ta sellest? Temal puudusiwad päältkuulajad. Aga nüüd? Kõige julgemad ja keerulisemad käänud oliwad talle paljas lapsemäng. Üks muusikatükk tuli teise järele, üks ikka perum muidugi ka korratum, kui eesminew, ja kui ta selle sissejuhatusega walmis oli, tuli selle pääle päris wanade ja uute laulumängu wiiside woog, kuni lõpeks sel ajal alles uus, tuliselt mängitaw Meyerbeeri „Jah, kuld on küll tühi asi" tema mängu lõpetas. Kiidujänuse näoga pani ta wiiuli käest ära.

Waene Isidor! Päält kuulajad seisiwad wait. Käsitöölise mõnuga mängitud ja pooltehti nurja läinud kohtade juures aga oli Teresa peenelt muiganud ja Maria walsusti naerma hakanud, mida Isidor muidugi kiiduawaldusteks oli pidanud.

„Ma ei ole mingit otsust hääle hääduse üle jaksanud kätte saada", ütles Teresa. „Kas sa ei tahaks seda riista kord katsuda, Marietta? Mina wõin siis häält palju paremini takseerida.

„Kudas? Mis?" küsis Ephraim imestades. „Teie teete nalja! Wäikene neitsi wõib ka juba mängida wiiulit?"

„Oi jah," wastas Teresa naeratades, „meie mängime mõlemad natukene."

„See on õige!" ütles Isidor, kuna ta sõbraliku julgustawa päänikutusega wiiuli inglipääkese kätte andis. „Ärge kartke midagi ja mängige üks tükikene!"

Marietta wõttis wait olles mänguriista, seadis ennast natuke eemale seisma ja hakkas niisama pikale wenitatud toonidega tühjade keelte pääl. (Ots tuleb).

Lühike muusika ajalugu.

(Järg)

Pärast Ambrosiust, Gregor Suurt ja Karl Suurt jäi heliwõim jälle tüki aega wäikseks. See kord ei tehtud muud kui mõteldi ja murti päid, kuda helisid waja üles kirjutada ja kasulisi uuendusi teha. Prantsuse ja Saksa maal aga tõusiwad sellel ajal nõnda nimetatud armulauljad (Prantsuse maal „troubadurid" ja Saksa maal „minnesängerid".) Need laulsiwad, nagu neil annet ja häält oli, õige rohkesti ja oliwad selle juures rõõmsad. Nende laul käis naesterahwa ella armastuse ja sell õnne kohta, kuna alama rahwa seas laul üsna jämedaks ja loriks läks. Niisugust armulauljate hulgas oli koguni üks kroonitud pää. See oli Navarra kuningas Thibaut (ütle tiboo) Prantsuse maal. Ka Inglise maal oli palju laulmist, aga laulud loomist wäga wähe, sest sääl lauldi wõõra maa laulusid.

Kiriklikud jutud ning sõnumid seati tihti näitemängu kombel inimeste silm ette. Aga ka ilmalikka näitlusi etendati tol ajal, ja ka laulumängu jäljed on juba leida. Nõnda oli üks Provençali mees, nimega Adam de la Hale, ühe laulumäng teinud, mille päälkiri oli „Robin ja Marion". Milline see tükk oli, seda on rast teada saada. Aga laulumäng ta ikka oli. (Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Juba enne oleme seda ütelnud, et komponeerimine muud midagi ei ole kui ühe wiisi otsimine ja sellele häälte juurde panemine. Wiisi oskab see muidugi kõige paremini otsida, kellel selleks anne on. Teisi hääli peab sellel kombel juurde osotama panna, et nad mitte kokkuliitmise seaduse wastu ei eksi ega wigased ei ole, ja sarnaseid wigasid, nagu oleme näidanud, ei tohi kunagi ette tulla. Need wigad püüawad wägisi sisse libiseda, ja kui mitte kahes kõrwu olewas hääles, siis nõnda, et teised hääled wahel on ja wiga warjawad. Kui näituseks sopranis kaks tooni järgi mööda on h ja a, nende all altis e ja d, siis on sellest wigast wäga kerge aru saada; aga kui seesama wiga on soprani ja bassi wahel ja päälegi nõnda, et alt ja tenor sääl wahel on ning wiga warjawad, siis langewad sagedasti ka juba üsna õppinud wiisi-loojad nende wigade sisse.

Kokkukõlastamise, see on teiste häälte juurde panemise juures on komponistil wäga hoolega tähele panna, et igale toonile, mis wiisis ette tuleb, ka loomulik akkord ehk kokkuheli leitakse. See just on-gi komponeerimise kunst ja wõim. Ei pea mitte niisuguseid kokkuhelisid wõtma, mis liiaks kaelamurdwad on, see tähendab, mis nii ühelt toonilt teise pääle kaugele kargawad, et inimese hääl ega mängija näpp neist jagu ei saa. Sellega ei ole sugugi ütelddud, et kõik toonide wahed peaksiwad koguni lühikesed ja wäiksed olema: Osaw laululooja wõib sagedasti ühte häält õige kaugele karata lasta, aga ta ei tee seda millalgi, et wiis selle läbi enam soraw laulda ei ole. Iga hääl peab ka nõnda olema, et ta nagu wiis ise enesele on ja et teda hästi laulda wõib.

(Järg tuleb.)

Sõnumid ja teatused.

(Mihkli- wiina- talwe- ja jõulu-kuust)

Mihkli-kuul.

Puhjas 7. Etendati „Kroonu Onu" ja „Kaks tundi kohtumees." Waheaega lõbustas Kärijärwe segakoor ja Aru mängukoor. Pidu oli kaunis.

Puhjas 14. Andis Kawilda Aleksandri-kooli abikomitee Kawilda mõisa rehes kontserti ja etendas näitemängud: „Säärane Mulk ehk sada wakka tangu soola."

Põltsamaa Põllum. seltsi saalis oli 14. näitemüük ja näitemäng „Kroonu Onu." Laulmas oli Eduardi kooli meestekoor. Laulmine läks ilusasti.

Pärnu maal, Saalis, hra Jantsoni ruumides 14. näitemäng „Leppimine emas" ja „Jõulukingitused." Näitlemine kena.

Palamuse kirikumõisas 21. Kiriku altari pildi hääks näitemüük. Asju oli rohkesti, osawõtmine elaw.

Kursis 21. Etendati kahte näitemängu „Mulgi mõistus" ja „Poissmehed." Laulmas oli Härjanurme meestekoor. Näitemäng olnud kena, laulmine weel kenam.

Haljalas 21. Näitemäng „Arthur ja Anna", Liiguste Wene kooli hääks. Näitemäng oli kõigiti ilus.

Wana-Tännasilmas 21. Märjamaa talus oli näitemüük ja näitemäng „Kroonu Onu" ja „Pariisi linna kingissepad." Lõbustuseks mängis kohalik laulukoor.

Suure Jaanis 28. Kiriku kõrtsi ligidal olewas uues majas etendati näitemängu: „Armujoon," laulu ja muusika lõbustusega. Mäng läks kenasti.

Kolga-Jaanis 28. Nõika wabrikus mängiti näitemängusid: „Koit ja Hämarik" ja „Mulgi mõistus." Näitemängud olnud keskmist wiisi.

Wiinakuul.

Luunjas, 12. Näitemängud „Kaks tundi kohtumees“ ja „Kihlatud.“ Esimene läks halwem, teine parem.

Puhjas, Ulilas 12. Näitemüük ja näitemäng „Poissmehed“. Osawõtmine elaw, sissetulek 100 rubla. —

Wastse-Kasaritsas, Sammukal 12. Koolimaja ruumides kontsert. Osawõtmine oli keskmine, pidu ise ka. Sissetulek 34 rubla 62 kop.

Otepää kirikus 28. Kontsert Neeruti mängijate mänguriistade hääks. Sissetulek oli nii suur, et mänguriistad saawad.

Talwekuul.

Suure Jaanis. 16. Aleksandri kooli hääks näitemäng „Poissmehed“. Sissetulek 45 rubla.

Jõulukuul.

Puhja I. abikomitee 21. Kohalises kihelkonna koolimajas kontsert ja näitemüük. Pidu oli ilus ja kena. Sissetulek, umbes 110 rubla Aleksandri-kooli hääks. Tänu wäärt töö!

Pääle siin nimetatud kohtade on weel linnades seltsid suuremal mööbul näitemüüki ja näitemängu kui ka kontsertisid etendanud ja edendanud, millest enamasti ajalehtedele teadustatud.

„Laulu ja mängu lehe“ lugejatele. Eesti luulekirjandus (luulendus) on wiimasel ajal mitme noorema lauliku töö läbi kaunistatud ja rohkendatud. Mida kõrgemale Eesti rahwa luulewaim tungib, seda suuremaks ja kõrgemaks kaswab tema lugupidamine ja auustamine teiste rahwaste silmas. Meie kuulsamad wanad laulikud on enamasti kõik — paar laulikut wälja arwatud — mullapõue sängitatud. Luulepõld on noorte luuletajate hariba ja edendada jäänud. Selle pärast saab üks Eesti luuletaja tulewases „Laulu ja mängu lehe“ aastakäigus pikema töö Eesti luulejate ja luulekirjanduse üle awaldama, sest sellest ei ole tänini weel midagi awaldatud. Luuletajate tähtsamad tööd saawad nimetatud ja üksteisega wõrreldud. Läbirääkimise alla tulewad laulikud: P. Jakobson. J. Tamm, Jak. Liiw, G. Oiis, J. Parw, A. Daniel, K. Krimm, G. E. Luiga, K. E. Sööt ja teised. Meie arwame Eesti nooremate luuletajate äratamiseks kohalise olewat. Ka on „Laulu ja mängu lehe“ eesmärk läbiräädkimisi laulu ja luule üle ette wõtta.

Mängu-kooridele!

Wäga soowida on, et kord täitsa teada oleks, kui palju meil Eestlaste seas mängukoorisid on. Paari korda oleme katsunud neid üles kirjutada, aga seni ajani ei ole see weel korda läinud. Nüüd oleme nõuuks wõtnud seda jälle ja uuel wiisil teha.

Meie palume nimelt kõiki mängukoorisid ja nende juhatajaid meile kirja läbi teada anda: 1) Kus on mängukoori asupaik? 2) Mitu mänguriista cooril on, ja mis on nende nimed? 3) Mis on juhataja nimi? 4) Mis on kõigi mängijate nimed?

Kui mängukoorid seda wiisi meile teada on antud, siis saame neid kõiki „Laulu ja mängu lehes“ nimetama. See saab mängukooridele enestele suureks kasuks olema, kui nad kõik nime ja arwu järele ühes lehes trükitud on. Nad saawad palju tutwamaks, ja neid saab hoopis enam lõbude ja pidude juurde mängima palutama. Meie loodame, et meie soowi kuulda wõetakse. Kirjad tulewad järgmise adressi all saata: Dr. K. A. Hermann Tartus.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 13. Января 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 11. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Mis tarwis õpetatakse koolilapsi laulma?

Laul on hääle ja sõnade ühendus, mille waral hinge tundmusi awaldatakse. Laulu wõiksime ka tundmuste kõnekeeleks nimetada; inimesel on ihaldus, seda keelt rääkida, s. o. laulda. „Kõik, mis minu sees on, iga keeleke, mis meele sees wirwetab, ihaldab heliseda ja püüab kaastundlikus rinnas wastukõla leida, wõi käänab minu oma kõrwasse tagasi, et mind ennast mulle kuulutada, et minu rõõmu, minu kurbtust pehmitatud ja kaunistatud wastukõlana ära seletada. Siin on muusik hinge kunst, hinge oma, kes ise ennast tunneb ja niisama enese kui ka iga teise truu hinge liikumise wastukõla kuulutab." Wana-aja arwamise järele on inimese sees elaw muusik kõige sügawamast hingepõhjast ette tungiw püüdmine tõsiduse, kauniduse ja hääduse poole, sisemise ja wälimise maailma ühte-helisemiseks. „Muusik on üleüldine inimeste keel."

Pühad Jumala mehed ja kristlikud kogudused on oma rikast sisemist elu awaldanud ei mitte ainult sõnade waral, waid iseäranis lauluhääle waral. Seda tunnistab ajalugu apostlite päiwist kuni tänapäewani. (Ewes. 5, 19. Kol. 3, 16. jak. 5, 13).

Laulmiseks on wõimu, s. o. kuulmist ja häält igal inimesel, maha arwatud kurttummad, kui ka mitte ühesugusel mõõdul. Ja ühtlasi on igal inimesel kohuseks seda wõimu harida ning andja teenistuses ja liikmete tuluks tarwitada.

Katsume seletada, kudas inimene laulmise läbi hariduses edeneb.

1. Mõistus saab haridust, sest et laulja sõnu nende sisuga õpib, et ta laulu wiisi ja üleüldse lauluhääli nende taktiolu, wiisikäigi ja häälekanguse poolest, niisama ka sõnade ja wiisi ühtesündimise poolest õpib aru saama.

2. Meelespidamise wõim harjub laulu sõnu ja wiisi meeles pidama.

3. Meel saab haridust, kui laul, waimulik niisama kui ilmalik, oma mõjudusega laulja ning kuulja meelt täidab, puhastab ja pühendab.

Niisama mõjub laul hariwalt inimese luulewõimu, kaunidusmeele ja tahtmise kohta, sest et üks ilus muusikatükk kõigiti üks kunstkujutus on, mis terwet inimest kauniduse ilma sisse ülendab.

Ja sellega oleme laulu mõjuduse ja otstarbe ära tähendanud. Laulu kõige ülem otstarbe on, et ta meid sinna juhataks, kust ta on tulnud, et ta meid maisest elust kõrgemale ülendaks, kodutundmust ja koduigatsust meil südames äarataks, meid kõigest, mis alatu, roojane, ära tõmbaks selle poole, mis kallis, kaunis, püha. Lutherus ütleb: „Üks kõige kaunimatest Jumala andidest on muusik. Ta peletab kurwastust ära, nagu kuningast Saulist näha. — Muusikat olen ma alati arm-

saks pidanud. Muusik on murelise inimese kõige parem kosutus, mis südant jälle kosutab ja rahustab." Pythagoras ütleb: „See on muusika olu, et ta hinge ilmasuurusega kokku kõlama saab." Plato kiidab muusikat, et ta lastele mõnusaid laulusid õpetab, nende hingele ajamõõtu ja iluheli annab, mille läbi nad taltsamaks saawad, igas asjas pidi ja korda peawad ja osawamaks saawad omas rääkimises ja töötoimetamises. Augustin tunnistab: „Oh kui sagedasti olen ma nutnud kiituse ja waimulikkude laulude juures! Kui terawasti ja tugewasti puutus sinu armsa laulwa kiriku hääl minu hingesse, oh Jumal! Sinu sõnad sõudsiwad sääl mulle kõrwadesse, ja nende läbi hoowas sinu tõde minu südamesse; minu meel soojenes palwusele, silmapisarad weeresiwad mul silmist, ja õnnis rõõm täitis minu südant neid laulusid kuuldes." — Üks sõnum Hispania maalt käib nõnda: „Mõnest aastast saadik on Madridis neljahääleline laul laste ja täiskaswanute kooriga ilma muusika kaasmänguta sisse seatud ja siin kõige päält waestemajades del Hospicio ja de los Desamparudos. Enne laulu sisseseadimist oli nende majade elanikkude meel ja kombe taltsutamata, kuri, mis alalist walwamist tegi. Esiotsa ei peetud kohtute poolt lauluõpetusest suuremat lugu; aga endiste wigade asemele asus kokkuleplik, wennalik olek. Waimulikud laulud peletasiwad wandumised ja ropud kõned ära; sõnakuulmine ülewaatajate wastu tuli nähtawale. Mitmed ei tahtnud mitte ära minna ja palusiwad luba, et lauluõpetusest weel pikemalt tohiksiwad osa wõtta. Nüüd wõib neid üksi jalutama saata, kuna seda ennemalt mitte ei wõidud, ja sellest lubast saadik ei ole mingit kaebtust, ühtegi hiljaksjäämist ette tulnud. Kõlbmata laulusid ei laulda." Sarnaselt on laulu mõnu Helwetsia ning teiste maade karistusmajades tähele pandud. — Seda, mis laul inimese südamele mõjub, ei saa milgi muul wiisil ära toimetada; sest keelt, mida muusik räägib, ei räägi muidu keegi, ja mis see keel jutustab, seda ei saa muul wiisil mitte nii põhjalise ja täielise mõjudusega ütelda. See mõnu on lauluheliga koos ja lauluheli sees, mis selle hinge-elu kandja on, kes seda laulab. Lauluheli tungib jälle otse südamesse ja mõjub ka siis, kui lauljale wõi kuuljale see mõjudus teadmataks jääb. Kui laulu kuulja ühtlasi ka selle tuuwast aru saab, siis on laulu mõjudus seda suurem. — Sest et laulul niisugune mõnu on, tuleb laulude ja muusikatükkide wäljawalimise üle kangesti walwata. Seda peetagu meeles, et halwad muusikutükid õelam kihwtiseeme on kui halwad juturaamatud. Sagedasti lauldud laul tungib südamesse ja meelesse, ja teda ei saa naljalt enam wälja tuua. Oma olu kohaselt seab ta siis südamekeeled häälele. Kui laul südant puhaste pühade mõtetega ja tundmustega täidab, — hää sellele: aga see wõib ka teisiti olla. Selle pärast sünnib koolis kõige päält niisuguseid laulusid käsile wõtta, mis igal ajal hariwa mõjudusega on: kirikulaul ja kaunis rahwalaul. „Kirikumuusika pühadus, rahwalauluwiiside lihtsus, need on tõsine muusik, mis oma hariwat mõjudust igal ajal awaldawad," ütleb Goethe. Seda ütlust tõendab ajalugu.

J. K-k.

Cremona wiiul.

Ühe wana muusikumehe jutustamist mööda Hermann Mülleri järele.

(Ots.)

„Poogna hoidmine on koguni hää!" ütles Isidor. „Teie saate ilusasti mängima õppima, sest algusõpetusest olete Teie hästi aru — "

Sääl — mis see oli? Meie Isidoril jäi imestamise pärast sõna kurku kinni.

Wälgu kiirusega lendas rida kellaheledaid toonisid chromatilist järge mööda staccato kuni wiiendasse häälkonda üles ja lõppis ühe toreda minutipikkuse wiristusega, mis, esiti paisudes, ööpiku laulu sarnane oli ning lõpeks aega mööda waiksemaks jäi, et ühe waimusarnase õrna flageolett-tooniga lõppeda.

Isidor oli laiali aetud silmadega ja pärani suuga seisma jäänud.

„Ülemine jagu on wäga hää, Marietta", hüüdis Teresa rõõmsalt. „Aga kuidas on lugu cantilenega (wiisimõnuga) keskmises häälkonnas?"

Marietta tõstis uuesti poogna üles, ja lõpmata kurblik gondoliera kõlas igatsewalt ja haledalt kaebawates toonides wana wiiuli keeltest.

Mina toetasin ennast seina najale, pigistasin silmad kinni, et eksimata kuulda wõiksin, ning unustasin aja, koha ja ümbruse ära. Paganinit olin ma mitu korda kuulnud. Tema oli mind lõpmata imestusega täitnud, tema kunst oli mind pimestanud, aga Marietta oli mind liigutanud, sügawalt liigutanud. Silmad oliwad mul sisemise liigutuse läbi niiskeks läinud.

Ta pani pika pianissimo järele poogna ära; mina arwasin seda õrna heli weel ikka kuulwat, kui ta ammugi lõpnud oli.

Ephraim ja Isidor oliwad nagu kiwikujud.

„Ka cantilene on hää," ütles liigutamata noor neiu. „Aga kudas on jõuuga, tooni tugewusega ja sisemise kõwadusega lugu? Sääl pean mina sinule küll appi tulema, südamekene!"

Tema wõttis wiiuli kätte, ja mis Isidor esiti kiidelnud oli: „Kas ta ei kõla nagu orel?" see sai nüüd tõeks. Mitte üksikutes toonides, ei, täites akkordides woolasiwad helid keeltest. Mitte magus, mahe kõla ei olnud see, mida poogen neist wälja meelitas — metsikult, palju metsikumalt, kui Isidor ialgi aimanud oli, oowasiwad toonid waewatud mänguriistast wälja. See oli nagu müristamise sissejuhatus, ja, otse kui kurjawaimude kihutusel, hiigla-suguste wägewates toonides kõlas selle pääle keeltest Josef Panny „Torm", Paganini kuulus kontserditükk.

Mina olin kui murtud.

Terese pani wiiuli käest ära.

„See mänguriist on wäga hää, wäga hää," ütles ta, „ja tähtsamat hinda wäärt, kui Teie esiti nimetasite. Tema heli on üpris armas, nagu kõigil Guarneri-wiiulitel, aga temal ei ole mitte seda suurewiisilist, mis Stradivarid, ja nende seas iseäranis suur Antonio, oma mänguriistade toonile on anda mõistnud. Mina otsin praegu ühte esimest seltsi wiiulit, ja selleks ei wõi seda kõige tema hääduste pärast ometigi weel nimetada."

Õed tegiwad minekut.

„Eks ole tõsi, Oberländrid?" küsis Ephraim ligemale astudes. Isidorile tuli nüüd jälle elu sisse. Ta lükkas oma wenna kõrwale. „Neitsi," hakkas ta rääkima, „mis ma pean ütlema? Nüüd alles näen ma ära, et see minust õige tegu oli, kui ma kunsti kaubatalitusega ära wahetasin, ega pole mul waja enam oma südames seda kahetseda. Kui ma nüüd weel wahel wiiuli kätte wõtan, siis tahan ma teda paljalt harida ja puhastada tolmust. Aga nüüd peate mulle ka ütlema, mis Teie auulik nimi on, et ma ometi tean, keda mul mu hinge rahu eest tänada tuleb."

Noor neiu tõmbas naeratades ühe kaardi taskust, kirjutas mõned sõnad pliiatsiga sinna pääle ja pani selle laua pääle. Siis läks ta jumalaga jättes oma ees läinud õe järele.

Mina teadsin ammugi, kes need kaks kõrget waimu oliwad, ja pugesin ülendatud meelel ukse poole, et wabat Jumala õhku sisse hingata wõiksin ja wiimase poole tunni ilusaid nähtusi mitte rusuwa ümbruse läbi ära ei rikuksin.

Parajasti wälja astudes kuulsin ma weel, kui Isidor oma uudishimuliselt juurde tulnud wennale ette luges: „Teresa ja Maria Milanollo." *) J. Tilk.

---

*) Need kaks kuulust wiiulikunstnikunnat, kellest eesseisew lugu räägib, oliwad ühe maalija Giuseppe Milanollo tütred Savignianost, Turini ligidalt; Teresa, sünd. 1829, heitis 1857 Toulouses ühe wäeülema Parmentier'iga abielusse; Maria, sünd. 1832, suri 1848 Parisis. Aastal 1842 ja 1844 oli noor õepaar oma kunstiteekonnaga Saksa maal.

Igawesti.

Külajutukene. Kirjutanud J. Endla.

Metsa talus oli kontsert. Nooreb ja wanad, mehed ja naesed, neiud ja peiud oliwad armsaid ja ilusaid lauluhäälesid kuulama tulnud. Rehe-alune, kus kontsert peeti ja kuhu päältkuulajate pingid oliwad seatud, oli kuulajaid täis. Kui kontsert rohke käeplaksutamisega lõppis, algas tants, kus nooreb inimesed rõõmsal meelel ja kergel jalal „kepsu" lüüa wõisiwad. K. kihelkonnas, kus kontsert oli, oliwad neiud ja peiud wäga himukad tantsu pääle, sest nende seas walitses ärgas waim, ja see sundis rõõmule ja rõõm kargamisele. Neiud oliwad ella loomuga, siniste silmadega, isamaalise waimuga ja käisiwad rahwariietes, pärjad pääs, nagu muru-eide tütardel. Peiud oliwad isamaa-armastajad, wooruse edendajad ja auusameelelised õrnasoo wasta. Pidusid ja teisi kasulikka etendusi etendasiwad nad ühisel hoolsusel ja ühisel isamaa-armastusel. Nõnda ka tänagi. Kontsert oli kauni summakese raha Aleksandri-koolile toonud ja nüüd hüpati ja karati töö järele armsate pillihäälte mõjul nii mis nahk suitsis. Pärast tööd on rõõm ikka armas.

Noorus kepsutas jalgu, paarid lendasiwad tuhinal üksteise eel ja üksteisest ka wahel möödagi; ilusad, wäiksed neiude jalakesed walgete sukkadega ja wäikeste kingadega wilksatasiwad wahel waataja silma. . . Paarid sosistawad õnnelise näoga üksteisele kõrwa . . . on ju igal ühel midagi iseäralist, midagi uudist teisele teadustada. . .

Keegi noor mees istub üksinda pingi pääl nurgas. Ta tahab just tantsima minna . . . sääl heljub tema Mari tantsupõrandal sõbra G. kaenlas temast mööda ja sosistab õrnalt ja rõõmsa, õnnelise näoga G.-le kõrwa: „igawesti!". . . Ja enam ei wõi ka noor mees kuulda, sest paar on jälle ruttu mööda libisenud. Jaani (nii oli noore mehe nimi) tantsuhimu kadus silmapilk . . . ta sai rahutumaks. . . Mis on tarwis teisele tantsu pääl rõõmsa näoga „igawesti" ütelda? Ja päälegi weel Maril? Mari oli temale juba korra „igawesti" ütelnud, ja pulmad oliwad oodata, aga mispärast ütles nüüd Mari ka G.-le „igawesti"? Niisugused kahtlased küsimused tõusiwad Jaani põues ärkwale. . . Ta armastas Marit põlewa armastusega, truusti ja kindlasti; Mari oli ka teda armastada lubanud . . . aga kes wõib naesterahwast usaldada? Mis täna wõimatu, on homme wõimalik, mis täna tõotatud, homme unustatud, arwas Jaan naesterahwaste kohta. Jaan jäi mõttesse, ta ei tahtnud tantsijate pääle waadatagi, see tegi tema südames sügelewat haigust, kipitust. . .

Korraga astub keegi tema juurde: See oli Mari.

„Aga Jaan, mispärast sa ei tantsi?" küsis Mari pehme ja meelitawa häälega. „Tule minuga . . . läheme kahekesti tantsima, Jaan. . ."

„Tänan, Mari, ma ei taha tantsida . . . olen pisut wäsinud . . ." wastas Jaan pool külmalt, pool ette wiskawalt, ehk talle küll Mari pehmus, iludus ja õrnus südames õnne äratas . . . aga talle tuli „igawesti" meelde. . .

„Lähen ennast pisut lahutama . . . tulen warsti tagasi," ütles Jaan pool segaselt, tõusis üles ja astus hoolimatalt rehealt wälja.

Mari sai Jaani kareduse üle kurwaks. Mõtles ühte, mõtles teist, aga ei saanud õiget aru siisgi. „Ei tea, mis tusk Jaanil on," ütles ta sõbra Miinale, „et ta sugugi ei tantsi, kuna ta muidu esimene oli."

„Wast keerleb tal mõni laulumõte pääs," arwas Miina. Korraga tärkas Marile kelmlik mõte.

„Kas teate, sõbrad," ütles ta teistele neiudele, teeme Jaanile täna pisut wingerpussi ja maksame temale uhkuse kätte!"

Nüüd seletas ta nendele oma nõuu ja kõik lubasiwad seda täita. Mari ise läks pillimeeste juurde ja palus „neiude polkat" mängida. Mängijad lubasiwad hää meelega seda teha, ja tants algas uuesti.

Tüki aja pärast astus Jaan rehealla ja istus jälle endist wiisi pingi pääle. Kohe astus üks neiu talle juurde ja palus teda tantsima, sest neiude polka aegu paluwad neiud peiusid tantsima.

„Tänan kutsumast," ütles Jaan külmalt, „aga ma ei tantsi täna sugugi . . . mitte!

„Mikspärast?"

„Ma ei taha!" oli Jaani wastus. Miina, nõnda neiu nimi, jättis Jaani rahule ja läks ära. Kohe astus teine neiu Jaani juurde, palus teda tantsima. Aga Jaan ei tulnud. Ka kolmas, neljas käis palumas, just tembu pärast, aga Jaan ei tulnud, waid põgenes neidude käest rehealt wälja. . . Oli ta juba kord jonni ajama hakanud, siis ei tahtnud ta ka nüüd järele anda. Wäljas teadis ta toa kõrwal wäikese lehthoone olewat. Sinna tahtis ta ennast lahutama minna. Ligi jõudes kuulis ta aga lehthoonest hääli; ta jäi seisatama. Lehthoones oli mitu temale tuttawat noort meest, kes sääl isekeskes juttu ajasiwad. Ta kuulis ka oma nime nimetamist. See tegi teda uudishimuliseks. Ta kuulatas.

„Ei tea, mis Jaanil täna südame pääl seisab," ütles keegi lehthoones olewatest noortest meestest. „Ta on iseäralik ja äritatud. Mariga ei tee ta tegemistgi. Nii wiisi nende pulmast küll midagi ei saa."

„Wõta kinni nende asja!" wastas teine. „Jaan on wist kergeloomuline, kelle armuleek ärgates wäga lõkendaw, aga edespidi elutuulte ja tormide käes jahtub. Kahju nendest! Neist oleks sünnis ja ilus paar saanud. Mõlemad on ka Eesti waimulised ja isamaa-armastajad."

Seda kuuldes tundis Jaan südames haiget. Ja mis suure asja pärast mõtles ta siis oma õitswat eluõnne rikkuda? Sõna „igawesti" pärast? Nii mõtles Jaan. Korraga tärkas talle mõnus mõte. Ehk ei olegi sõna „igawesti" halwasti mõteldud ja nõnda tema halb aimamine kõik tühi ja asjata? Mis oleks siin kõige parem teha? Kohe Mariga asja seletada!

Ta tõttas tantsijate juurde rehealla, astus Mari juurde ja palus teda wälja, temal olla tähtsat asja kõneleda.

„Mitte muidu, kui minuga pärast kõnelemist tantsid," wastas Mari.

Jaan lubas seda teha, ehk küll wastu meelt.

Wäljas kõndides wõttis ta Mari käe pihku ja hakkas seletama: „Et ma sinuga ega teistega täna ei tantsinud, tuli sellest, et sina tantsides G.-le kõrwa „igawesti" sosistasid. . . Ma wõtsin mehe südame rindu, et seda otse sinu käest järele küsida. Sa oled mulle, Mari, juba ükskord „igawesti" ütelnud, ega sa siis ometi kõigele ilmale seda ei taha ütelda?" —

Mari naeratas kelmlikult. „Kallikene, G.-le oli mul palju suurem õigus „igawesti" ütelda kui sinule!"

Jaan kahwatas. . . „Oled sa unustanud, et minule truu olla oled lubanud? Oled sa mind petnud, Mari? Siis kuule minu tõsist otsust . . ." enam ei lasknud Mari teda kõneleda.

„Ära saa ägedaks, Jaan. Kuule enne, siis näed, et minul palju suurem õigus sinu üle pahane olla on, kui sinul minu üle. . . Tantsides kõneleb G. mulle Eesti neidude woorusest ja isamaa-armastusest. Wiimati küsis ta, kas mina saawat ka ikka Eesti neiuks ja isamaa-armastajaks jääma. Mina ütlesin selle pääle „igawesti", sest et mul seda ütelda õigus oli. Sina ära ole mitte nii armukade. . . Tule nüüd minuga tantsima ja palu minu käest andeks . . ." ütles Mari naeratades ja õrnasti.

Jaan ei saanud sõna suust. Ta oli jälle õnnelik. Mariga tantsis ta nüüd päris galoppi — elusse. . . G. kuulis, kui Mari Jaanile kõrwa sisse sosistas: „igawesti" — aga keegi ei pahandanud selle üle, nagu wast Jaan enne . . . oliwad ju rõõmsad pulmad oodata. . . .

~~~~~~~~
~~~~~~~~

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Kuda sündsad akkordid igale toonile ühe wiisi sees juurde pandakse, seda wõib tähele panija õppija iga nelja-häälse laulu juures õppida. Ta wõtku siis üks laul ette ja püüdku iga kokkuheli ehk akkordi ära tunda ja nimetada. Wõtame näituseks ühe tuntud laulu hakatuse, nimelt: „Minge üles mägedele jne."

jne.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Waatame selle laulu pääle, kuda ta on tehtud, siis leiame siin, et pea kõik akkordid, mis oleme tundma õppinud, ka laulus leida on. Nõnda leiame, et kokkuhelid 1, 2 ja 3 muud ei ole, kui kolmkõla esimesel astmel, see on f pääl, sest et laul on f-durist; üksnes põhjustoon, see on f, on kahekordselt leida, nii hästi altis kui bassis. Seda tuleb sagedasti, et mõni toon kahekordselt on wõetud, nimelt selle pärast, et kolmkõlal ju rohkem toonisid ei ole kui kolm: kui siis nelja häält on tarwis sünnitada, siis ei saa muidu, kui üks heli peab kahekordselt olema. Nelikõla juures ei ole seda tihti waja, sest selles on juba neli tooni olemas. Kokkuheli 4 ei ole ka muud kui seesama, mis 1, 2 ja 3 oliwad, üksnes sopran ja tenor on oma kohte wahetanud. Akkord 5 on esimese astme kolmkõla esimene ümberpööre. Kokkuheli 6 on wiienda astme kolmkõla teine ümberpööre (c, e, g, mis ju f-duris wiiendal astmel seisab). Kokkuheli 7 on jälle kolmkõla esimesel astmel, üksnes põhjustoon f on kahekordselt. Kokkuheli 8 on esimese astme kolmkõla teine ümberpööre. Kokkuheli 9 on kolmkõla wiiendal astmel, alumine hääl kahekordselt. Kokkuhelid 10, 11, 12 on nõnda hüütud non-akkord, mis nelikõlast wiiendal astmel selle läbi on tehtud, et weel üks terz ülemale toonile juurde pandi. Kokkuheli 13 on nelikõla kuuendal astmel. Kokkuheli 14 on wiienda astme kolmkõla esimene ümberpööre, milles keskmine toon kahekordselt. Kokkuheli 15 on nelikõla wiiendal astmel ehk teise nimega septim-akkord, millel aga g wahelt puudub, selle eest on alumine toon kahekordne. Kokkuheli 16 on jälle kolmkõla esimesel astmel, f aga kahekordselt.

Kui õppija on hoolega meie endised seletused kokkuhelidest ja kokkuhelid ise tähele pannud ja meelde wõtnud, siis ei saa tal raske olema kõiki laulude akkordisid nõnda seletada. (Järg tuleb).

Lühike muusika ajalugu.

(Järg)

Kümnendal aastasajal, nii kõnelewad wanad kirjad, on Flandri maal üks munk nimega Hucbald iseäranis muusika tundmises kuulsaks saanud. Tema läbi hakkab heliwõimu põllul nüüdse aja koit kumama ja wana Greeka wäikene helitarkus täitsa magama jääma. — Kas see tõsi, seda ei tea muidugi ütelda, aga nõnda tunnistawad wanad sõnumid: et Hucbald on esimene mees olnud, kes kokkuhelisemisest on aru saanud ja esimesed põhjusreeglid selle kohta üles pannud. Tema on siis esimene, kes maailmas märkas, et ühel laulul wõib mitu häält olla ja et need hääled ühe kor-

raga wõiwad kokku helifeda. Tema on siis kõige harmonia isa. Selle järele peame siis arwama, et enne teda sugugi mitme häälega laulmist ei tuntud, waid et enne-muistsel ajal kõik laulud ühe häälega oliwad. — Ka on teada, et Hucbald ühe uut wiisi noodikirja on üles leidnud, mis palju lihtlabasem ning arusaadawam olnud kui endine. Tema on ka mitmed kirjad oma leiduste üle järele jätnud. Tema suri umbes 930 aastat pärast Kristust.

Weel üks teine munk tõusis järgmisel aastasajal üles. Selle nimi oli Guido Arezzo'st, Benedikti munga-seltsist. Tema oli sündinud Arezzo linnas, aga elas enamasti Pomposas. Tema olla weel rohkem kirjutanud, aga mõned õpetatud uurijad ütlewad wälja saanud olewat, et tema nii palju ei olla muusikat edendanud, kui üteldakse. (Järg tuleb).

Mänguriistadest.

(Järg).

Et wiiulil tühjad keeled kõige kõwemalt ja heledamalt kõlawad, siis on ka need durid ja mollid kõige kergemad ja hõlpsamad mängida, mis kõige rohkem tühje keeli tarwitawad, need on nimelt durideft: c-, g-, d-, a-, e-, f-dur, ja mollidest, mis nende duridega sugulased: a-, e-, h-, fis, cis-, d-moll.

Kui kaks ehk kolm heli korraga poogna abil helisema tõmmatakse, siis nimetatakse neid kaksik- wõi kolmik-näpe (Doppel- oder Drei-Griffe). Need kaksik-näpped, mis tühjadel keeltel wõetakse, on kõige kergemad teha, muidu näppude abil on kaksik- ja kolmik-näpped wäga rasked. Mitmekordsed näpped on weel raskemad.

Wõõrad sõnad, mis wiiuli-mängu raamatutes ja nootides ette tulewad, on järgmised: violino solo tähendab „üksik wiiul" (see on, kui mitu wiiulit tükis mängimas, siis peab selles kohas üks ainuke wiiul mängima); divisi ehk a due tähendab „jaetud" ehk „kahelt" (see on, kui ühe wiiuli hääles kaks nooti üks teise all juhtub olema, mida üks wiiul ei saa mängida, siis peawad seda kohta kaks wiiulit mängima); tremolo tähendab „wärin" (see on, poognaga wäristatakse mängides edasi tagasi keeltel, et iga noot kolmekümnekahendikkudeks wõi ka kuuekümneneljandikkudeks läheb); sul ponticello tähentab „roobi ligi" (see on, mängija peab poogen koguni roobi ligi mängima, sest sääl on helil koguni teine karw); con sordini tähendab „wähendajaga" (see on, üks iseäralik ark pandakse roobi külge, ja see ark teeb wiiuli hääle wäiksemaks ja tasasemaks); senza sordini täh. „ilma wähendajata" (see on, kuni selle sõnani mängitakse wähendajaga, aga edespidi ilma selleta); pizzicato täh. „näpuga tõmmatud" (see on, toonisid ei pea mitte poognaga tehtama waid näpu otsaga tõmmatama); coll' arco täh. „poognaga" (see on, kui tükis on keel seni ajani näpuga tõmmatud, siis peab nüüd edespidi jälle poognaga mängitama), col legno täh. „warrega" (see on, poogna warrega peab keeltest heli tehtama).

Pääle loomulikkude häälte on wiiulist weel wõimalik õ h k h e l i s i d (flageolet-toonisid) sünnitada. Õhkhelid on kahesugused: 1) loomulikud õhkhääled, see on niisugused, mis siis tulewad, kui sõrm wäga nõrgalt keele pääl hoitakse ja siis poognaga tõmmatakse, ja 2) kunstlikud õhkhelid, see on niisugused, mida sünnitades üks sõrm kõwasti keele pääle waotatakse ja teine koguni nõrgasti, mille läbi õhkheli tekkib, kui poogen üle keele käib. Õhkhelid on nootide juures selle läbi märgitud, et loomulikkudel rõngas (○) ja kunstlikkudel ruut (◇) noodi kohal on.

Wiiulil on, et toonisid hõlpsalt kätte saada, pääle enne õpetatud helide ja sõrmepanemiste weel 6 teist olekut (Saksa keeli: Lagen, Positionen), mida aga wõimalik ei ole kirjalikult õpetada, waid neid peab õppinud mängumees õpetama.

(Et meie pikalt ei arwa igast mänguriistast kõneleda, siis on sellest küllalt. Kes selle järele on wiiuli tundma õppinud, see wõib isegi edasi harjutada ja wii-

maks oma jõuuga tubliks wiiulimängijaks saada. Meie nõuu on kõigest igast mänguriistast nii palju õpetada, et õppija nooditoonid mänguriistade päält wälja saab).

2. Altwiiul. — Altwiiulil on just wiiuli nägu ja mood, muud kui wähe suurem ja tugewam on ta wiiulist, ja keeled annawad 5 tooni madalamaid hääli kui wiiulil. Teda wõiks wäga hästi ka tenoriwiiuliks nimetada, sest et temaga hõlpsalt wõib tenorit mängida. Kõige rohkem on ta muusikutundjate seas „bratsche" nime all tuttaw. Teda tarwitatakse mängukooribes, kellel keelpillisid seas wõi kellel kõik on keelpillid, ikka wahehäälte, kas alti wõi tenori mängimiseks, ja tema noodid on nii seatud, et poogen peab tihti kaks heli korraga tõmbama.

Bratschel on neli keelt nagu wiiulilgi, aga nagu juba üteldud, kõik neli keelt on wiis tooni madalamal häälel seismas kui wiiulil. (Järg tuleb.)

Mujalt muusikast.

Anton Rubinstein, kelle pildi ja eluloo meie oleme alles selles aastakäigus 3. numbris lugejatele ette pannud, on waheajal Peterburi konserwatoriumi direktori ameti enese pääle wõtnud. Selle üle on päälinnas wäga hää meel, sest Rubinstein on terwes maailmas praegu kõige esimene muusikumeister. Keegi teine mees mujal maadel ei tohi end tema kõrwa seada. — Tema ise on ka konserwatoriumi asutaja, isa ja esimene direktor olnud. Waheajal oli ta ameti maha pannud, aga on oma lapse juhatuse jälle enese kätte wõtnud.

Seni ajani oli konserwatoriumi direktor Dawõidow, kes aga korraga alla ära läinud ja muusika suurekooli kus see ja teine jätnud. Saksa leht Herold kirjutab, et Dawõidow liig tihti ja enam kui waja oma ilusate õpilaste silmi waadanud.

Uus muusika asutus. Peterburis on uus muusika-kool asutatud, milles iseäranis algajatele muusika-õpetust antakse, kes konserwatoriumisse tahawad sisse astuda. Selle uue asutuse nimi on lihtlabaselt „Музыкальное училище" see on „Muusika kool." Selle kooli esimene direktor oli Wölfl, kes kõigest paari päewa ametit pidas ja Dawõidowiga ühes ära läks.

Wäga ilusad kontserdid on need, mis suur Keiserlik Wene muusika selts (Императорское Русское Музыкальное общество.) Peterburis asutab. Igal talwel on iseäranis need kontserdid Peterburis kõigi muusika-sõprade meele järast. Nad on tänawu, nagu ka muudel aastatel, täis kuuljaid. Kontsertidel on üksnes kõige paremate muusika-meistrite puhast helìwõimu kuulda.

Lilli Lehmann, Saksa osaw ja kuulus näitlejatar, läks poole aasta eest Amerikasse, kus ta weel nüüd on. Tema murdis oma kontrahi Berlini keiserliku näitemajaga. Põhjus selleks oli see lugu, et preili Lehmann alati näitelawal pidi printsessisid ja kuninga prouasid mängima.

Paulina Lucca, tuntud kuulus soprani-lauljatar, ja Mierzwinski, niisama kuulus tenori-laulja, on Rootsi kuninga käest kuldauuraha kunsti ja teaduse eest saanud. Mierzwinski õpib praegu ühte „Lohengrini" osa ja tahab sellega Satsa keeles Saksa maa näitemajades mängida.

Imelaps. Üks 9-aastane poisikene, nimega Joseph Hofmann, paneb nüüd Berlinlasi suurde imestusesse oma ära rääkimata ilusa wiiulimänguga. Ta käia nii mitmest suurest mängijast oma mängu küpsuse poolest üle, ja tema kontserdid on alati kuuljaid täis.

Gounod, kuulus Prantsuse komponist, on praegu Parisis ühe uue ooperi tööd tegemas, mille nimi on „Naeste wõitlus". Nii pea kui see laulelbus walmis, tuleb ta „Opera comique" teatris etendusele. Sõnad selle lauleldusele juurde on Jules Barbier teinud.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 23. Января 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 12. II. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

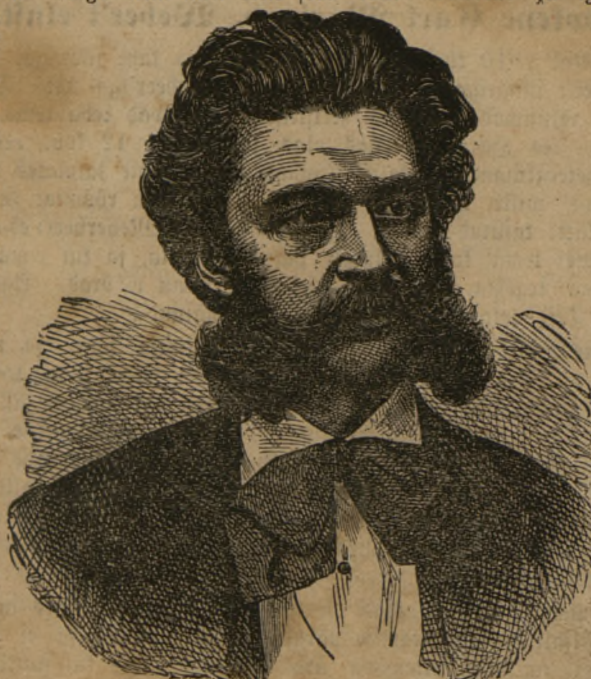
Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Johann Strauss.

Kes ei kuuleks üsna rõõmuga wahete wahel mõnda lustilikku tantsutükki! Wististi on seda igaühest õigusega ütelda. Lustilik tantsutükk on muude tõsiste ilmalikkude ja waimulikkude laulude ja mängude seas sedasama, mis kompwekk leiwa ja liha kohta on. Nagu kompwekk suud magusaks kõdistab, niisamati kõdistab tantsutükk kõrwu; kompwekk ei täida kõhtu, aga on nagu wahetoiduks, nõnda on ka tantsutükk teiste tõsiste tükkide seas. Ta ei täida waimu kõrgete ega kurwade mõtetega ega toida teda tuumaks, waid lõbustab ja kergitab. Kui teise tähenduse wõtame, siis on tantsutükk naljaga wõrrelda. Nagu kena nali kõne sees kõnet lõbustab ja igawuse eest hoiab, nõnda lõbustab kena tantsutükk tõsist muusikat. On inimesi, kes magusaid roogasid ega kompwekki sugugi ei salli ega söö, ei ka nalja mõista ega kannata; niisamati on ka inimesi ja iseäranis muusikatundjaid, kes sugugi tantsutükki ei wõi ega taha kuulda. Nad ei tee aga õigesti. Nagu kergel toidul tuumaka kõrwal ja naljal tõe seas õigus on olla, nii on seda ka tantsutükil tõsisema muusika seas.

Johann Strauss.
Maailmakuulus komponist, sünd. wiinak. 25. 1825.

Kus tantsutükkidest kõneldakse, sääl ei wõi ka Johann Straussi nimi nimetamata jääda, sest tema on üks nüüdse aja kõige esimestest tantsutükkide loojatest. Ime küll ka see ei ole, kui ta selleks on saanud: Juba tema isa, kelle nimi niisamati Johann Strauss, oli kuulus tantsutükkide meister ja käis enese asutatud mängukooriga mööda suuri linnasid Europas igal pool kiitust leides ja lusti

tehes. Temale sündis poeg, kes pärast isast weel kuulsamaks sai, aastal 1825 wiinakuu 25. päewal Wieni linnas.

Poeg sai isa käest hästi tublid õpetust ja mängis ühes teiste wendadega isa mängukooris ühes. Ta hakkas peagi oma kunsti tantsutükkide loomises katsuma ja on selles töös nii kaugele jõudnud, et teda praegu „walssside kuningaks" hüütakse, ehk ta küll mitte üksi walssisid ei ole komponeerinud, waid on ka palju polkasid, galoppisid, quadrillesid ja muid tantsusid loonud.

Kui tema isa oli aastal 1866 ära surnud, siis wõttis tema kuulsaks saanud mängukoori juhatuse enese kätte ja tegi teda weel kuulsamaks. Ta käis oma mängukooriga mitu korda Peterburis, Londonis, Parisis, Berlinis ning Amerikas Bostonis igal pool suure waimustusega ja rõõmuga teretatud. Peterburis on ka selle lehe toimetaja teda näinud ja tema mängukoori mängimist kuulnud, mis wäga ilus ja puhas on. Muidugi teada ei mängi ta mitte üksnes lustilisi tantsutükka, waid annab neid kõigest nagu lõbukõlaks teiste tõsiste muusikatükkide wahel kuulda.

Waheajal oli ta kümmekond aastaid oma mängukoori juhatusest lahti löönud, mis nüüd tema wennad Joseph ja pärast Eduard oma kätte wõtsiwad, aga wiimasel ajal on ta jälle ise mängukoori juhtimas. Alles mullu aasta algul käis ta Peterburis ja pani sääl oma kauni muusika mõjul päälinnalaste südamed ilutsema.

Iseäranis uuemal ajal on ta palju lauleldusi (ooperid) loonud, milles enamasti kõigis niisama kerget muusikat on leida, nagu tema tantsutükkidesgi. Need laulelduksed on kõigil pool maailmas teatrites mängitud ja kuuljatele nalja ja rõõmu teinud.

Johann Strauss on weel praegu priskes terwises ja loob oma lugusid ühte puhku edasi.

Lookene Carl Maria v. Weber'i elust.

See oli aastal 1810 kui C. M. v. Weber oma kahe sõbraga, kuulsa muusikameistri Abt Vogler'i jüngriga Gänsbacher'i- ja Meyerbeer'iga ühes Darmstadti wõõrastemajas koos istusiwad. Weberi seltsilised nokkisiwad teda tema wana pereema, Janitzsch'i pärast, kes Härja uulitsas elas ja temale 12 kop. eest lõunat andis. „Mis, minu kaheteistkümne kopikalist lõunat tahate Teie laimates põlata," hüüdis Weber põlastusega, mille taga aga tema waewalt oma rõõmsat tuju peita suutis, „see peab Teile kätte tasutud saama. Homme wõtame Meyerbeeri es-dur-kompositioni käsile ja mängime tema kuni wiimase palukeseni alla, ja kui tema meie kõhtudele mitte liiga ei saa tegema, siis olete ülehomme minu wõõrad. Aga pidusöök saab Teil olema, mis Teie oma elu-ea sees weel pole näinud!"

Et selleaegne suurherzog Ludwig I. suur muusika sõber ja tundja ja ka ise osaw mängumees oli, siis oli ta ühe kuulsa näitlejate salga oma teenistusesse wõtnud ja ühtlasi käskinud oma wana 100-aastalist lossi ooperimaja jälle uuesti parandada ja korda seadida. Näitelawa ehtimine ja asjade walmistamine, mis näitemängu etendamiseks tarwilikud oliwad, anti raamatuköitja Pfersdorfi hoolde, kes suur Weberi sõber oli. Pfersdorf tegi nüüd ööd ja päewa nõutawate asjade kallal tööd. Sääl seisiwad tema töö-toas juba walmis tehtud ja loodusele truuisti järele maalitud, isuäratawad praaditud kanad, pardid, aned ja kõigesugused kalad, korwikesed ja kausikesed kõigesuguste maiusroogadega.

„Kuulge, meister, need asjad peate minule tunni ajaks lainama," hüüdis Weber raamatuköitjale, kes imestamise pärast sõnagi suust wälja ei saanud seni, kui teine temale oma naljakat ettewõtet ära seletas. „Aga kui suurherzog just sellel tunnil tuleb, mil need asjad Teie juures on, siis saab mul wiimane walu taga olema." Weber aga oskas nii mõjuwaid põhjuseid suurherzogi tulemise wastu ette

tuua, et wiimaks Pfersdorf järele andis ja soowitud asjad suure muusikameistri korterisse talitas.

Kõige rõõmsamas tujus ruttas raamatupookija koju poole waimus weel seda naljakat tempu üle mõteldes, mis Weber oma sõpradele teeb, ja ka wahest kahetsedes, et temal enesel mitte wõimalik ei ole sääl juures olla ja näha, missuguse näo sõbrad tegema saawad, kui pettusest aru saawad. Aga oh häda! Waewalt oli ta oma töö-toa ukse lahti teinud, kui ta nagu wälgust lööbud seisma jäi. Keskt tuba seisis suurherzog ja wahtis imestades tühjade riiulite pääle. Meistrit silmates päris ta kohe puuduwate asjade järele. Waletamine oleks asja ehk weel hullemaks ajanud selle pärast rääkis Pfersdorf kõik nagu sündinud. Suurherzog tegi esiotsa küll kurja näo, aga asja lugu õieti järele mõeldes kõlas wiimaks niisamasugune rõõmus naer tema huultelt, nagu tunni aja pärast Pfersdorfilgi. „Üks pagana poiss, see wäike Weber! Ei mina oleks uskunud, et tema niisuguse naljaka tembu wälja mõistab mõtelda. Aga sinna pean mina warsti appi minema," lisas ta kohe juurde, muidu ehk söövad need kolm kelmi wiimati minu kallid näitelawa asjad ära.

Lõune aeg oli käes. Weberi toas seisis laud, kaetud kõige paremate ja kallimate söökidega. Ka Weberi sõbrad oliwad parajal ajal platsis, keda rohkem uudishimu kui söögiisu taga kihutas, sest missugust lõunat wõis 12 kop. eest saada! Weber läks neile ukse pääle wastu, teretas neid lahkesti ja palus tõsisel näol kohe lauda istuda. Sõbrad niisugust kalliste praadidega ja maiusroogadega täidetud lauda nähes ei saanud esiotsa muud kui imestades ah! lausuda. Aga mitte kaua ei leppinud nad imestamisega, waid hakkasiwad warsti ka tubli isuga toidu kallale. „Papp, papp! see on ju selge papp ja kliister!" hüüdis äkisti pool wihasel pool rõõmsal tujul Gänsbacher, ühte papist walmistatud praetud ani kõrgel ülewal hoides. „Jah tõesti papp," tõendas ka Meyerbeer, kes maiusrooga proowinud. „Oh sa pääkelm," pööras ta naerdes end Weberi poole, „kes wõis seda arwata, et sina meile meie endist nokkimist nii suurel mõõdul kätte maksma saad! Kõik on papist — shampanjergi!"

Sel silmapilgul koputati kaunis tugewasti ukse pihta. Kõigil kolmel oli suur hirm, ja enne weel kui Weber „sisse" hüüda wõis, läks uks lahti, ja üks suurherzogi lossiteener sammus tuppa, kinni kaetud korw käes. „Mina tulen kuningliku kõrguse suurherzogi käsu pääle lossi ooperimajast laenatud asju wastu wõtma," nõnda rääkis lossiteener muusikameistritele, kellel püksid juba õige tublisti püüli sõeluma hakkasiwad. Ühtlasi wõttis ta korwi päält katte ära, et oma sõnu teoks muuta, lisas aga weel juurde: „Selle eest aga saadab kuninglik kõrgus C. v. Weberile lossi köögist lõunat ja soowib temale kui ka tema seltsilistele hääd isu lootes, et see söök neile rohkem meele järele olema saab, kui Pfersdorfilt papist walmistatud road."

Ü. p. stud. J. Z.

Aateline süda.

J. Endla.

Oli kare, külm talwe ilm . . . Meie sõitsime kerge saaniga, mille ees noor hirnuw hobune tublisti traawis tuhiual üle walge lumewaiba. Winge tuul puhus kibedasti näo wastu. Aga trööstisime endid sellega, et enam palju sõita ei olnud. Meie sõbral oli täna õhtu, näärikuu 14., sündimisepäew; tahtsime talle lõbuduseks paari laulu laulda. — Meie olime kolmekesi: Gustav, Karl ja mina. Õiguse pärast oleks pidanud meid neli olema, sest iga mitme häälega laul on ikka siis ilus kuulda, kui neli häält on. Aga sääl oli ju sõber, kes pääle terwitust muidugi ühes saab laulma!

Meie jõudsime peagi talusse . . . sõber tuli wälja, raputas südamlikult kätt kõikidele ja kutsus tuppa. Sulane lasti hobust talitada . . . Toas hakkasime laulma:

„Tere sa, oh kallis päew." Pääle laulmise soowisime sõbrale tuhat õnne ja lõime klaasid tema terwiseks kokku. Selle pääle laulsime mõne laulu, ja siis ütles sõber: „Kas teate sõbrad! . . Tänan Teid soojast südamest õnnesoowimiste ja terwituste eest! Aga kõige suuremat rõõmu teeks mulle, kui me: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" laulaksime . . . Oh see wõib mind nõnda waimustada, et kas wõi . . . Jannsen on tema ka tuli ilusasti ümber pannud . . . Noh, kas laulame?" — Meie olime kõik selle poolt, ja sõber lubas passi laulda, millest meil puudus oli.

Kahe lugemise järele hakkas laulmine pääle. Esiti kõlasiwad hääled tasamini aga aegajalt paisusiwad nad wägewamaks, waimustawamaks . . . teise salmi hakatusel:

Sa oled mind ju sünnitand
Ja üles kaswatand

wõis sõber waewalt ühes laulda; meie nägime selgesti, kudas tema silmad wesiseks läksiwad . . . sääl hiilgasiwad pisarad. Kui meie aga weel suurema waimustusega, südamlikuma ja mehisema mõnuga laulsime:

Sind tänan mina alati
Ja jään sul truuiks surmani . . .

siis ei suutnud ta enam pisaraid hoida: nad jooksiwad kuulmata! Ka meiegi tundsime liigutust, sest meie hääled wärisesiwad. Oli nagu püha waimustus meie pääle tulnud, mis meie noori südameid isamaalikus armastuse tulega täitis. Wiimast salmi lauldes:

Su üle Jumal walwaku,
Mu kallis isamaa!
Ta olgu sinu kaitsija,
Ja wõtku rohkest' õnnista,
Mis ial ette wõtad sa,
Mu kallis isamaa!

oli meie sõber nii waimustatud, et tema silmadest otsata truudus oma isamaa wastu leekis! Tema palged punetasiwad ja lõkendasiwad imelikus selguses.

Pärast laulmist pühkis ta silmad kuiwaks ja ütles: „Suguwennad! Küll on ilusaid laulu-salmisid ja wägewasti liigutawaid wiisisid, aga niisuguse waimustuse tulega ei täida küll üksgi laul isamaa-armastaja südant, kui see praegu lauldud Soome-Eesti rahwa wiis ja sõnad! Sest kus oleks ka weel laul, mis nii waimustawalt kõlaks:

Ja wõtku rohkest' õnnista,
Mis ial ette wõtad sa,
Mu kallis isamaa!"

See oli lõbus õhtu. Meie kõnelesime weel palju oma isamaa-asjadest ja kahetsesime, et olewikus mitte kõigiti isamaaline töö õnnistaw ei ole. Alles keskköö ajal lahkusime koost. Hobune rakendati saani ette, ja meie tegime kodu minekut. Sõites mõtlesin iseeneses: Palju on meil küll isamaa poegi, aga nende seast on wähe, kes isamaad tõsiselt armastawad . . . Minu kõrwades helises ikka see laul ja need sõnad kõige armsamal mahedamal toonil:

Ja wõtku rohkest' õnnista
Mis ial ette wõtad sa . . .

Näitleja Karadigin.

Keisri Nikolai walitsuse ajal elas päälinnas õuenäitleja Karadigin, kellest mõndagi naljakat lugu räägitakse. Karadigin oskas keisri Nikolai häält nii osawasti järele teha, et igaüks, kes seda kuulis, tema ja keisri hääle wahel mitte wahet ei oleks wõinud teha. Keiser Nikolai, kes sellest ka kuulnud oli, laskis teda kord Alek-

sandri näitemajas oma juurde kutsuda ja küsis, kas see tõsi olla, et tema oma walitseja häält järele julgeb teha. Karadigin katsus esmalt wabandada; aga ei aidanud midagi, waid pidi keisri nõudmise järele sellest kohe proowi tegema. Nüüd küsis ta, millest ta rääkima peab. Keiser käskis teda rääkida, millest ta aga ise soowib. Ilma aja wiitmata pööras ennast Karadigin õueministri Wassiltschikowi poole ja rääkis kõwa, käskiwa häälega, mis täiesti nagu keisri oma kõlas: „Iwan Iwanowitsch Wassiltschikow, andke kohe minu kassast õuenätleja Karadiginile 1000 rubla!" Keiser Nikolai, kes ennast niisuguse julguse üle rõõmustas, käskis teda waikida ja ütles, et soowitud summa temale wälja saab makstud. — Ehk küll Karadigin kõrget palka sai, siisgi oli temal sagedasti rahast puudus. Kord jalutas ta tühja taskuga ja pahal tujul tänawal. Sääl tuli temale keiser wasta ja päris, mis temal wiga on. Nagu iga kord, nii oli ka nüüd temal kohaline wastus walmis. Ta ütles, et ta praegu raamatukauplusest tulla, kus ta üht wäga kena raamatut näinud. Aga et raha puudus suur olla, siis ei wõida ta seda mitte omale osta. Keiser kutsus teda nädali pärast oma juurde ja lubas siis selle raamatu temale kinkida. Nimetatud päewal oli Karadigin õigel ajal keisri juures ja sai wäga ilusa kullatud raamatu kingituseks. Kodu jõudes waatas ta raamatusse ja leidis, et selle lehed muud midagi ei olnud, kui sajarublalised paberi-rahad. Ilma et kõrget kinkijat weel kord oleks tänanud, sõitis ta Kaukasiasse terwisewett pruukima, kus ta õige toredasti elas, nii et pea jällegi raha põud käes oli. Nüüd kirjutas ta keisrile suure tänukirja, kus ta kiitis, et „raamatu" sisu wäga hää ja kasulik olla, aga kahju, — „raamatu" teine jagu puududa temal, ja Kaukasias ei olla seda kusaltgi saada, mille üle temal suur kurbtus olla. Ei pruukinud ta ka kaua oodata, siis sai temale keisri poolt „raamatu" teine jagu, see on uus rahapakk, juurde saadetud. — Ehk küll Karadigin'il oma koduarst oli, siisgi ei pidanud ta arstide kunstist suuremat lugu. Kui kord tema abikaas haige oli, laskis ta selle palwe pääle arsti oma juurde tulla, kes haiguse wasta rohtu kirjutas ja teisel päewal tagasi lubas tulla. Teisel päewal oli arstil sisse astudes esimene küsimine: „Kas olete ka minu tähe järele teinud?" „Ei ole, sest kui ma selle järele oleksin teinud, siis oleksin oma kaela murdnud!" oli tema wastus. „Kudas nii?" päris arst. „Waadake," ütles tema, kui te eile ära läksite, siis heitsin ma rohutähe kohe aknast wälja. Oleksin nüüd ise ka selle järele teinud, siis oleksin tõesti kaela murdnud, liiatigi, kus ma kolmandas korras elan. — Weel surma tunnil heitis Karadigin nalja. Arsti üteluse järele pidi ta pea surema. Tema abikaas nuttis selle pärast wäga ja palus meelt ära heites, et ta weel mitte ei sureks ja teda üksi ei jätaks. Tema aga kostis selle pääle: „Ma olen ikka sinu palwet täitnud ja sinu tahtmise järele teinud, aga nüüd kord tahan ka oma tahtmise järele teha!" Nende sõnade järele pööras ta ennast woodis ümber ja heitis hinge. „M."

Lühike muusika ajalugu.

(Järg).

Kolmeteistkümnendas aastasajas ei ole iseäranis kuulsaid nimesid nimetada muusika edendamises. Laulusid ega mängutükkisid ei loodud pea ei ühtegi. Aga kirjasid ilmus muusika üle. Nõnda oli üks Kölni linna õpetatud munk Franco (1225 aasta ümber) ja peaaegu selsamal ajal teine munk Italias Marchetto di Padova, kes muusika üle seletusi kirjutas. Siis elas ka Sorbonne maal kuulus õpetlane Dr. Johannes de Muris, kes nii hästi muusika-tükka komponeeris kui ka muusika üle õpetatud raamatuid kirjutas. Tema mõistnud ka juba mitme häälega laulusid kokku panna, aga meie ajani ei ole temast midagi jäänud.

Nüüd algab aga koguni uus elu muusikas. Iseäranis on seda Hollandi maast ütelda. Sääl oli selle läbi, et wabrikutöö ja muu käsitöö õitsis, palju jõudu ja

rikkust. Selle pärast oli siis wõimalik, et üks helimeister teise järele tõusis, keda kõiki meie muidugi ei wõi siin nimetada. Praegugi weel tunnewad uue aja kõrwad nende wiisidest rõõmu.

Kõige tähtsamad nimed Hollandi muusika-meistritest peame siisgi ära ütlema. Wanemast osast on nimetada Dufay (ütle: düwhee) Chimay linnast Hennegau maakonnast. Tema suri aastal 1432. Tema noodid on juba meie aja nootide moodi, ja ta astub juba contra-punktis edasi. Uuemast osast on nimetada Okeghem ka Hennegaust pärit elas umbes aastate 1420 ja 1480 wahel. Teda on juba tähtsaks komponistiks nimetada. Tema puhastas kokkuhelisemist, kaugendas ringlaulu kombelist helisünnitamist ja põhjusmõtte järele komponeerimist. Tema tegi juba meie aja wiisi järele nelja häälega laulusid ja tükkisid. Ka oli temal ikka üks päähääl ja teised saatjad hääled. Okeghem, ehk nagu Saksad teda nimetawad Ockenheim, oli 16. aastasaja kõige suurem meister. Tema kõrwal on iseäranis nimetada Josquin de Prés (ütle: shoskäng dö pree), kes aastal 1515 suri. Tema oli suur laulu ja mängu looja, ja tema sünnitused käisiwad see kord üsna terwest Europast läbi. See tuli sellest, et tema hästi kõlawalt ja sorawalt mõistis hääli kokku seada. Temal oli ka hulk õpilasi, kellest kõige tähtsamad oliwad: Jannequin, Arcadelt, Isaak ja van Berchem.

Selsamal ajal sai ka nootide trükkimine palju täiemaks. Kuna enne iga laul wasta oksa täiesti puu ehk tina sisse oli waja lõigata, kui teda trükkida taheti ja siis nõnda trükiti, nagu nüüd pitsari-pulgaga nime kirja ehk paberi pääle waotatakse, mõtles kuulus Itaalilane Petrucci (ütle: petrutschi) uut moodi nooditrüki wälja, mis peaaegu niisamati liikuwate noodiwiguritega on, nagu nüüd.

Mänguriistadest oli ka sellel endisel ajal orel kõige täielisem, ja teda nimetati pillide kuningaks. Pääle selle oli meie nüüdiste klawerite esi-isa ja üks iseäraline keeltega mänguriist wäga moodis. Mängukoorides oliwad kõige rohkem wiiulid, wiled, oboed, zingid ja pasunad pruugitawal.

Adriaan Willaert, kes aastal 1517 Roome linna tuli ja aastast 1528 Venedigu elama jäi, jõudis Hollandi muusika loomise hiilguse ladwale. Temal oli Venedigus ka suur hulk õpilasi. Kui tema 1560 suri, siis jättis ta hulga enese õpetatud muusiklasi järele, kes aga tema järele saada ei jõudnud, ja selle läbi hakkas Hollandi muusik alla poole minema.

Orlandi di Lasso'ʼs, kes Mons'is sündis ja Hollandi mees oli, tõusis Hollandi muusik nõnda ütelda weel enne lõpmist ära rääkimata hiilgusele. On keegi muusikus maailmas auustatud ja kuulus olnud, siis on seda see Orlando di Lasso. Aga tema on seda ka täiesti ära teeninud. Tema suured anded ja neist wälja keewad muusikatööd on weel praegu imekspanemise wäärt. Tema waimulikka laulusid on weel nüüdsel ajal koguni tihti kirikutes kuulda, ja need laulud on täis pühadust ja sügawat tõsidust. Orlando di Lasso suri aastal 1594.

Willaerti tähtsamatest järeltulijatest on weel nimetada: kuulus muusika õpetaja Zarlino, siis de Nore ja Porta. Wiimsed sünnitasiwad iseäranis rahwawiisi laadi laulusid ilmaliku sisuga. — Hollandlaste jälgedesse astuwad Itaalased ja wiiwad muusika kõrgele järjele.

Sellega oleme uuema aja heliwõimu järjele jõudnud ja saame tema üle tulewas aastakäigus laiemalt kõnelema.

Näitemängust

tõi minewane Laulu ja mängu leht kirjelduse, kus ka sõna „näitemäng" ette tuli ja laitust leidis. On tõsi, et „näitemäng" sugugi Greeka „drama" kohane nimi ei ole, sest „drama" tähendab sõna sõnalt just „näitlust" ja ei ole sääl „mängust" juttugi. Et

„näitlus" palju kohasem sõna „näitemängu" tähendamiseks on, seda ei saa keegi salgama. Aga „näitemäng" on mäga sügawasse rahwa keelesse tunginud, nõnda et waewalt teda wälja kiskuda jõutakse. Aga siisgi läheks see ka korda, kui kõik seda teeksiwad. Soowida oleks, et kõik näitemängu asemel „näitlust" tarwitaksiwad. Aga näitluse jagude tähendamiseks peawad weel uued sõnad loodud saama, sest sääl tulewad weel „mängud" ette, nagu: naljamäng, kurbmäng, laulumäng j. n. e. Laulumängu asemele soowis hr Dr. Hermann „lauleldus". See on laulumängule tõesti uus, kohalik nimi, ja saagu ta tarwitatawaks. Aga teistele näitluse osadele puudub weel uus nimi. Selle pärast olen ma järgmised sõnad loonud:

1. Naljandus (naljamäng.)
2. Waadendus (waate- ehk tõemäng)
3. Kurwandus (kurbmäug.)
4. Näidendus (terwe näitemängu kirjandust (drama) kokkuwõttes.)

Sel wiisil wõiksime siis endiste ja nüüdiste uute sõnadega järgmise reegli näitemängu ja tema kirjanduse kohta ülesse seadida:

Näidendus. Sellest kasub näitlus.

Näitlusest tema osad: 1. Naljandus.
2. Waadendus.
3. Kurwandus.
4. Lauleldus.

J. Endla.

Mujalt muusika elust.

Eugen d' Albert, keda juba enne oleme nimetanud, on alles noor mees, waewalt 22 aastat wana, aga juba on ta klaweri-mängijate seas maailmas üks kõige suurematest. Nagu hiilgaw päike hakkas ta aasta kolme eest muusika taewas paistma ja ähwardab kõigi klawerimängijate kuningale Anton Rubinsteinile praegusele Peterburi konserwatoriumi direktorile kõrwaliseks astuda. See noor mees on otse iluhelide hallik. Kõik maailm kuulab imeks pannes tema ära rääkimata ilusat mängu. Praegu, mil seda kirjutame, mängib ta Tartus küünlakuu 1. ja 3. päewal 1887. Et siin kõik, kes iganes muusikat armastawad, tema kontserdile tormawad, see on iseenesest mõista.

Adelina Patti on jälle suurele reisile laulma läinud, ehk tast küll juba waheajal kuulda oli, nagu ei tahaks ta enam awalikult laulda. Ta on nimelt Ameerikasse Mexiko maale läinud, kus ta lõune-maa laulu-lindudega wõidu kuuma-werelistele India würstidele ette lõõritab ja muidugi selle eest sadatuhandeid enesele maksta laseb.

Marcella Sembrich on ära rääkimata suure waimustusega Wieni linnas wastu wõetud. Ajalehed ütlewad, et teda niisama „nagu Patti" on wastu wõetud, see tähendab, et waimustus ei wõi enam suurem olla.

Alma Fohström, Soome maa ööpik, on wiimasel ajal õnnetustest aetud olnud. Nagu teame, tuli ta mullu suwel Ameerikast. Sääl oli teda igal pool ära rääkimata waimustusega wastu wõetud. Temale oli kontsertide ettewõtja poolest umbes kaks sada tuhat rubla lubatud. Tema ise, nagu kõik suured lauljad, ei tee kontsertide asutamisega midagi tegemist ega wõta raha sisse, waid annab kontsertide asutamise ühe mehe kätte, kes siis kõik kulud ja tulud ära toimetab. Wiimasest Ameerika reisist ei ole Alma Fohström rohkem saanud, kui kõigest ¼ sellest summast, mis ta kontrahi järele oli ära teinud. Siis tuli ta kodu Soome maale, jäi wähe puhkama ning andis siis kontsertisid Wene maal, kutsuti siis Iiri maale Dublini päälinna teatrisse suure palgaga. Aga uude kohta minnes on kuulus neitsi teel haigeks jäänud ja kolm kuud woodis pidanud olema. Nüüd laulab jälle rõõmsasti.

Sõnumid ja teatused.

Näärikuul.

Eesti Kirjameeste Selts 2. — Näitemüük maja-ostmise hääks, mille läbi ligi 200 rubla sisse tuli.

Wõisiku wallas Sepa talus 4. — Kihelkonna lauljad andsiwad ilmaliku kontserti, mis keskmist wiisi läks. Kontserdi-andja koori hääks tuli 19 rbl. 73 kop. sisse.

Palmse wallas, Wõsu külas 4. — Noored inimesed etendasiwad kaks näitlust: „Kroonu onu" ja „Teie käsu pääle, herra leitnant." Sisse tuli umbes 50 rbl. — Palmses, 7. Segakoori lauljad näitlesiwad teist korda „Worstaru linna pürjermeister" ja „Teie käsu pääle, herra leitnant." Mõlemates kohtades mängis Sagadi wiiulikoor, ja mõlemate etenduste sissetulek sai Palmse walla eeskuju-kooli hääks. Etendused läksiwad kõik kaunisti. Nii on Palmses paari nädaliga näitluste ja kontsertide teel umbes 150 rbl. kooli hääks sisse tulnud. Ilus ja eeskujuline töö!

Wiru maal, Liiguste walla koolimajas kolmandal jõulupühal ja kolmekuninga päewal näärikuu 6. Kontsert ja näitlus, mille läbi ligi 80 rbl. sisse tuli. Mõlemad etendused läksiwad ilusasti.

Mängu- ja laulu-kooridele.

Minewas numbris oleme mängukoorisid üles kutsunud, et mänguriistade, juhatajate ja mängijate nimed meile teatakssiwad. Mitmed koorid on seda teinud; teisi, kes weel ei ole endid meile teada andnud, palume seda õige pea teha. Nüüd lisame uue soowi ja kutse weel juurde ja palume nimelt: Andku endid ka Eesti laulukoorid meie üles järgmiste küsimuste pääle wastates: 1) Kus asub koor? 2) Kas ta on sega- wõi meeste-koor? 3) Kes on koori juhataja? 4) Mis on lauljate nimed ja mis häält nad laulawad?

Meil on nõuu nii hästi mängu- kui laulu-koorisid, kes truisti kauemalt kokku hoiawad, lehes nimetada, et nad rohkem tutwaks saaksiwad ja et tulewagi põlwe rahwas weel wõiks lugeda, kes meie ajal Eesti laulu on edendanud. Palume tungiwalt seda soowi tähele panna ja täita. Kirjad kandku adressi: „Dr. K. A. Hermann Tartus".

Laulu ja mängu lehe lugejatele.

Selle numbriga lõpeb „Laulu ja mängu lehe" teine aastakäik. Uus tellimine on käes. See aasta on lehele weel raskem olnud kui esimene, sest hulk lugejaid, kes esimesel aastal teda tellisiwad, jäiwad teisel aastal ära. Sellegi pärast ei ole leht mitte seisma jäänud. Ei sugugi! Ta on weel rutemalt ilmunud, kui ta kohus oli, sest poolteises aastas on kaks aastakäiku Laulu ja mängu lehe sõprade kätte saanud. Ka on tema üksikud numbrid suuremad kui enne lubatud, sest lubatud oli, et iga nummer umbes 12 kuni 16 lehekülge suur saab, aga nagu lugejad teawad, ei ole üksgi nummer 12 lehekülge suur, waid kõikidel on 16 lehekülge olnud. Leht on püüdnud suuremaid muusika sünnitajaid nii hästi eluloo, kui ka tööde ja mõndagi ka näo poolest pildi abil tutwaks teha ja on mitme muu kirjatüki ning laulu ja mängu läbi lõbu ja õpetust pakkunud. Seda wiisi saab leht ka edespidi wankumata ikka kõrgemale ja täiemale sihile ja eesmärgile püüdma saada. Meie lootus on, et rahwas lehekesest seda rohkem hakkab lugu pidama, mida kindlamini ja korralisemini ta oma teed käib ja et Eesti muusika edendajad seda ainust Eesti muusikalist ajakirja surra ei lase. Meie ootame ja loodame siis ka, et kõik wanad tellijad meile truuks jääwad ja ka uusi sõpru meie lehekesele toowad. Palume tellijaid õige ruttu oma tellimisi üles anda, et adressside trükkimisega walmis saaksime. Tuhat terwist ja uut rammu lauljatele ja mängijatele!

Laulu ja mängu lehe toimetus.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 6. Февраля 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Laulu ja mängu leht.

Noodi jagu.

Laulude juhataja.

(Lühendused: sk. = segakoor, mk. = meestekoor, 3 h. = 3 häälega, 2 h. = kahe häälega, lk. = laul klaweriga. mr. = mänguriistadele, 1. w. = 1 wiiulile, 2. w. = 2 wiiulile, kl. = klaweritükk.)

		Nr.
Armsalt särab nüüd meil päike . .	sk.	4
Ei õnne aset keegi tea	sk.	6
Elagu! Ta elagu	mk.	19, 20
Ennäe, neitsi sai käima p.	sk.	54
Halleluja! Nüüd surm on ära. . .	sk.	8
Hellad wennad, astkem kokku. . . .	1 h.	25
Hellakene, ärka pidupühale	sk.	80
Hilja ööl (3 wiiulile)		63
Igal aastal jälle	3 h.	48
Jookse, hobune, läbi metsa maa. . .	sk.	51
Issandat kiida :,: hing	sk.	38
Juba kase ladwalt lehed.	2 h.	46
Juba lõppemas on päewa töö . . .	mk.	24
Jumal meie warjupaik.	sk.	71
Jumal on suur	sk.	79
Kasatschok	w.	58
Kas kuulsid kewade linnu laulu keeli	sk.	77
Kes ikka truu ja õiglane	2 h.	41
Kewade kenamal õistimise ajal . . .	mk.	72
Kewade on kuulus mees	mk.	13
Kiis, kiis, kuhu jääd sa?	2 h.	39
Kõik maa ja taewas on ilu täis . .	2 h.	32
Kõla kaugel, kaunim laul.	mk.	16
Kord halja salgu wilus	2 h.	47
Kus põhja lahe kohiseb	mk.	74
Kui aega päewa kära.	lkm.	18
Kui ilus sa tasane waikus	sk.	3
Kui istun üksina puude all.	sk	78
Kui kaunis on siis metsas	2 h.	42
Kui püha on sinu koda	sk.	12
Kuis oli ilus nurm ja aas	2 h.	31
Küll kurwalt nüüd laulan	lkm.	14
Kui waatan mina silma sull' . . .	mk.	27
Kuulete nüüd, lahke on hüüd . . .	sk.	56
Käes nüüd on mul see tund . . .	sk.	33
Ma astun rõõmsalt pääle	2 h.	62
Marss (wiiulile).	w.	22
Mis sarwe hääl, mis lõbulaul . . .	2 h.	49
Miks sa leinad, lillekene	sk.	76
Moskwa Mustlaste laul	kl.	65
Mul oli ilus isamaa	mk.	15
Mustlaste polka-masurka	kl.	5
Mu suurem rõõm on isamaa . . .	sk.	17
Lauda kata, rooga kanda (kanon) . .		40
Laula ikka, laula sa	mk.	1
Laulu-räästas aias	klt.	68
Neiu puna-suukene	mk.	52
Nüüd järw on wait	mk.	50
Oleksin linnuke	mk.	10
Oh leinakem! Ja kaebakem	sk.	7
Oh wõiksin linnu tiiwul	sk.	67
Oh wõiksin ma laulda.	mk.	64
Oja, kas heinamaal jooksed	sk.	73
Õnn sell', kes oma lootust	sk.	53
Pilwede kaudu lindude teedel . . .	sk.	2
Polka (nelja wiiulile).	4 w.	11
Polka (2 wiiulile)		82
Polkad (wiiulile) . 23, 24, 28, 30, 35, 57—		61
Polka-masurka		45
Pulmad tulewad.	2 w.	43
Püha :,: :,: on Sebaot	sk.	34
Päew looja läeb ja jõuab öö . . .	2 h.	37
Quadrille-Française	w.	69
Saaniga sõitsin ma sohinal	mk.	21
Sest a'ast kui elu käigil	mk.	66
Su priiust olid matnud	mk.	70
Tahad sõjameheks heita	2 h.	44
Tasa mõlgub mõnul nüüd	sk.	75
Trara :,: Nüüd jahi sõbrad rutake. .	mk.	26
Tudu, tudu, tuwikene	lkm.	36
Unenägu	2 w.	9
Üks laps on meile sündind	sk.	55
Wana usu Wenelaste tants	w.	59
Wanemuine laulu-tarka	3 h.	81

Laulu ja mängu leht.

1. Laula!

Wägewasti. K. A. H. 1886 1. III.

1. Lau-la ik-ka, lau-la sa: E-la-gu jah i-sa-maa mu
2. Lau-la ik-ka, lau-la sa: Õit-se-gu jah õit-se-gu mu

1. Taa-ra tam-med seis- - ku eh - tes,
2. Te - ma mõ-nus õi - - e ma - - gu

i - sa-maa, Taa-ra tam-med seis-ku eh-tes,
i - sa-maa, te - ma mõ-nus õi - e ma-gu

lin-nud laulgu nen-de leh - tes! Lau - la ik-ka, lau-la sa:
ol-gu o-ma rah-wa ja - gu! Lau - la ik-ka, lau-la sa:

Täit-ku hää-dus
Wai-mu wõi-mus

Kas - wa - gu jah, kas-wa-gu mu i - sa - maa!
Kand-ku wil - ja, kandku wil - ja i - sa - maa!

te = ma pin = = da,
saa = gu kau = geks,

Täitku hää=dus te = ma pin=da ü = len = da = gu auu ta hin = da!
Waimu wõi = mus saa = gu kan=geks, et ta i = al = gi ei lan = geks!

A. Reinwald.

2. Tuuste-laul.

Kindlalt. (Segakoor.) N. Möller.

mf

Pil = we = de kau = du lin = du = de tee = del tuis = ka = me ü = le me we = te ja maa.
Hommi = ku tü = tar kul = las=tel kee = del ta = hab me tii = wa = del män=gi = da ka.

Lae = ne = te lat=wa = del tant=su = sid teeb, met = sa = des ko = hi = nat kor = da=del keeb. Hoo = ne = tes i = ni = me ra = hu=tult wa = ga

kuu=leb, kui rak=su=mas ma=jad ja puud. Siis=gi me töö=del on

ka=su=gi ta=ga, wih=ma ja õn=nis=tust kand=wad me suud. K. A. H.

3. Öö-laul.

Õrnalt ja parajalt. (Segakoor.) Franz Schubert (1797—1828).

p *mf* *pp*

1. Kui i=lus sa, ta=sa=ne wai=kus, ra=hus=tus ka!

Waat=ke, ku=da sel=ged tä=hed rän=da=wad sääl, üks teist saat=wad,

p

mei = e pää=le al = la waat' = wad wa = gu = jas=ti, wa = gu = jas = ti

tae=wa si = nast la = he = das = ti, wa = gu=jas = ti, wa = gu=jas = ti,

tae=wa si = nast la = he = das = ti.

Ü. p. K. A. K.

4. Lehekuu-laul.

Lõbusalt. (Segakoor.) Giacomo Rossini (1792).

Esiti üksikud teist korda koor.

Arm = salt jä = rab nüüd meil' päi = = ke, te = re = ta = gem nüüd

te = = da auul! Te = ma meil' saa = dab lõ = = bu läi = ke, et

kõ = la = gu me rõõ = mu laul, et kõ = la = gu me rõõ = mu laul, et

kõ = la = gu, kõ = la = gu me rõõ=mu = laul! Mä=ge = dest kost=ku,

kost=ku ta was=tu, kost=ku ta was = tu meil' o = rus = se!

Kõ = la = gu met = sa ja wai = = nu pääl! Kõ = la = gu met = sa ja

wai = = nu pääl — — — — — — — !

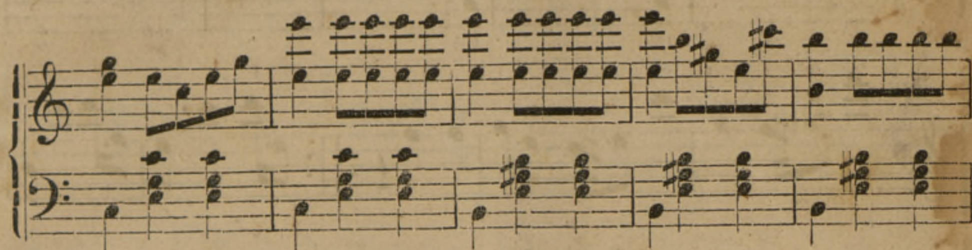
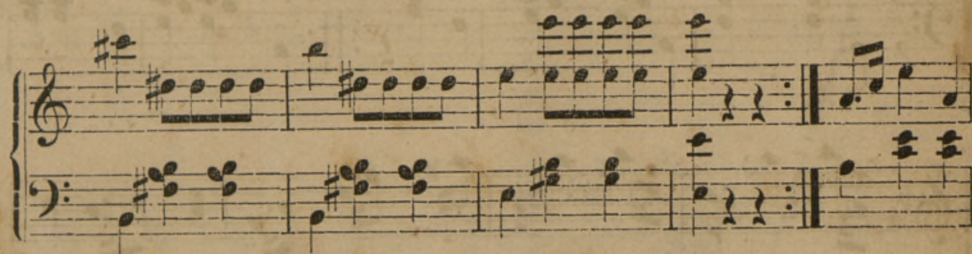
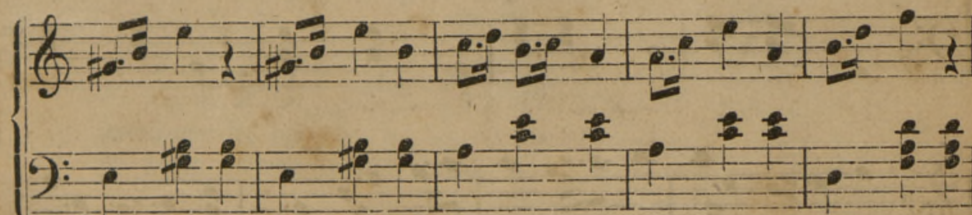
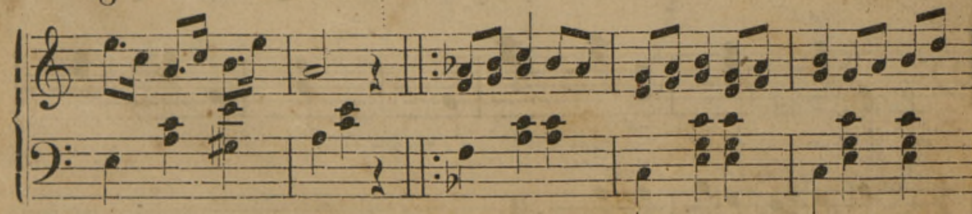
5. Mustlaste polka-masurka.

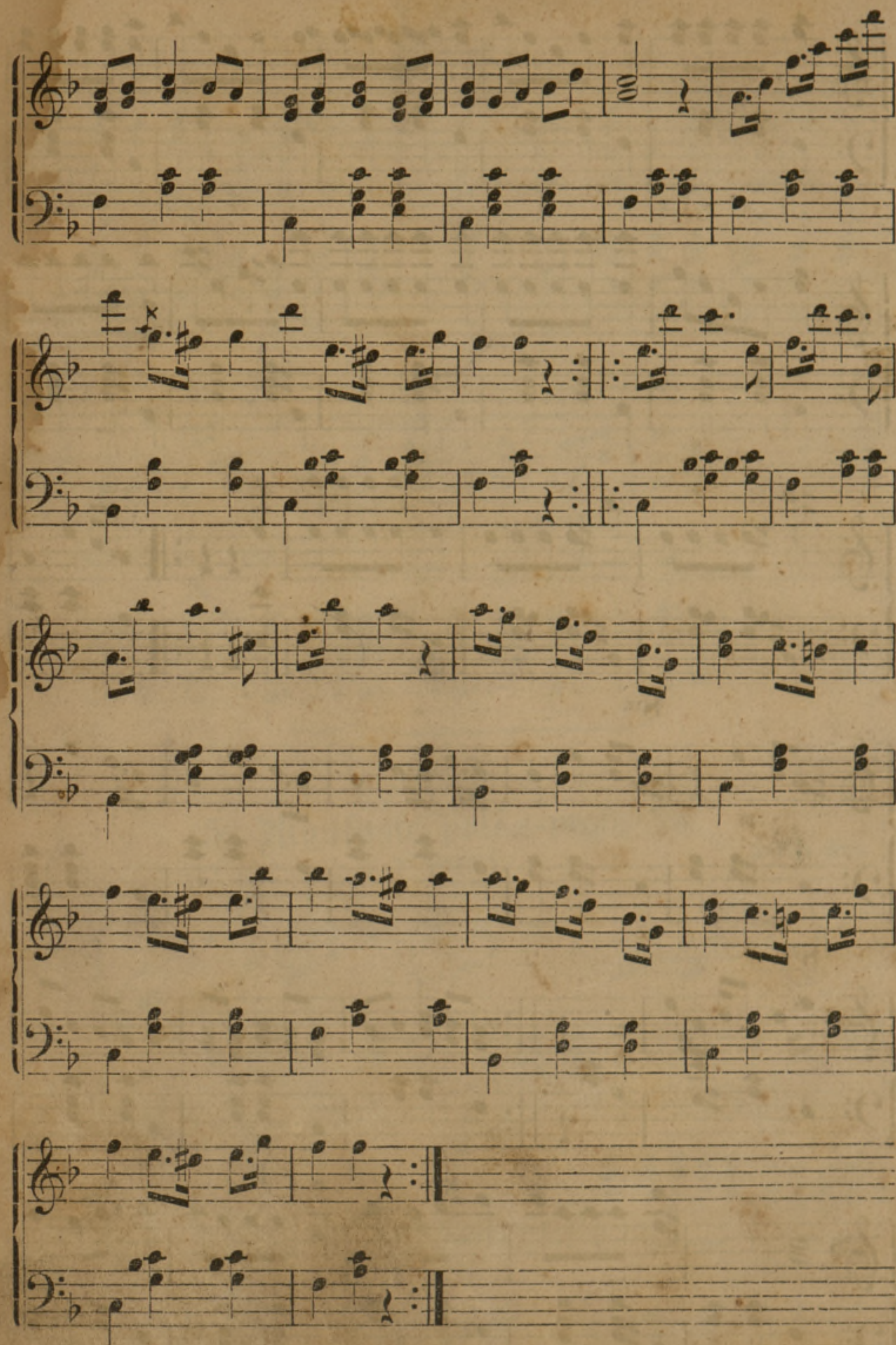
(Klawerile.)

Julius Otto.

8va

8va

8va

8va

Дозволено Цензурою. Дорптъ, 18. Марта 1886 г. Trükitud W. Just'i juures Tartus.

6. Õnn.

Südamest. (Segakoor.) **Robert Schumann** (1810—56).

mf p

1. Ei õn-ne a-set kee-gi tea, ei kee-gi õn-ne sõb-raks saa,
2. Kui lä-hed a-ga ot-si-ma, sa lei-ad wi-let-su-se eest;

mf

ta rän-dab, i-gast pai-gast pea ja ah-wat-leb end ot-si-ma
see soo-wib sõprust si-nu-ga, see lei-da nõnda maast kui weest,

ja ah-wat-leb end ot-si-ma.
see lei-da nõn-da maast kui weest.

Nues Tasku Laulikus.

7. Suurel Reedel.

Pikka. (Sololaul.) **H. Graun.**

1. Oh lei-na-kem! Ja kae-ba-

Klawer ehk orel.

kem! Suurt mu = ret tu = leb kan = da, Jee = ſuſt,

Is = ſa ai = nuſt laſt too = dakſ' hau = da pan = = da!

Oh a = has = = tuſt! ja kur = was = tu = = =

Tenor. Oh a = = has = = tuſt! ja

kur=was = tust

= = = = = = = st! Nüüd sur = = nud Kris = = tus

kur=was = = tust Nüüd sur = = nud

ä = = = = = = = = = = = = ra! Saat = = nud

Kris = tus ä = = = = = ra!

mei = le kõi = = = = = = = gi = = le

Saat = nud mei = = le kõi = = gi = = le

see = = ga tae = wa wa = = = = = = = = = = = ra.

see = ga tae = wa wa = = = = ra.

Koor.

Oh pa = tu = ne! Waat, si = nu töö on Te = mal' sur = ma tei = nud, et sa o = lid kur = jas = te ü = le kee = lu läi = = nud.

8. Ülestõusmiseks.

(Segakoor.)

J. Sörensen.

mf *p*

1. Hal = le = lu = ja! Nüüd surm on ä = ra wõi = de = tud ja e = lu saa = nud
2. Hal = le = lu = ja! Oh o = le rõõmus i = ni = me, see sulle troosti

p

ku=nin = = gaks. Hal=le = lu = ja! Nüüd hau=ast e = lu il = mu=nud ja
sõ=nu = = miks. Hal=le = lu = ja! Sest e = lusaan'd ka si=nu=le küll

saa = nud mei = es wä = ge = waks.
i = ga = we = seks a = la = tiks.

K. A. H.

9. Unenägu.

(Kahe wiiuli tarwis tükk.)

K. A. H.

10. Soow.

(Meestekoor.)

Fr. Silcher.
Saksa rahwawiis.

pp mf pp mf

1. O-lek-sin lin-nu-ke, len-dak-sin si-nu-le, ar-mu-ke, ma,
2. O-len küll kau-gel ma, u-nes mu juu-res sa, kõ-net siis suus,

ar-mu-ke, ma; o-lek-sin lin-nu-ke, len-dak-sin si-nu-le
kõ-net siis suus; o-len küll kau-gel ma, u-nes mu juures sa,

ar-mu-ke ma ar-mu-ke, ma: Et a-ga ei wõi ma,
kõ-net siis suus, kõ-net siis suus: A-ga kui är-kan, siis,

ei wõi ma, ei wõi ma, et a-ga ei wõi ma, jään ük-sin-da,
är-kan, siis, är-kan, siis, a-ga kui är-kan, siis i-gat-sus uus,

et a-ga ei wõi ma, ei wõi ma, ei wõi ma, et a-ga
a-ga kui är-kan, siis, är-kan, siis, är-kan, siis, a-ga kui

ei wõi ma, jään ük-sin-da.
är-kan, siis i-gat-sus uus.

Ü. p. K. A. K.

11. Polka.

(Nelja wiiulile.)

Eesti rahwa mängutükk.
Ü. k. Oja. Sdn. Ruut.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 12. Апрѣля 1886 г. Trükitud W. Just'i juures Tartus.

12. Kui püha on sinu koda.

(Segakoor.)

Dr. Fr. Silcher.

Adagio. p

Ten. I.
Ten. II.

Kui pü = ha, kui pü = ha on si = nu ko = =

Bass.

cresc.

da! kui pü = ha, kui pü = ha on si = nu ko = da!

peroliselt

Andante. mf

Sopran.
Alt.

mull' ar = mas

Ar=mas mul=le on, oh Js=sand, si = nu ko = da mull' ar=mas

Tenor.
Bass.

mf

on, mull' ar = mas on su ko = da, oh

on, mull' ar=mas on, oh Js=sand, si = nu ko = da, oh

f

Js = sand, si = nu ko = da ja see koht, kus si = nu au = u, kus

f

si = nu a = u e = lab, si = nu au = = u, *f* si = nu

au = = = u e = = = = lab.

mull' ar = mas on, mull' armas

mf

ar=mas mulle on, oh Js=sand si = nu ko=da, mull' armas on,

mf

on su ko = da, oh,

mull' ar=mas on, oh Is=sand, si = nu ko = da ja see

f

koht, kus si = nu au = u, si = nu au = u e = lab, kus

f

si = nu au = u e = lab, kus si = nu

au = u e = lab, si = nu au = u e = =

mf

lab, si = nu au = u e = = = = lab.

13. Wäike kewadene laul.

Röömsasti. (Meestekoor.) K. Ramm.

Ke = wa = de on kuu=lus mees lah = ke lau = lu=kuns = ti sees;

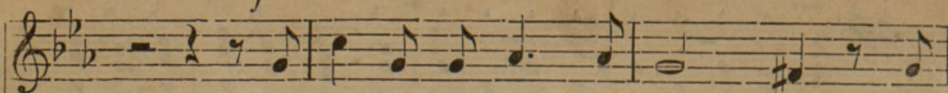
tal on hää=led i = lu = sad, hää = le mõ = nud mõ = ju = sad,
hää = led i = lu = sad mõ = nud mõ = ju = sad

tal on hää=led i = lu = sad hää = le mõ=nud mõ = ju = sad.

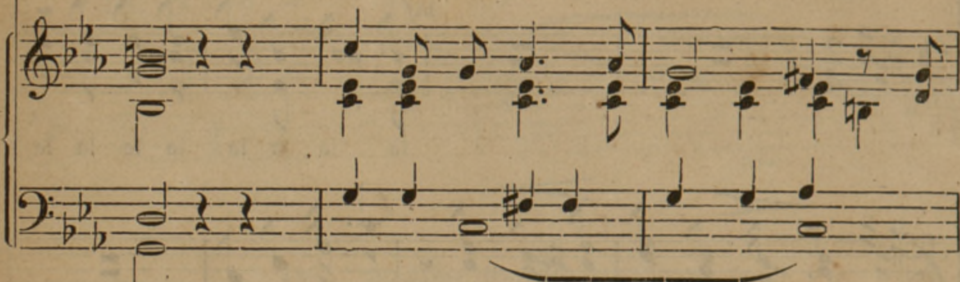
14. Kurw meel.

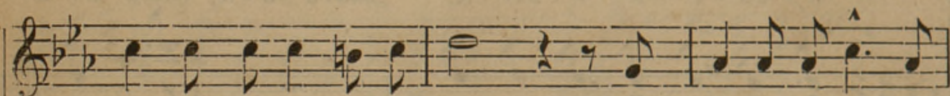
(Laul klaweri kaasmänguga.)

—J....

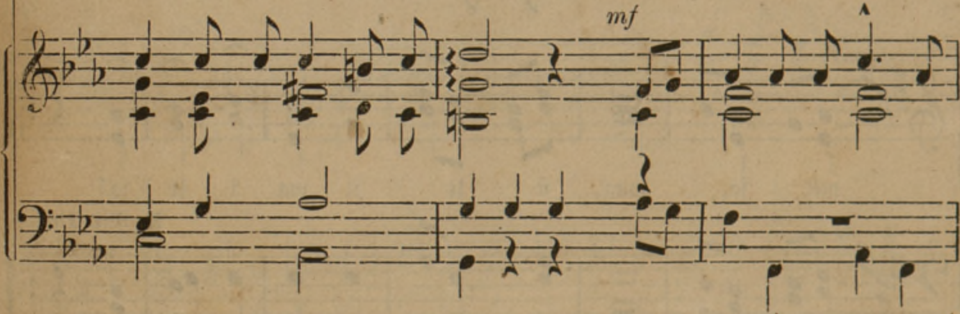

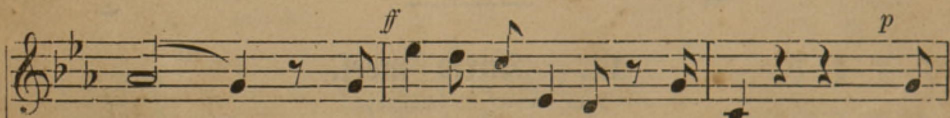
Küll kur=walt nüüd mi = na lau = lan, ei

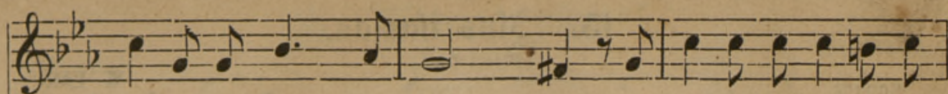
tei = si = ti ol = la see wõi, ma waen=la = se ü = le

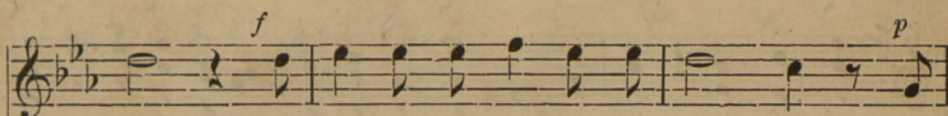
wal = wan, ta haa=wa=sid mi=nu = le lõi. Küll

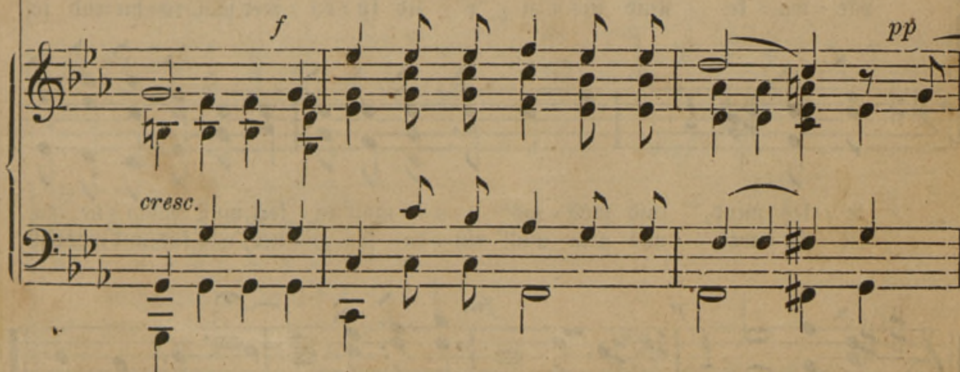

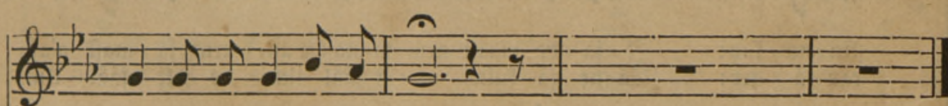
kur=walt nüüd mi = na lau = lan, ei tei = si = ti ol = la see

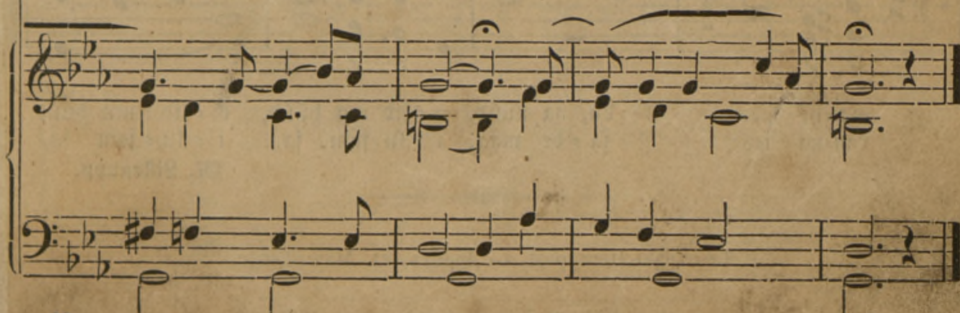
wõi, küll sü = da = mes wa = lu ma kan = nan, ta

õn = ne = tust mi = nu = le tõi.

Ü. t. P. Hellat.

15. Isus isamaa.

(Meestekoor.)

Kaunilt. *f* A. Läte.

1. Mul o = li i = lus i = sa = maa, ei te = da i = al
2. Ja kui ma tu = lin wöör = si = le, küll pais = tis sääl ka

3. Sääl löö = ris ka üks lau = lu = lind, ta ar = mul mee = li=
4. Ja kui siis si = nu tam = me all ju kuul = sin lau = lu

mf

u = nus = ta Sääl kas = wis i = lus tam=me = puu, ta leh = tis lau = lis
päe = wa = ke. Kuid siis = gi o = lid sü = da = med sääl rö = hu = tud ja.

te = les mind, kuid wöö = ras o = li mull' ta keel, mull' wasta = ne ta
lii = ku = wal, uus arm mull' rin = da si = gi = nes, mis kustund wöörsil

p *fm*

lin = nu = suu: I = sa = de maast arm = sa=mast a'ast, arm = sa = mast a'ast.
rau = a = sed: Jää=ne ja külm o = li sääl ilm, o = li sääl ilm.

ma = he meel: Ko = du, sa nüüd, o = lid mu hüüd, o = lid mu hüüd.
rän=na = tes: I = sa = de maa, i = lu=sam sa, i = lu = sam sa.

M. Lillenupp.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 21. Мая 1886 г.

Tartus, trükitud Schnakenburg'i juures 1886.

16. Isamaa pinnal.

Käigi taktis. (Meestekoor) F. Sering.

cresc. *ff*

Kõ-la kau-gel, kau-nim laul ha-li-a - ho, ha-li-a-ho, ha-li-a
Ast-kem auu-said ra-da - si „ „ „ „ „ „

cresc. *ff*

ho, ha-li-a-ho! Lõ-bul, rõõmul, i-lul, auul, ha-li-a - ho, mu lau-lu-
„ „ „ Ees-ti po-jad e-da si „ mu lau-lu-

mf

ke! Ha-li-a-ho, ha-li-a ho! Wen-nad nüüd
wäes! I-sa-maa
„ „ „
la la la la la la la la la la la la

wäl-ja, et lau-lu la-seks rind, kus i-al Ees-ti pind
pin-nal las' he-li-se-da huul, mäe har-jal, kus on tuul.

 la la la la la la la la la la

Wa = ra kui hil = ja ma kõ = lis = tan, laul, kand = lel
Arm = sak = se rin = nal mu lau = lud lah = ke nei = u

la la la la la la la la la la la la

sind. Ha = li = a = ho. Käi = me laul = des o = rus, mäes, ha = li = a = ho, sõb = rad
suul. „ „ Rän = dan laa = nes la = ge = dal, „ „ „ wii = dan

kind = lalt kä = si käes ha = lia ho. Lä = heb nuk = raks sü = da
ae = ga weel ja maal „ „ Ees = ti maa, sull' lau = lan

meel, ha = li = a ho, Õn = nis = tab mind jäl = le laul ja
ma „ „ „ õit = se, kan = na kau = nid õil = mid

keel ha = li = a ho. ha = li = a ho!
sa " " " " "

H. A. Roosmann.

17. Mu suurem rõõm on isamaa.

(Segakoor).

P. Laredei.

f

Mu suu-rem rõõm on i = sa = maa, kus olin kät = kis kii = ku = mas ja

kus pais = tab päi = ke ku = mab kuu

hil = jem wai = nul hui = ka = mas,

kus kuu ja

kus pais = tab päi = ke, ku = mab kuu

lau = lab lah = kelt lin = nu suu. *f* Mu i = sa = maa, *pp* su põr = mus ka

 lau = lab lah = kelt lin = nu suu.

ma ta = han üks = kord pu = ha = ta.

18. Õhtu-rahu.

(Laul klaweri kaasmänguga altole ehk baritonile.) Eesti rahwawiis.
Seadnud **M. Hermann.**

Klawer.

pp

Laul.

Kui ae = ga päe=wa kä = ra ei
Ja kä = si, kes neid sea = dis, et
По - гасъ ужъ день ру - мя - ный, бле-

neid nä = gib tae = wa teel nii
mind püü = ab wai = gist' = da: Hing
ти - хонь - ко у - сы - пилъ, скло-

päewad, kuud nii aas = tad neid näewad hiilgwat weel.
kan=na=ta ja oo = ta, ja pöö=rad ko=ju ka. L. Koidula.
нил-ся надъ кра - ват-кой и за-на-вѣсъ спус - тилъ.

19. Elagu.

Elawusega. (Meestekoor.)

f

E - la - gu ta kõr - gest', e - la - gu ta kõr - gest', kõr - ges - ti!

f

20. Elagu.

(Meestekoor.)

A. W.

mf *cresc.* *f* *ff*

Ta e - la - gu, ta e - la - gu, ta e - la - gu, ta e - la-

mf

ff

gu, ta e - la - gu!

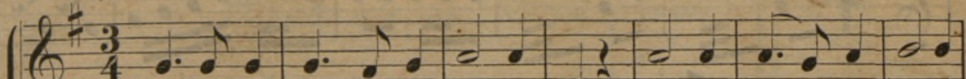
Дозволено Цензурою. Дерптъ, 1. Іюля 1886 г. Trükitud W. Just'i juures Tartus.

21. Kadunud kinnas.

(Meestekoor.)

K. A. Hermann.
1874.

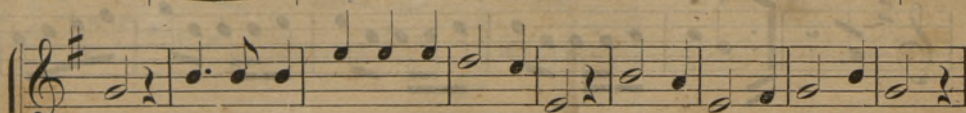
Üksik.

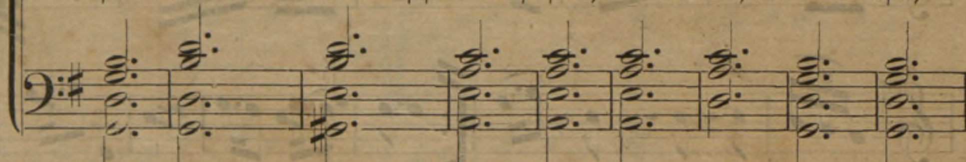
1. Saaniga sõitsin ma sohinal läbi küla kiire-
2. Talusse sisse ma sammusin, tuli wastu neiu-
3. „Ei ole näinud, ta kostis mull', tahan teistelt küsi-
4. „Külamees, keegi ei kinnast näin'd, palun, wõta wasta
5. Sõites säält läbi siis iga kord oli minul äpar-
6. Isa, oh millal mull' talu saab? Mil wõin tuua armuk-
7. Nägu tal naerul, tal walge pää, silmad hellad sini-

Koor
mokahelil.

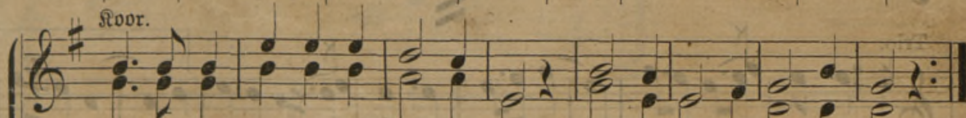

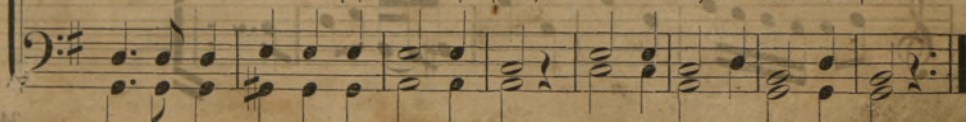
ga, ära mu kinnas siis kadus sääl, läksin kinnast otsima,
ke: „Neiu, kas nägid mu kinnast maas, ütle mulle, hellake,
da." Neiu mult häben'des ära läks, pea jälle tuli ta,
see." Kinda ma wõtsin ja läksin säält, sinna jätsin südame,
dust, rattapulk kadus wõi kukkus piits, ikka leidsin wiiwitust,
se? Neiu mul magus ja lõbus on, tahab minna mehele,
sed: mõnuslik mini sest neiust saab, talitab, mis tarwitsed,

Koor.

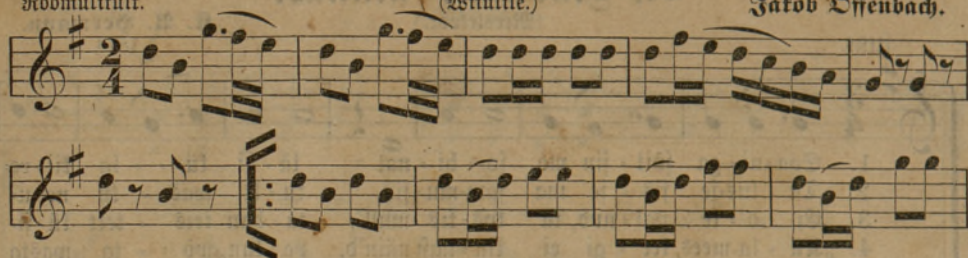

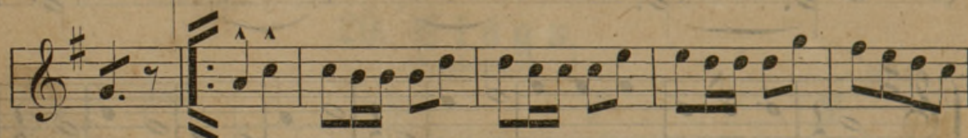
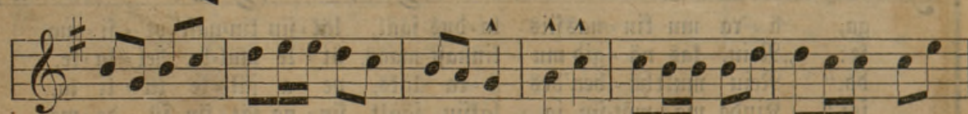
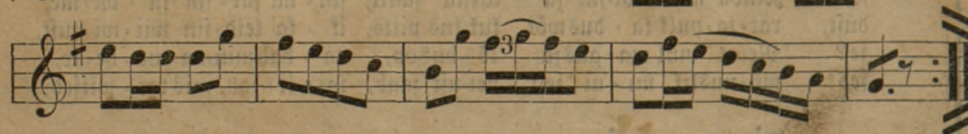
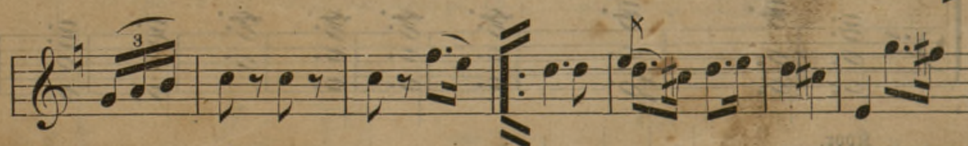
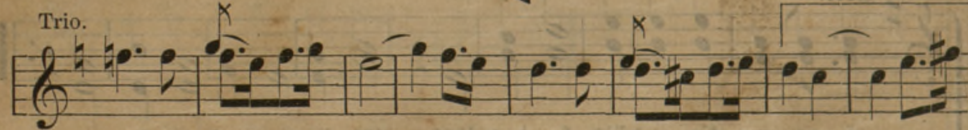
ära mu kinnas siis kadus sääl, läksin kinnast otsima.
neiu, kas nägid mu kinnast maas, ütle mulle, hellake:
neiu mult häben'des ära läks, pea jälle tuli ta.
kinda ma wõtsin ja läksin säält, sinna jätsin südame.
rattapulk kadus wõi kukkus piits, ikka leidsin wiiwitust.
neiu mul nägus ja lõbus on, tahab minna mehele.
mõnuslik mini sest neiust saab, talitab, mis tarwitsed.

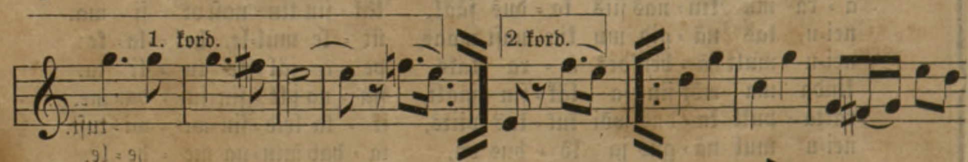

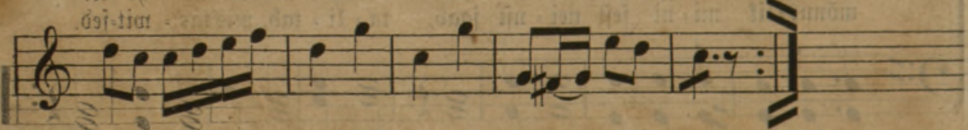
22. Marſs.

Röömulikult. (Wiiulile.) Jakob Offenbach.

23. Polka.

Kergelt. (Wiiulile.) Kuulmise järele. — J. Wätson.

1. kord. 2. kord.

1. kord. 2. kord.

24. Polka-Masurka.

J. Wätson.

Kergelt. (Wiiulile.)

25. Pidu laul.

W. A. Mozart.

Hel - lad wen - nad, ast - kem kok - ku
lus - ti - pi - - du lau - a üm-ber!
Tõst-kem klaa-sid,
tõst - kem too-bid, las - kem prii - ust e - la - da!

Dr. M. Weske.

Teised salmid „Rahwa laulikus" nr. 10.

26. Jahi laul.

Tugewasti ja wäga ruttu. (Meestekoor.) F. Saebelmann.

Tra - ra, tra - ra, tra - ra jne.

Tra - - ra - - - - tra - ra, tra - ra, tra - ra, tra-
Tra - ra tra-ra, tra - ra, tra - - ra - - - - -

ra tra - ra tra - ra tra - ra

tra - ra tra - ra tra - ra, tra - ra, tra-

ra, tra - ra, tra - ra, tra - ra!

{ Nüüd ja - hi sõb - rad,
{ Waat puu-de lad - wal

ru = ta = ke! Meid hüü = ab kok = ku sarw. Ja ron = gi en = did
pu = ne = tab ju sel = ge e = = ha koit, ja u = du pel = gu

sea = di = ge, et täis saaks mei = e arw.
ki = hu = tab, et al = ga = da wõib sõit.
Kui kenast' ka = hab

kaa = sik ja kõ = lab was = tu nõmm! Kõ = la = gu, põ = ra = gu sar = we

1. kord. 2. kord.

hääl, ü = les, loo=mad, o = rul, mäel! mäel! Tra = ra, tra=ra, tra=

ra! Kõ = la = gu, põ = ra = gu sar = we hääl! Tra = ra, tra = ra, tra=

ra! Kõ = la = gu, põ = ra = gu sar = we hääl! Tra = ra, tra = ra, tra=

ra! Tra = ra, tra = ra, tra = ra.

P. Ruubel.

27. Kui waatan mina silma sull'.

Antante con moto. (Meestekoor.) **F. Saebelmann.**

parajalt liigutult

p *mf*

1. Kui waa = tan mi = = na sil = = ma sull', siis ka = ob waew ja
2. Kui pe = a hin = = gab rin = = na na'al, ma' tae = wa õn = = ne

p *mf*

Antante con moto

mu = = re mull'. Wõ = taks sa suud mull' an = = da ka, saak=
tun = = nen maal. Üt = led sa a = = ga: ar = = mu = ke! Nut=

1. Wõ=taks sa suud mull'
2. Ül=led sa a = ga

sin ma ter = = weks kor = ra = ga.
ma ma .pe = = an pei = u = ke.

1. Saaksin ma ter=weks.
2. Nut=ma ma pe=an.

S. k. ümberp. F. Saebelmann.

28. Polka.

28 Polka

Taktis. (Wiiulile.) Rahwa pillist.

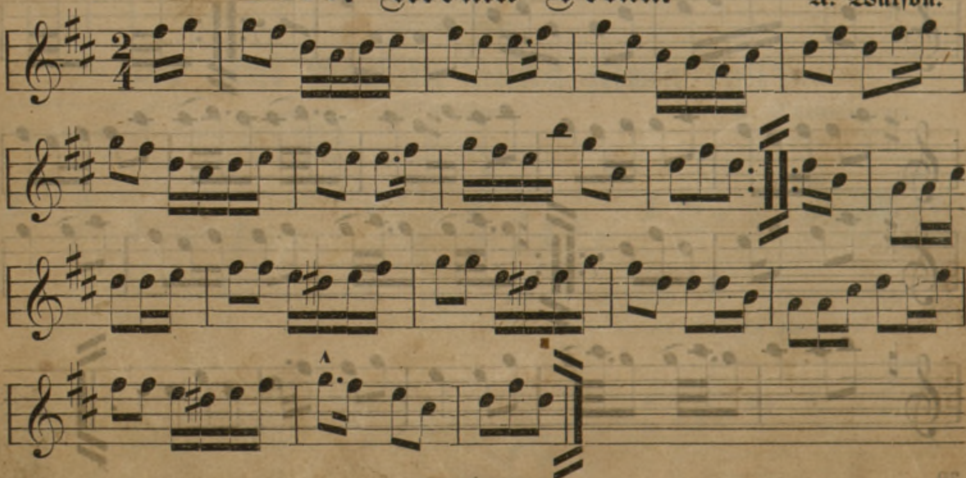
29. Ohtu laul.

Parajalt. (Meestekoor.) Wene rahwawiis. N. h. s. **F. Saebelmann.**

1. Ju-ba lõp-pe-mas on päe-wa töö, wai-kist ra-hu an-nab kõi-gi-le öö, mis meil ko-su-tust ja kin-ni-tust toob, wä-sind liik-mi-le weel uut jõu-du loob.

30. Rõõmu Polka.

A. Wätson.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 17. Сентября 1886 г. — Trükitud K. A. Hermanni juures Tartus.

31. Linnukeste äraminek.

Tasaselt pikkamisi. (Kahe häälega.) **A. Tolstoy.**

1. Kuis o - li i - lus nurm ja aas! Nüüd kõik maa-ilm on lei - na-
ol - nud muret sü - da - mes meil hal - jal ok - sal is - tu-
on meil sü - da mu - ret täis: Meil ko - du - ko - hast ä - ra-

mas. Ju möö-da ma - he su - we päew, ja möö-da ma - he su - we päew, ja
des: Meid täi - tis sel - ge rõõm ja lust, meid täi - tis sel - ge rõõm ja lust, ja
reis! Siit pea-me ä - ra lah - ku-ma, siit pea-me ä - ra lah - ku - ma: Jää

rõõ - mu jä - rel tu - leb waew, ja rõõ-mu jä - rel tu - leb waew. 2. Ei
laul-des lõi-me lõ - bu-dust, ja laul-des lõi-me lõ - bu-dust. 3. Nüüd
ter-weks, ar-mas i - sa - maa, jää ter-weks, ar-mas i - sa - maa!

J. Bergmann.

---

32. Kewadel.

Kergesti. (Kahe häälega.) **A. Tolstoy.**

Kõik maa ja tae - was on i - lu täis, kui päi - ke hiil-gab ja
hõis - kab õis. Kus aas ja mu - ru, sääl leh - kab lill; kus nurm ja
wai-nu, sääl kõ - lab pill. Sest hüp - pa, sü - da, ja hõis - ka, rind, et
jäl - le eh-tind end Ees - ti pind.

J. Bergmann.

33. Lahkudes.

(Segakoor.)

F. Kücken.

1. Käes nüüd on mul see tund, kus kut-sub mind mu sund sust kal-list lah-ku-ma nii kau-ge-le. Kui ma-ha nüüd ka jäed, sa siis-gi se-da näed, et sind ei u-nus-ta ma i-al-gi.

2. Mind möt-te wä-le tiiw su juurde jär-gest' wiib küll päe-was tu-hat kord weel ta-ga-si. Ka öö-se nõu-an sind, sa u-nes kut-sud mind, nii o-len si-nu-ga koos a-la-ti!

3. On kõr-gem a-bi-mees mull' et-te-wõ-te-tes, siis tu-leb, looda sa kord pa-rem aeg, mil waew saab lü-hendud, me saa-me ü-hen-dud siis jäl-le uu-es-ti üks tei-se-ga!

M. J. Eisen.

34. Püha.

(Segakoor.)

L. Spohr.

pp p mf mf f p pp

Pü = ha, pü = ha, pü = ha on Se=ba = ot, kes on ol = nud ju ja kes on, kes tu = leb weel küll i = ga=west'! Aa = men, aa = men! Hal = le = lu = ja! Hal = le = lu = = = = = ja.

35. Wene rahwa laul.

(Wiiulile.)

Ots.

Eest otsani.

36. Tudu, tuwike.

Õige ruttu ja kergesti. | Eesti ema kätki-laul. (Klaweriga ühes mängida.) | **G. Marenitsch.**

1. Tu - du, tu - du, tu - wi - ke - ne, ma - ga mu - re -
2. As - tud üks - kord i - sa - maa eest wäl - ja wõit - le -

ta! Täh - te sil - mad si - nu kät - kil
ma, e - ma pa - la - - - wa - mad pal - wed

ei saa kus - tu - ma. Kuu - gi tu - leb
läh - wad si - nu - ga. Len - da siis kui

kuld - sel pal - gel walw - jaks woo - di - - le.
kan - ge kot - kas, len - da kal - ju - - le!

Ku - ni päi - ke tup - pa waa - tab, tu - du, tu - wi-
E - ma hel - lem sil - ma - te - ra, tu - du, tu - wi-

ke! Ku - ni päi - ke tup - pa waa - tab,
ke! E - ma hel - lem sil - ma - te - ra,

tu = du, tu = wi = = ke, tu = du, tu = wi=
tu = du, tu = wi = = ke, tu = du, tu = wi=

ke!
ke!

Mangu Sild.

37. Õhtul.

Pikkamisi, tasaselt. (Kahe häälega.) **A. Tolstoy.**

Päew loo=ja läeb ja jõu=ab öö ning ot=sa lõ = peb päe=wa=töö: Waik

ra = hu täi = dab il = ma = maad, ja ma=tab mu = red mul=ju = wad. Mets,

mäed ja o = rud ma = ga = wad, ja lin=nud hul=gal ui = nu= wad, ning

lil = le = ke = sed üht = la = si on u = ne = hõl=mas hombse = ni. Ja

tae = wast e = ha = tä = he = ke kuu = pais=tel hiil=gab arm=sas = te, ta

hüü = ab: Sü=da wae=ne sa, jää wait ja ma = ga ra = hu = ga! J. Bergmann.

38. Kiituse laul.

(Segakoor.) **Karl Gotthelf Gläser.** (1784—1829.)

Is = san = dat kii = da, Is = san = dat kii = da, kii = da,

kii = da, Is = san = dat kii = da, hing! Jah, Is = san = dat kii = da, Is =

san = dat kii = da, mu hing, ä = ra u = nus = ta sa i = ga = nes, mis

te = ma hääd sul = le teind, ä = ra u = nus = ta sa i = ga = nes, mis te = ma

39. Kiisu.

Wäga ruttu. (Kahe häälega.) A. Tolstoy.

Kiis, kiis, ku-hu jääd sa? Kiis, kiis, mis sääl teed sa? Oh tu-le ja ha-ri, meil hii-ri on ka-ri, meil hii-ri on ka-ri, meil hii-ri on ka-ri, on ka-ri! Üks hüp-pab ja kar-gab ja tei-ne ju war-gab, käib kamb-ris ja köö-gis kont-wõõ-raks ja söö-gis ja ri-kub kõik ä-ra. Ning tõs-tad sa kä-ra: Lips! on ta läind.

J. B.

40. Wõõras.

* (3 häälega ringlaul.) A. Läte.

1. Lau-da kat-ta, roo-ga kan-da, wõõ-rast was-ta wõt-ta saab:
Kii-su kii-rest' sil-mi pe-seb, Sak-sa wõõ-rast kuu-lu-tab.
2. Kat-sin lau-a, kand-sin ro-a, ka-kud, mau-gud, li-ha, mee.
Pa-nin sel-ga uu-ed rii-ded, mee-le hääks kõik wõõ-ra-le.
3. Oot-sin, oot-sin, kau-a oot-sin, oo-tes tu-li pää-le tukk.
Silmad kin-ni wa-o-si-wad, käest mull sül-le sat-te sukk.
4. Ä-kist' ä-ra-tas mind mü-rin, mõt-lin: nüüd wist tu-leb saks;
Waatsin: kii-su nurgas kar-gas: Wõõ-raks tul-nud hii-re-saks.

M. J. Eisen.
(Uus tasku laulik.)

* 2. hääl hakkab laulma, kui 1. hääl 2 juures on
3. hääl kui 2. hääl 2 juurde on jõudnud.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 29. Сентября 1886 г. — Trükitud K. A. Hermanni juures Tartus.

hääd sul = le teind. Tä = na = ge ka! Me tä = na = me Is = san = dat ka!
Me tä = = na = me ka!

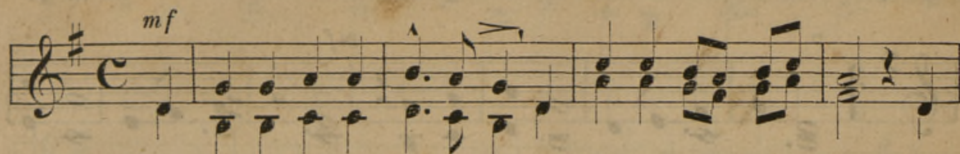
Tä = na = ge ka! Me tä = na = me Is = san = dat ka, sest ta on hel = de, ta
Me tä = = na = me ka,

hel = dus kes = tab küll i = = ga = west'! Kii = tust ning auu, tä = nu ning

hüüd, jah, i = = = ga = west'! Aa = men, aa = men.

41. Hää ſüdame-tunnistus.

Parajalt. (Kahe häälele —bb—.) **W. A. Mozart.**

1. Kes ik-ka truu ja õig-la-ne ja e-lab wa-gas-ti, ja
2. See õit-ſeb kui üks roo-ſi-puu ſääl jõ-e kal-da pääl, tal
3. Nii lä-he-wad tal lah-kes-ti päew päewa jä-re-le ſiin,
4. Siis lä-he bra-hus ma-ga-ma käed pannes rin-na pääl'; ja

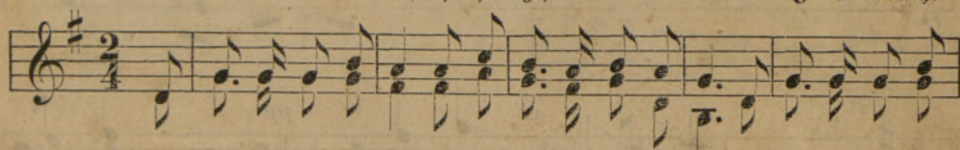
õi-ge tee päält kõr-wa-le ei lä-he i-al-gi.
ſü-da ra-hul, lau-lab ſuu, ei tun-ne kurbtuſt hääl.
ku-ni e-lu õh-tu-ke ju jõu-ab te-ma-le.
tõu-ſeb üks kord rõõ-mu-ga, kui hüü-ab ing-li hääl. Fr. Brandt.

Teiſed ſalmid ſelleſt lauluſt Jakobſoni k. l. r. I. jagu nr. 46.

---

42. Kewadel metſas.

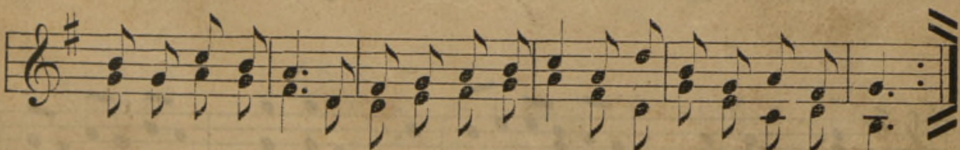
Parajalt ruttu. (Kahe häälega). **J. Gersbach.**

1. Kui kau-nis on ſiis met-ſas, kui lil-led õit-ſe-wad, ja puu ja põõ-ſa
2. Kui kar-jad metſas ſöö-wad, kui hüü-ab ſar-we hääl, kui tal-led kep-ſu

ot-ſas kõik le-hed leh-ka-wad; kui hal-ja oks-te ſü-les kõik
löö-wad ſääl hal-ja aa-ſa pääl: ſiis jä-ta tu-me tu-ba ja

lin-nud lau-la-wad, ſiis är-ka, tõu-ſe ü-les, et ü-hes rõõmſaks ſaad!
rut-ta i-lu-le, ſeſt lah-ket lau-lu lu-ba ſull' toonud ke-wa-de. bb.

43. Pulmad tulewad.

Parajalt. (Tükk kahe wiiuliga mängida). K. A. H.

p mf f f p mf f p pp

p

f

p pp

Rutemalt. f

p

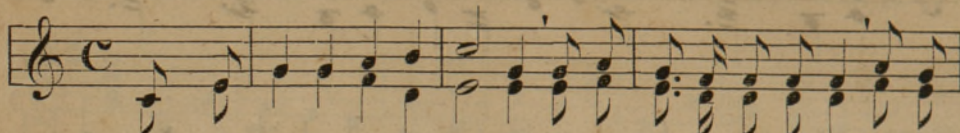
f

f

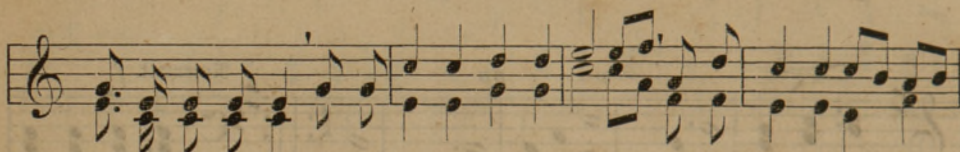
p f

44. Sõjamees.

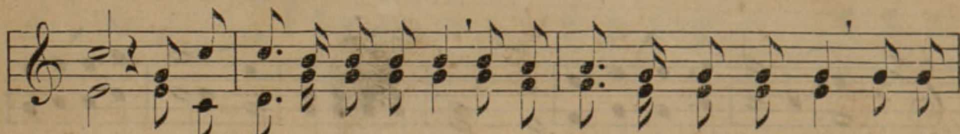
Elawalt, sammu möödul. (Kahe häälega). **F. Kücken.**

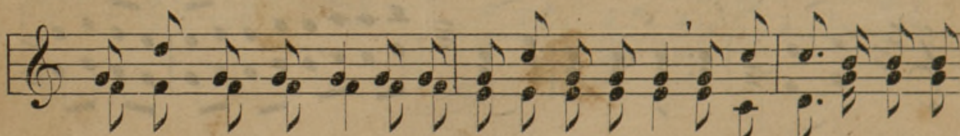
1. Ta - had sõ - ja - me - heks hei - ta, ol - gu mõõk sul puu - sa pääl, püss ka
2. Ta - had sõ - ja - wäl-jal wõi - ta, ol - gu jul - ge si - nu meel, sü - da

tei - sel õ - lal sääl, se - da kuu - li - de - ga täi-da, kor - ra - li - se ro - hu-
kin - del waenu teel, siis wõid la - hin-gus-se sõi-ta: waenla - ne ju ta - ga-

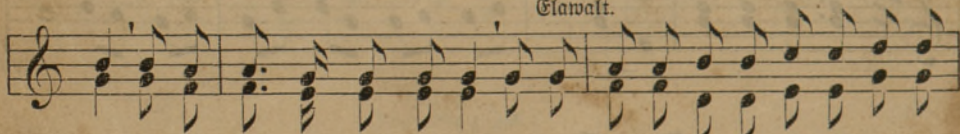

ga. Poiss, kui pai - sud sol - da - tiks, o - le ko - hust täit - ma wiks! Ho - bu,
neb. Ä - ra kar - da wõidel - da, ka - su saab sest ko - du - maa, la - se

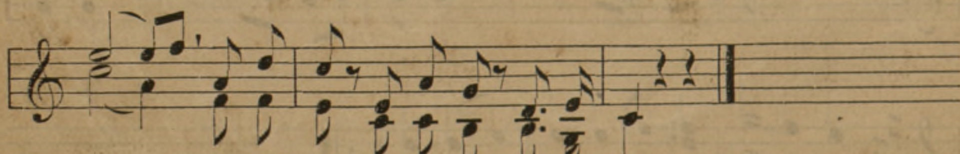

jook - se kär - mas - te mä - est al - la ü - les - se! Poiss, kui pai - sud sol - da-
püs - si pau - ku - da, tap - le tor - mil rõõ-mu-ga! Ä - ra kar - da wõidel-

Elawalt.

tiks, o - le ko - hust täit - ma wiks, ho - bu, jook - se na - gu len - des e - da-
da, ka - su saab sest ko - du-maa: as - tu kind-last', waprast' waenla-se - le

si: o - rus - se, mä - e - le kii - res - ti!
was-tu wõitja - na pää - sed sa a - uu - ga!

—bb—.

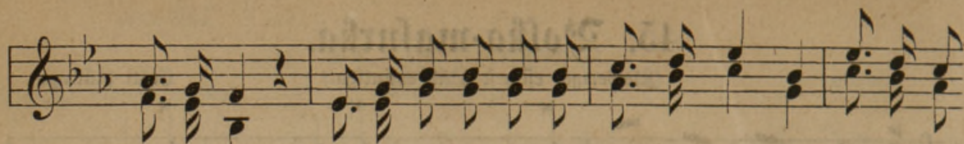
45. Polka-masurka.

(Klaweriga, esimest häält wiiuliga.) Eesti pillilugu.

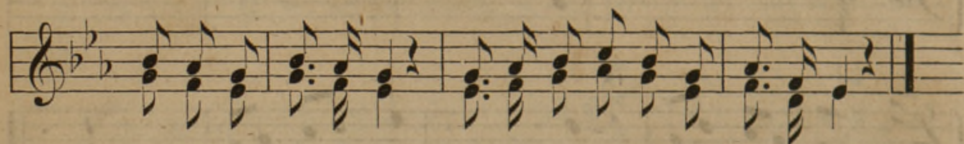
46. Sügise laul.

Parajalt ja waikselt. (Kahe häälega.) A. Tobber.

1. Ju = ba ka = se lad=walt le = hed lang'=wad, kõ = le tuul käib ü = le
2. Ke = na päi = ke, kas sa wä = sin'd o = led? Pik=ka=mis=ti pääd sääl
3. Kõr = ged pil=wed, na = gu hir = must ae = tud, ü = le maa ja me = re
4. Ko = ju poole! Ko=du, ma = gus sõ = na! Sü=da, kan=na = ta! Ei

ke - sa maa, aas - ta kel - lal röö - mu hääl on lõp-pend: Wiimsed tun-
tõs - tad sa; kur - walt o - ma las - te pää - le waa-tad, sü - gi - se
len - da - wad; ku - re - hääled ha - le - das - ti hüüdwad, ko - ju poo-
si - na - gi kau - a e - nam oo - ta, ko - ju poo - le kut - sub J-

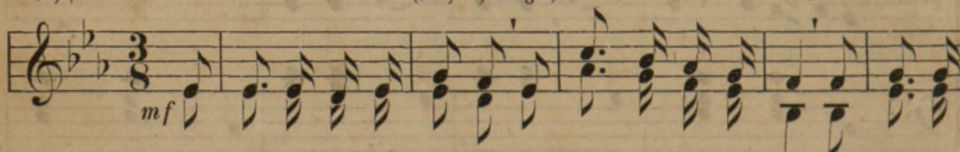

nid hak-kab löö-ma ta, wiim-sed tun-nid hak-kab löö-ma ta.
neid rii - sund ar - mu - ta, sü-gi-se neid rii-sund ar - mu - ta.
le ne - mad tõt-ta - wad, ko-ju poole ne - mad tõt - ta - - wad.
sa sind ka wii-ma - ti, kutsub J - sa sind ka wii - ma - ti!

L. Koidula.

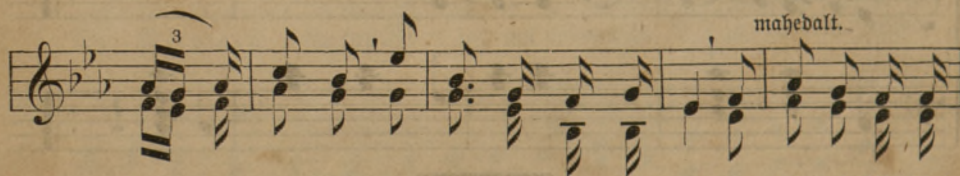
47. Näälikene.

Lihtsalt. (Kahe häälega.) C. Reinecke.

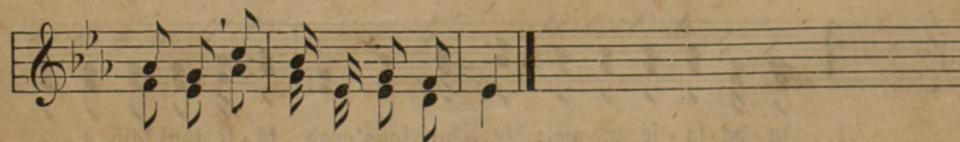

1. Kord hal - ja sal - gu wi - lus õis õit - sis õr - nas - te, ta si - ni-
2. „Kes o - led, õi - e - ke - ne, kust tu - lid aa - sa - le? Kust wõtsid,
3. „Ma o - len nää - li - ke - ne, nõrk nõm - me - lil - le - ke, mu e - lu

mahedalt.

silm, kui i - lus, ta lehk, kui ar - mas see, ta si - ni - silm, kui
hel - la - ke - ne nii õr - na hiil - gu - se, kust wõtsid hel - la-
üü - ri - ke - ne, mind waa - ta, lap - su - ke, mu e - lu üü - ri-

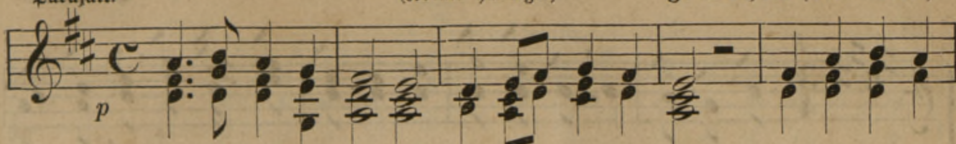

i - lus, ta lehk, kui ar-mas see!
ke - ne, nii õr - na hiilgu - se?“
ke - ne, mind waa-ta, lap-su - ke!“

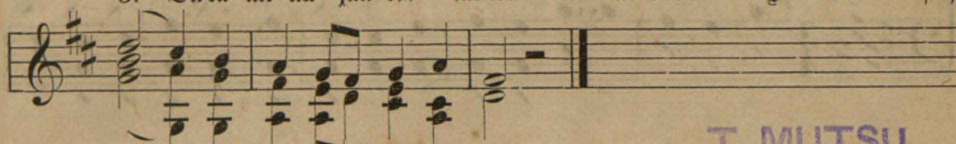
—bb—.

48. Jõulu-laps.

Parajalt. (Kolme häälega.) **F. Silcher.** (1789—1860.)

1. I-gal aas-tal jäl-le il-mub jõu-lu-laps il-ma õu-e-
2. Astub rõõ-mus-ta-des i-ga ma-jas-se; wiib meid õn-nis-
3. On ka mi-nu juu-res tae-wa-li-ne waim. Hä-das wäik'ses,

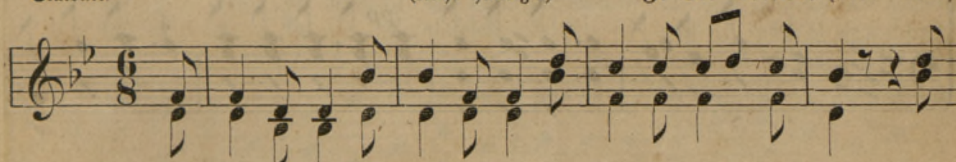
del-le, et neid pü-hen-daks.
ta-des ra-jast ra-jas-se.
suu-res ai-tab õn-nis aim!

W. Hey järele —bb— (1789—1854).

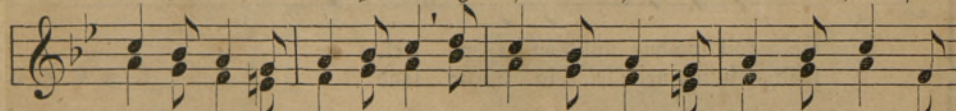
---

49. Küti-salk.

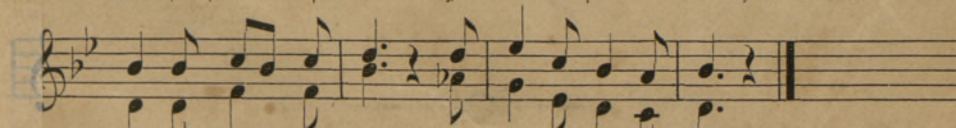
Elawalt. (Kahe häälega.) **F. W. Berner.** (1780—1827).

1. Mis sar-we-hääl, mis lõ-bu-laul on kuul-da met-sa seest? Nii
2. Ei hä-da sa mind eh-mata, ei wä-gew waen-la-ne, waid
3. Kui tub-li wap-per kü-ti-salk on no-be ai-ta-mas: siis
4. Ja kui ka wäl-jal lan-ge-me, kus läh-me wõit-le-ma, siis

kü-tid ko-dust lah-ku-me ja i-sa-maal' truud o-le-me: kõik
lä-bi maa ja mä-e tee ja ü-le lai-a me-re wee, me
o-le ra-hul, i-sa-maa, meil püs-sid kind-la kuu-li-ga, sest
auusat sur-ma su-re-me ja wii-mast kord weel hüü-a-me: õnn

põ-ge-neb meil eest, kõik põ-ge-neb meil eest!
wahwalt rän-da-me, me wahwalt rända-me.
hä-da wõõ-ra palk, sest hä-da wõõra palk.
sul-le, i-sa-maa! Õnn sul-le, i-sa-maa!

G. A. Bürgeri järele —bb.

50. Õhtu rahu.

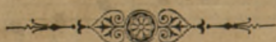
Pikalt. (Meestekoor.) H. Pfeil.

1. Nüüd järw on wait ja lin = nud u = nes, ja ko = hin kuul=da wae=walt
2. Ja tae = wa wõlwist nä = ha tä = hed, nad mei = le al = la waa=ta=

weel; ju õh = tu käes, öö ra = hu tu = leb, kõik loo=dus nüüd on u = ne
wad: ka i = ni = me, jää ra = hul wa = ga, sest u = ne = le ka si = na

teel, kõik loo=dus nüüd on u = ne teel.
saad, sest u = ne = le ka si = na saad.

Ü. v. K. A. H.

Дозволено цензурою. Дерптъ, 5. Ноября 1886 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

51. Jookse, hobune.

Innocente. (Segakoor.) Laplaste laul.

1. Jook = se, ho = bu = ne lä = bi met=sad maad! Seista, süü = a saad jõu = des
2. Lü = hi = ke on päew, a = ga pikk on tee kal = li ta = lusse. Lauldes
3. Kui ma len = dak = sin na = gu kot = kas see kul = da pil = we=le: Ehk ma

kü = las = se, sääl on lõp=ma = ta hei = nu, kae = ru ka, sääl on lõp = ma = ta
siis = gi jäeb tee meil lü = he = maks, tee meil lü = he=maks, ta = lu lä = he=maks
nä = ek = sin kal=li sil = mak=sed, kal=li sil = mak=sed, arm = sa huu=lek=sed

hei = nu kae = ru ka!
ta = lu lä = he = maks.
arm=sa huu = lek = sed!

4. Näha saada ma
Igatsen sind ööl
Ja ka päewal tööl
Meele=, mõttega
Ja end rõõmustan,
:,: Kui sust teatust saan.

5. Ehk sa peidaksid
Kiwi taha end,
Ehk et nähes mind
Laande läheksid:
Kiwid, männad eelt
Heidaksin ma teelt :,:

Soome keeli laulu järele ümber teinud M. J. E.

52. Neiu.

Õrnalt. (Meestekoor). Victor Neßler.

sf p

Nei = u, pu = na = su = u = ke = ne, lahke si=ni = sil=ma=
lah = ke si = = ni

ke, sa, mu ar = = mas nei = u = ke = ne, ik = ka käid mu
sa mu ar=mas ik = ka käid

sf cresc. p

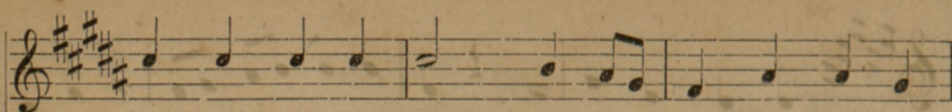
mõttes = se! I = gaw on mul tä = na õh = tu, si = nu juur=de ta = haks ma,

ka = he = ke = si kambri = ke = ses jut = tu wes = = ta si = nu = ga, huul=te
jut = tu wes=ta

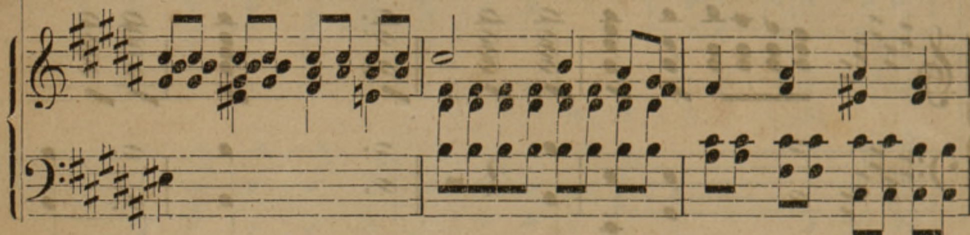
and=nud pal=wel=le, siis as=tu õh=tul õu=e ja
kor=da möö=da nad sääl tae=wa la=o=tu=sel kõik
ститъ хоръ звѣздъ сполна. Ни-схо-дитъ на по-ля-ны свя-

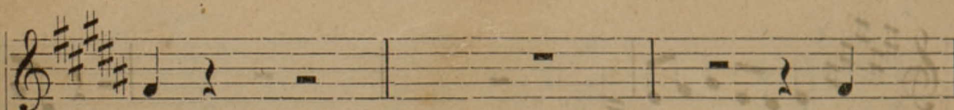
waata ü=les=se! Weel
lendwad, pii-ra=wad, See
та=я ти-ши-на. Съ у-

wa=gu=si nad hiilgwad ja waat=wad ü=le=welt, sind
kan=ge kä=si kait=seb ka mind mu e=lu=teel, see
сталыхъ ночь нѣ-ма-я сни=ма-стъ грузъ за-ботъ; ма-

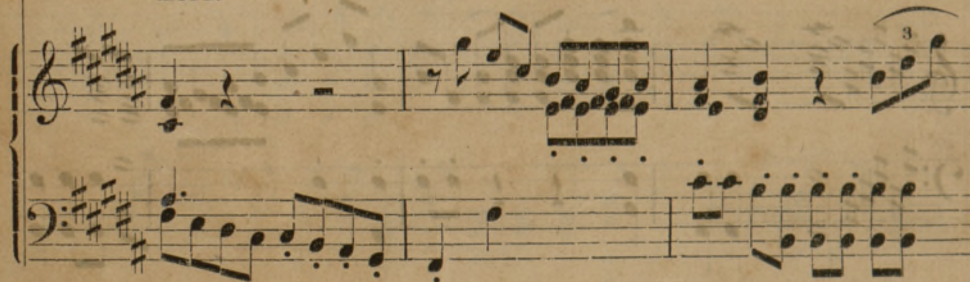

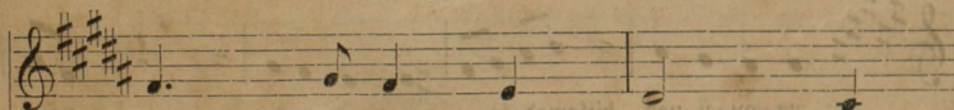
te = re = ta = wad tä = hed kui i = ſa ſil = mad
wä = gew kä = ſi hoi = ab mu põr mu mul = las
лют - ку ан - гелъ ра - - я въ ка - мор - кѣ сте - ре-

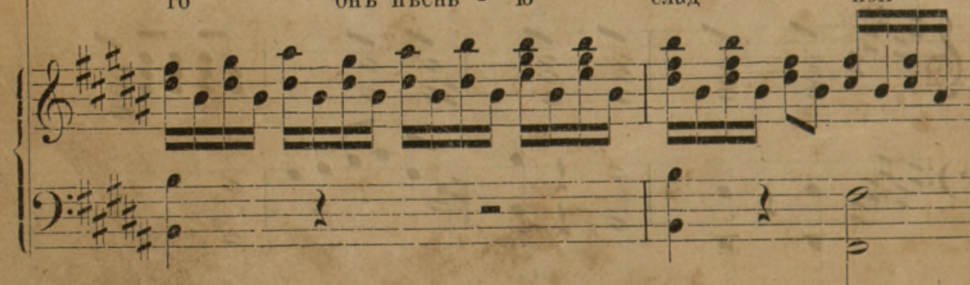

ſäält. Nii
weel. Seſt
жетъ. Е -

päe = wad kuud, nii aas = tad
hää = lit = ſeb mu ſü = da,
го онъ пѣснь - ю слад - кой

pää = le wa = ju = tak = sin si = nu wäikest walget kätt, sil=ma=
si = nu wäi = = kest

wee = ga nii = su = tak = sin si=nu wäikest walget kätt.
si = nu wäi = = kest

Dr. M. Weske.

53. Õnn sel!

Parajalt ruttu. (Segakoor. Psalm 5, 6, 17). H. Küster.

Õnn sel, kes o = ma loo=tust pa = neb Ju = ma = la pääl', ja ei waa = ta,

ja ei waa=ta to = re = da = te pääl'! Õnn sel', kes o = ma loo=tust

f

pa=neb Ju=ma=la pääl'! Õnn sel, õnn sel, õnn sel! Is=sand, mu

Ju=mal, kui suu=red on su te=od ja si=nu mõt=ted mei=e=ga,

si=nu mõtted mei=e=ga! Ei o=le si=nu sar=nast, ei o=le si=nu

mf

sar=nast! Nüüd ol=gu rõõmsad, rõõmus=ta=gu si=nu sees,

Nüüd olgu rõõmsad, rõõ=mus=ta=gu

kes su jä = rel' kü = siwad, sind ot = = si=wad, su õn=nis=ta=mist

si = = nu sees, kes su jä = rel' kü = si = wad, sind ot = = si=

ar=mas=ta=wad, laul = = gu wõt=ku ne=mad i = gal a = jal

wad, su õnnista=mist ar=mas = ta=wad, laul = = gu, siis

öel = = = da: wõt=ku ne=mad i = gal a = jal öel = = =
wõt=ku ne=mad

wõtku ne = mad i = gal a = jal öel = = = da:

da: öel = = = da:
i = gal a = jal

wõt=ku ne = mad i = gal a = jal öel = = = da:
wõt = ku ne=mad i = gal a = jal

Je-ho-wa ol-gu kii-de-tud, Je-ho-wa ol-gu

öel--da:

kii-de-tud, kõr-gest kii-de-tud!

54. Kristuse sündimine.

(Segakoor jõuluks. Matt. 1, 23.)

K. A. Hermann.
1886. XI. 16.

Kaunis ruttu.

Üksik. *f* Koor.

En-näe, neit-si sai käi-ma pää-le! En-näe, neit-si sai käi-ma

Üksik. *p* Koor.

pää-le ja tõi po-ja il-ma-le, ja tõi po-ja il-ma-le, ja

Koor. Üksik.

tõi po-ja il-ma-le, ja tõi po-ja il-ma-le, ja

p Koor. Üksik.

te-ma-le pan-di ni-mi, ja te-ma-le pan-di ni-mi: Im-ma-nu-

f Koor. Üksik. Koor.

el, Im-ma-nu-el, Im-ma-nu-el, Im-ma-nu-el,

Üksik. Koor. Üksik. Koor.

Im-ma-nu-el, Im-ma-nu-el! Ja te-ma-le pan-di nimi: Im-

Üksik.

ma = nu = el, see on ä = ra se = le = ta = tud: Ju = mal mei = e=

Koor.

ga, Ju = mal mei = e = ga, Ju . mal mei = e = ga, Ju = mal

Ju = mal meie=ga, Ju = mal meiega, Ju = mal

mei = = = e = ga, Ju = mal mei = e = ga, Ju=mal mei = e=

Ju = mal mei = e=

see

ga Ju = mal mei = = e = ga, Ju = mal mei = e = ga.

ga

on ä = ra se = le = ta = tud:

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 21. Ноября 1886 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

55. Jõulu rõõm.

(Segakoor. Jes. 9, 6. Luk. 2. 4). H. D. Engel. op. 43.

p

Üks laps on mei = le sün = din'd, üks poeg on mei = le an = tud, üks

laps on mei = le sün=din'd, üks poeg on mei = le an = tud, kel = le

wa = lit=sus on te = ma õ = lal, kel = le wa = lit = sus on

te = ma õ = = lal. *p* Üks laps on mei = le sün = din'd, üks

poeg on mei - le an - tud, üks laps on mei - le ſündin'd, üks poeg on mei-le

an - tud. Tal ſaab ni-meks: I - me - lik, Nõuu - and - ja, Wä - gew,

p

i - ga - we - ne I - - ſa, Ra - - hu - würſt. Üks laps on mei - le

ſün - din'd, üks poeg on mei - le an - tud, üks laps on mei - le ſündin'd, üks

poeg on mei = le an = tud. Auu ol = gu Ju = ma=la = le kõr = = =

ges ja maa pääl ra = = = = hu ja i = ni = mes = test

hää meel. A = men, a = = = men.

56. Pulma laul.

(Segakoor).

Richard Wagner.

Kuu = le = te nüüd, lah = ke on hüüd, mis tei = le soo = wib, et

õn = ne teil' saaks. Püüd=mi = se teel maal wõi ka weel

min = gu kõik häs = ti teil e = lu = a'aks! Tae=was teid hoid=ku kur = ju = se

eest, kaits=ku ta kaa = sat, kaitsku ta meest! Maitsku teil sil = mad

lil = le = i = lu, paist=ku päi = ke, kui on wi = lu; ar = mas=tus

teh = ku ker = geks waew, ku = ni saab ran = da e = = lu

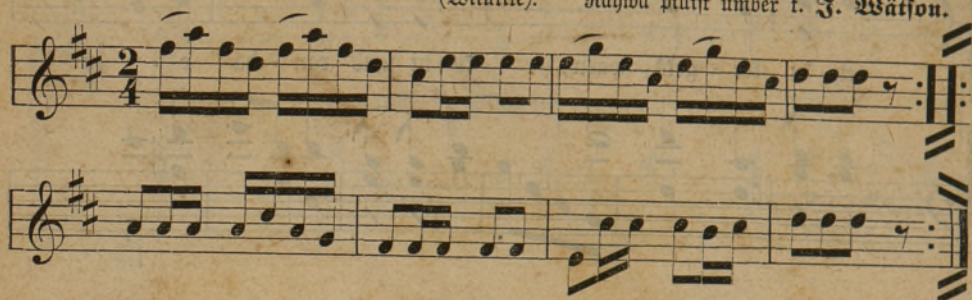
laew! Kuu=le = te nüüd, lah = ke on hüüd, mis tei = le soowib, et

õn = = ne teil' saaks. Püüd=mi = se teel maal wõi ka weel

min=gu kõik häs=ti teil e = = = lu = a'aks, e = lu = a'aks.

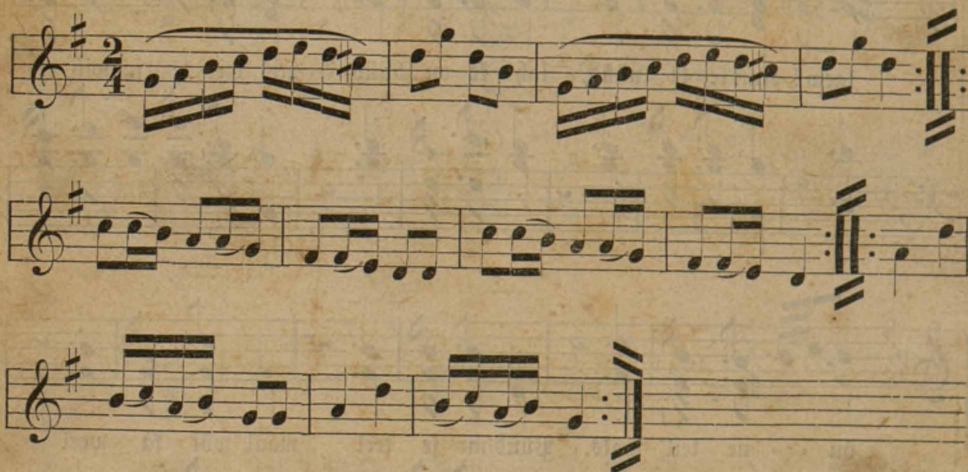
57. Polka.

(Wiiulile). Rahwa pillist ümber k. J. Wätson.

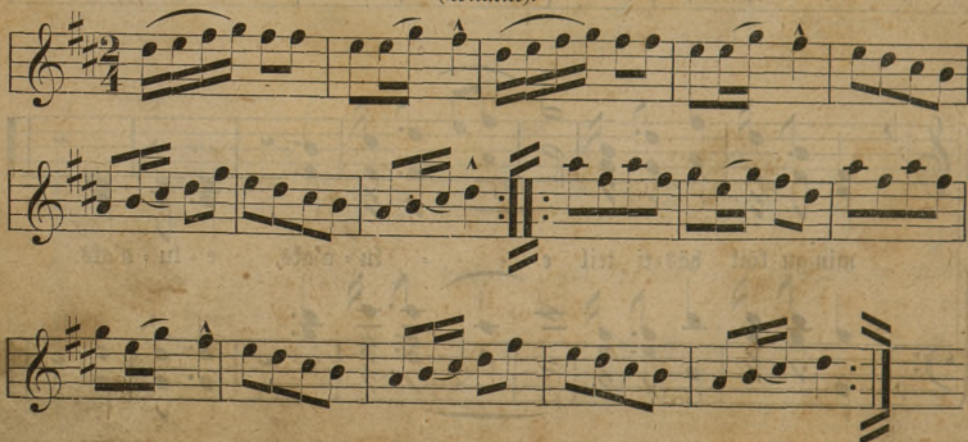
58. Kasatschok.

(Wiiulile).

59. Wana-usu Wenelaste tants.

(Wiiulile).

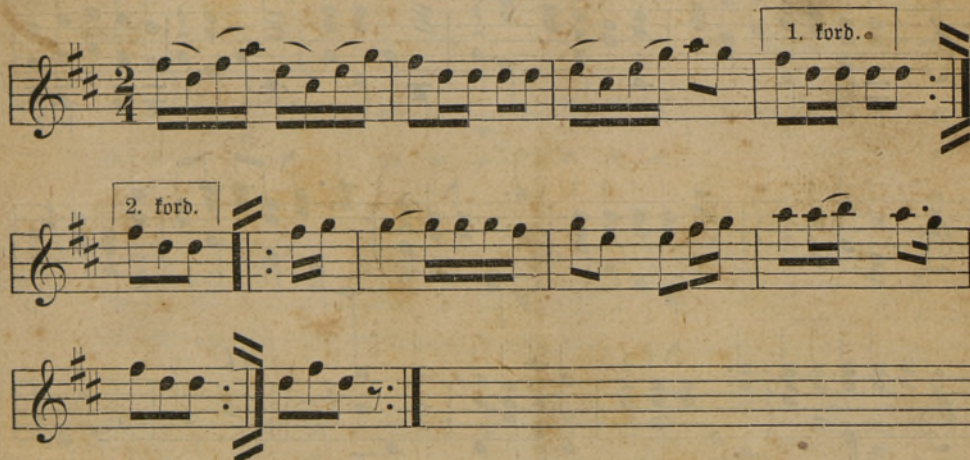
60. Polka.

(Wiiulile). Rahwa pillist ümber k. J. Wätson.

61. Polka.

(Wiiulile). Rahwa pillist ümber k. J. W.

62. Teekäija.

Parajalt. -bb-

1. Ma as-tun rõõmsalt pää-le kord ü-les al-la ka, ma tõs-tan o-ma
2. Ma as-tun jõud-salt pää-le, ei tun-ne mu-ret ma, mind Jumal saadab

hää-le ja lau-lan lõ-bu-ga.
tee-le ja saa-dab ko-du ka.

63. Hilja ööl.

Õrnalt ja puhtalt. (Kolme wiiuliga mängutükk.) K. A. H.

Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

parasjalt lüguvalt ruttuga

64. Minu soowid.

Andante con moto. (Meestekoor). H. Lepp ja K. A. H.

1. Oh wõiksin ma laulda nii õrnast' kui ööpik kewade! Oh saaksin ma heli ta sarnast ka osaks omale! Ma laulaks, kui päike on õhtus, kui lõunes, hommikus; mu laulmine oleks nii tõhtus, et puuduks lõpetus.

lahkin

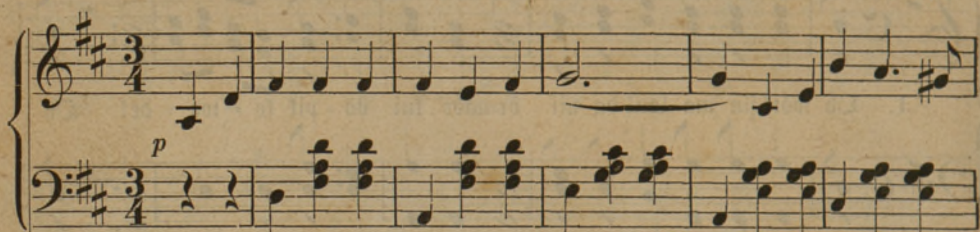
a tempo.

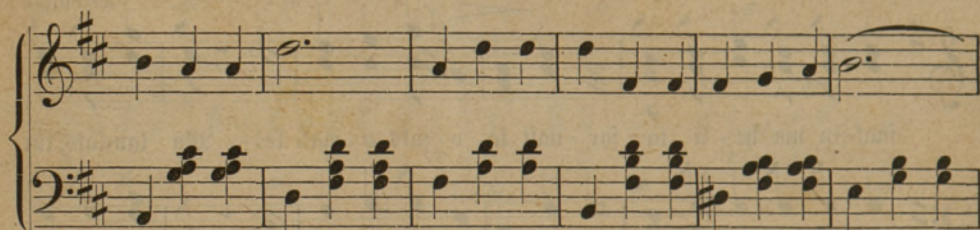
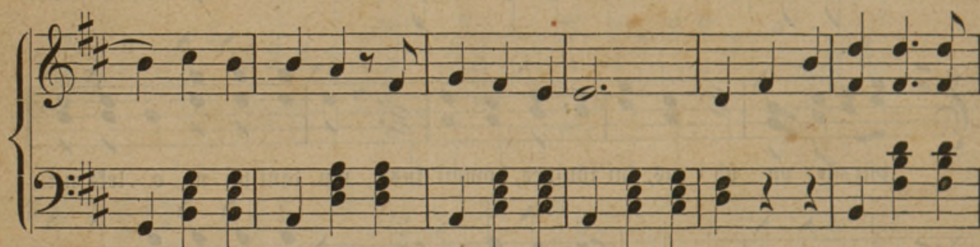
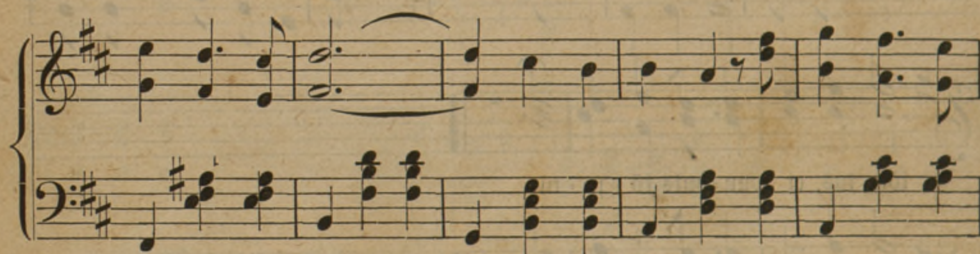
2. Mis põues mul põksumas liial,
Ma punuks laul'desse,
Mis mõtetes mõlguks mul ial
Ma annaks häältesse.
Ma helinaks ehiks kõik kõne
Ja wiisiks westmise,
Ma unustaks söömistest mõne
Ja jätaks töötuse.

3. Ma istuksin õitel ja õiskaks
Nii tasa, waljuste,
Ma muresid eneseft paiskaks
Ja elaks laulule.
Ma laulaks, et taewasse kostaks
Mu laulu lasjmine
Ja lauluga isegi tõstaks
End waimus ülesse! M. J. Eisen.

65. Moskwa Mustlaste laul.

Kaunis ruttu. (Klawerile ja ülem hääl wiiulile). Ül. kirj. ja sdn. **N. Artemjew.**

66. Emakeel.

Parajalt. (Meestekoor). Miina Hermann.

Sest aast kui e - lu käi - gil ma noo-relt ko - dust läind, on
e - ma-keel, mis kät - kist ma o - lin pä - ri - nud, ei

1. kord. 2. kord.

mit-med kee - le mur - ded mul ü - le huul - te käin'd, mu
läind' mul i - al mee - lest, ei saa - nud u - nus - - - tud, siis

i - gat - sus mind a - jas et wöö - rais mä - ge - des ehk waikses metsa

war - jus ja kau - nis or - gu - des: ma pi - din lau - lu loo - ma, kus

hüü-dis Ees-ti hääl, mis nõn-da sü-dant wõit-nud, wõit-nud ja
mit-me kee-le pääl.

Dr. Fr. Kreutzwald.

67. Kaugel.

Südamest. (Segakoor), K. Ramm.

1. Oh wõik-sid lin-nu tii-wul mi-na mu juur-de, mai-mu,
2. Oh hä-da! wa-hel maa ja we-si ja mit-med o-jad,
3. Küll waa-tan wa-hest ü-les tae-wa, kas in-gel il-muks

len-na-ta: pea õn-ne hõl-mas hin-gaks mi-na, meil
jär-wed ees: mul po-le muud kui mõt-te me-si, muud
mi-nu eel: ei in-gel wai-gis-taks mu wae-wa, waid

p

sü = da hüp = paks rõõ = mu = ga.
rõõ = mu po = le e = lul sees!
ai = na ük = si si = nu keel.

68. Laulurääſtas aias.

Wäga õrnalt ja rahulikult. (Klawerile).

Ped. ✻ Ped. ✻ Ped. ✻

Ped. ✻ Ped. ✻ Ped. ✻

Ped. ✻ Ped. ✻ Ped. ✻ Ped. ✻

Ped. ✻ Ped. ✻ Ped. ✻ Ped.

✻

p

Ped. ✻ Ped. ✻ Ped.

✻

69. Quadrille-Française.

(Wiiuliga mängida).

K. A. H.

I. Walss.

VI. Galopp (tuljak).

70. Su priiust olid maknud nad.

Alla marcia. (Meestekoor). **F. Säbelmann.**

marsi wiisil

1. Su prii-ust o-lid mak-nud nad, pü-ha i-sa-maa! Ja
2. Ja kau-gelt sei-sid kar-tes su lap-sed wa-lu-ga, ei

kuu-be en-da wa-hel nad wõt-sid ja-ga-da. Ja
sõ-na-ga nad jul-gend su hau-al' as-tu-da, sest

Ja äi-di-

äi-di-kat sull' and-sid nad su-hu sea-di-sid, su hau-a ää-re
pit-sar o-li pan-dud ta pää-le wä-ge-wast', ja õu-es õit-sis

kat sul

hoid-jad siis ra-hus hin-ga-sid, su hau-a ää-re
öö-se, ei näh-tud tä-he-kest, ja õu-es õit-sis

hoid-jad siis ra-hus hin-ga-sid.
öö-se, ei näh-tud tä-he-kest.

L. Koidula.
(Teised salmid „Emajõe Ööpikus").

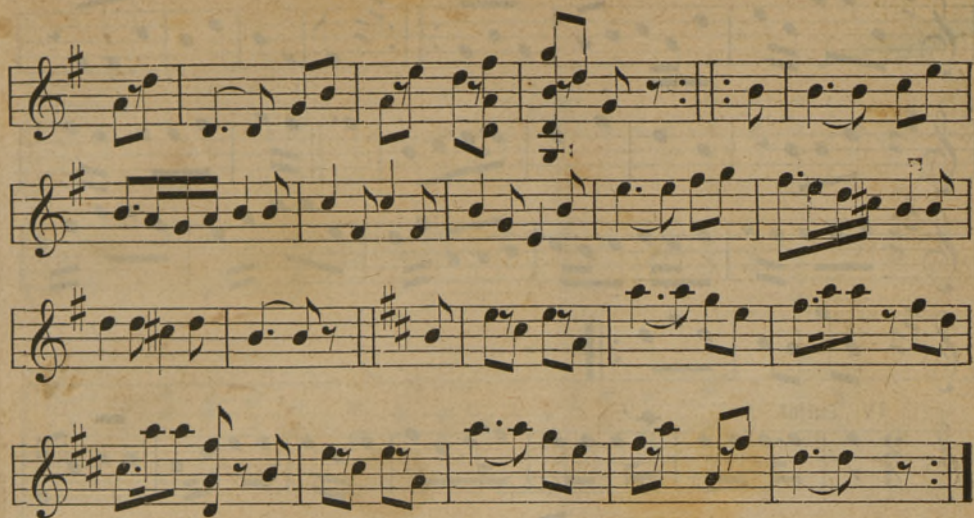
71. Jumal warjupaik.

Kindlalt. (Segakoor). **O. Lorenz.**

f Solo.

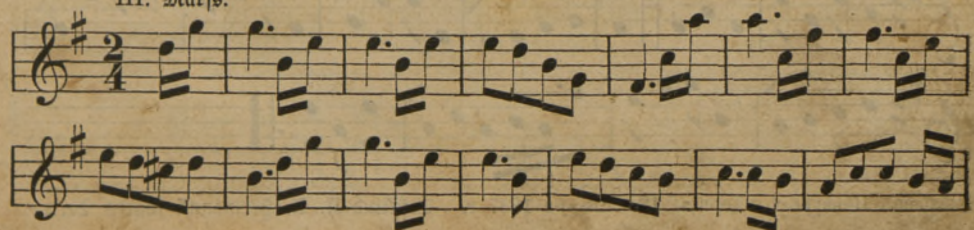
Ju-mal mei-e war-ju paik, Ju-mal mei-e war-ju paik ja

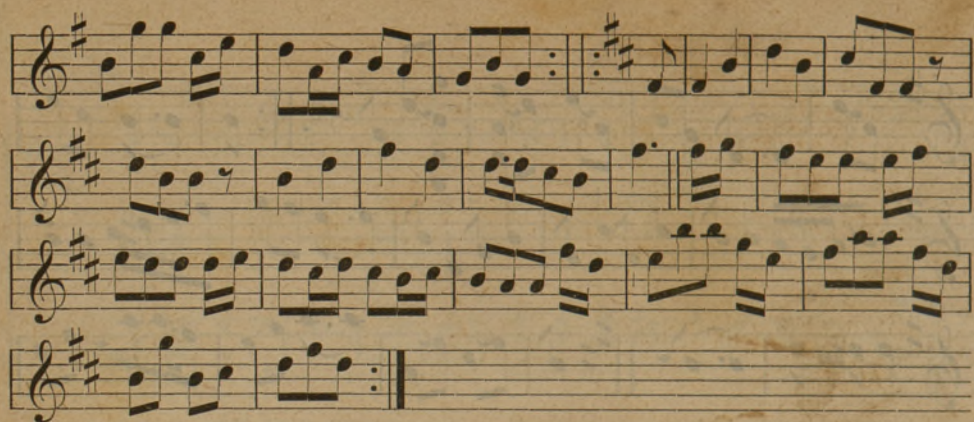
f

II. Polka.

III. Marsch.

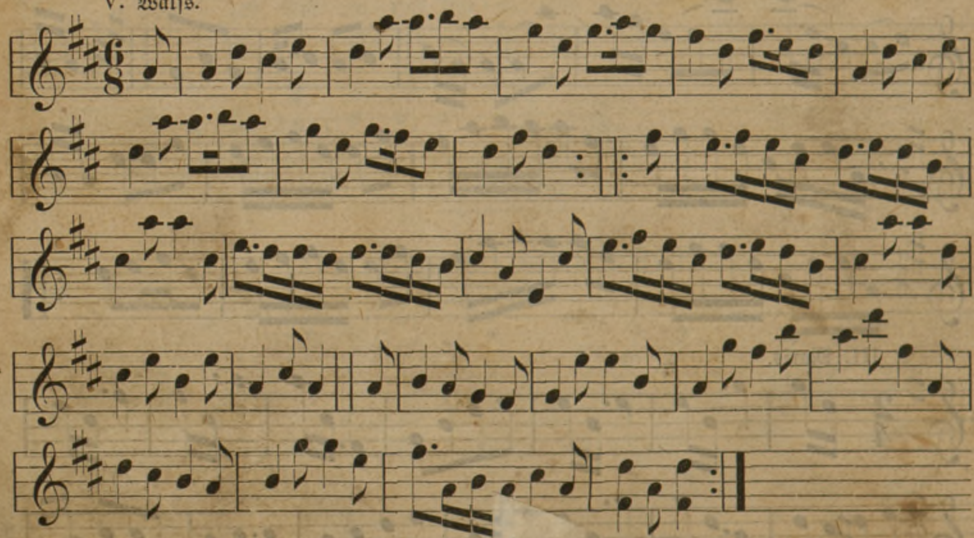

IV. Tuljak.

V. Walss.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 13. Января 188 ükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

mei = e tu = ge = wu = = jeks. Te = ma an = nab en = uast ik = ka

p *f* Koor.

lei = da kõi = ges a = has = tu = se sees, te = ma an = nab en = uast ik = ka

p *f*

lei = da, kõi = ge a = has = tu = se sees. Ju = mal mei = e war = ju paik,

Ju = mal mei = e war = ju = paik, warju = paik ja tu = ge = wu = seks.

f Solo.

Sest ei kar = da mei = e üh = te = gi! Sest ei kar = da mei = e nüüd, sest ei

f

kar=da mei=e nüüd, sest ei kar=da mei=e nüüd, sest ei kar=da mei=e

nüüd, kui ka maa a=se=melt lii=guks, kui ka maa a=se=melt

li=guks, kui ka maa a=se=melt li=guks ja kui mäed kõi=guk=sid me=

f

re põh=jas. Ju=mal mei=e war=ju=paik, Ju=mal mei=e

Solo. *p* Koor. *f*

war=ju=paik. Aa = = = = = = = = = men.

72. Ellerhein.

Andante con moto. (Meestekoor). **F. Säbelmann.**

parajalt liigutult

1. Ke-wa-de ke-na-mal õits-mi-ſe a-jal kas-was üks kau-ni-ke
2. Kui ta nii õil-mit-ſes kas-ke-de war-jus, tu-li ta poo-le üks
3. Kau-ni-ke kar-ja-ſe kai-ſu-le püü-dis, ih-kas ja õh-kas ja

kar-ja-maa ra-jal, eh-tis ja leh-tis ja kas-was ja
lam-mas-te kar-jus, o-li nii lah-ke ja ar-mas ja
oh-kas ja hüü-dis: „Kui ta mind kit-kuks ja kui ta mind

ko-ſus ja õit-ſis or-nas-ti, õit-ſis õr-nas-ti!
kal-lis ja kau-nis kar-ja-ne, kaunis kar-ja-ne.
kat-kuks ja wõ-taks ü-hes mind, wõtaks ü-hes mind.

4. Karjus ei waatnud, ei kanni ta näinud,
Karjus ei kannikeſt kitkuma läinud:
Istus ja astus ja kõndis ja ſammus ja
Sõtkus kannik'ſe!

5. Kannike nuttis nüüd kahwatand palgel:
„Kui ma ka ſuren, ſiis ſuren ta jalg'el,
Katken ja kaon ja walus ma waon ja
Närtſin rõõmuga!"

A. Piirikiwi.

73. Kaugel.

Moderato. (Segakoor). Joh. Feyhl. Op. 51. Nr. 1.

O - ja, kas hei - na=maal jook - sed weel ik - ka? Lil - led, kas

an - na - te i - lu weel rik - ka? Kõr - red, kas kõi - gu - te ko - du - maa

wäl=jal? Lõ - od, kas lau - la - te kün - kal ja säl=jal? Oh leh - wi - taw

noo - rus=aeg, kau=gel nüüd sa, leh - wi - taw noo=rus=aeg, kau - gel nüüd sa!

Kas on weel o = rus nüüd ar = mas ja wi = lu? Kas käib weel wes=ki alt

lae = ne = te i = lu? Kas weel mu sil = mad ei ak = na = le kal = la,

kust üks kord i = lus silm waa = tas mind al = la? Oh noo = ru = se

ar = mas=tus, kau=gel nüüd sa, noo=ru = se ar = mas=tus, kau = gel nüüd sa!

Õnn, lehk, arm läi=nud, kui su=re=lik li=ha! Hin=ges=se jää=nud weel ta=sa=ne i=ha: Oh wõiksin, ko=du=maa, sind ma weel nä=ha, oh pa=neks neid kord weel pär=ga mull' pä=ha! A=ga, oh ko=du=maa, kau=gel nüüd o=led sa, a=ga oh ko=du=maa, kau=gel mult sa, jah kau=gel sa!

K. A. H.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 26 Января 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartu

74. Oh kallis kaunis Põhjala.

Kaunis ruttu. (Meestekoor). A. Läte.

mf *p* *p* *mf*

1. Kus Põh-ja la-he ko-hi-seb, ta kal-dal i-lu i-da-neb, sääl on mu ar-mas ko-du-maa, mis kal-lim mul weel kul-las-ta.
2. Sääl org on arm-sas o-ra-ses ja leht-puud lehkwais õil-me-tes, sääl o-lin na-gu lau-lu-lind, kui ar-mus tuk-sub õn-nis rind.
3. Ja kui mu wii-si wi-li-ses, mul kal-lim ko-he lä-hi-nes, kuid siis-gi ar-mu sa-da-mas meid ko-dust wa-lu la-hu-tas.
4. Ehk kuld-ne koht nüüd kaugel-la, kust lah-ku-sin ma nu-tu-ga, ja siis-gi sin-na sõu-ab meel weel wai-mus pa-le-u-se teel.
5. Ja pe-ak-sin ma il-mas-gi weel sin-na jõudma ta-ga-si, siis lau-lak-sin ma rõõ-mu-ga: oh kal-lis kau-nis Põh-ja-la!

sääl on mu ar-mas ko-du-
sääl o-lin na-gu lau-lu-
kuid siis-gi ar-mu sa-da-
ja siis-gi sin-na sõu-ab
siis lau-lak-sin ma rõõ-mu-

M. Lillenupp.

75. Terwist.

Andante. (Segakoor). F. Mendelssohn-Bartholdy.

paralikult

1. Ta-sa mõl-gub mõ-nul nüüd kel-la he-li mee-lel: kõ-la, wäi-ke lau-lu hüüd, kõ-la kau-gel kee- - lel.
2. Kõ-la sin-na ma-ja-le, üm-ber lil-led pi-nult, kui sa nä-ed roo-sik'-se, üt-le ter-wist mi- - nult.

Ta- - sa mõl-gub mõ- - nul nüüd
Kõ- - la sin-na ma- - ja - le,

Ü. p. K. A. H.

76. Waigistus.

Õrnasti. (Segakoor). A. Läte.

1. Miks sa lei-nad lil-le-ke-ne wa-lad wa-lu pi-sa-raid, kas sa
2. Ä-ra lei-na, lil-le-ke-ne, ä-ra wa-la pi-sa-raid! Kui-wa-

kau=nis kan=ni = ke=ne, kus=gilt kur=wa sõ=na said.
te=le, kan=ni = ke=ne, kui=waks sil=mad se=da=maid.

J. Bergmann.

3. ja 4. salm „Eesti Luuletustes."

77. Küsimused.

(Segakoor.)

Frédéric Chopin.
Segakoorile K. A. H.

Kergelt.

p *mf* *p*

1. Kas kuul=sid ke=wa=de lin=nu=lau=lu kee=li? Kas nä=gid kau=nil a'al rõõmu=li=si mee=li?
2. Kas kas=was kau=ni=ke ro=he=li=sel wäljal? Kas leh=kas lil=le=ke muru=li=sel säl=jal?
3. Kas said siis wälja küll wi=ha=li=sest winguſt? Kas sü=da mait=sis ju armsa a=ja hin=gust?

mf Ots. *p*

Ta=li kui möö=da, lõõ=ri eks löö=da õi=e=päe=wa, i=lu=öö=da?
Lu=mi kui läi=nud, silm siis õit näi=nud, lil=le=õ=hus ju sa käi=nud?
Päi=ke=selt pi=lu, puu=de alt wi=lu, sü=da=mes=se said siis i=lu?

f

Eest otsani 𝄋

K. A. Hermann.

78. Kaugel.

Mitte ruttu, õrnalt. (Segakoor). Conradin Kreutzer. Koorile sdn. K. A. H.

Üksik. *mf*

1. Kui is=tun ük=si=na puu=de all, kus linnukeel kõr=gest kõ=lab,
2. Kui käi=es la=hutan kur=wa meelt, üks lil=le=ke käes mul kau=niks,

Koor mokohelil. *pp* u u u u u u u u u u

siis üt=lek=sin i=gal' len=da=jal': Mis
siis kü=sik=sin, kui ta mõistaks keelt: Kas

ppp pp *f*

kõ=lab. u u u u siis üt=lek=sid i=gal' len=da=jal':
kanniks. siis kü=sik=sid, kui ta mõistaks keelt:

ppp pp *f*

f *mf*

teeb mu kal=li=le, ko=du=maal ja ku=da te=ma e=lab?
tu=led, kauni=ke, kau=gelt teelt mull' ar=mu=ke=selt an=niks?

u u u u u u u u Mis
Kas

teeb su kal-li-ke ko-du-maal ja ku-da te-ma e-lab?
tu-leb kau-ni-ke kau-gelt teelt sull' ar-mu-ke-selt an-niks?

K. A. H.

Teised salmid „K. A. Hermanni Salmikutes."

79. Jumal on suur.

Wägewalt. (Segakoor). Chr. H. Rink. 1770—1846.

f

Ju-mal on suur, Ju-mal on suur! suu-red te-ma te-od, suu-red te-ma te-od, suu-red te-ma te-od, suu-red te-ma te-od,

suu-red te-ma te-od,
te-ma te-od, suu-red te-ma te-od,

suu-red te-ma te-od, suu-red te-ma te-od,
te-od!

f

suu = red te = ma te = = = od! Ju = mal on suur, Ju = mal on

Suu = red te = ma te = od, suu = = = red te=ma te = =

suur! suu = = red te = ma te = od, suu = = red te = ma

suu = = red te = ma te = = od, suu = =

od, suu = red te = = = ma te = = = = = od,

te = od, suu = = = red te = ma te = = od!

red te = ma te = od, te = ma te = = = = = od! Hal = le=

ff

Hal = le = lu = ja! Hal = le = lu = ja! Hal = le = lu = ja!

lu = ja! Hal = le = lu = ja! Hal = le = lu = ja! Hal = le=

Hal = le = lu = = = = = ja!

lu = = = = = = = = = = ja!

80. Kaunikesele.

O. Blanquette.

(Segakoor.)

Sdn. K. A. H.

Kergelt.

1. Hel = la = ke = ne, är = ka pi = du = pü = ha = le tae=wa = li = selt
2. Ter = wist kau=gelt saa = dan sul=le sü = da = mest, tae=wa ü = les

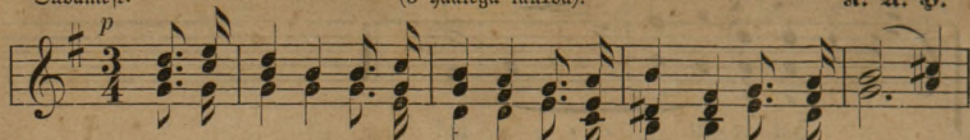
tär = ka õr = nal' i = ha = le. Kal=lid kal = lis = ta = wad kät = ki = pi = du=
waa = dan, su = lan soowi = dest: As = tu õn = ne kii = rel ar = mu hel = la

list, sul = le soo = wi = ta=wad aas=tat õn = ne = list.
wäes, ku = ni e = lu = pii=ril käi=me kä = si käes.

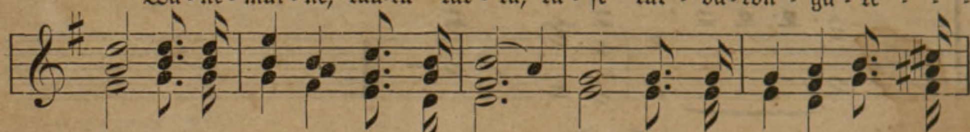
J. Bergmann.

81. Soow.

Südamest. (3 häälega laulda). K. A. H.

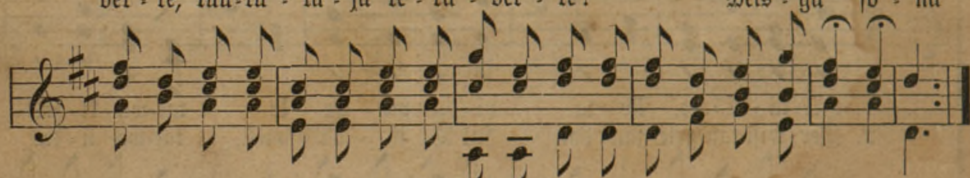
Wa = ne = mui = ne, lau=lu tar = ka, la = se kul = da=lõn = ga = ke = = =

si, hõ = be = da = si ei = e = ke = si pa = ja = ta = ja poo = li=

del = le, kuu=lu = ta = ja ke = ra = del = le! Mis = ga sõ = na

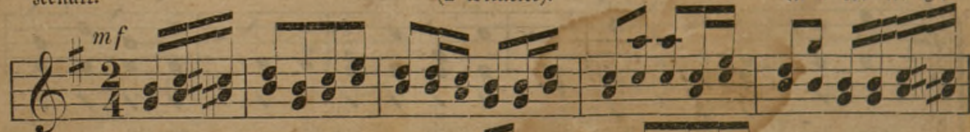

män=gi = tel = les si = le = da=mas= sii = diks sõl=min, kul=da = kir = jal kan=gaks koon.

Kalewipoeg XVIII, 14—21.

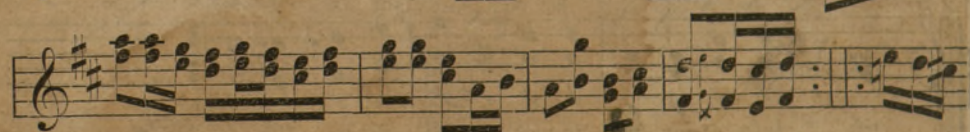
82. Polka.

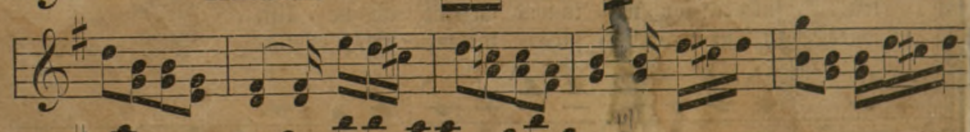
Kenalt. (2 wiiulile). Ü. k. K. A. H.

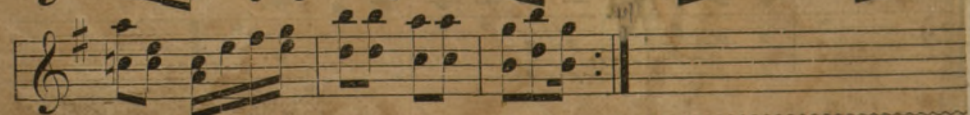

... 1887 a. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

